

Oblasť	Výrok respondentiek a respondentov	Bližšia špecifikácia
<p>Politický vplyv/tlak na médiá</p>	<p>(zasahovanie politikov do médií) „Priamo po 89-tom určite nie, to asi bola úplne najväčšia sloboda médií, akú sme zažili, už nikdy potom taká nebola.“ (MMŠ)</p> <p>(politický tlak), „... nebolo to ani tak vplyvom politikov ako tých novinárov samotných, ako sa naučiť jednoducho písať slobodne a nezávisle. (...) Ale teda nebolo to tým, že by politici na nich vplývali, bolo to prosto ich nastavením.“ (MMŠ)</p> <p>„Ja môžem hovoriť len za denník SME. Do denníka SME nezasahoval počas tohoto obdobia žiaden politik. (...) po páde režimu v 89-tom k takýmto zásahom nedochádzalo alebo si na ne aspoň nepamätám.“ (AF)</p> <p>„Za celú kariéru, čo som v denníku SME, by som ale povedal, že involvovanie sa politikov do médií, keďže sme boli súkromné médium, pre súkromné médium nebolo nikdy nejakým extrémnym problémom.“ (AF)</p> <p>„A moc mala vtedy úplne iné starosti, takže sme vlastne necítili žiadny tlak (...)“ (EČ)</p> <p>(tlak na redakciu Smeny pred vstupom VM), „O tom by teda najviac vedel Karol Ježík, lebo naňho oni už nejaký tlak vyvíjali. Neboli spokojní s tým, že tie noviny sú opozičné. Faktom je, že Karol Ježík toto ďalej do redakcie nepúšťal, čiže my sme mali absolútnu slobodu v tom, čo sme chceli písať. (...) Čiže my sme to nepocíťovali, ale na nich samozrejme tlaky boli.“ (EČ)</p> <p>„(...) v Smene. Tam sa nepamätám, že by mi chcel niekto zasahovať do toho, čo som písala. Vôbec sa nepamätám na to, že by niečo telefonoval alebo by chcel... stalo sa, že sa potom spätne niekomu niečo nepáčilo, ale nepomínam si, že by to bolo také, že by chceli ovplyvňovať to, čo sa písalo. (...). Ja teda nemám pocit, že by nám do toho niekto vstupoval, naopak.“ (SK)</p> <p>„No a vlastne už potom v Smene, to sme boli na Jaskovského rade oproti Umelke, to (politický tlak na médiá) išlo tak postupne a plazivo, bolo to také, že ste mali pocit, že všetko je paráda, že sa všetko zmení a podobne.“ (JČ)</p> <p>„Vtedy práve začali také prvé tlaky, ktoré ste registrovali, dovtedy možno boli, ale zostávali u Ježíka alebo niekde inde, ale teraz zavolať niekto zo Slovenskej národnej rady, že napríklad bude tá vatra zvrchovanosti a bolo by dobré, keby sme</p>	<p>Charakteristika</p>

	<p>tam niekoho vyslali a urobili o tom reportáž. Reportáž, to bola taká predstava, že to budú dve veľké strany s fotkami, to bola akože reportáž. Nič iné ich nezaujímalo. Oni ešte od toho 89-teho akosi nestihli prehodiť koľaj. To boli také drobnosti, že prečo ste nenapísali o tomto a prečo ste nenapísali o tom (...) tlaky už šli cez túto kľučku, hneď. Teraz to môžeme nazvať, že je to hneďa kľučka.“ (JČ)</p> <p>„Myslím si, že vtedy ani veľmi nie (<i>politici do médií nezasahovali</i>), lebo to bolo také obdobie, kedy sa médiá v 89-tom usilovali uniknúť spod politických zväzkov, ktoré boli za predchádzajúceho režimu.“ (RK)</p> <p>„Iné politické zásahy (<i>okrem vstupu nového vedenia akciovej spoločnosti do denníka Smena</i>) si v zásade nepamätám, pretože ani VPN ani ODÚ neboli politickými stranami, ktoré by chceli limitovať médiá (...) Reálne kroky proti médiám sa za tie dva roky... ja si teda nepamätám, že by sa boli diali.“ (RK)</p>	
<p>Politický vplyv/tlak na médiá</p>	<p>„Viem, že som mala ísť do Ružomberka pri výročí vzbury v Černovej na nejakú reportáž o Hlinkovi. Kvôli Hlinkovi to bolo. Tam sa prejavoval podľa mňa tlak od Čarnogurského. To mala byť veľká udalosť, bol to 90-ty rok, všetko sa vlastne uvoľnilo.“ (JČ)</p> <p>„Tam potom začali tlaky z rôznych skupín, ako bolo to krídlo... veď vidíme, čo sa stalo z Čarnogurského...to KDH-ácke (...) Ale tam vlastne nebol ani taký tlak, to bolo tak, že všetko bolo nové.“ (JČ)</p> <p>„(...) problém bol možno s KDH, ktoré začalo mať také mocenské ambície trochu limitovať liberálne slobody a podobne. Oni vtedy chceli, stále majú taký ten konzervatívny postoj, že toto by sa nemalo a toto je priveľká voľnosť, ale vždy to skončilo len nejakými vyhrážkami.“ (RK)</p>	<p>Kresťanskodemokratické hnutie KDH/ Čarnogurský</p>
<p>Politický vplyv/tlak na médiá</p>	<p>„Vtedy prišla taká situácia, keď som už bol teda šéfredaktorom Domino fóra, tak potom, neviem, či to vy poznáte, ten príbeh, už prebiehala volebná kampaň v roku '98, pred voľbami, a my sme prišli na to, že PR manažéri vtedajšej SDK, teda opozičnej strany, platia novinárom za to, aby písali články v prospech SDK.“ (MMŠ)</p> <p>„(...) sme (<i>mediá</i>) zažili aj obdobie Mikuláša Dzurindu, ktorý sa pokúsil kúpiť si novinárov.“ (EČ)</p>	<p>Mikuláš Dzurinda/ SDK</p>

	<p>„On sa pokúsil. Veď to je známa historka a odhalil ju náš kolega, šéfredaktor Štefan Hríb. (...) novinári boli proti Mečiarovi a bolo jasné, že Dzurinda mal potenciál ho poraziť. A Dzurinda bol vtedy miláčikom opozičných médií, ale však to sa deje, nie je to niečo čudné, bolo to tak. On bol presvedčený o tom, že médiá budú s ním a budú jeho fanklub, tak si myslel, že môže všetko. (...) Tak sa potom pokúsil naozaj osloviť cez nejakých svojich spolupracovníkov zopár novinárov, že oni im povedia, čo majú písať a za to dostanú zaplatené. Faktom je, že sa o tom medzi novinármi vedelo, ale moc sa o tom nehovorilo, a potom to vlastne Štefan napísal a dvaja mu to aj dosvedčili, takže to bol taký pokus, na ktorý ten Dzurinda škaredo doplatil, lebo sa to prepieralo. On bol zároveň ale teda prekvapený, on si naozaj myslel, že tí novinári sú jeho kamoši, tak že ho vlastne zrádzajú. (...) Dzurinda bol naozaj presvedčený, že všetci opoziční protimečiarovski novinári sú jeho kamoši, a teda ho nikto nepodrazí. Ešte sa mu to zdalo asi aj normálne, že veď mi pomáhajú, tak im dám nejaký peniaz.“ (EČ)</p>	
<p>Politický vplyv/tlak na médiá</p>	<p>„Mečiar nebol schopný vytvoriť tak dokonalý model (...) že by teda ovládol všetky médiá, hoci sa o to pokúsil, čo je napríklad prípad denníka Korzo na východnom Slovensku je vlastne typickým príkladom toho, kde Východoslovenské železiarne, respektíve Alexander Rezeš, mali prostredníctvom svojich východoslovenských kontaktov a peňazí ovládnuť tento denník, ktorý my sme zachránili v roku '98.“ (AF)</p> <p>„S Rezešom sme sa s Karolom Ježíkom dvakrát stretli, on mal taký špecifický vzťah k denníku SME, ani nepodpísal žalobu, ktorú dala vláda na denník SME po panychíde za Roberta Remiáša. On a myslím, že minister financií, dvaja nepodpísali tú žalobu a nechodili na súd hovoriť, že akú traumu zažili z toho, čo napísal denník SME.“ (AF)</p>	<p>Alexander Rezeš</p>
<p>Politický vplyv/tlak na médiá</p>	<p>„V Česku mali sem-tam súboj, napríklad o Českú televíziu v roku 2000, v poriadku, sem-tam sa novinári dostávali pod tlak, ale nikdy nemali pocit ohrozenia svojej slobody. Oni tú skúsenosť nemajú. V deväťdesiatych rokoch si žili ako v bavlnke, ešte slúžili Klausovi dobrovoľne. Boli ale úplne, absolútne v</p>	<p>Česká republika</p>

pohode. To znamená, že keď potom prišiel Babiš, neboli na to pripravení. Nevedeli to rozdávať. Niektorí zostali, niektorí odišli, založili si rôzne iné, ako Echo 24 a Reportéra, ale to všetko... namiesto toho, aby sa spoločne vzbúрили a založili niečo naozaj silné, tak sa rozutekali do strán. Každý si hľadal nejakú svoju novú cestu, čím to rozbili a nevyužili ten moment. Keby odišli z tých novín, tak ten príbeh by bol dnes úplne iný. To, že to nevyužili, je prosto dané tým, že nemali tú skúsenosť. Nemali tú dedičnú informáciu, že sa to za prvé dá a po druhé, že to majú urobiť. No a teraz tá česká tlač vyzerá horšie ako slovenská, lebo je to roztrieštené a stále tým novinárom nedochádza, že sa musia spojiť. Nadávajú si navzájom naprieč všetkým, a tí, ktorí sú proti Babišovi si ešte navzájom nadávajú. To je úplne absurdné. To je niečo, čo je typicky české, lebo si myslia, že si to môžu dovoliť.“ (MMŠ)

„V tomto sú tie slovenské médiá na tom trochu lepšie, než české. Uvedomujú si tú hrozbu. (...) smrť Jána Kuciaka. Tá to ešte celé znásobila, ten pocit solidarity. Ten tu ale bol trochu aj predtým. A v Česku nejestvuje. Iba malý príbeh. To je ten problém, že keď zakladali Nko, tak tá redakcia išla na polovičné platy. V Česku, keď zakladali Echo 24 a tak ďalej, tí novinári si vypýtali také platy, aké mali predtým v Lidových novinách. Našli si investorov, fajn, ale oni nešli do rizika. Oni chceli svoje platy. Kde tu je akoby novinárska obeta? V tomto zmysle tí slovenskí kolegovia išli naozaj na krv s tým, že idú do rizika. To je veľký rozdiel. Myslím si. (MMŠ)

„(skúsenosť) Absolútne neprenosná. Ja som v Respekte, dokonca som to rozprával v tom Respekte mojim kamarátom, že bacha. Babiša som videl a to mi ešte v redakcii hovorili, že to nebude tak zlé. (...) Nie celkom si myslím, aj mi možno verili, ale oni to tak necítali. A to je ten problém. A to sú tí najlepší. Iná vec je ale aj to, že oni vtedy, pohľadom Respektu je to ešte inak, oni samozrejme vedeli, že Babiš je nebezpečný, ale to je už žurnalistická vec, do akej miery bijete na poplach. Keď bijete na poplach príliš skoro, tak sa to niekedy minie účinkom a potom to už nemá zmysel. Treba vnímať teda aj to, že to bolo na úvahu, že z neho netreba robiť diabla, lebo potom už... ako by som to povedal...

niekedy v novinách, keď napíšete, že tento človek bude diktátor, tak by vám to nikto neveril, lebo on ešte len bude. Dá sa o tom baviť až keď sa ním stane. To je taký problém. Na Slovensku je to iné, pretože my už máme skúsenosť s tým diktátorom (...) lebo tú skúsenosť sme tu už mali a dali sa porovnávať (*Fico s Mečiarom*). (...) V Česku nemáte Babiša s kým porovnať, pre toho novinára je to teda problém.“ (MMŠ)

(poučenie sa zo slovenskej skúsenosti s Mečiarom) „Tak áno, ale to nefunguje. Lebo Česi si povedia, že ale to sú Slováci. To je úplne iné. Slováci, to je Balkán.“ (MMŠ)

„Mali sme aj trošku smolu, lebo v Česku sa takýto typ neobjavil, na Slovensku sa ale ten Mečiar objavil, takže sme to schytali viac, možno aj tým, že predsa len to slovenské voličstvo je, ako by sme to povedali, je v niečom jednoduchšie.“ (EČ)

„Myslím si, že v Česku nič také nemali, takto si to nepamätám, že by tam niečo takéto vzniklo. Je tam príbeh Respektu, ktorý vznikol za disidentských čias, takže to je jeden príbeh, ale takýto, že by museli odísť, to sa nestalo, ani keď Babiš vliezol do Mladej fronty, takže oni niečo také nezažili. Takéto niečo je v tej pamäti národa a novinárov, navyše novinári, to je na Slovensku úzka skupina, veľmi zapísané.“ (EČ)

„To je presne to, ako sme my teraz podporovali magazín Reportér, čo sú tiež odídenci, ale od Babiša. Alebo Echo, ktoré sa teraz tak pokazilo, že je to neuveriteľné. Ale dobre. V tom čase ešte nie. Forum vlastne teraz založili, taký server, to je tiež časť odídenčov od Babiša.“ (JČ)

„Česi sú napríklad takí trpezlivejší. Ono z toho iDnesu odišlo x ľudí, tam odišlo možno pätnásť, len oni odchádzali po jednom, oni sa trúsili ako šváby. A my sme vraj takí revolucionári. V dobrom. A ja vravím, že keď si nechajú skákať po hlave, tak nech sa potom nečudujú. A že vraj to urobili zle. No áno, urobili to zle. My sme odišli s humbugom, ale nechtiac, nie žeby sme chceli, ale to tak prosto bolo. Ale áno, napriek tomu, že tá situácia bola samozrejme celkom iná, to boli politické tlaky (...)ste videli, ako tam už Babiš fungoval, že lidovkárovi zavolať na druhý deň a ešte ho ani nemal kúpeného, že tam má dať túto tlačovku. Tak z toho vám nič nevyjde. Ved' to je oligarcha, čo je normálne

	<p>synonymum pre kriváka. To sme prebrali z Ruska. Nič dobrého od neho nečakáte.“ (JČ)</p> <p>„Ale podľa mňa máme cit'áka. Ale ja si myslím, že Slováci sú viac takí prírodní ľudia, že viac to cítia, že majú ten šiesty zmysel, zatiaľ čo Česi, tam ten nemecký vplyv je jasný... Tiež si teraz nemajú čo gratulovať.“ (JČ)</p>	
<p>1989</p>	<p>„Za komunistického režimu boli dve ešte malé fiktívne strany, fiktívne boli, lebo ich ovládali, samozrejme, komunisti. Navonok to vyzeralo ale ako pluralitný systém, že bola Komunistická strana, a potom boli dve malé, Strana slobody a Strana obrody. Strana obrody bola pôvodne dedičkou Demokratickej strany zo 46-teho roku a prežívala tak, že mala limitovaný počet členov, komunisti viac nedovolil, takže ak niekto umrel, tak sa mohol niekto nový stať členom, a mali aj svoj denník, ktorý sa volal Čas. Ten denník bol, aj ten bol, samozrejme, v tom režime absolútne kontrolovaný, ale kto chcel, mohol si myslieť, že nie sú to úplne komunistické noviny. Samozrejme, že boli. A keď teda prišla revolúcia, tak tento denník Čas, kam sa dosť často uchýľovali novinári, ktorí nechceli písať úplnú propagandu, takže tam bolo občas také nejaké celkom slušné... A tí zúfalo okamžite sa chceli rozšíriť. No ale bol, samozrejme, problém s papierom, lebo opakujem, na papier bol monopol, ale aj vtedy to bolo tak, že tá Strana obrody, ktorá sa pokúšala oživiť, sa potom vlastne premenila na Demokratickú stranu v deväťdesiatych rokoch.“ (MMŠ)</p> <p>„Pamätám si na zásahy spreď roka '89, kedy som bol redaktor a kedy mi zastavili dva alebo tri texty v denníku Smena, ale po páde režimu v 89-tom k takýmto zásahom nedochádzalo alebo si na ne aspoň nepamätám. Tam je treba pochopiť úplne inú atmosféru, ktorá je v súčasnosti a ktorá bola pred rokom '89. Pred rokom '89 bola bariéra medzi politikmi a novinármi obrovská, lebo novinári boli len vykonávatel'mi alebo politici sa snažili, aby boli novinári vykonávatel'mi ideologických príkazov a ideologických komunistických princípov v médiách. Čiže ten odstup bol veľký a fungoval tam nejaký subordinačný mechanizmus medzi špičkovými politikmi a médiami. Do 89-teho sa vlastne na Ústrednom výbore Komunistickej strany Československa</p>	<p>Podmienky pred revolúciou</p>

každý pondelok, myslím, museli šéfredaktori stretnúť s ideologickým tajomníkom ÚVKSS.“

(AF)

„Čiže jeho vzťah k médiám bol veľmi nepriateľský a tak ako každý diktátor alebo polodiktátor vlastne (*Mečiar*) vyžadoval od médií poslušnosť, čo bol ako keby návrat do toho stavu pred rok '89, kedy tá kritická úloha médií voči politikom bola výrazne potlačená.“

(AF)

„Vtedy boli médiá úplne v rukách moci a ľudia ani netušili, čo sa deje. Keď pristo nemáte nič, čo je opozičné, čo je slobodné, tak tá verejnosť sa to nemá ako dozvedieť. Teraz to už tak nie je, keď sú teraz sociálne siete a internet, ale voľakedy tu bola jedna televízia, jeden rozhlas a tri denníky. To bolo všetko. Pamätám si ešte úplne dozadu, moji rodičia, keď sa dozvedeli o zločinoch stalinizmu, nechceli tomu veriť, lebo tu bol Stalin opisovaný ako niekto výnimočný, kto nás zachránil a kto robí všetko len pre dobro ľudu. Nemali sa to odkiaľ dozvedieť. Bolo pár nejakých disidentov, ktorí sa niečo dozvedeli zo západu, ale to sa k verejnosti nedostalo.“ (SK)

„(...) ja som bola v Smene od 89-teho od apríla, čiže ešte som stihla kvázi socializmus, ale to som bola vlastne na takom poste ako redakčný elév, krásna, mladá a štíhla, čiže tam sa k nám nedostávali nejaké tlaky. Bolo zaujímavé, keď sa písalo, že všetky organizácie a všetky firmy, všetky hviezdy odsudzovali Niekoľko viet, aj keď nikto ich nikdy nečítal, lebo sa to nemohlo zverejniť a tak ďalej. Keďže som ale bola mladá a radikálna, tak som pýtala od zástupcu šéfredaktora Petráka, že ich chcem ale vidieť, veď stále tam dávame dole na titulke v Mieste pre dvoch, to bol taký rozhovor, potom sa z toho spravilo miesto pre všetkých, ktorí odsudzujú Niekoľko viet a nikto ich nikdy nečítal, tak že či my sme ich aj čítali? A či sme ich aj vydali. Akože neskutočná naivita. On hovoril, že to netreba. A ja, že keď im ho donesiem, tak to vydáme? A on, že áno. Tak ja som šla do Prahy a na Slobodke vtedy bolo, že Havel s Klausom to roznášajú v nočných električkách, tak som celú noc jazdila po Prahe, aby som našla Havla a aby mi teda dal tú výzvu. Oni ju čítali na Slobodke, takže ja som si ju zapisovala, len to akože nebolo ono, ja som chcela originál. Naivita. Jasné, že by sme ju ani nevydali. Tak to

som zažila. Jasné ale, behal tam jeden dosadený eštebák ako zástupca šéfredaktora, ale my sme mali šéfredaktora, ktorý bol neskutočný. Odjakživa. Aj bol síce komunista, ale on bol podľa mňa úplne, držal si nezávislosť. Bol to Ľubo Chorvatovič, otec Mareka Chorvatoviča. Najlepší šéfredaktor, akého sme mali. To vždy aj Matúšovi hovorím, že sorry. Čiže vlastne v 89-tom v novembri okamžite vyslal ľudí do Prahy, okamžite sme to pokrývali veľkými reportážami. Tam práve začal reportáže robiť aj Karol Ježík a Gaba Belanová, to sa striedali po nejakých štyroch-piatich dňoch v Prahe a vracali sa, lebo to bolo tiež dosť časovo náročné. Myslím, že jedným z reportérov, ktorých vysielali do Prahy, tam bol aj Alexej. Vtedy bol riaditeľ vydavateľstva Smena a socialistického zväzu mládeže Šišolák, a ten nám chodil vysvetľovať, že teraz musíme podržať tú stranu a nemali by sme písať proti nej a podobne. A o týždeň na to prišiel s trikolórou VPN a došiel odvolať Ľuba Chorvatoviča. To som vtedy šla do vývrtky. Bolo mi jedno, či mám tých devätnásť, či dvadsať alebo koľko som mala. Dvadsťjeden dokonca. To som išla do takej vývrtky, že som si vtedy hovorila, že som síce mladá, ale že sorry, ale vy nám tu nemáte čo rozprávať, pretože vy ste pred týždňom došli podporovať Komunistickú stranu Slovenska, a teraz nám idete odvolávať šéfredaktora? Toto ja počúvať nebudem. Tak som odišla. A aj ho odvolali, ale my sme ho samozrejme podržali (...) Tam boli teda takéto tlaky, o tých teda viem.“ (JČ)

„(...) bol to 90-ty rok, všetko sa vlastne uvoľnilo. Aj to dobré, aj to zlé. Teraz si hovoríme, že Tiso bol zločinec, to je jasné. Vtedy ste už o Tisovi mohli rozprávať, dovtedy sa teoreticky nemohlo... a malo to tak zostať. Vtedy sa ale uvoľnilo všetko, zrazu môžete všetko, môžete rozprávať o Hlinkovi, o Tisovi, môžete oslavovať udalosti ako výročie Štefánika alebo Masaryka. Všetko sa to uvoľnilo. A je jedno, či to bol Tiso, či to bol Hlinka, ktorý za to, teoreticky, vlastne nemohol. (...) zrazu ste mohli bez všetkého chodiť do kostola. A veriť. Syn sa narodil v 91-vom, vtedy bolo prvé sčítanie ľudu, teda po desiatich rokoch také už kvázi slobodné. Malo to byť anonymné. Došli tu vtedy rôzni bahaisti a tibetskí mnísi a liečitelia ako v

	<p>Amerike, čo vás liečia pohľadom a bibliou. Bolo toho plno, plné Pasienky, kde vás ten človek uhranul a vy ste teraz odpadli a zrazu ste išli, robila som z toho reportáž. Šialené veci. Rozdávali tam Nový zákon, pričom vy ste mali starú Bibliu po stareнке. Neskutočné, to bolo neskutočné. Aj so všetkými ostatnými vecami. Zrazu sa mohlo sa aj o tom Masarykovi verejne hovoriť. Nebát se a nekrást. To všetko. A jedno z toho bola aj tá Černová, lebo prvýkrát sa to mohlo vlastne sláviť. Mala som tam ísť, ale nešla som, lebo som už bola tehotná a bolo mi strašne zle.“ (JČ)</p> <p>„Každé médium bolo nejakým straníckym orgánom alebo orgánom nejakej inštitúcie, napríklad Zväzu československého priateľstva alebo revolučno-zborového hnutia, Komunistickej strany Československa a Socialistického zväzu mládeže, to bol vlastne prípad Smeny. Boli to médiá, ktoré sa začínali privatizovať a snažili sa dostať spod toho stranického alebo politického vplyvu.“ (RK)</p>	
<p>1989</p>	<p>„Ja osobne som Mečiara poznal, ale nie ako novinár. Poznal som ho z VPN, pomerne dobre som ho poznal, ale to je úplne iná skúsenosť.“ (MMŠ)</p> <p>„(...) Ľudia, ktorí založili VPN a ktorí pochádzali, teda čiastočne, z disentu, neboli schopní vygenerovať dostatočne líderskú osobnosť spomedzi seba, ktorá by ašpirovala na premiérsky post a vygenerovali Vladimíra Mečiara, ktorý sa im zdal šikovný, razantný a presvedčený o tom, že vie riešiť problémy krajiny.“ (AF)</p> <p>„Pretože to bola taká generácia (<i>novinárov</i>), boli tam aj takí, čo sa v 68-mom angažovali a potom ich vyhodili, tak sa potom cítili ako disidenti, aj keď na Slovensku by som slovo disident veľmi opatrne používala, ale oni sa tak cítili.“ (EČ)</p> <p>„Možno aj preto sa ten Mečiar k tej moci dostal, lebo tí liberáli z VPN nevedeli a nechceli vládnuť. Oni zle pôsobili na verejnosť, lebo vyzerali ako takí intelektuáli, ktorí tých ostatných berú ako podradnejších. Možno že to tak nebolo, asi to tak nebolo, však ich poznám, ale vystupovali tak. Hľadali preto niekoho, kto vie rozprávať s davmi, a zrazu sa našiel takýto, ktorého tí, čo s ním začínali, neodhadli.“</p>	<p>VPN, disidenti</p>

	<p>Najlepší príklad neodhadnutia je Kňažko, ktorý ho po čase opustil, ale tiež mu vlastne veľmi pomohol hore. (...) na rozdiel od tých intelektuálov, ktorí si mysleli, že stačí tuto v Bratislave sedieť a pôjde to, on (<i>Mečiar</i>) od tých okresov a od dedín mal všade svojich ľudí.“ (SK)</p>	
<p>1989</p>	<p><i>(ako reagovali ľudia na politický tlak na médiá a či si uvedomovali rolu médií v demokracii)</i></p> <p>„Takto postavená otázka na Slovensku... musím povedať, že ľudia často boli zvyknutí čítať noviny a pozerat' sa na televíziu a na to, čo si vybrali, tie noviny, ktoré čítali, hľadeli ako na Písmo Sväté. Ten problém bol prasto v tom, že keď to tam bolo, tak to musí byť pravda, veď to tam bolo napísané. Slovenská verejnosť nebola zvyknutá o médiách vôbec uvažovať a dodnes s tým teda má problém, ale kriticky čítať médiá jednoducho nedokázala. To znamená, že čítala, čo tam bolo napísané a brala to vlastne aj s chlpami. Čo by svedčilo o tom, že rolu médiá oceňovala, ale ja to vidím skôr ako takú slepotu, taký návyk vlastne konzumovať to, čo je im predkladané a keď sa vyskytol rozpor, že sa v televízii povedali niečo iné než v tých novinách, tak si museli vybrať. A myslím si, že pre mnoho ľudí to bol veľký problém prasto sa vôbec orientovať. Takže ste mali menšinu, ktorá sa rýchlo zorientovala a začala čítať denník SME a počúvať Slobodnú Európu, ale väčšina populácie bola vlastne v takej hmle, ona to konzumovala bez toho, aby si vedela nejako urobiť názor. (...) Preto hovorím, že zásadný zlom nastal vlastne až nástupom televízie Markíza, pretože ten zasiahol obrovskú väčšinu, veľkú časť obyvateľstva. (...) Dvtedy tá väčšina ani veľmi netušila, kde žije. Oni vlastne nemali názor – sledovali Slovenskú televíziu, počúvali Slovenský rozhlas, väčšina ľudí, ak čítala noviny, tak Nový čas, tam bol taký stĺpček s komentárom, ale to väčšinou preskočili, takže nemali politický názor, Mečiar mal vtedy obrovskú podporu. Až vstupom veľkej televízie, úspešnej a komerčnej, začali tí ľudia odrazu pozerat', že tam v správach je niečo proti Mečiarovi a boli úplne v šoku. Postupne to vstrebávali a naozaj to pre mnohých bolo ako také prezretie, nový pohľad. Dvtedy si myslím, povedal by som, že netreba preceňovať</p>	<p>Porevolučná spoločnosť</p>

schopnosť slovenského obyvateľstva médiá vôbec analyzovať a kriticky hodnotiť. “ (MMŠ)
„Celá tá transformácia bola pomerne krutá, tá Dzurindova, to nebolo ľahké, padla životná úroveň pre mnoho ľudí, to je holý fakt, a my sme si to všímali, lebo som tvrdil, že liberálne noviny nemôžu slepo nasledovať vládu, aj keď si myslia, že robí dobré kroky.“ (MMŠ)

„V roku '98 začalo veľa novín zanikať, lebo na normálnom mediálnom trhu, ktorý už bol slobodný a keď sa ľudia prestali zaujímať o politiku, lebo v demokracii už na ňu v zásade kašlete, tak pomerne rýchlo začali niektoré noviny padať – Národná obroda, Práca, boli ešte také, že Roľnícke noviny, tak to už úplne išlo do kelu, to vydávali nejakí farmári, vtedy ešte nejaké družstvá.“ (MMŠ)

„(...) my (*Smena*) sme boli antinacionalistické noviny, dokonca teda sme spočiatku aj podceňovali ten nacionalistický prúd, lebo nemal nejakých výrazných politických reprezentantov a ten Slovenský štát, síce sem chodili ľudia ako Kružliak a dávali rozhovory a boli to nejaké reminiscencie na Slovenský štát, ale reálne žiadna politická sila nereprezentovala úsilie o samostatnosť Slovenska. To znamená, že bola nejaká intelektuálna vrstva, špeciálna medzi intelektuálmi, ktorá v zásade túto ideu presadzovala, ale nemala nejakú silnú politickú reprezentáciu.“ (AF)

„(...) vtedy bola vlastne kritika zo strany denníka *Smena* najmä teda v obave o rozpad federácie a v obave o to, ako Slovensko ekonomicky dopadne. Či samostatné Slovensko zvládne byť demokratickou krajinou.“ (AF)

(reakcia verejnosti na tlak politickej moci na médiá; uvedomovala si verejnosť rolu médií v demokratickej spoločnosti?) „Určite áno. (...) určite áno, mnohí ľudia si to uvedomovali.“ (AF)

„(...) to bola taká politická doba, viac ako teraz (...)“ (EČ)

(reakcia verejnosti na tlak politickej moci na médiá; uvedomovala si verejnosť rolu médií v demokratickej spoločnosti?) „Ľudia boli strašne zmätení, lebo naozaj, štyridsať rokov komunizmu, no kto tu zažil nejakú demokratickú spoločnosť? Oni nezažili, nemali predstavu, ako to má vôbec fungovať, nevedeli ani, čo majú čakať.“ (EČ)

„Podľa mňa to teda bol čas takého hľadania všetkého, ako má čo fungovať.“ (SK)

„(...) keď v 92-hom to asi bolo, už vtedy začínali tak vystrkovať rožky VPN a KDĽ. Začali sa vyťahovať takí tí hejslováci. Bol to taký predvoj, neviem to pomenovať, taký nacionálny, akože za tú našu slovenčinu a Maďari za Dunaj, to už bolo ale takto formulované neskôr, ale už vtedy to tam bolo, lebo pred parlamentom boli, teda pred Národnou radou ešte dole v meste, boli tie veci za tú našu slovenčinu a pragocentrizmus a podobne. A to vám už prišlo také zvláštne. Teraz sa z toho začali odčleňovať Čarnogurský a podobne, proti nemu Mikloško, ktorý, i keď ja som ateista, je dobrý, v tom čase sa zachoval slušne a bol taký ekumenický, čo Čarnogurský nikdy nebol. Plus Palko, ten potom neskôr zradikálnel a tak ďalej, tam už sa to ale začalo. Zrazu tá nacionalistická vlna, a to je práve tá spomienka na 92-hý na leto, vo Federálnom zhromaždení, alebo ako sa to vtedy nazývalo, boli vlastne aj za SNS, lebo tá už bola kvázi obrozená, znovu ju založili v 90-tom alebo kedy, čiže tam už časť týchto poslancov bola (...)“ (JČ)

„(...) s tým chlapom sme sa bavili a on hovoril, že tam hore na skalke budeme páliť vatru zvrchovanosti. Hovorila som si, že pre boha, vatru zvrchovanosti, to je čo. Tak on mi začal rozprávať a ja som mu začala klásť otázky. On sa potom tak otočil, že či som novinárka. A ja že hej, a vy ste kto? A on, že je Szycs z Pohorelej a on bol práve poslancom za SNS vo Federálnom zhromaždení. Začal mi potom rozprávať, že aké sú super tie vatry zvrchovanosti na tej skalke, a vtedy sa to práve začalo.“ (JČ)

„Vtedy sa vlastne začal aj taký tlak na maďarskú menšinu, lebo sme si našli nepriateľa, pretože najprv sme mali Prahu, no potom v tom 93-ťom... už sa nemáte na čo vyhovárať. Našla sa potom už maďarská karta, ktorou hrali.“ (JČ)

„Všetko to, čo ste prežívali, bolo tak hektické, že na tom ste sa učili a na tom sa potom aj vytvárali zákony. Nehovorím, že sme ich vytvárali my, ale na základe toho sa potom... ale to tá spoločnosť chcela. Vtedy naozaj, to si viete vlastne až spätne uvedomiť, že to boli tak úžasné roky, kedy ste sa vlastne na všetkom učili a každú skúsenosť ste pretavovali do niečoho, čo sa potom pretavilo zas do zákonov alebo

návrhov či noviel. Postupne, lebo spoločnosť to potrebovala. Nebolo to vyjasnené.“ (JČ)

„Tak ako sme si to mysleli aj v tom 90-tom a 91-vom, že všetko bude fajn, tak zrazu sa to vrátilo v tom roku 2000 či 2002, pretože bola zmena klímy. Jasné, že sa zavádzali zákony, ktoré mali veľký dopad na spoločnosť ako takú, trebárs na dôchodcov. Hovorili sme si ale, že je to zas prechodné obdobie a už sme to mohli mať, keby tu nebol Mečiar. A už sme mohli byť o koľko ďalej. Aj v mentálnom nastavení.“ (JČ)

„Spoločnosť bola úplne inak mentálne nastavená, a to platilo aj pri tých novinách.“ (JČ)

„Ja som bola prvovolič v 88-mom, za socializmu som ešte jedny voľby stihla, a tá disciplína, tá v tých voličoch, ktorí vtedy mali trebárs päťdesiat zostala. Mentálne sa však už neposunuli. V tom 90-tom mali koľko...v nich tá disciplína zostala, pretože predtým museli ísť k voľbám a ešte to považovali... tam nebol nejaký veľký prepád, aj keď nemuseli, čo časť využila, ale disciplinovanosť ich voličov bola tak vysoká, že to práve tých demokraticky naladených ľudí, ktorí mali pocit, že už nemusia, že už to nie je ich psia povinnosť, ale ich právo a môžu sa rozhodnúť...práve mladšia generácia si často povedala, že už nechce politiku. Že tá politika bola tak zlá, že ja že ja ju už nechcem. Tam hrozilo, že nás znova prevalcujú a spoločnosť sa ďalej neposunie.“ (JČ)

„Síce sme parlamentná demokracia, nie sme demokracia zabehaná ako v Anglicku, kde sa všetci kontrolujú a podobne. Nemáme tú históriu, a preto vravím, že táto spoločnosť jednoducho potrebuje nejaký čas a nemôžeme to, čo oni za dvesto rokov stihli, my to nemôžeme stihnúť za dvadsať rokov. Podľa mňa sme aj tak urobili sloní krok, obrovský.“ (JČ)

„Čiže urobím chybu, priznať si ju. To sú také základy. Všetci a tu tvária, že sú katolíci a veriaci, keby ale dodržiavali aspoň to desatoro. Kde by sme boli. Ďaleko by sme boli.“ (JČ)

„Aj to podhubie je síce stále len podhubím občianskym, tam sme moc...aj keď mám pocit, že všetci sa cítia oveľa slobodnejšie, práve preto sa tu šíria rôzne hoaxy a podobné veci. Mohli by sme sa až menej slobodne cítiť.“ (JČ)

„Jedna vec je tá, že ľudia na to neboli ešte stále naučení, že je dôležité vzdorovať moci.“

	Štyridsať rokov komunizmu to z mnohých ľudí jednoducho vyprášilo, že sa to nehodí a nie je to dobré.“ (RK)	
1989	<p>„(...) to asi bola úplne najväčšia sloboda médií, akú sme zažili, už nikdy potom taká nebola. Ale bol to, dá sa povedať, skôr chaos, než sloboda. Skôr to bolo tak, že... ten problém bol proste v tom, že väčšina vtedajších novinárov pochádzala ešte stále z komunistického režimu. To znamená napríklad noviny denník Pravda, ktoré boli akože najväčšie, ale aj denník Smena, z ktorej potom vznikol denník SME, to bol noviny Zväzu mládeže, Komunistického zväzu mládeže. Tí novinári síce boli mladší a ako keby otvorenejší, ale tiež boli hlboko poznačení tým režimom, vrátane Karola Ježíka, ktorý bol vlastne členom Komunistickej strany ako mladý muž. Prakticky neexistovali novinári, ktorí by prišli takpovediac odnikiaľ, zo slobodného sveta. Rozdiel oproti Česku je, že české noviny vznikli hneď, vznikli Lidové noviny ako vlastne slobodné noviny. Vznikol Respekt pôvodne z informačného servisu, kde vlastne bola tá disidentská mládež okolo Ivana Lampera, tí už vlastne boli odchovaní slobodou alebo slobodným chápaním žurnalistiky. Na Slovensku nič také neexistovalo. (...) Pamätám si ale, že aj vtedy bol taký zvláštny prístup. Pravda bola príbehom sama o sebe, o Pravdu sa veľa bojovalo, ešte vo VPN sme pôvodne považovali Pravdu samozrejme za komunistické noviny, a preto sme ich chceli zrušiť... oni totiž mali vtedy, komunisti mali všetky tlačiarne pod palcom, a to bol veľký boj prvé mesiace, o tlačiarne. Oni boli jediná tlačiareň vlastne, ktorá tlačila noviny. Mali monopol na papier a tak ďalej. Banálne veci z dnešného pohľadu ale vtedy to bolo úplne kľúčové. Ani vtedy sa nám nepodarilo zlomiť ten monopol komunistickej strany, ktorý mali na denník Pravda. Redakcia Pravdy vtedy urobila veľmi inteligentný krok, že si okamžite sprivatizovala noviny. To znamená, že si kúpili podiely a potom to predali, samozrejme. Takže povedal by som, že tá tlač bola síce slobodná, ale novinári slobodní neboli. Neboli slobodní mentálne. Na Pravde to bolo vidieť veľmi dlho. (...) Potom ste mali také noviny, ktoré boli také indiferentné, ako bola Práca, to boli odborárske noviny, tiež ale</p>	Médiá po roku 1989

relatívne veľké, čo sa týka nákladu. Nemôžem povedať, že by som, teda ja som tie noviny vtedy samozrejme čítal, ale nemal som z nich pocit, že by boli... trvalo im veľmi dlho, kým tí novinári začali písať úplne nezávisle. A myslím, že niektorí sa to dokonca nikdy nenaučili, tí z tej staršej generácie.“ (MMŠ)

„Vznikli tam ešte noviny, ako bol denník Verejnosť, ale medzi nami, aj to bola veľká bieda. To bolo od VPN, prvý náš pokus, no tiež to nebolo boh vie čo. Myslím teraz kvalitou vyslovene.“ (MMŠ)

„(...) ten priestor bol skôr chaotický a tá sloboda bola jednoducho skôr v tej rozmanitosti než v tom, že by mali noviny naozaj nejaké štandardy nezávislosti, o profesionalite sa nedá ani hovoriť.“(MMŠ)

„Ešte potom tu bol taký pokus, to je len na ilustráciu, ako uvažovali vtedajší novinári. Niekedy v marci 1990 prišli ľudia práve z pôvodnej Demokratickej strany, ešte tej pôvodnej zo 40-tych rokov. V 46-tom vznikli noviny, ktoré sa volali Národná obroda. V 68-mom potom boli niektorí reformní novinári a myslím, že obnovili tento denník alebo to bol týždenník, to už neviem, boli tam Trachta a Ďuro Vereš a taká staršia generácia. Tí prišli na jar roku 1990 s myšlienkou, že je treba obnoviť túto Národnú obrodu a prišli na vládu, aby im dala peniaze na vznik týchto novín. Ja som tam vtedy bol za VPN, zavolali nás tam, aby sme aj my podporili tú ideu. Pamätám si Ďura Vereša, ktorý prišiel s takým veľkým expozé pred premiérom Čičom vtedy, že teda vláda by mala podporiť vznik týchto novín, lebo to budú provládne noviny, že my, vláda, potrebuje noviny, ktoré ju budú podporovať v reformnom úsilí a že v každej demokracii vláda má svoje noviny. Taká bola argumentácia. Čič tak pozorne počúval, ja len hovorím o atmosfére, aká vtedy vládla medzi novinármi. Ja som vtedy do toho vstúpil a povedal som: Páni, a čo keď sa vláda zmení. Budete podporovať aj tú druhú vládu? Tú otázku považovali za absolútne poburujúcu. Oni si nevedeli predstaviť, že sa vymení vláda, lebo boli proste komunistickí novinári. Aj tí reformní. Takže moju otázku na to, že tá vláda bude raz úplne iná a čo to budú za noviny, ktoré budú podporovať vždy každú vládu, nech je hocijaká, znela pre nich úplne

absurdne. Takže som tam bol za zlého, že ruším projekt. Tie noviny napokon aj tak vznikli, Národná obroda vznikla. A Národná obroda v tom čase naozaj plnila úlohu vládnych novín, takto to bolo, naozaj. V tých raných 90-tych rokoch výrazne podporovali najprv teda tú novú vládu ešte Mečiarovu, ale po tých slobodných voľbách, a potom sa v podstate snažili, keď už Mečiar padol v tom roku 1991, tak boli veľmi promečiarovské tie noviny.“ **(MMŠ)**

„Stručne: bola sloboda, ale v skutočnosti by som nehovoril o nezávislej žurnalistike.“ **(MMŠ)**

„No nemôže to byť zo dňa na deň, ale viete, v Poľsku alebo v Česku nezávislá bola, pretože v Poľsku vznikla Gazeta Wyborcza, ktorá bola postavená a všetci novinári z Gazety prichádzali z disentu, z opozície. Tam bola samozrejme obrovská tá opozícia, to znamená, že tam bolo mnoho a mnoho ľudí. Adam Michnik sa stal šéfredaktorom. Bolo tam dostatok ľudí, ktorí boli vychovaní tak povediac v disente, na samizdate, v slobode a nezávislosti. Tí začali robiť noviny, ktoré boli najúspešnejšie v strednej Európe. A v Česku ste tiež mali Lidové noviny, Respekt, teda prinajmenšom dvoje noviny, ktoré boli veľmi dobré. A aj Mladá fronta, ktorá vtedy bola niečo ako Smena, sa veľmi rýchlo preorientovala na veľmi slušné noviny. No na Slovensku sme mali vlastne ten problém, že sme nemali absolútne žiadnu základňu ľudí, ktorí by také noviny vedeli robiť.“ **(MMŠ)**

(náklonnosť šéfredaktora Ježíka k opozičným politikom) „To robil ale aj Adam Michnik. Bol veľký kamarát s politikmi a cez noviny sa dosť často pokúšal tú politiku ovplyvňovať. Takíto šéfredaktori sú proste a na západe, sú prosto dva rôzne typy.“ **(MMŠ)**

(investigatíva) „To reálne nebolo tak, ako dnes, že novinári obchádzajú, hľadajú sami. Je ale pravda, že vtedy ste nemali žiadne verejné dáta, nič nebolo verejné, ste sa prosto nedostali do Obchodného registra, to nebolo možné. Infozákon vtedy neexistoval. To znamená, že prístup k informáciám bol naozaj strašne ťažký (...).“ **(MMŠ)**

„Niektorí čitatelia časom *(po fúzii denníka SME s denníkom Práca)* poodpadávali, niektorí zostali a nie je treba si robiť ilúzie, čitatelia to často zobrali aj s chlpmi. Takto to je, čítajú

Prácu, volá sa to Práca. Oni nečítali tie podpisy, že sú to nejakí iní ľudia. To ich nezaujímalo. Až postupom času ich prestala zaujímať, ale to je jedno, boli by odpadli tak či onak. (...) Dovtedy to ale bolo ako hovoriť, tí čitatelia, netreba si robiť veľké ilúzie.“ (MMŠ)

„Po roku '89 sa vlastne novinári začali dostávať na úroveň politikov a začali mať relatívne úzke vzťahy.“ (AF)

„Dnes už vlastne sú aj alternatívne cesty, to znamená sociálne siete a rôzne webové médiá, kde nepotrebujete veľmi veľa peňazí na to, aby médium vôbec vzniklo. Dvadsaťpäť rokov dozadu, ak ste chceli vydávať nejaké médium, tak ste potrebovali veľmi veľa peňazí, lebo ste potrebovali potlačiť papier, potrebovali ste zaplatiť tlačiareň, potrebovali ste zaplatiť distribúciu. Toto sa dnes zjednodušilo, prístup do verejného priestoru je oveľa jednoduchší dnes pre kohokoľvek, lebo sú na to vytvorené nástroje a je to všetko oveľa lacnejšie.“ (AF)

„(...) lebo či už Pravda alebo Mladá fronta Dnes nečakala na privatizačné rozhodnutie, ale redaktori vlastne tie noviny ukradli. Premiestnili si vlastne značku – Mladá fronta si dala značku Dnes a Mladú frontu si dala ako podtitul, Pravda to, myslím, urobila primitívnejšou cestou a pokračovala v názve Pravda. V zásade ale právne konsekvencie voči týmto tímom neboli vyvodené (...)“ (AF)

„To bol radikálny rozdiel, keď ste robili v novinách pred 89-tym a potom po 89-tom, v tých redakciách bol totálny zmätok, pretože tam bolo veľa ľudí, ktorí tomu komunizmu aj verili, takže obnova redakcií a výmena vedení fungovala tak, že sa volilo, volili sme si šéfredaktorov redakcií. Ale zároveň to bola veľmi opojná sloboda, lebo samozrejme v dnešnej dobe, keď je súkromné médium alebo i verejnoprávne, tak si redaktori nevolia šéfredaktora (...)“ (EČ)

„(...) nie každý ľahko prijal pád toho komunizmu, tak v tých redakciách, keďže sa to podarilo pomerne transformovať tie komunistické redakcie na normálne redakcie, bol to taký samočistiaci proces a podľa mňa veľmi úspešný, tak potom tie noviny naozaj stáli na strane nového režimu, presviedčali ľudí, že toto, čo máme, je lepšie, ako bol komunizmus.“

(EČ)

„(...) už sa vtedy začínal ľud nejakým meniť, ale ako hovorím, kľúčové vtedy boli Pravda, Smena a ešte Práca (...)“ **(EČ)**

„(...) súkromné noviny neboli, asi Verejnosť proti násiliu mala prvé súkromné noviny, Verejnosť sa volali (...) To všetko boli ešte také patvary. (...) Bol to taký medzistupeň.“ **(EČ)**

„Pravda sa v tom čase privatizovala, predali akcie redaktorom, ale tam ten proces prebiehal (...)“ **(EČ)**

(v redakcii denníka Slovenská republika) „To bola generácia starších ľudí, niektorí tam boli 68-čkári, ktorí si vlastne pamätali 68-my rok, ale väčšinou to boli fakt takí ľudia v mojom veku dnes, mali tak 50 či 60, a oni si naozaj nevedeli predstaviť, že noviny sú nejaké opozičné alebo nezávislé. Boli poznačení tým, v akej dobe vyrástli a mali pocit, že teraz je ich úlohou, že ako predtým ospevovali Komunistickú stranu...tak. Bol to aj generačný problém (...)“ **(EČ)**

„Stále bola veľmi čítaná Pravda, pretože Pravda mala profesionálnych novinárov, im sa tá transformácia veľmi podarila. Počas socializmu neviem či nemali náklad aj dvestotisíc. Myslím, že tak. Tak z dvestotisíc sa dobre padá. Navyše mnohé podniky mali za komunizmu prikázané Pravdu odoberať, takže tam sa to predplatné roky len predlžovalo. Oni teda začínali s takzvané lepším vankúšom. Boli na tom v tomto smere lepšie. Potom to ale začalo upadať práve tým, že neboli takí vyhranení a v tom období sa nedalo byť nevyhranení. To sa nedalo.“ **(EČ)**

„(...) Pravda, ktorá sa stále písala tak, ako v 80-tych rokoch, oni sa pomalšie odpútavali od komunistickej žurnalistiky.“ **(EČ)**

„Najbúrlivejšie si pamätám 89-ty (...)“ **(SK)**

„Tie denníky boli ale naozaj slabé, lebo viete, keď vznikne denník, tak kým ho začnú ľudia kupovať v takom relevantnom počte, tak nemá ten dosah. Koľko ľudí si ho prečíta? (...) ešte ten význam toho tlačeného médiá je v tom, že dobre, nevšimne si to toľko ľudí, ako verejnosť, ale všimnú si to trebárs iní novinári alebo politici, a to médium má nejakú váhu. Potom si to trebárs všimnú aj v zahraničí, teraz tiež vidíte, že keď niekto príde s nejakou kauzou, trebárs denník SME, tak v televíziách si to všimnú, povedia to a začnú na tom ďalej pracovať, ale o vás povedia, že to tam zaznelo. Potom si to teda

všimne viac ľudí. Tá úloha toho tlačeneho médiá, ktoré možno nemá taký dosah, je tá, že cez to médium sa to preniesie niekde inde, kde to väčší dosah má.“ (SK)

„(...) dovtedy boli komentátori papagáji (...)“ (JČ)

„(...) síce mohli klásť otázky, ale vtedy ešte napríklad neexistoval infozákon a tieto veci, to sa postupne až v dvetisíc-neviem-koľkom sa to vykryštalizovalo.“ (JČ)

„Jasné, novinári sa skupinkovali, ale to je doteraz. Nepôjdete jednoducho na kávu s niekým, kto sa jednoducho podlizuje Ficovi a predtým sa podlizoval Mečiarovi. Hlavne ste v tých 90-tych ešte nemali istotu, či na vás nedonáša. Kedy teraz donášal, tak vám je to jedno, lebo spoločnosť je zas niekde úplne inde, inak nastavená, ale vtedy ste nevedeli, že či niekomu niečo poviete a on to okamžite potlačí či zakáže... tam tuším neexistovala ani tridsaťdňová lehota, že by vám musel niekto odpovedať na vašu otázku, čiže oni nemuseli odpovedať. Vy ste museli pokútno, čo ste chceli, bez internetu... tá práca bola hrozne ťažká v tom, že ťažko sa, možno viete, že novinársky je treba overiť z troch zdrojov, teória je fajn, ale v praxi to išlo veľmi ťažko.“ (JČ)

„A tie skupinky, doteraz to tak je. S Martinom Daňom a Vaskym sa nik normálny nebude baviť. To nie sú novinári, volajme to, že aktivista. Tak to my požívame, pretože to nie je novinár, to by bola urážka. Ani s Evou Zelenayovou nikto nepôjde na kávu, ale s tou som nešla na kávu ani keď s nami robila v Smene. Bola nepríjemná a zlá osoba.“ (JČ)

„Solidarita medzi novinármi normálnych bežných médií je (...)“ (JČ)

(Reagovali obyvatelia na politické vstupovanie do médií? Uvedomovali si ľudia rolu médií v demokracii?) „Nie. V našej spoločnosti nie. Vôbec. Myslím si, že vôbec. Tá úzka skupinka toho občianskeho podhubia áno, samozrejme, ale bežný človek nie. Mečiar je to isté, čo Fico. Ak Fico povie, že ste prostitútky, tak v tom momente to všetci používajú. Hyeny a sliz. A to isté bolo aj s Mečiarom. Akonáhle vás označil, že ste protislovenskí, koniec. A ľudom to bolo jedno. Oni prevzali rétoriku toho Mečiara, tým, že on mal tú charizmu.“ (JČ)

	<p>„Vtedy ste naozaj mali na reportárske veci, čomukoľvek ste sa venovali, všetko bolo nové, mohli ste.“ (JČ)</p> <p>„ Teraz máte CRZ a podobne. Nemusíte už nikam ísť. Vtedy kým ste sa dostali k nejakej štátnej zmluve či odpovedi... odpovedať vám neodpovedali, tridsaťdňová lehota nebola. Overovanie bolo veľmi ťažké. Nebol Centrálny register zmlúv, ani obchodný register nebol, ani nič.“ (JČ)</p> <p>„Strašne vysoký náklad mala Pravda, ešte stále, zo socializmu. Ved' vtedy predávali nejakých trisot tisíc, potom im to kleslo na nejakých stopäťdesiat alebo na sto, ale stále to bolo strašne veľa. Tá mala svojich stabilných čitateľov, ľudia to neodhlásili, stále to mali.“ (JČ)</p>	
<p>Vzťah politickej moci a médií</p>	<p>„Boli to noviny toho hnutia, to vtedy každé politické hnutie, strana, kde-kto chcel ich mať, vtedy bol prsto princíp, že politické strany majú svoje noviny. (...) Každá politická strana si vtedy myslela, že musí mať svoje noviny, taký bol úzus. (...) Trvalo to asi dva roky, tie noviny zanikli, lebo v tom trhu neobstáli, vo voľnom trhu, a strany nemali peniaze na to, aby ich financovali, ani tie nové vznikajúce.“ (MMŠ)</p> <p>„(...) že teda vláda by mala podporiť vznik týchto novín (<i>Národnej obrody</i>), lebo to budú provládne noviny, že my, vláda, potrebuje noviny, ktoré ju budú podporovať v reformnom úsilí a že v každej demokracii vláda má svoje noviny.“ (MMŠ)</p> <p>„Vtedy politici proste mali pocit, Mečiar hlavne, že potrebujú mať mediálne krytie alebo mediálnu podporu (...)“ (MMŠ)</p> <p>„Potom nové strany začali vznikať veľmi rýchlo, ako sociálna demokracia alebo tí, ktorí mali vtedy, bol taký denník Čas, patril Strane obrody (...) Strana obrody bola pôvodne dedičkou Demokratickej strany zo 46-teho roku a prežívala tak, že mala limitovaný počet členov, komunisti viac nedovolil, takže ak niekto umrel, tak sa mohol niekto nový stať členom, a mali aj svoj denník, ktorý sa volal Čas.“ (MMŠ)</p> <p>„Keď si to zrátame počtom, tak stále sú tu naozaj tie denníky, vrátane dokonca Pravdy, aj Pravda bola v zásade protimečiarovská, nepodporovala ho, ona bola tak niekde medzi, ale nedá sa</p>	<p>Charakteristika</p>

povedať, že by bola na Mečiarovej strane. Všetky ostatné denníky, v princípe, boli také v tej škále od neutrality, niečoho medzi, ako bola Pravda aj Práca, kde ste mali komentátora ako bol Meliš, ktorý bol veľmi protimečiarovský, až po veľmi ostro vyhranené opozičné médiá, ako bolo SME, ale aj Slobodná Európa, na tú netreba zabúdať. (...)V tom, to je treba povedať, že do veľkej miery boli spojení s vtedajšou politickou opozíciou – Pravda s SDL, ktorá tiež mala s Mečiarom problém, SME bolo v zásade veľmi lojálne najmä ku KDH. Je to proste tak. Nemôžeme hovoriť o nezávislosti médií. (...) To, že do veľkej miery považovali za svoju prácu s tými opozičnými politikmi nejakým spôsobom aj spolupracovať, je prosto holý fakt.“

(MMŠ)

„Ja myslím, že každý politik tohto formátu alebo skoro každý politik túži mať médiá pod kontrolou, len demokratický politik vie, že to nesmie robiť, to je všetko. V princípe ale každý politik, a to je, bohužiaľ, fakt, často preceňuje vplyv médií a je jednoducho posadnutý tým, mať ich pod kontrolou. Na tom nie je nič, povedal by som, že je to mocenský prístup. A je pravda, že médiá v istej chvíli naozaj môžu byť rozhodujúce v tom mocenskom súboji o verejnú mienku.“ **(MMŠ)**

„(...) to ešte vôbec neznamenal, že by bola proti nemu väčšina. Bolo Rádio Twist, bol denník SME, predtým Smena a Slobodná Európa, to boli tri kritické médiá voči Mečiarovi a zvyšok bol, ako hovorím, skôr neutrálny. Ešte dlho.“

(MMŠ)

„Zvyšok tých novín bol ale veľmi taký, ako by som to povedal, bežný čitateľ v nich nemohol rozpoznať, že sú protimečiarovské. Bolo to také klasické trápne spravodajstvo.“ **(MMŠ)**

„Politici boli vtedy, aj vtedajší opoziční politici, keďže mali s novinármi také dobré vzťahy, s tými opozičnými novinami, ale hlavne so SME, ale aj inými, tak na druhej strane to malo aj pre nich veľkú nevýhodu, lebo boli veľmi pod... boli takpovediac dosť vystavení potom vplyvu tých médií a veľmi si dávali pozor, aby o nich tie médiá písali dobre. A veľmi ich rozčuľovalo, keď ich médiá kritizovali. Reálne to považovali za veľké nebezpečenstvo pre vlastnú politickú budúcnosť. Takto to bolo.“ **(MMŠ)**

„Ivan Štulajter (z redakcie SME), ktorý zas skončil v Sas. To znamená, že prvá generácia tých významných komentátorov odišla (...)“

(AF)

„Určite si ale myslím, že tá historická skúsenosť v redakciách zostala a že je veľmi dôležitá. Nielen preto, že noviny sa postavili na správnu stranu ale aj preto, že zároveň v tom čase pochopili, že nemôže natrvalo fungovať tá blízkosť medzi opozičnými politikmi a novinármi a že to Mečiarovo obdobie, paradoxne, veľmi rýchlo štandardizovalo tú mediálnu scénu a tie štandardy novinárskej práce. Hovorím síce skôr o médiách nášho typu, čiže .týždeň, Nko a my, ale aj ten Čas, povedal by som, do určitej miery aj Pluska za Dukesa a Šimáka, lebo však zohrala v tom čase tiež významnú rolu protimečiarovského ťaženia. Všetky tie médiá si akoby tú skúsenosť stále nesú, tú z toho mečiarovského obdobia, ktoré bolo zaujímavé zároveň ale teda veľmi ťažké.“

(AF)

„Bola to tá štátna akciovka, tak by som to nazvala. Síce tam bol menovaný riaditeľ, ktorého menovala nejaká správna rada tej štátnej akciovky, ale najprv to nikto nebral ako problém. To nikomu nenapadlo, že to potom moc, že to Mečiar využije a že má vlastne na to páky. Ale v 92-hom sa to ukázalo, že to nie je schodná cesta (...) keď chcú byť noviny opozičné (...) musia to byť noviny nezávislé od moci, čiže ten krok, ktorý prišiel po tom, ktorý samozrejme Mečiar a jeho partia urýchlili tým, že prišli a nariadili výmenu šéfredaktora, tak či tak by sa to stať muselo, lebo v takejto pološtátnej spoločnosti nie je možné fungovať.“

(EČ)

„(...) čiže bola to taká pološtátna firma, ten fond, ktorý spravoval majetok SZM. Tam patrila aj tá Smena. Čiže tá transformácia bola síce vykonaná, ale nebola dokončená. Nik ani nepredpokladal, že to bude treba urobiť. Bol taký predpoklad, že to funguje celkom fajn, že i predtým zvolili riaditeľa, ktorý bol veľmi slušný človek, takže my sme s ním dobre vychádzali, mali sme ho radi, takže nikto nepredpokladal niečo sa môže stať.“

(EČ)
„(...) Dzurinda bol vtedy miláčikom opozičných médií, ale však to sa deje, nie je to niečo čudné, bolo to tak. On bol presvedčený o tom, že médiá

budú s ním a budú jeho fanklub, tak si myslel, že môže všetko. Tak sa potom pokúsil naozaj osloviť cez nejakých svojich spolupracovníkov zopár novinárov, že oni im povedia, čo majú písať a za to dostanú zaplatené. (...) to bol taký pokus, na ktorý ten Dzurinda škaredo doplatil, lebo sa to prepieralo. On bol zároveň ale teda prekvapený, on si naozaj myslel, že tí novinári sú jeho kamoši, tak že ho vlastne zrádzajú. To bolo ešte stále obdobie, keď sa úloha novin v spoločnosti naozaj ešte len hľadala. Tak sa aj stalo toto, že ten Dzurinda bol naozaj presvedčený, že všetci opoziční protimečiarovskí novinári sú jeho kamoši, a teda ho nikto nepodrazí. Ešte sa mu to zdalo asi aj normálne, že veď mi pomáhajú, tak im dám nejaký peniaz.“ (EČ)

(Ako dlho trvalo, aby sa ustálil vzťah medzi politickou mocou a médiami?) „Ja si myslím, že dodnes to ešte veľmi nie je.“ (SK)

„Určite si chcel (*Mečiar kontrolou médií*) upevniť moc. Jedine. To vidno všade, po celom svete, keď sa pozriete na Beclusconiho, ako sa stále do tej politiky vracia, tak aj on má v rukách médiá. Teraz v Maďarsku Orbán, tak ten tiež. Keď raz máte v rukách médiá, ako aj v Poľsku či Rusku...“ (SK)

„Nebolo veľa takých médií, ktoré išli proti. Hovorím, ten Twist bol taký, Markíza, keď vznikla, my sme boli teda od začiatku a aj tie, čo sa hovoria, že bulvárne médiá, ako Nový Čas (...).“ (SK)

„(...) ešte ten význam toho tlačeného médiá je v tom, že dobre, nevšímame si to toľko ľudí, ako verejnosť, ale všimnú si to trebárs iní novinári alebo politici, a to médium má nejakú váhu. (...) Naozaj aj tí politici si to ako prvé čítali, aj keď boli proti, tak si proste tie noviny kúpili a prečítali alebo im teda niekto robil rešerše a vedeli o tom, čo sa píše, predsa len sa toho troch báli. Keby sa toho nebáli, tak by nám neboli robili všetko to, čo robili.“ (SK)

„(...) Majo Vernár tam je (*na fotke z redakcie Smena, keď prišlo predstavenstvo novej akçiovej spoločnosti*), ktorý je teraz u Fica (...).“ (JČ)

„Solidarita medzi novinármi normálnych bežných médií je, vlastne Fico si tých desať či dvadsať rokov, čo je v politike, tak vyhrotil proti sebe... nieže by to bolo niečo osobné, ale aj tými krokmi a správaním Smeru v parlamente, a

podobne, že vy aj... (...) Nie žeby ste boli nastavená a priori, ale on to urobil, že napokon novinári aj z bulváru sú vlastne s vami, okrem Pravdy, ktorá je neviem za koho. (...) U nás je novinárska obec momentálne, volajme to, že novinárska obec mainstreamová, neviem, ako by som nazvala nás, keď nie sme mainstream, ale sme jednoducho na tej inej strane.“ (JČ)

„Ale potom ste zrazu naozaj mali to SDKÚ, kde robili normálne zákony a normálnu parlamentnú prácu. V parlamente a dalo robiť. Ja už som vtedy bola vedúcou vydania, viem, že sa vtedy už dalo o všetkom dohodnúť, odpovedali vám na otázky, ale tam sa nastavil ten kurz, že vlastne odpovedali aj opozičným novinám, ak vtedy ešte bola Slovenská republika alebo niečo iné. Odpovedali vlastne všetkým. A aj teraz je to tak.“ (JČ)

(kultivácia prístupu politickej reprezentácie k médiám) „Kultivácia bola, pretože v tom sa všetci učili chodiť. Zostal tam marazmus. Ja neviem o tých uplácaniach Dzurindom, viem ale, že sa napríklad posúval ten, ako by som to nazvala, etický rebríček alebo ten etický etalón sa nejakým spôsobom posúval a všetci sa učili. Aj ten Dzurinda. Úplne si tú kauzu nepamätám, neviem sa k nej teda vyjadriť (...)“ (JČ)

„(...) bežne píšeme, preto nás aj kritizujú, proti Kollárovi, že prečo po ňom ideme a prečo stále kritizujeme toho Matoviča a prečo Sulíka. No my ich nekritizujeme, ak niečo tak je, tak to napíšete. Máte na to nejaké podklady, dôkazy. Preto si všetci myslia, že sme proti. Že Sas nemáme radi, že Matoviča nemáme radi, že Kollára nemáme radi a neviem koho. Že Fica nemáme radi a podobne. (...) A teraz je to asi v pohode, vtedy to tak nebolo. Vtedy to bolo cítiť, lebo to bolo jednoducho naozaj.“ (JČ)

„Tí politici ešte neboli nastavení na to... keď ma niekto kritizuje, automaticky je proti mne.“ (JČ)

„Potom bol ešte taký Slovenský denník, ktorý bol ale pokračovateľom Slovenského denníka, čo kedysi vydávali ľudáci. Za ním bolo práve KDĽAP, tam začal i Tóth písať, ale ich Mečiar nevlastnil, len si spomínam, že existovali.“ (JČ)

(Zmenila sa rola médií počas vlády Vladimíra Mečiara z popisnej na aktívnejšiu?) „Určite. Ja si myslím, že áno. Viete, ono si to fakticky vyžiadala aj tá pozícia. Pravá pozícia bola tá, že po páde komunizmu zrazu nastala taká sloboda,

	<p>nie ako predtým, keď kázala strana a keď médiá písali, čo kázala. Začínate objektívne informovať ľudí aj s tými všetkými konfrontáciami, čo hovorí jeden a čo druhý, o tom peľ-mel, o chaose. Potom ako nastúpil Mečiar, tak sa médiá dostali do inej pozície – normálne objektívne informujete a pravdepodobne vzniká nejaký nechutný autoritatívny režim, proti ktorému sa chcete brániť, a či chcete alebo nechcete, dostávate sa do pozície, kde by sa médiá nemali dostať. Z istého hľadiska robíte nejakú nadprácu, z novinárskeho hľadiska robíte nadprácu, no z hľadiska toho, čo chce spoločnosť, robíte to, čo je potrebné.“ (RK)</p>	
<p>Vzťah politickej moci a médií</p>	<p>(reakcia médií na politiku VM), „Oveľa viac to boli komentátori. Viete, vtedy noviny v princípe... skoro neexistovala investigatívna žurnalistika, to skoro vôbec nebolo. Noviny sa čítali v zásade cez komentáre. Spravodajstvo bolo často veľmi biedne, novinári boli vtedy zvyknutí chodiť na tlačovky a to bolo tak všetko. A to teda hovorím aj o denníku SME, to v tých rokoch teda nebolo boh vie čo. Takže hlavnou vlajkovou loďou tých novín boli tie komentáre a publicistika, tam sa to prejavovalo. Ja si spomínam, že kto bol napríklad veľmi rýchlo kritický k Mečiarovi, bol Marián Leško, ktorý to odhalil pomerne skoro. Ešte vtedy bol v Pravde, do denníka SME prišiel až neskôr. Zaujímavý bol aj Fero Meliš, myslím, že Meliš sa volal, v Práci, bol taký pomerne tvrdý kritik Mečiara. Ja si pamätám, že som vtedy noviny čítal a čítal som ich tak, že som si ráno kúpil noviny, asi štvoro, túto Prácu, Pravdu, SME a Národnú obrodu, a tak som to postupne čítal, ale hovorím to znovu, vtedy ako čitateľ, zaujali ma názory týchto dvoch, ktorých som spomínal, a potom, samozrejme, v denníku SME.“ (MMŠ)</p> <p>„Preto hovorím o spojení medzi novinármi, politikmi a takýmito šedými hráčmi v tej šedej zóne. (...) Povedal by som ale, že vtedy sa zrodilo aspoň to, že keď noviny uverejnia niečo, o čom politici nechcú, aby bolo uverejnené, nejakú informáciu, ktorá im teda... tak vtedy to vlastne zistili, akú to má silu, aká je to vlastne moc. Všetky tie kauzy okolo únosu prezidentovho syna, tie správy a ten odpočutý rozhovor Lexu s vtedajším ministrom vnútra, to</p>	<p>Novinári</p>

boli veľké výbušné veci, ktoré novinári objavili s tým, že toto keď sa zverejní, tak to pohne teda nie celou spoločnosťou, ale... a samozrejme, tí politici ich za to nenávideli.“ (MMŠ)

„Zase tí politici, ktorí boli vo vtedajšej opozícii, si vlastne netrúfli ísť proti novinám. Keby totiž povedzme... to viem, že bol napríklad problém, že SDL nechcelo Maďarov vo vláde v roku 1998, kedy sa rodila tá veľká koalícia. SDL bolo kruto proti, nechcelo Maďarov. Ja si pamätám, že som sa rozprával s Pavlom Kanisom aj Petom Weissom, ktorí boli vtedy za SDL akoby tí hlavní, a to som ešte bol v tom Domine, lebo sa tá vláda ešte len tvorila. Hovoril som im, že: počúvajte, keď vy pôjdete proti Maďarom, my vás zničíme. (...) Novinári. To neprežijete. Podobný príbeh bol, keď Čarnogurský ešte v roku '98 pred voľbami... Mečiar urobil ten zákon, ktorý dodnes platí, o tom, že je jeden volebný obvod, jeden veľký, on myslel, že tým získa, čo bola asi pravda a fakticky zakázal predvolebné koalície. Dve strany, ktoré by sa spojili, by mysleli získať nejakých desať percent. Takže SDK, to je politické školenie, musíte mi to prepáčiť, ale išlo o to, že formálne urobili jednu stranu, kde bolo päť strán – to bola Demokratická strana, Zelení, Sociálna demokracia a potom hlavne KDH a Demokratická únia. Päť strán, ktoré vytvorili spoločnú kandidátku podľa nejakého kľúča. A bola to hlavička jednej strany SDK, Strany demokratickej koalície, ako SDK, čím obišli Mečiarov zákaz. Problém bol ale v tom, že Čarnogurský mal veľký problém, pretože by vlastne musel obetovať značku KDH, vstúpiť, všetci vedeli, že KDH je v SDK, ale predsa len – vo voľbách nemáte KDH ale SDK. Vtedy z toho mal veľkú dilemu a zavolať si mňa ako šéfredaktora Domina, bol tam ešte Števo Hríb a možno ešte dvaja novinári, boli sme možno len traja, nepamätám si to presne, do takej krčmy a pýtal sa nás, že čo má robiť. Že či má teda obetovať tú značku KDH a vstúpiť do SDK alebo ísť samostatne ako KDH, čo by ale znamenalo, že oslabí protimečiarovskú koalíciu a zmenší šance a víťazstvo. Teoreticky to tak vychádzalo. Boli sme tam sami novinári a my sme mu vtedy povedali, že ak sa nepridá do SDK, ak ho zničíme. A on na druhý deň ohlásil vstup do SDK. Aj on sa tak bál novin, že prosto

vlastne podľahol tomu, že chcel zistiť, čo napíšu novinári, keby odmietol ísť do tej SKD a my sme mu povedali, čo napíšeme. Politici boli vtedy, aj vtedajší opoziční politici, keďže mali s novinármi také dobré vzťahy, s tými opozičnými novinami, ale hlavne so SME, ale aj inými, tak na druhej strane to malo aj pre nich veľkú nevýhodu, lebo boli veľmi pod... boli takpovediac dosť vystavení potom vplyvu tých médií a veľmi si dávali pozor, aby o nich tie médiá písali dobre. A veľmi ich rozčuľovalo, keď ich médiá kritizovali. Reálne to považovali za veľké nebezpečenstvo pre vlastnú politickú budúcnosť. Takto to bolo. “ (MMŠ)

„Robo Kotian nielenže bol spolutvorca SDKÚ vtedy (...) Potom som sa dozvedel, že prosto písal Šimkovi aj prejavy (...)“ (MMŠ)

„Po roku '89 sa vlastne novinári začali dostávať na úroveň politikov a začali mať relatívne úzke vzťahy. Tá novinárska komunita musela postupne vyriešiť tento problém a do roku '98 bol tento problém deformovaný Vladimírom Mečiarom (...) Toto po roku '98 po odstránení nedemokratickej hrozby zo strany premiéra Vladimíra Mečiara museli novinári vlastne dostať do úplne štandardných medzí a hraníc, a to sa vlastne začalo diať v roku '98, kedy sa nanovo začali stavať bariéry medzi politikmi a novinármi.“ (AF)

„(...) naopak boli skôr spojencami tej novej vlády po 89-tom. Tak sme to cítili hlavne tí, čo sme boli mladší a čo sme privítali zmenu režimu, my sme tým novým vládam, čo boli od 89-teho do toho 92-hého vlastne držali palce. Tam nejaký silný konflikt nebol, naopak, my sme ich podporovali.“ (EČ)

„Takže tam sme cítili veľkú spriaznenosť s tými politikmi.“ (EČ)

„Tí noví politici potom celkom nevedeli s tými médiami narábať, hlavne keď zažili tie prvé roky do toho 92-hého, kedy sme boli akoby na jednej lodi a tí novinári naozaj veľmi podporovali tie nové vlády, ale potom sa to začalo oddeľovať, že my sme my ako novinári a vy ste politici, a začali sme ich už aj kritizovať a to nie niektorí nie celkom dobre znášali.“ (EČ)

„(...) dnes keď si predstavíme, že by si vláda založila vlastné noviny, úplne šialené, ale vtedy sa nám to a ani mne sa to nezdalo až také... veď my sme v tom nevedeli ešte chodiť, nevedeli

	<p>sme, ako slobodné médiá fungujú, tak nám sa to nezdalo až také čudné. Bolo to také, že no dobre, tak budú mať vlastné noviny (...)" (EČ)</p> <p>„(...) sadol si ku mne chlapík z Pravdy, ešte starý komunistický novinár, bol veľmi nepríjemný, mal vtedy okolo šesťdesiatky, vtedy ešte písal. Pamätám si ho ešte z Presscentra, kedy sme my boli na šiestom a oni na trinástom či štrnástom poschodí, tá Pravda. Mal také zvláštne meno. (...) Sadol si ku mne (...) a hovorí mi: „Prečo vy tak stále rúbete do tej vlády?“ A ja že my nerúbeme, že sa pýtame. Pýtame sa na to, na čo sa vy nikdy nepýtate. A on mi povedal: „Ale viete, vy sa nechcete nechať poučiť. Vy, mladí redaktori, si myslíte, že všetko viete.“ A ja, že áno, myslíme, asi hej. Mala som dvadsaťpäť či dvadsaťšesť, jasné, že som bola chytrá jak noviny.“ (JČ)</p> <p>„(...) nikdy nie ste len občan, keď robíte v novinách.“ (JČ)</p> <p>„Časť novinárov ale zostala kamarátmi (Mečiara) i ďalej, len tá väčšina vlastne prešla do opozície. Alebo teda, čo znie čudne, ale bola na tej istej vlne, ako opozícia. Ale to tak jednoducho je. Noviny sú zrkadlom spoločnosti. Nič nevymyslíte.“ (JČ)</p> <p><i>(dôsledky vzťahy politickej moci a médií)</i> „A my sme vraj takí revolucionári. V dobrom.“ (JČ)</p> <p>„(...) nie všetci, čo píšu a robia noviny, idú do konfrontácie s mocou. Športový novinár píše napríklad Slovan-Trnava, kultúrny redaktor napíše recenziu na nejaký film, zahraničiar píše o tom, čo sa deje v Spojených štátoch, čo sa deje v Rusku, to ešte stále nie je problém, ale už domáci spravodajcovia, tí sa dostávajú do problémov, pretože oni už prichádzajú s informáciami, ktoré sú pre tú moc nepríjemné.“ (RK)</p>	
<p>Vzťah politickej moci a médií</p>	<p>„Nezanedbateľné množstvo ľudí cítilo, hoci nevedeli ako to má fungovať, celá tá moc a médiá, tak že nie takto, to cítili.“ (EČ)</p> <p>„Vedeli (<i>ľudia na Slovensku</i>), že teraz sú médiá kľúčové, úplne kľúčové, lebo bola aj tá politická opozícia, ale tá nemala prístup do verejnoprávnych médií, tam sa nedostali, čiže oni vedeli, že nezávislé médiá...“ (EČ)</p> <p><i>(Ako na politické vstupovanie do médií reagovali ľudia? Uvedomovali si rolu médií v demokracii?)</i>, „To je ako dnes, časť áno, časť nie. Naši čitatelia vedeli, čo sa deje, prípadne</p>	<p>Reakcia ľudí na vzťah politickej moci a médií</p>

	<p>mnohí na to prichádzali neskôr. Viete, mnohé veci vám dôjdu až keď sa stane niečo mimoriadne (...)“ (RK)</p>	
<p>Vzťah politickej moci a médií</p>	<p>„Problém bol, že aj tieto médiá, ktoré boli akoby proti Mečiarovi, boli vlastne politicky angažované. To znamená, že ani to neboli nezávislé médiá, boli v podstate bojovníci na fronte v boji proti Mečiarovi. (...) Bolo to skôr dobrovoľné rozhodnutie tých novinárov bojovať, možno aj správne, je ťažké to dnes posudzovať, bojovať proti Mečiarovi, lebo on reprezentoval vlastne neslobodný režim. Takže oni bojovali vlastne aj za svoju vlastnú slobodu, takže to sa dá chápať, že novinári boli proti Mečiarovi“ (MMŠ) <i>(zmena role v demokracii a angažovanosť médií kvôli politike VM)</i> „Áno. Samozrejme.“ (MMŠ) „Znovu, na Slovensku je väčší pocit ohrozenia a možnosti ohrozenia tej slobody, teda aj väčší pocit zodpovednosti, že za ňu musím bojovať.“ (MMŠ) <i>(opozičné vystupovanie voči Robertovi Ficovi – návrat novinárskej angažovanosti?)</i> „Nie. Myslím si, že noviny si dávajú pozor. (...) Tam tá miera, to je hrozne ťažké rozlíšiť. (...) To súvisí s našim povoláním. Je ale otázka, čo ďalej. Ako som povedal, je to veľmi tenká hranica, no myslím si, že zatiaľ sa noviny držia celkom dobre. Hovorím obecné. Mám ale na mysli tú lepšiu sortu, samozrejme. Že to celkom zvládajú. Viete, keď to ja dnes porovnávam napríklad, hovorím o atmosfére, New York Times sú dnes oveľa aktivistickejšie ako Denník N. Až ma to možno niekedy vyrušuje. Je z toho cítiť veľmi silný aktivizmus. Niekedy ma to naozaj vyrušuje.“ (MMŠ) „Neviem, ja trochu cítim, z môjho pohľadu, že ak porovnávam New York Times so slovenskými novinami ako Denník N alebo aj SME, tak si myslím, že v tomto sú na tom tí slovenskí novinári trochu lepšie. Akože si držia ten odstup. Áno, popisujú to, idú po krku, ale snažia sa a hľadajú tú mieru. Niekedy mám trochu pocit, že v tých New York Times nie. Musím len povedať, že ma to občas irituje, to je celé. Je to iba pocit, zdá sa mi to, keď čítam tie komentáre.“ (MMŠ)</p>	<p>Angažovanosť a aktivizmus</p>

„V princípe to mnohí nezvládli a dostali sa na tú druhú stranu, z novinárskej časti brehu na tú politickú, ale v tom čase, myslím, to bolo správne, lebo si naozaj myslím, že to nebezpečenstvo pre krajinu bolo obrovské. S odstupom rokov je to samozrejme niečo, čo je veľmi neštandardné, to znamená, že tie vzťahy medzi politikmi a medzi novinármi nie je možné udržať na tak vysokej úrovni ako to bolo možné v tom čase, teda bez toho, aby to nemalo vplyv na prácu tých novinárov. Preto teda aj existuje nejaký múr medzi politikmi a novinármi, a držia si proste od seba odstup. To sa dnes nedá porovnať s tým rokom '98.“ (AF)

„Postupne potom všetky médiá, ktoré sa dostali do zahraničných rúk, bojovali proti Mečiarovi. Uvedomovali si, že on vytvára demokraciu nezápadného typu (...)" (AF)

(v roku 1998) „Bola to taká zvláštna doba, pretože bolo jasné, že toho Mečiara sa už asi podarí poraziť a väčšina novín, teda s výnimkou Slovenskej republiky, ale väčšina novín už naozaj bojovala proti Mečiarovi. Nie je to správne, bojovať, ale tak keď ide o republiku a o nejakú záchranu, je samozrejme, že novinári boli proti Mečiarovi a bolo jasné, že Dzurinda mal potenciál ho poraziť. A Dzurinda bol vtedy miláčikom opozičných médií, ale však to sa deje, nie je to niečo čudné, bolo to tak.“ (EČ)

„Vyčíta sa nám to (*bojovnosť*) preto, že to nie je úloha médií. Keď boli teraz tieto demonštrácie, tak sme si písali s českým novinárom Tomášom Němečkom, ktorý mi hovoril, že: „Vy jste takoví věční revolucionáři.“ A má pravdu. Má pravdu. My sme sa tu celá redakcia zbalili, zavreli sme hoci sme mali výrobu časopisov, a išli sme na demonštráciu. Povedala som mu teda, že áno, ale že my už iní nebudeme. Minimálne naša generácia, veď Štefan bol vtedy v Slobodke a ja v SME, už nebude iná. My si to prosto so sebou nesieme a keď máme pocit, že je spoločnosť v nejakom hrození, ideme na tie barikády. Či je to správne... nemusí to byť správne, mohli by sme byť tí novinári, čo to popisujú, ale my to už nevieme. Na tomto sme vyrástli a takí už budeme. Má to svoje pozitíva, pretože si myslím, že sme sa vždy pridali k správnejmu smeru – keď sme kričali, že Mečiar je zlo, tak sme podľa mňa neškodili krajine, keď sme hovorili, že Dzurinda nemôže podplácať

	<p>novinárov, tiež sme neškodili krajine a teraz, keď tvrdíme, že Ficova vláda škodí Slovensku, tak si tiež nemyslím. Nie je to ale klasická žurnalistika britského typu, ale príbeh slovenských novín je úplne iný ako príbeh britských novín alebo príbeh francúzskych novín. A ruskí novinári, Novaja gazeta, tak to sú tiež bojovníci. Čo iné im ale zostáva. To je taká otázka.“ (EČ)</p> <p>„Novinári by nemali byť nejakí aktivisti, aj teraz, keď ide o Za slušné Slovensko, nemáme nikde vystupovať ako novinári, keď tam ideme. Nik nám to nezakazuje, aby sme tam išli, ale automaticky prezrádzame, na ktorej strane stojíme... a to by sme nemali, mali by sme byť nestranní. Často sa to nedá, keď človek vidí niečo také hrozné, ako vražda novinára, ale aj predtým to bolo takto, že príde zrazu niekto slušný, kto sa tú krajinu snaží dostať z tých sračiek a my si musíme všímať aj to, čo robí zle. Proste nad tým musíme bdieť, aby sa to zas nejakým spôsobom nezvrhlo.“ (SK)</p> <p>„(...) teraz, keď bola tlačovka k tomu policajnému prezidentovi Gašparovi, k tej vražde a boli tam i českí novinári, tak niektorí sa až čudovali, že akí sú slovenskí novinári niekedy takí útoční, lebo mne sa zdá, akoby sme tu neverili tým politikom, že niečo robia slušne. Mne sa niekedy zdá, že sme, možno nás ten Mečiar takto zasiahol a ovplyvnil (...)“ (SK)</p> <p>„Ešte to prvé volebné obdobia s Dzurindom bolo také, že nestihli narobiť prúsery, čistili to, vychádzali skôr tie mečiarovské veci, tí kostlivci vypadávali, keď to takto použijeme. Ale druhé volebné obdobie už začali robiť prúsery, tak sme ich riešili. Vtedy to už bolo také, že vám to bolo jedno. Aj tí novinári nejakým spôsobom dospeli (...)“ (JČ)</p>	
<p>Vladimír Mečiar</p>	<p>„(...) lebo on reprezentoval vlastne neslobodný režim.“ (MMŠ)</p> <p>„Tá <i>(kritika médií)</i> prišla neskôr a Mečiar je klasický tento hysterický typ politika a aj človeka, ktorý akonáhle začne byť proste pod paľbou kritiky, tak jednoducho považuje tých kritikov za svojich nepriateľov.“ (MMŠ)</p> <p><i>(po článku od Daše Matejčíkovej o vile Elektre)</i> „Tam, treba povedať, že sa zlomila Mečiarova moc, lebo Mečiar bol dovtedy všetkými vnímaný ako otec národa, ktorý založil štát a nikdy nič... mal len svoju malú Opel</p>	<p>Politik</p>

Corsičku. Nikto nikdy reálne nešiel po jeho majetku. On síce všetkým rozdával obrovské majetky (...) ale sám vždy vyzeral, že nemá ani vindru. O vile Elektre všetci vedeli, ale nik nevedel, aká naozaj je a za čo. A Daša prišla na to, ako to vlastne celé bolo a hlavne odhalila Mečiarove lži o tých peniazoch. Vtedy sa zlomila Mečiarova aura a aj obyčajní ľudia pochopili, že normálne kradol. Vtedy sa vlastne začal strmý Mečiarov pád. (...) Paradoxne. Až keď išlo o majetok, lebo inak, politické názory, to ho ľudia ešte stále veľmi žrali.“ (MMŠ)

„(...) Mečiar mal ale ešte stále veľa percent, ešte aj v roku 2000 bol Mečiar ešte stále jedným z najpopulárnejších politikov. Pozor. On už bol v opozícii, ale HZDS bolo ešte stále populárne, malo nejakých dvadsaťpäť percent alebo tak, neviem to už presne. Bola to ešte stále ale charizmatická postava, ktorú by ešte stále veľa ľudí volilo a aj ho volilo.“ (MMŠ)

„(...) (VPN) vygenerovali Vladimíra Mečiara, ktorý sa im zdal šikovný, razantný a presvedčený o tom, že vie riešiť problémy krajiny.“ (AF)

„(...) (Mečiar) používa lož ako pracovnú metódu a že je to eticky rozporuplný človek, ktorý robí kroky nezlučiteľné s povedzme etickým profilom Verejnosti proti násiliu (...)“ (AF)

„Bol to talent Vladimíra Mečiara rozdeľovať a vyvolávať nenávisť vo všetkých skupinách obyvateľstva.“ (EČ)

„On mal talent počúvať ľudí a to, po čom volá ta ulica, naozaj mal talent a samozrejme nemal žiadne zábrany zneužívať tú moc.“ (EČ)

„On mal prsto nejaký potenciál, ktorí ľudia v tej dobe, ktorá naozaj bola veľmi rozkolísaná a veľmi radikálne sa všetko menilo, čo ľudia ťažko znášali, lebo také prudké zmeny jak vtedy, to je ťažké prijať, tak keď je vtedy po ruke silný líder, tak sa to znáša akoby ľahšie.“ (EČ)

„(...) on bol fascinujúci rečník, ja som chodila na jeho mítingy, skoro na každý, bol fascinujúci rečník, mal ten talent. Tam sa spájal ten talent toho lídra, toho rečníka (...)“ (EČ)

„(...) keď má niekto sklony k diktátorstvu (...) tak chce, aby tie médiá boli poslušné. (...) on (Mečiar) nezniesol kritiku, nezniesol tú opozíciu.“ (EČ)

„Ale faktom je, čo opakujem, že on (Mečiar) je človek, ktorý vyrástol v komunizme, on to nikdy

nezažil, že tomu bude vystavený. On si pamätal, že pred tajomníkom ÚV KSC sa všetky noviny klaňali, tak on s týmto asi nejak počítal a nebol mentálne pripravený na to, že bude mať v médiách opozíciu.“ **(EČ)**

„Fakt mal (*Mečiar*) také rôzne polohy, nielen dve tváre, myslím si, že aj viac.“ **(SK)**

„(...) človek až bál toho bezprostredného kontaktu s ním (*Mečiar*), lebo vedel byť naozaj hrozne agresívny.“ **(SK)**

„(...) on používal, lži, ktorým podľa mňa i sám uveril, takže to vyzeralo na obrazovke, že proste hovorí pravdu. Lebo prišiel s niečím, úplným klamstvom, ale veľmi presvedčivo to hovoril a ten človek, čo tam s ním sedel, nebol pripravený na takýto fakt, lebo proste on s niečím prišiel. Takže sa nedá reagovať na úplne hocijakú hlúposť, čo ten druhý povie, keď k tomu nemá fakty.“ **(SK)**

„On to naozaj dokázal, organizačne bol podľa mňa veľmi schopný, na rozdiel od tých intelektuálov, ktorí si mysleli, že stačí tuto v Bratislave sedieť a pôjde to, on od tých okresov a od dedín mal všade svojich ľudí. Vedel proste, že tak sa robí politika, že sa nedá vládnuť z Bratislavy.“ **(SK)**

„(...) on (*Mečiar*) proste nezniesol nikoho, kto mu oponoval. To hovorili tak isto politici, ako to videli aj novinári.“ **(SK)**

„ To je ale pravda, čo som na začiatku povedala, že on dokázal naozaj v priebehu dvoch týždňov alebo niekoľkých mesiacov hovoriť niečo úplne protipólne.“ **(SK)**

„(...) Mečiar klamal, tak klamal, do telky, všade, normálne do očí klamal a vy ste vedeli, že klame, všetci to museli vedieť, a vy ste nechápali, pretože veď klamať sa nesmie.“ **(JČ)**

„ Mečiar bol ale okrem toho absolútny diktátor. On svojím spôsobom ani nebol ľavičiar, on bol normálne cieľavedomý človek, ktorý dosiahol presne to, čo chcel.“ **(JČ)**

„On bol veľmi výrečný, charizmatický a zistil, ale vravím, že to si len myslím, nie som psychológ, ale tak nejak k tomu ľudia chodia. On zistil, že dokázal zmanipulovať jedného, potom druhého tou svojou rétorikou a zrazu bol v strede takej malej skupinky. Ja mám pocit, že on bol narcis, absolútne, ťažko ovládateľný a plus sa ešte k niečomu dostal. On musel tú VPN-ku úplne zblbnúť. A ak zblbol ľudí typu Gál,

ktorý sa teraz z toho vyvíja, čo je blbosť, nechápete to celé, že sa tam tak nejak dostal a zrazu začal stavať na tom svojom. Ale možno ani nie on. Podľa mňa kult Mečiara začali stavať ľudia okolo neho a on sa tomu rád prispôbil, a potom sa zrazu dostal na post ministra vnútra, ktorý je neskutočne silný a neskutočne využiteľný. A on tú moc využil. Jednoducho. Na zničenie svojich vlastných a vytiahnutie vecí na cudzích, na ktorých mohol. Svojím spôsobom bol vizionár, že vedel, čo bude potrebovať. A už ďalej bol v ráži, videl, že sa naňho nabaľujú davu a už to vedel využiť. On podľa mňa ani sám spočiatku neveril, že kam sa to až dostalo. Stratil sebakontrolu. Akože mal pocit, že už on je ten pán. To ku koncu podľa mňa až s nejakou psychickou chorobou hraničilo. To jeho ego bolo tak neskutočné. Potom, ako dostal tú moc, už ju len využil. Potom sa to už len nabaľovalo (...)" (JČ)

„On to podľa mňa primárne ani nerobil pre vlastné obohatenie (...) to nie je ten prípad, ale tam on sa už potom vidí ako otec zakladateľ. Doteraz sa tak vidí. Takže ego je tak silné, tak bolo, že to, hovorím, hraničilo až s nejakou psychickou poruchou.“ (JČ)

„On (*Mečiar*) mal už potom ku koncu problému sám so sebou, nás už nevyhodnotil ako to, čo má prioritne riešiť. Prioritne riešil svoje preferencie. Myslím, že v tomto bol natoľko pragmatický, že toto riešil.“ (JČ)

„Konflikt Moravčíka voči Mečiarovi odhaľoval, kto je vlastne Mečiar a čo je HZDS (...)" (RK)

„Každá kritika mu bola nepríjemná. (...) lebo sme (v *SME*) poukazovali na koalíčné prechmaty a rozkrádanie (...) Čiže to bolo pre neho nepríjemné, navyše či chcel, či nechcel, to postupne znižovalo jeho podporu a otváralo oči ľuďom. Zisťovali, že Mečiar nie je ten úžasný chlapík, ktorý všetko vyrieši, že je to do veľkej miery zlodej. Keď sa už potom preflákla tá jeho hystéria, tá choroba, pseudologia phantastica, že verí vlastným ľžiam, tak to už išlo. Keď povedal Milan Kňažko, že lož je jeho pracovná metóda, tak to bolo o tomto, že Mečiar normálne fabuluje, vymýšľa si, je schopný povedať čokoľvek a v priebehu dvoch dní ide o dve úplne iné interpretácie a on tomu akoby i veril. Vtedy navyše vyzeráte veľmi presvedčivo. Tak ako

	písal Jung o Hitlerovi, to sedelo i na Mečiara. Perfektne.“ (RK)	
<p>Vladimír Mečiar</p>	<p>„Ja myslím, že najlepšie sa to dnes dá vlastne popísať práve tým, čo sa deje dnes – čo sa deje v Maďarsku, v Poľsku, dokonca aj v Amerike. Mečiar bol prvý priekopník neliberálnej demokracie, ktorú dnes vidíme všade, autoritárskeho režimu, ktorý vlastne prichádza po liberálnej demokracii. Tam boli dva roky liberálnej demokracie, so všetkými prvkami, ktoré k tomu patria. A Mečiar bol vlastne priekopník toho, ako je možné z liberálnej demokracie, ako ju zvrhnúť na autoritársky režim. To čo sa dnes deje teda všade. Toto je vlastne najpresnejšie popísanie Mečiara, lebo dnes si to vieme vlastne predstaviť.“ (MMS)</p> <p>„Jeho problém bol, že on sa pokúšal o to, čo dnes robia oveľa úspešnejšie jeho nasledovníci – ovládnuť médiá, to ako prvé, obklopiť sa oligarchami resp. rozkrádaním v privatizácii vytvoriť vrstvu lojálnych ľudí, ktorí budú dostatočne bohatí na to, aby ovládali ekonomiku, potláčať opozíciu všemožným spôsobom, ale do istej miery, to znamená, že v princípe tu neboli politickí väzni, (...) ale novinári boli prenasledovaní, ale skôr tak, že sem-tam niekomu podpálili auto a tak ďalej.“ (MMS)</p> <p>„Dnes by sa povedalo, že to bol soft autoritársky režim. Veľmi vyhranene ideologický, cez všetky tie štáty médiá sa to na vás valilo proste všade, ale aj on umožňoval nezávislým médiám prežiť, hoci sa snažil im sťažiť situáciu, ako len vládol, ale neprekračoval isté princípy. Keby ich zakázal, bola by to diktatúra.“ (MMS)</p> <p>„On sa pokúsil prasto o to, rôznymi právnymi kľúčkami, ten režim meniť krok za krokom. Často sa mu to nedarilo, a preto potom vybuchoval, bol nervózny a únos prezidentovho syna bol jednou z tých vývrstiev, kedy on vlastne videl, že nie je schopný ten štát, ten režim, dostať pod kontrolu tak, ako by chcel. Preto potom začal robiť chyby.“ (MMS)</p> <p><i>(po článku Daše Matejčkovej o vile Elektre)</i> „Tam, treba povedať, že sa zlomila Mečiarova moc, lebo Mečiar bol dovtedy všetkými vnímaný ako otec národa, ktorý založil</p>	<p>Mečiarizmus</p>

štát a nikdy nič... mal len svoju malú Opel Corsičku. Nikto nikdy reálne nešiel po jeho majetku. On síce všetkým rozdával obrovské majetky, všetkým svojim oligarchom, za korunu, ale sám vždy vyzeral, že nemá ani vindru. O vile Elektre všetci vedeli, ale nik nevedel, aká naozaj je a za čo. A Daša prišla na to, ako to vlastne celé bolo a hlavne odhalila Mečiarove lži o tých peniazoch. (...) Vtedy sa vlastne začal strmý Mečiarov pád. (...) Paradoxne. Až keď išlo o majetok, lebo inak, politické názory, to ho ľudia ešte stále veľmi žrali.“ **(MMŠ)**

„(...) Mečiar mal ale ešte stále veľa percent, ešte aj v roku 2000 bol Mečiar ešte stále jedným z najpopulárnejších politikov. (...) On už bol v opozícii, ale HZDS bolo ešte stále populárne, malo nejakých dvadsaťpäť percent alebo tak, neviem to už presne. (...) Takže ešte bol stále veľmi veľké strašidlo. To vôbec nebolo isté, že skončil. Preto ja hovorím, že to bolo kľúčové, lebo vtedy začal dramaticky padať, pretože ľudia zistili, že je zlodej. Ale to vtedy ešte Mečiar nebol porazený, pozor.“ **(MMŠ)**

„V podstate aj mečiarizmus je určujúci ako spoločenský fenomén, lebo Slováci pochopili, že sloboda nie je zadarmo. Že to nie je samozrejmosť. Teda istá časť to pochopila, nie všetci. Je to ale lekcia, ktorú Slováci dostali, prežili a zvládli. Dramaticky ovplyvňuje podľa mňa dianie na Slovensku i dnes.“ **(MMŠ)**

„U nás novinári boli dlhodobo v opozícii i voči Ficovi, dnes teda ešte viac, to je tiež také, že je to, podľa mňa, dôsledok mečiarizmu. V tomto sú tie slovenské médiá na tom trochu lepšie, než české. Uvedomujú si tú hrozbu.“ **(MMŠ)**

„*(Vladimír Mečiar)* priamo ohrozoval demokratické smerovanie Slovenska (...)“ **(AF)**

„To, čo ja vyčítam Mečiarovi, sú dve veci. Prvá je vlastne ekonomický rozvrat krajiny v dôsledku toho, že zmenil kupónovú privatizáciu, ktorá mala ako-také pravidlá, hoci podľa mňa teda nebola ideálnou formou privatizácie, bola to ale privatizácia, kedy mohli vlastne najrýchlejšie buď fondy alebo ľudia dôjsť k akciám, kde bol veľmi rýchlo vytvorený akciový trh, aj keď teda za zlomkové ceny, takže majetok sa v podstate rozdával. Mečiar tento náznak alebo základ trhového mechanizmu nahradil privatizáciou prostredníctvom svojich priateľov

a svojich známych, svojich podporovateľov, čiže ľudí, ktorí sa hýbali okolo HZDS. V dôsledku tej vysokej korupcie, ktorá za Mečiara bola a nastala, plus v dôsledku akoby rozdávania toho majetku ľuďom blízkym Mečiarovi vlastne dochádzalo k postupnému rozvratu ekonomiky. To je prvá vec. A druhá vec, že parazitujúce skupiny, ako sú prosto mafiánske skupiny alebo ako je organizovaný zločin začali byť veľmi silné. Toto boli dve charakteristiky Mečiarovej vlády. Možno že taká tretia bola taká, povedal by som, štátno-ideová nekonceptnosť. Nebolo teda jasné, k čomu ten štát smeruje. Síce Mečiar verbálne deklaroval, že je prozápadne orientovaný, ale v zásade hodnoty, ktoré ten Západ uznával, on neuznával. Dokonca ani neuznával demarše alebo upozornenia, ktoré ho varovali, že pri štýle politiky, ktorú vedie, Slovensko nebude súčasťou západných štruktúr.“ (AF)

„(...) dokonca teda sme (*Smena*) spočiatku aj podceňovali ten nacionalistický prúd, lebo nemal nejakých výrazných politických reprezentantov a ten Slovenský štát, síce sem chodili ľudia ako Kružliak a dávali rozhovory a boli to nejaké reminiscencie na Slovenský štát, ale reálne žiadna politická sila nereprezentovala úsilie o samostatnosť Slovenska. To znamená, že bola nejaká intelektuálna vrstva, špeciálna medzi intelektuálmi, ktorá v zásade túto ideu presadzovala, ale nemala nejakú silnú politickú reprezentáciu. Až Mečiar dal vlastne tej idey silu, akoby svojím hnutím HZDS (...)“ (AF)

„(...) veď v 94-tom bol Mečiar odvolaný, tam je ten pamätný príhovor prezidenta Kováča, potom vlastne došlo k hlasovaniu v parlamente, čiže Mečiar stratil moc a Moravčík sa stal premiérom, boli predčasné voľby a Mečiar ich vyhral. Potom došlo k únosu prezidentovho syna, čiže potom on začal vyslovene kriminalizovať politický život. Ten konflikt bol prosto významný, pretože HZDS sa začala spávať kriminálne, pričom dodnes tá kauza nie je doriešená. Hádám teraz so znovuodkľatím toho vyšetrovania k tomu znovu dôjdeme, veď rakúsky súd rozhodol o vydaní Kováča mladšieho na Slovensko, pretože bol zavlčený a konštatoval, že bol zavlčený tajnou službou Slovenskej republiky do zahraničia a nevydali ho do Nemecka napriek tomu, že tam bol

žiadaný na výsluch, lebo uprednostnili to, že boli upreté jeho práva, keďže nedobrovoľne opustil republiku a vrátili ho späť na Slovensko. Inými slovami, tam sa začala vlastne práca Slovenskej tajnej služby na diskreditácii politických oponentov a vytváranie režimu, ktorý nemal nič spoločné s demokratickými princípmi. Bohužiaľ to potom prežívalo ešte dlhé roky. Mečiarizmus sa nepodarilo vykoreniť zo Slovenska tak rýchlo, najmä to zneužívanie tajných služieb, čo, dá sa povedať, dodnes je v tejto krajine problémom, únik informácií zo zdrojov tajných služieb.“ (AF)

„V roku '95, to si pamätám, že vydala TASR správu, že bolo vyše tristo rôznych incidentov na celom Slovensku v priebehu roka, čiže buď bombový útok alebo streľba. Proste tristo. Tá krajina nebola v dobrom stave (...)“ (AF)

„(...)lebo tam (*pred voľbami v roku 1998*) naozaj išlo o to, či bude povaha toho štátu demokratická alebo bude smerovať k demokracii ruského typu.“ (AF)

„(...) si naozaj myslím, že to nebezpečenstvo pre krajinu bolo obrovské.“ (AF)

„Postupne potom všetky médiá, ktoré sa dostali do zahraničných rúk, bojovali proti Mečiarovi. Uvedomovali si, že on vytvára demokraciu nezápadného typu, hoci nezrušil parlamentnú demokraciu, voľby ako nástroj politickej zmeny tu stále boli, ktoré ho teda nakoniec aj dobehli a poslali do politickej histórie (...)“ (AF)

„Mečiarovo obdobie, paradoxne, veľmi rýchlo štandardizovalo tú mediálnu scénu a tie štandardy novinárskej práce. (...) médiá si akoby tú skúsenosť stále nesú, tú z toho mečiarovského obdobia, ktoré bolo zaujímavé zároveň ale teda veľmi ťažké.“ (AF)

„Mečiarizmus sa spája s tým, že spadol komunizmus a veľa ľudí nevedelo žiť v tej slobodnej spoločnosti. Zrazu prišiel silný vodca, Mečiar naozaj mal obrovský líderský potenciál.“ (EČ)

„(...) on (*Mečiar*) ani nikdy nezažil, ako funguje moc, že je nejakým spôsobom obmedzovaná, že musia byť nezávislé inštitúcie, on to nikdy nezažil a ani sa to nejako nesnažil naučiť. On to bral naozaj tak, že tá moc patrí jemu a všetky inštitúcie mu musia slúžiť. Štát slúži jemu. Tak to bol mečiarizmus. Na Slovensku to malo takú vulgárnu podobu (...)“ (EČ)

„Najtragickejšia bola éra Igora Kubiša (*riaditeľ Slovenskej televízie kontorovanej vládou*), jedného neschopného človeka, naozaj neschopného vulgárneho hrubého človeka, ktorý tam potom rozohral svoje hry aj so SIS-kou a nejakými utajenými svedkami, čo bolo smiešne. To už bolo obdobie vraždy Remiáša, únosu a Oskara Fegyveresa, keď už tu existovala paralelná SIS-ka, takže ten boj bol taký dosť tvrdý a už to nebola taká sranda.“ (EČ)

„(...) ale tá doba bola taká, že bolo strašne málo funkčných inštitúcií. Strašne málo. Verejnoprávne inštitúcie nefungovali, súkromná sféra sa ešte len rozbiehala, takže to všetko bolo také v plienkach.“ (EČ)

„Vtedy bojovať za slušné Slovensko znamenalo bojovať proti tomu, ako Vladimír Mečiar zneužíva moc a štvie ľudí proti sebe a rozdeľuje. To boli celé rodiny rozdelené, nerozprávali sa spolu.“ (EČ)

„(...) ku koncu mečiarizmu dosť žil i tretí sektor, ktorý zohral v tomto veľkú rolu, tie mimovládne organizácie robili veľa akcií proti Mečiarovi, a my (*SME*) sme boli ich spojenci. To znamená, že sme o nich písali, že sme informovali.“ (EČ)

„Vždy to človek vidí, že akonáhle padne ten jeden človek, tak už tam nevedia nikoho dosadiť. Veď HZDS bez neho (*Mečiara*) potom už nebolo nič (...)“ (SK)

„Ono to určite bolo o tom, že to bolo prakticky prvé po komunizme. Aj ľudia sa ešte trošku báli, nevedeli celkom, verejnosť myslím a aj novinári celkom nevedeli, že čo si môžu dovoliť a nie že kde sú hranice, ale skôr... prosto to nebolo nijako nastavené. Oni si mysleli, že môžu robiť úplne všetko, naozaj od noci dlhých nožov a že všetko dáme iba svojim, takým svojim, čo vôbec nevedeli, čo s tým majetkom robiť, takže potom naozaj každá druhá fabrika krachovala.“ (SK)

„Vedeli tú moc držať v rukách.“ (SK)

„(*Mečiar*) Bol vtedy predsedom vlády alebo ešte ministrom vnútra? Nevie... ale už bolo poskartované, pretože 93-tí bol vlastne vznik, takže už bol medzitým v trenčianskej vile a my (*Smena*) sme o tom veľa písali, že sa tam skartuje.“ (JČ)

„(...) ako mali vo Váhostave napríklad Širokého, ten ešte paktoval s Mečiarom, neviem ale, ako sa vtedy tá firma volala, tých názvov bolo veľa, cez týchto svojich ľudí, ktorých tam mali

dosadených v tých firmách, ktoré neskôr vytunelovali, urobili z toho akciovky alebo eseročky (...)" (JČ)

„Vtedy to ale bolo ešte vyhrotenejšie, lebo okrem iného nálada bola taká, že reálne mali mafiánske skupiny dosah na tých, čo boli v politike. (...) Vedy to bolo inak vyhrotené, ale je to presne to isté, že teraz, keď v Bagdade niečo buchne a nie je tam aspoň sto mŕtvych, tak sa to už do novín nedáva, možno do Minúty sa to znesie, ale písať o tom nebudeme. Prečo to tam búcha už neriešime roky, pretože to tam búcha stále. Predtým to boli iní extrémisti, teraz to môže byť Islamský štát. Vtedy to bolo tak, že horí auto? To budú zase mafiáni. Alebo vybuchol pod ním chodník? To sme tu ešte nemali. Tam vás zarazilo, že to bolo na Zlatých pieskoch pri kurtoch a mohli tam byť iní ľudia. Zjavne to ale odpálili na diaľku keď videli, že on ide po chodníku. To už sú aké praktiky.“ (JČ)

„(...) potom vás prebral z letargie bar Fontána, kde sa Papajovci vystrieliťali, tých bolo veľa. Ale zas keď niekoho zastrelili...tak to dáte, ale už to bolo tak otupené potom, že keď to bolo prvýkrát, ešte vás to šokovalo, a potom, to som bola v tom čase aj na materskej, som si len povedala, že zase niekoho zastrelili. Úplne ste otupeli, úplne. Tie 90-te boli šialené. A potom aha, zase horelo auto. Až potom ste sa dozvedeli o Róbertovi Remiášovi. Vtedy ste to začali možno už inak chápať. Tam sa posúvali aj hranice toho náhľadu. Potom vám to už prišlo úplne samozrejmé, že sa strieľa.“ (JČ)

„Každú chvíľu tu niečo búchalo a vy ste o tom písali, ale už to ani nikto tak nebral. Keď sa to potom upokojilo, lebo došlo v tom čase SDK, nejaká normálna koalícia, tak zrazu ste si uvedomili, že ten pocit, keď pol roka nič nebuchlo, že dá sa. (...) Potom som si zrazu, po nejakom čase až, uvedomila, že to je pohoda. Že sa blýska a všetko bude úplne super.“ (JČ)

„Mečiar so Slotom a s tým Ľuptákom, to bola tragédia. Ale potom ste zrazu naozaj mali to SDKÚ, kde robili normálne zákony a normálnu parlamentnú prácu.“ (JČ)

„(...) ved' nás dostával do izolácie. Tam hrozilo, že nebude žiadna Únia, ved' na dennom poriadku chodili demarše. To bol normálne jasný boj. Tak, ako to robí Navalnyj v Rusku, ide jednoducho mimo všetok prúd a s

prostriedkami, aké má. A tuto to podľa mňa bola tá istá situácia.“ (JČ)

„Postupne sa samozrejme likvidovali podniky tým tunelovaním a podobne, čím začala dosť vysoko stúpať nezamestnanosť. To bol podľa mňa v 98-mom ďalší moment, lebo strašne veľa bežných a tradičných podnikov tam ako je Jelšava, čo sú teraz hladové doliny, tak vtedy ich strašne veľa skrachovalo. Ľudia zostali na ulici, nedostávali výplaty. Myslím, že tí sa potom spoliehali, keď došiel autobus so SMEčkármi, dovezli politikov, dovezli komentátorov do regiónov, a tí mali pocit, že konečne je tam niekto, kto s nimi môže...a že mohol by to ten Dzurinda zvrátiť (...)" (JČ)

„Oni ani nejak nemohli, stále vyťahovali ešte, čo spáchal Mečiar a podobne, dostávali ste tipy, to áno. Dostávali ste tipy aj od ľudí z ministerstiev a možno aj priamo od Dzurindu, o tom ja ale neviem. Dostávali sme ale informácie, že tuto toto vykradli, vytunelovali, za tento závod môže vlastne Mečiarova klika, Rezešovci a tak ďalej. To boli silné témy. A oni reálne boli. To sme si nevymysleli. Čo Rezešovci urobili s Východoslovenskými železiarňami, to bolo šialené.“ (JČ)

„Pre mňa je to absolútne popretie demokracie, absolútne. Všetko, čo si zmyslíte v oblasti práva, ekonomiky, etiky, všetkého. Niečo tak úplne protichodné v čase, keď mala spoločnosť práve bazírovať na základoch klasickej konzervatívnej demokracie...a boli by sme ďalej.“ (JČ)

„Hovoria ľudia, že si musíme prejsť všetkými neuhmi. Myslím si, že ak by tam bol iný politik alebo iná vláda, predsa len, prežila by som aj kresťanských demokratov napriek všetkému, lebo ja sa ich bojím, pretože keď vidím KDĽ, tak hneď vidím zákaz potratov a podobne. Oni na chvíľku dostanú moc a rozvrátia úplne všetko. Stále si ale myslím, že by to nejakým spôsobom možno mohlo byť lepšie. Pre mňa je to absolútne popretie čohokoľvek. A s tým súvisí, pre mňa osobne, že je to popretie akéhokoľvek môjho hodnotového rebríčka. Pre mňa osobne. A vo všeobecnosti si myslím, že ide o popretie všetkých demokratických zásad, ktoré sme mali budovať. Pod to asi spadá úplne všetko. Plus snaha ovládnuť spoločnosť diktátorsky. On to robil tak nenápadne a ako po sebe čistil tie stopy, po svojej minulosti a po

minulosti tých svojich blízkych, a snažil sa vyťahovať na svojich oponentov z tých zväzkov, ktoré zostávali, lebo niektoré boli vytrhnuté. Bolo jasné, že on od začiatku chce manipulovať túto spoločnosť. Čiže snaha ju dostať do ďalšej izolácie, do ďalšej nedemokratickej formy toho, čo si ľudia mysleli, keď padol socializmus. (...)

A napriek tomu, ku koncu 90-tych rokov, snaha spoločnosti ako takej to odhalila, že sa na základe neho, tohoto mečiarizmu, sa vybuďovalo podhubie občianskej spoločnosti ako takej. Myslím si. Ja to tak cítim. A tá občianska spoločnosť dodnes zostala stále rovnaká, a rovnakými... ale to je neobjektívne, lebo ja milujem občiansku spoločnosť...ale stále, aj po dvadsiatichpiatich rokoch je stále len podhubím. (...)Vyrástla síce, teda to podhubie je, ale stále je podhubím. To je ale to, čo si myslím, že je dôsledok toho mečiarizmu a marazmu, že sa nevieme z neho vymaniť. Keby sme ho nemali, možno by bola nejaká iná katastrofa ako Mečiar, ale keby sme nemali ten mečiarizmus, možno by sme boli inde aj ako občianska spoločnosť.“ (JČ)

„Ten mečiarizmus, ten sa bude s nami ťahať podľa mňa, lebo to bolo kompletne vyrabovanie ekonomické, politické, etické, morálne. Komplexný marazmus, ktorý si ani neviem predstaviť, že kde by to nezasiahlo. A ktorú rodinu by to nezasiahlo. Veď to šialene rozoštvávalo rodiny, že ak nie si za Mečiara, tak ku mne nechod' v nedeľu na obed, lebo mamička je za Mečiara a ty si ten hnusný. Osobne poznám niekoľko takých známych, ktorí roky spolu neprehovorili.“ (JČ)

„Ešte podľa mňa strašne určil nastavenie ľudí. Ja som prosto za všetko vinila Mečiara, áno, nevadí. Nastavil spoločnosť zle aj tým, že keď sa prepúšťalo, naučil vlastne ľudí nepracovať a sťažovať sa. Vytvoril skupinu ľudí, ktorých sám ožobračil, ale ktorí nevideli, že to on ich ožobračil. A z tej skupiny vzišlo, čo sa s nami šinie doteraz, že za všetko obviňujeme niekoho iného. On bol prvý, ktorý povedal, že za všetko môžu Česi. Bratia Česi. Preto aj chceme mať samostatnú republiku. Sami si chceme vládnuť. Potom, keď už Česi neboli, boli cigáni. A Maďari. Našli sme si ich.“ (JČ)

„Tam sa to začalo, za všetky naše problémy mohla vždy Praha, to je jasné. Tam to tak vyšlo

na povrch. Vravím, že tých ľudí, ktorou divokou privatizáciou v 90-tych rokoch obrali HZDZ-áci o prácu, robotu, o všetko, tak tých dokázal tak zmanipulovať, že nakoniec nevedeli, že ten nepriateľ a ten, kto to spôsobil, je on. A tá skupina sa dodnes ťahá. Tí, čo tak rýchlo prišli o prácu, o istoty, ktoré im ani Fico nevedel dať. Nevie, čo to je, ale ťahá sa to podľa mňa doteraz. To je pozostatok toho mečiarizmu, taká plazivá nenávisť. On ju pritom spôsobil. A dodnes si to niektorí ľudia vôbec nepripúšťajú. Ešte majú niektorí nostalgiu za socializmom, tak si myslím, že časť má rovnako nostalgiu za Mečiarom, pretože si myslia, že to vtedy bolo lepšie. Pretože on vlastne čo urobil, v parlamente urobil poriadok, lebo si tam odhlasoval, čo chcel, zvrhol dvere. Aký kráľ by to urobil. Teraz? Keď je demokracia? Že sa zavrie v parlamente a odhlasuje, čo chce. Nazvime to noc dlhých nožov a už nikto nechápe, že o čo tu vlastne ide. Je vlastne frajer. V tom to podľa mňa je, neviem to ale viac pomenovať, lebo v tom marazme je všetko obsiahnuté. Úplne do všetkého sa to pretavilo, do rodinných vzťahov a ani ste si to neuvedomovali. Až potom s odstupom času. A poniektorí asi ani to. Možno si to my len namýšľame. Lebo niekedy potom ozaj rozmýšľate nad tým, či to vidíte správne vy alebo ten druhý. (...) A spoločnosť je zas polarizovaná a zas ju polarizoval niekto s ľavicovým zmýšľaním.“ **(JČ)**

„Poučku si nájdete v knižke od Maroša Leška Mečiar a mečiarizmus, tam to bude asi najpresnejšie, Maroš sa tomu venoval. V podstate tam šlo o kľúčovú pozíciu vodcu, lídra, Mečiara a jednoducho zneužívanie kompetencií, zneužívanie moci voči všetkým odporcom, voči všetkým protivníkom.“ **(RK)**

„Mali sme za sebou obdobie komunizmu a teraz obdobie nejakej takej demokracie, trochu limitovanej za Mečiara (...)“ **(RK)**

„Keď sa potom vrátil už tretíkrát v tom novembri '94, tam už to bolo zjavné, to je aj taký známy prejav na rokovaní v Zlatej Idke (...) kde hovorí, čo všetko sa stane, keď sa dostane k moci. A to všetko sa stalo. To bol brutálny prejav o tom, ako zametie s médiami, ako zametie s opozíciou a neviem s kým všetkým. (...) To bolo vlastne odhalenie tej jeho politiky. Tam bolo zjavné, že sa Mečiar vrátil ponížený,

	<p>naštvaný na celý svet – na opozíciu, na zahraničie, na médiá.“ (RK)</p> <p>„Tam to bolo vidieť, že zahraničie dosť dáva pozor na to, aby sa nám nič také zlé nestalo. Prосто reagovali na niektoré veci, veď tie demarše, čo dostával Mečiar, to všetko boli také signály, čo ho držali trochu na uzde.“ (RK)</p>	
<p>Vladimír Mečiar</p>	<p>„Tých ľudí, ktorí boli k Mečiarovi kritickí, bolo vtedy (<i>keď Mečiar založil HZDS</i>) ešte vlastne veľmi málo, v princípe. Ešte stále nevedeli, kto to je a tí, ktorí to pomenovali otvorene, boli vlastne skôr ojedinelí.“ (MMŠ)</p> <p>„Tam je asi ťažko povedať, ktorý ten moment... tak ako to býva aj pre mnohých Mečiarových voličov, aj obdivovateľov, aj pre novinárov je to ten istý princíp, každý má nejakú udalosť, ktorá ho zmenila z obdivovateľa na odporcu, ale keď sa pozriete na celé 90-te roky, tak každý má tú hranicu niekde inde. (...) A každý ma niekde prsto tento svoj zážitok, svoju skúsenosť, niečo, čo ho týmto spôsobom ovplyvnilo. A mnohí na to prišli veľmi neskoro.“ (MMŠ)</p> <p>„Aj Milan Kňažko bol Mečiarov veľký obdivovateľ a potom sa postavil proti nemu v roku '93.“ (MMŠ)</p> <p>„Dovtedy tá väčšina ani veľmi netušila, kde žije. Oni vlastne nemali názor – sledovali Slovenskú televíziu, počúvali Slovenský rozhlas, väčšina ľudí, ak čítala noviny, tak Nový čas, tam bol taký stĺpček s komentárom, ale to väčšinou preskočili, takže nemali politický názor, Mečiar mal vtedy obrovskú podporu. Až vstupom veľkej televízie, úspešnej a komerčnej, začali tí ľudia odrazu pozerat', že tam v správach je niečo proti Mečiarovi a boli úplne v šoku. Postupne to vstrebávali a naozaj to pre mnohých bolo ako také prezretie, nový pohľad.“ (MMŠ)</p> <p>„On (<i>Mečiar</i>) mal talent počúvať ľudí a to, po čom volá ta ulica, naozaj mal talent a samozrejme nemal žiadne zábrany zneužívať tú moc. No a kým toto všetko spoločnosť pochopila, bola to nejaká vývinová etapa Slovenska. (...) predsa len to slovenské voličstvo je, ako by sme to povedali, je v niečom jednoduchšie. Paradoxné je, že tomu Mečiarovi uverili i veľmi vzdelaní ľudia. Môj otec je profesor latinčiny a slovenčiny a on ho zbožňoval. Nedá sa teda povedať, že mu verili</p>	<p>Reakcia ľudí na politiku Vladimíra Mečiara</p>

len primitívi, to vôbec nemôžeme povedať. On mal prosto nejaký potenciál, ktorí ľudia v tej dobe, ktorá naozaj bola veľmi rozkolísaná a veľmi radikálne sa všetko menilo, čo ľudia ťažko znášali, lebo také prudké zmeny jak vtedy, to je ťažké prijať, tak keď je vtedy po ruke silný líder, tak sa to znáša akoby ľahšie. Takže ja som to na jednej strane aj chápala, že ľudia hľadajú takúto oporu (...)" (EČ)

„Ja som sa ako reportérka rozprávala s veľa ľuďmi, tí ľudia niektorí, aj tí, čo uznávali Mečiara, neboli zlí ľudia. Ale oni naozaj mali pocit, že to má byť taký otec vlasti.“ (EČ)

„A už to bolo vidieť, že mladí ľudia to už masívne odmietali ten spôsob, akým Mečiar vládol.“ (EČ)

„Ľudia ho milovali, lebo vedel rozprávať tak, že, hovorí to, čo chcete počuť.“ (SK)

„Ja som si teraz pozerala, že ako menil to, čo rozprával, ako dokázal o tej istej veci po, čo ja viem, troch mesiacoch alebo po pol roku hovoriť úplne niečo iné, čo sa mu hodilo – aj o našom prijatí do NATO, do Európskej únie, lebo najprv sme sa tam snažili ísť, ale potom že nie, oni sú zlí, oni nás tam nechcú. On si proste vedel všetko tak upraviť. Hovorilo sa o ňom, že má psychickú poruchu, že má teda paranoju a psychiatri nám to tak aj potvrdili, ale nemohli sme to nikam napísať, lebo to sa nedá. On si ale dokázal to, čo si vyfabuloval v hlave, tak osvojiť, že tomu potom naozaj uveril. Keď to človek rozpráva tak, že tomu verí, tak sa potom ľahšie hovorí ľuďom aj klamstvo.“ (SK)

„(...) (Jozo) Ráž bol obdivovateľom Mečiara, podľa mňa doteraz je, akože to je správny chlap a ten to vie udržať v rukách, nie ako tí sráči, čo nedokážu buchnúť do stola a Mečiar, to je ten, ktorý keď sa pre niečo rozhodne, ide za tým hlava-nehlava, ale ide.“ (SK)

„Pamätám si, že ľudia mávali tak ako je obrázok Panenky Márie na stene, tak vedľa nej Mečiar. Alebo na chladničke, alebo tak.“ (SK)

„Potom si to (*ľudia*) už asi uvedomovali, keď v 98-mom už nevyhral. To vždy tá kvapka dlho kvapká. Najprv ich bolo málo, ale potom pribúdali. Asi aj sami videli, v regiónoch i hocikde, kde žili, že ako to tam funguje, že proste iba ten, čo je z HZDS, tak ten dostane funkciu a príležitosť.“ (SK)

„Nie žeby vás subjektívne neohúril, že uau, on super rozpráva, ale máte nejakého túšáka, keď vidíte takéhoto... (...) hovoríte si, že tak divne hovorí, má divnú dikciu, ale to je čisto subjektívna záležitosť, len si hovoríte, že niečo je čudné a neviete čo.“ (JČ)

„Úplne ste otupeli, úplne. Tie 90-te boli šialené. A potom aha, zase horelo auto. Až potom ste sa dozvedeli o Róbertovi Remiášovi. Vtedy ste to začali možno už inak chápať. Tam sa posúvali aj hranice toho náhľadu. Potom vám to už prišlo úplne samozrejmé, že sa strieľa. (...) Každú chvíľu tu niečo búchalo a vy ste o tom písali, ale už to ani nikto tak nebral. Keď sa to potom upokojilo, lebo došlo v tom čase SDK, nejaká normálna koalícia, tak zrazu ste si uvedomili, že ten pocit, keď pol roka nič nebuchlo, že dá sa. (...) Potom som si zrazu, po nejakom čase až, uvedomila, že to je pohoda. Že sa blýska a všetko bude úplne super.“ (JČ)

„Problém bol, že on (*Mečiar*) mal takú šialenú podporu, tie percentá tých disciplinovaných voličov, ktorí sú už teraz po smrti, boli z toho socializmu. (...) Tam hrozilo, že nás znova prevalcujú a spoločnosť sa ďalej neposunie.“ (JČ)

„Akonáhle vás (*Mečiar*) označil, že ste protislovenský, koniec. A ľudom to bolo jedno. Oni prevzali rétoriku toho Mečiara, tým, že on mal tú charizmu.“ (JČ)

„(...) (v *SME*) sme poukazovali na koalíčné prechmaty a rozkrádanie (...) Čiže to bolo pre neho nepríjemné, navyše či chcel, či nechcel, to postupne znižovalo jeho podporu a otváralo oči ľudom. Zisťovali, že Mečiar nie je ten úžasný chlapík, ktorý všetko vyrieši, že je to do veľkej miery zlodej. Keď sa už potom preflákla tá jeho hystéria, tá choroba, pseudologia phantastica, že verí vlastným lžiam, tak to už išlo.“ (RK)

„(...) mnohí na to prichádzali neskôr. Viete, mnohé veci vám dôjdu až keď sa stane niečo mimoriadne – keď sa napríklad zmari referendum, keď sa zavelecie prezidentov syn alebo keď sú nehanebné rozkrádačky a vidíte, čo sa stalo s tým štátnym majetkom, kto ho dostal, kto ho rozpredal. Zrazu vidíte, že je tu taká poctivá vrstva privatizátorov mečiarovcov, teda Mečiarových ľudí, ktorí dostávajú štátne podniky za babku, a potom ich predávajú a ide to všetko do krachu. Musíte si to zažiť na

	<p>vlastnej koži. Keď si to na vlastnej koži zažijete, niektoré veci aj viackrát, aj trikrát, tak vtedy vám dochádza, že čo je ten človek vlastne zač. Moji rodičia boli tiež pôvodne Mečiarovi voliči, až keď videli, čo robí Mečiar ich synovi, tak sa od neho postupne odkláňali. A to bolo bežné, celá krajina bola rozdelená, rodiny sa stretli na pohreboch, na svadbách a nastali hádky za Mečiara a proti Mečiarovi. Proste tak to bolo. Čiže spoločnosť si to postupne uvedomovala. Postupne. Stále mal najviac percent, ale v tom 98-mom prvýkrát nezostavil vládu, lebo už nemal dosť. Tým, že SDL sa rozhodla, že sa akoby pridá k pravici, tak tam bolo jasné, že Mečiar to nedá dokopy.“ (RK)</p>	
<p>Vladimír Mečiar a médiá</p>	<p>„On médiám nerozumel. Pokúšal sa s nimi bojovať miesto toho, aby si ich kúpil a zaviazal nejakým spôsobom. Na to ale on buď nemal dosť inteligencie alebo možno bol problém aj to, že na to nebolo dosť novinárov, to si potrebujete vychovať celú generáciu novinárov a on ich nemal, mal len také tie pozostatky.“ (MMŠ)</p> <p>„Mečiar nebol schopný vytvoriť tak dokonalý model, ako Putin alebo Orbán s tým, že by teda ovládol všetky médiá, hoci sa o to pokúsil (...)“ (AF)</p> <p>„Jeho vzťah bol vlastne veľmi nepriateľský, on (<i>Mečiar</i>) spochybňoval médiá (...)“ (AF)</p> <p>„Čiže jeho vzťah k médiám bol veľmi nepriateľský a tak ako každý diktátor alebo polodiktátor vlastne vyžadoval (<i>Mečiar</i>) od médií poslušnosť, čo bol ako keby návrat do toho stavu pred rok '89, kedy tá kritická úloha médií voči politikom bola výrazne potlačená.“ (AF)</p> <p>„(...) oni (<i>HZDS</i>) mali aktívnu mediálnu politiku, ale nebola dosť úspešná – oni neboli schopní vytvoriť alebo združiť dostatočne schopných ľudí.“ (AF)</p> <p>„(...) oni (<i>HZDS</i>) sa vlastne pokúšali vytvárať v tom svojom prostredí akoby paralelné štruktúry k tým tradičným štruktúram (<i>k Syndikátu novinárov</i>), ale neboli veľmi úspešní, pretože neboli schopní pritiahnúť kvalitných ľudí.“ (AF)</p> <p>„Mečiarovo obdobie, paradoxne, veľmi rýchlo štandardizovalo tú mediálnu scénu a tie štandardy novinárskej práce. (...) Všetky tie médiá si akoby tú skúsenosť stále nesú, tú z toho</p>	<p>Charakteristika</p>

mečiarovského obdobia, ktoré bolo zaujímavé zároveň ale teda veľmi ťažké. “ (AF)

„ (...) keď chcú byť noviny opozičné (...) musia to byť noviny nezávislé od moci, čiže ten krok, ktorý prišiel po tom, ktorý samozrejme Mečiar a jeho partia urýchlili tým, že prišli a nariadili výmenu šéfredaktora, tak či tak by sa to stať muselo, lebo v takejto pološtátnej spoločnosti nie je možné fungovať. On niečo urýchlil, nejaký proces, samozrejme to, ako to urobil, to nieslo všetky znaky takej tej vulgárnej moci, takej, ktorá ešte ani nevie s tými médiami narábať.“ (EČ)

„ (...) my sme neboli nejakí neutrálni objektívni novinári, my už sme boli bojovníci proti mečiarizmu. To si ale on sám vyrobil, pretože on nezniesol nezávislé médiá.“ (EČ)

„ On (*Mečiar*) si pamätal, že pred tajomníkom ÚV KSC sa všetky noviny klaňali, tak on s týmto asi nejak počítal a nebol mentálne pripravený na to, že bude mať v médiách opozíciu. A ešte si pamätal aj tie prvé dva roky, tých '90 či '91, tí novinári naozaj podporovali aj VPN-ku, však on bol členom VPN-ky, čiže ešte si myslel, že to bude takto pokračovať, že tí novinári vždy budú s tou mocou. No a keď sa to rozdelilo a noviny začali byť nezávislé, tak on to nedokázal nejak spracovať, teda inak ako tým, že si zakladal vlastné médiá, ale to robia všetci diktátori, všetci.“ (EČ)

„ On potom strašne veril v to, že nejaké SME je nepodstatné a on má v rukách tú telku, má aj svoj denník. Veril, že to teda prebije silnejšou kartou, že nás prebije tou televíziou a Slovenskou republikou. To sa ale nepodarilo.“ (EČ)

„ (...) každého, kto sa odvážil napísať niečo proti tomu, čo on robil, tak proti novinárom vystupoval veľmi agresívne. Keď ho človek niekde videl, tak mal až také červené oči, kričal. Na novinárky bol ale zas strašne taký... pamätám si na jedno prijatie na letisku, keď sa úplne tak až chcel roztopiť, bol taký až úslužný chvíľu. Myslím, že chcel tak vystupovať, ako taký playboy, lebo veď každý je rád, keď ho ten druhý vidí v dobrom svetle. Takže kým nezistil, z akých novín tá redaktorka je, tak bol taký ústretový. Potom, keď sa dozvedel, že zo SME alebo potom Rádiožurnálu alebo odniekiaľ, tak zrazu sa totálne zmenil a šla z neho potom až hrôza.“ (SK)

„Myslím si, že oni neboli dostatočne... ale takíto demagógovia asi nemôžu byť demokrati, nechápu, ako funguje vzťah ľudí k médiám, vzťah verejnosti k médiám. My sme si hovorili, že to prehánajú, že keď hučia stále to svoje, musí to tých ľudí odradiť. Im stačilo, že tí ich presvedčení, ktorých bolo naozaj v tom čase dosť veľa, že im stále dávajú najavo, že to, čo robia, je dobré.“ **(SK)**

(reakcia médií na správanie premiéra či vlády)

„No v rámci možností robili (*médiá*) všetko, čo sa dalo, podľa mňa. Vyšli sme s tými bielymi stranami... Je veľa krokov, ktoré robil a o niečom sa dá písať a na niečo reagujete, vtedy sme vyšli s textom Znepokojenie. Všetci šéfredaktori sa stretli, aj vydavatelia, ktorí teda neboli HZDS pozitívni a urobili to, čo mohli, aby upozornili na to, čo sa tu deje, že sa dejú protidemokratické kroky. Myslím si, že okrem tých, ktorí boli kúpení, sa väčšina snažila ísť správnym smerom, ako noviny. Nie je to ale ľahké, keď máte šéfstvo, ktoré je s mocou za dobré.“ **(SK)**

„Keď sa začalo zisťovať, že sa zrazu niekde vyrojil nejaký čudný človek z Trenčína, ktorý mal charizmu, ktorou ohúril strašne veľa ľudí, myslím, že Smena bola jediná, ktorú nejakým spôsobom neohúril.“ **(JČ)**

„On (*Mečiar*) mal už potom ku koncu problému sám so sebou, nás už nevyhodnotil ako to, čo má prioritne riešiť. Prioritne riešil svoje preferencie. Myslím, že v tomto bol natoľko pragmatický, že toto riešil.“ **(JČ)**

„Vyslovene kritické voči Mečiarovi boli české médiá, to áno, v tom čase to bolo jasné.“ **(RK)**

„(...) väčšina (*slovenských*) médií bola voči Mečiarovi priateľská a ústretová, až keď začali vnímať, že Mečiar zneužíva svoju situáciu, svoju pozíciu aj voči svojim politickým protivníkom alebo vnímali konflikt s Kováčom či Milanom Kňažkom. Konflikt Moravčíka voči Mečiarovi odhaľoval, kto je vlastne Mečiar a čo je HZDS, takže noviny vo všeobecnosti začali byť kritickejšie.“ **(RK)**

„(...) ale tie (*kritické a opozičné*) médiá boli niekedy to posledné, čo ľudia dostávali – po prvé informácie, lebo v televízii ste ich nevideli a v rozhlase nepočuli (...)“ **(RK)**

„A takí, akými boli Pravda, Národná obroda, Práca, Nový čas, Smena, to boli dosť podobní

	<p>ľudia, ktorí voči Mečiarovi neboli tak nastavení, nie tak výhradne. (...) Navyše keď vám premiér robí psie kusy, jeden za druhým, a vy to nejakým spôsobom obhajujete, tak na to ľudia prídu, určite.“ (RK)</p>	
<p>Vladimír Mečiar a médiá</p>	<p>„Myslím si, že v okamihu, kedy Mečiar založil HZDS, to bol marec '91, lebo dovtedy bol ako premiér vlastne veľmi populárny a novinári ho dosť šetrili, aj keď on už mal také úlety. On vlastne pomerne rýchlo začal mať všelijaké také čudné úlety, ale novinári to ešte vtedy dosť rešpektovali, pretože bol veľmi populárny, mnohí ešte ani nevedeli, že čo je to za človeka, takže ani on sa nestretol úplne s priamou akoby otvorenou kritikou. Tá prišla neskôr a Mečiar je klasický tento hysterický typ politika a aj človeka, ktorý akonáhle začne byť proste pod paľbou kritiky, tak jednoducho považuje tých kritikov za svojich nepriateľov. Dovtedy ale nemal tak viditeľný odpor z tej žurnalistickej obce, aby ich považoval za nepriateľov, to prišlo proste naozaj na jar '91, keď časť tých novinárov pochopila, že je to teda už veľmi veľmi zlé, ale ešte len časť.“ (MMŠ)</p> <p>„Takže Mečiar nemal veľký dôvod vtedy s tými novinami úplne bojovať, to prišlo postupne, to je aj ťažko povedať, kedy sa to zlomilo.“ (MMŠ)</p> <p>„Odchod z VPN, kedy vlastne ľudia, ktorí založili VPN a ktorí pochádzali, teda čiastočne, z disentu, neboli schopní vygenerovať dostatočne líderskú osobnosť spomedzi seba, ktorá by ašpirovala na premiérsky post a vygenerovali Vladimíra Mečiara, ktorý sa im zdal šikovný, razantný a presvedčený o tom, že vie riešiť problémy krajiny. Vo chvíli, kedy začali chápať, že používa lož ako pracovnú metódu a že je to eticky rozporuplný človek, ktorý robí kroky nezlučiteľné s povedzme etickým profilom Verejnosti proti násiliu, vo chvíli, kedy sa začali rozchádzať, tak vtedy sa začal meniť aj ten jeho postoj k médiám.“ (AF)</p> <p>„Skončilo sa to v 92-hom po tom, čo sa Vladimír Mečiar rozhodol, že bude viesť inú politiku. To obdobie trvalo tak od roku 90 alebo 91 nejaké dva roky, a potom sa to skončilo veľmi rázne teda, a to tým, že Vladimír Mečiar mal pocit, že noviny ho zradili.“ (EČ)</p>	<p>Zmena správania voči médiám</p>

„Bolo to jeho prvé odvolanie, keď ho proste prvýkrát odvolali v parlamente. Keď potom Kňažko vystúpil v televízii a novinári ho prestali tak úplne podporovať, teda niektorí áno, niektorí nie. On vtedy pocítil niečo také, že musí byť na pozore, lebo sa mu to môže stať, veď sa mu to aj stalo dvakrát, že musí mať médiá na svojej strane a keď nemá, je ich treba likvidovať. Tá skúsenosť s tým odvolaním bola podľa mňa kľúčová. A vtedy sa to zmenilo, teda odvtedy.“

(EČ)

„Určite po tom, kedy si začali všímať i to, čo robí zle. Predtým bol len ako jeden z VPN a možno si ho novinári až tak veľmi nevšimli alebo tiež bolo plno novinárov, ktorí ho na začiatku tiež videli ako schopného človeka a ako niekoho, ako hovoril ten Ráž, niekoho, kto to vie riadiť. Keď mu uverili tí, čo mu boli najbližšie, tak potom i novinári. Keď on začal robiť nesprávne veci...(…) Nebolo to teda dlho, čo zmenil svoj názor.“ **(SK)**

„Áno, áno, zlom nastal podľa mňa v tom 93-ťom, tam už podľa mňa boli nepriatelia. Postupne si ich vybuďoval vlastne zo všetkých. Možno to už začalo skôr, keď sa novinári pýtali, čo myslí tým, čo povedal. Nie všetci boli totiž za rozdelenie republiky, nebolo referendum a podobne. Čiže keď sa začali pýtať a boli neprijemní. Už prestali byť kamaráti.“ **(JČ)**

„Myslím, že prvý zlom bol pri jeho prvom odvolaní v 91-vom. Ale tam vlastne ešte ten zlom nenastal, pretože väčšina médií bola pri tom prvom odvolaní, povedal by som, na Mečiarovej strane. Druhé odvolanie už za Kováča, tam už médiá zohrali dosť veľkú rolu, povedal by som, v informovaní a podobne. Tam myslím, tam nastal ten zásadný zlom Mečiarovho vzťahu k médiám, lebo videl, že je tu Michal Kováč, Milan Kňažko a ďalší. Niektoré médiá ako SME a ako Markíza, samozrejme, on to vnímal ako, nechcem povedať, že zradu, ale že sme sa postavili proti nemu. Keď sa potom vrátil už tretíkrát v tom novembri '94, tam už to bolo zjavné, to je aj taký známy prejav na rokovaní v Zlatej Idke (...) kde hovorí, čo všetko sa stane, keď sa dostane k moci. A to všetko sa stalo. (...) . To bol brutálny prejav o tom, ako zametie s médiami, ako zametie s opozíciou a neviem s kým všetkým. (...) Tam bolo zjavné, že sa Mečiar vrátil

	ponížený, našťvaný na celý svet – na opozíciu, na zahraničie, na médiá. Tam už ten vzťah bol úplne iný ako na začiatku.“ (RK)	
<p>Vladimír Mečiar a médiá</p>	<p>„Vtedy politici proste mali pocit, Mečiar hlavne, že potrebujú mať mediálne krytie alebo mediálnu podporu, tak okrem toho, že ovládol televíziu a rozhlas, tak chcel mať noviny (...)“ (MMS)</p> <p><i>(Ako sa vplyv VM prejavil v obsahu verejnoprávných médií)</i> „Veľmi rýchlo. Hlavne v televízii. Po prvé vymenil riaditeľa, tam potom prišiel Kubiš a prišla tam tá garnitúra vlastne, čo vydáva dnes to Extra plus, ako Kapusta a neviem kto. Taká tá, tak by som to povedal, novinárska spodina. Čistí ideológovia. Nacionalisti. A tá televízia, ktorá v roku ‘91-‘92 ešte stále, keďže bola federálna, hoci mala slovenské spravodajstvo alebo slovenskú časť, predsa len správy boli federálne, zmiešané, slovesko-české, tak nebolo celkom jednoduché ju ovládnuť, dokonca skoro nikým. To bol taký boj o pozície v tej televízii. Znovu, väčšinou tam proste boli pôvodní pracovníci televízie, tam zvonku nemal ako kto prísť, lebo všetci boli inde, nemal tam ísť kto, lebo neboli skúsení redaktori. Tam bol vtedy najprv Kaliský, to bola úplná bieda, potom prišiel najprv ten Peter Malec, mám taký pocit, že tam bol riaditeľ. Televízia bola strašne nekvalitná profesionálne, ale nedá sa povedať, že by bola politicky nejak úplne radikálne ovládaná. Skôr to bol taký mix záujmov, ktorý tam prebiehal. No ale v roku ‘92, keď sa Mečiar dostal k moci, tak to behom niekoľkých dní vymenil manažment a to už tú zmenu bolo vidieť behom niekoľkých týždňov. Odrazu ste mali v správach ľudové tance a Mečiara tam a onam. Vrátila sa ku komunistickému princípu spravodajstva, kde bol prosto teraz samý Mečiar a návštevy, úspechy, Slovenská republika a neviem čo všetko. Čistá ideológia, ktorú vy už dnes ani veľmi nevidíte, ale vtedy to veľmi pripomínalo komunistickú televíziu. Akurát prevrátenú na nacionalistickú.“ (MMS)</p> <p>„Rozhlas bol menej, pretože na tom im až tak nezáležalo. Nedá sa povedať, samozrejme aj rozhlas bol hlboko pod vplyvom vtedajšej mečiarovskej politickej garnitúry, ale viete, to bolo tak, že oni sa snažili tváriť trochu nezávisle</p>	<p>Verejnoprávne médiá</p>

alebo skôr neutrálne. Ten princíp bol ale taký, že napríklad ľudia ako ja by sa vtedy do rozhlasu nikdy nemohli dostať, vôbec, ničím a nijako. Takže už vtedy fungovala čierna listina a tak ďalej, taká nepísaná. Tak ale rozhlas si uchoval, tým, že bol aký konzervatívny, tak si uchoval istú povest', že sa to dá počúvať, hoci teda tiež bol, hlavne spravodajstvo, ideologické.“
(MMŠ)

„(mečiarizmus) (...) to bol soft autoritársky režim. Veľmi vyhranene ideologický, cez všetky tie štátne médiá sa to na vás valilo proste všade (...)“ **(MMŠ)**

„Tak on okrem tých štátnych, ktoré mal, samozrejme, tam to bolo jednoduché – dosadil si tam svojich ľudí a už to potom išlo.“ **(MMŠ)**

„(...)Mečiar teda nebol schopný vlastne mimo Slovenskej televízie dokonale ovládnuť tú mediálnu scénu tak, ako Orbán a Putin.“ **(AF)**

„Uvedomovali si to (*priaznivci denníka SME*), že robíme (*v SME*) a nahrádzame prácu verejnoprávných médií, ktoré začali byť postupne, teda za Kubiša napríklad Slovenská televízia, úplne lojálne vláde a Mečiarovi.“ **(AF)**

„On (*Mečiar*) to bral naozaj tak, že tá moc patrí jemu a všetky inštitúcie mu musia slúžiť. (...) Na Slovensku to malo takú vulgárnu podobu, prejavilo sa to strašne vulgárne v Slovenskej televízii, to bolo za akoukoľvek hranicou, tam zlyhávali už i kultivovanosť či nejaká miera, nič.“ **(EČ)**

(*ako sa VM podarilo vstúpiť do verejnoprávných médií*) „No jednoducho. Samozrejme tá rada televízie sa volila v parlamente a on mal moc, tak si tam navolil ľudí, ktorí boli poslušní jemu a tí jeho poslušní ľudia zvolili riaditeľa, ktorého on chcel, ktorý mu bol oddaný, ale to sa tam veľakrát menilo. Vždy to ale boli také slúžkovské typy. Tá televízia mu ale slúžila totálne, rozhlas trochu menej, tiež, ale trochu menej, pretože o rozhlas ani moc nestál, lebo však ide vždy o telku.“ **(EČ)**

„Kým (*denník*) Slovenská republika bola smiešna a dosť sme sa na nej zabávali, tá Slovenská televízia to bola tragédia. Samozrejme, že tí ľudia, ktorí boli ochotní slúžiť, lebo tam bolo treba úplne oddane slúžiť, tak neboli veľmi chytrí. Boli, povedala by som, taká tá štvrtá-piata liga. Tak prvá-druhá liga tam nešla, nechceli s tým nič mať, hovorím ale skôr

o telke, to bola taká tá štvrtá-piata liga, hovorím. Čiže to bolo strašne neprofesionálne, lebo oni to nevedeli robiť, druhá vec, oni naozaj čo im povedali, to urobili. Oni to naozaj tak brali, že to je televízia, ktorá je štátna, oni tomu nerozumeli, čo je to verejnoprávna, a má všetko robiť tak ako to chce pán Mečiar. Najtragickejšia bola éra Igora Kubiša, jedného neschopného človeka, naozaj neschopného vulgárneho hrubého človeka, ktorý tam potom rozohral svoje hry aj so SIS-kou a nejakými utajenými svedkami, čo bolo smiešne. (...)Vtedy aj tá televízia pritvrdzovala a to bola tragédia. Jednak to bolo neprofesionálne, strašne ako keby vysielala dedinská televízia a jednak , že im naozaj SIS-ka vyrobila dokument a oni ho odvysielali, to už naozaj až tak bolo. Mečiar tam mal ešte aj debatu, kde však rozprával sám. To bolo také až neveriteľné, skutočne sme neverili, že až tak tí ľudia...hovoria som si, že tam predsa neboli až takí starí, že museli vedieť, že sa to nejak skončí a nebude večne, a aj tak bolo a tí ľudia už nikdy nikde nemohli sa ukázať. Museli odísť, lebo keď si novinár takto zničí meno a povest', že robí služku, tak aj skončili. Ale vravím, bola to tá štvrtá-piata liga a dnes by to vyzeralo ako dedinská televízia, ktorú ma niekde nejaké menšie mestečko a denne má nejaké vysielanie, tak tak to vyzeralo.“ **(EČ)**

„Robili tú televíziu už tak nevkusne, že aj ľudia, ktorí boli jeho voličmi, aj im sa to pričilo. On presiahol mieru vkusu, s akým sa to môže robiť.“ **(EČ)**

„On (*Mečiar*) si tam potom dosadzoval svojich, aj do televízie, aj do rozhlasu, čo boli také najdôležitejšie médiá vtedy. (...)Tam si teda dosadili svojich ľudí. Nielen on, aj tí okolo neho, len on bol ten najdôležitejší.“ **(SK)**

„(*Mečiar*)Mal potom aj relácie, kde na tej obrazovke rozprával sám, k ľudu, takže ľahko tvoril ten svoj obraz.“ **(SK)**

„A to robili, a podľa mňa mali teda tú mediálnu politiku veľmi zlú, pretože väčšina spoločnosti prestala v tom čase pozeráť tú Slovenskú televíziu, pretože to bola hlasná trúba vlády a HZDS. Proste ich to potom prestalo baviť.“ **(SK)**

„Najdôležitejšie boli ale podľa mňa určite rozhlas a televízia (...) v tých rokoch, keď naozaj tá Slovenská televízia bola najsledovanejšia a

najrozšírenejšia. Každý počúval Slovenský rozhlas (...)Keď tiež máte v rukách to, že nejaké koncesie rozdeľujete, je to ťažké.“ (SK)

„(...) tých štrnásť dní, kým sme v Smene skončili a začali v SME, o nás nakrúcal jeden publicista dokument do Slovenskej televízie, takže ešte aj tam sa našli ľudia, nedá sa teda povedať, že en bloc to bolo všetko ustráchané a že by si nikto nič nedovolil, ale väčšina...“ (SK)

„STV a rozhlas, vtedy ešte neboli spolu, boli samostatne. Tým, že boli verejnoprávne, tak mal na ne dosah cez Hudeca, cez svojich ministrov kultúry, čiže ľahko. Riaditeľ STV je navyše vlastne politická nominácia, vidíme to doteraz. Rezník nie je tak ďaleko.“ (JČ)

„Potom keď Lintner robil niečo v rozhlase v Rádiožurnáli, potom ho aj vyhodili, lebo robil taký rozhovor s Mečiarom, aký robil. Ten skončil zase len u nás (v denníku SME).“ (JČ)

„Zabudol som na to, že tam bol určite veľký tlak na Slovenskú televíziu po tom, ako sa Mečiar dostal znovu k moci v 92-hom, Slovenská televízia na to mnohokrát doplatila. Mečiar sa ju snažil ovládnuť, odvolal riaditeľa, ktorý bol v tom čase v čele televízie, myslím, že sa volal Kiš, Marián Kiš, bol to Prešovčan alebo Košičan. (...) To bol vlastne taký brutálny útok na Slovenskú televíziu, kde vymenili riaditeľa a on potom vymenil vedúcich publicistiky a spravodajstva, na to som zabudol, to bolo ešte v tom období za Mečiara, v 92-hom. To bol taký vážnejší zásah.“ (RK)

„Vladimír Mečiar absolútne ovládol Slovenskú televíziu, do veľkej miery ovládol aj Slovenský rozhlas (...)“ (RK)

„V podstate tam bolo vidieť, že kritické témy sa viac menej nerobili a Mečiar mal svoj pravidelný priestor v televízii a Slovenskom rozhlase. Prosto keď máte zotročených novinárov, tak niektorým veciam sa buď nevenujú alebo sa im venujú takým trošku kriváckym spôsobom, prípadne dávajú neprimeraný priestor jednej strane, tej mečiarovskej, a nie druhej. Rádiožurnál mal prezývku Rádio Mečiar. To bolo viditeľné, že ľudia, ktorí boli vo vedení Slovenskej televízie a Slovenského rozhlasu, boli jednoducho Mečiarovi ľudia. Oni sa usilovali interpretovať spoločenskú realitu podľa Mečiarových predstáv a slušní novinári odtiaľ viac-menej

	<p>odchádzali. To bola pravda. Množstvo novinárov odišlo.“ (RK)</p> <p>„Tam bolo zjavné, že Slovenská televízia neplní svoju rolu verejnoprávnej inštitúcie (...)“ (RK)</p>	
<p>Vladimír Mečiar a médiá</p>	<p><i>(Nová obroda)</i> „V tých raných 90-tych rokoch výrazne podporovali najprv teda tú novú vládu ešte Mečiarovu, ale po tých slobodných voľbách, a potom sa v podstate snažili, keď už Mečiar padol v tom roku 1991, tak boli veľmi promečiarovské tie noviny. Takže potom už tú vládu Čarnogurského dosť kritizovali, písali tam komentáre Igor Cibula a takí, vlastne agenti Štátnej bezpečnosti a takí všelijakí, dnes by som povedal, že konšpiratívni novinári. Boli to noviny, ktoré síce na jednej strane mali ako keby punc istej kvality, kvázi sa tvárili ako také spravodajské a nezávislé, ale boli to skutočnosti noviny, ktoré riadili vtedy politici pre svoje záujmy, hlavne vtedy asi Mečiar a ďalší. A to boli vlastne už roky ‘91-‘92, Národná obroda zohrala veľmi nečistú rolu práve v tom československom spore, postavili sa na stranu nacionalistov a tak ďalej. (...) Pokračovala asi do roku 2000. Postupne upadala a potom sa z nej stal už taký polobulvár. Neviem presne, možno 2002. Ešte si ako šéfredaktor SME pamätám, že sa ešte pokúšala o nejakú revitalizáciu, ale boli to stále viac úbohé noviny. Potom ich dokonca vlastnili kdejakí biznismeni, už to bolo také... aj tí majitelia, to už si ani nepamätám, kto tam bol. Myslím si, že Rusko, ich kúpil, Národnú obrodu, ako majiteľ Markízy, respektíve riaditeľ. To už potom bol ten úpadok veľmi rýchly, ale ešte do roku ‘95-‘96 zohrávala relatívne... boli to relatívne vplyvné noviny a z môjho pohľadu to bol presne taký ten prípad tých novín, z ktorých by si človek proste nemal brať príklad. Neboli to nezávislé noviny. (...) tá podpora nebola jednoznačná. To bolo také zvláštne, lebo tá podpora nebola jednoznačná. Oni hrali všelijaké svoje hry. Neboli to jeho noviny.“ (MMŠ)</p> <p>„Vtedy politici proste mali pocit, Mečiar hlavne, že potrebujú mať mediálne krytie alebo mediálnu podporu, tak okrem toho, že ovládol televíziu a rozhlas, tak chcel mať noviny a založil tú Slovenskú republiku. To bola akoby jeho vlajková loď. Iné noviny akoby nemal pod kontrolou vlastnícky, ani ideologicky. To bolo vždy tak niekde na pomedzí.“ (MMŠ)</p>	<p>Spriaznené médiá</p>

„HZDS, si založilo vlastný denník Slovenská republika, predtým to bol Koridor, Republika bola ale úspešnejší projekt ako Koridor, ale len preto, že Republika mala garantovaný odber nejakých dvadsaťtisíc výtlačkov, ak si to správne pamätám, zo štátnych inštitúcií. Vo chvíli, kedy Mečiar prehral voľby, tak Republika do piatich či šiestich mesiacov zanikla, lebo nebola schopná zvládnuť vlastne ten výpadok tržieb.“ (AF)

„Viem, že toto vydavateľstvo (*denníka Smena po odchode časti redakcie*) dostalo priamo dotáciu od vlády Slovenskej republiky za Mečiara. Nepamätám si to číslo, ale myslím, že to bolo niečo okolo štyridsiatich miliónov.“ (AF)

„V zásade tá neživotaschopnosť mečiarovských médií bola zjavná a bolo len otázkou času, kedy všetky tieto médiá stroskotajú, čo sa teda aj stalo. Žiadne z nich už neexistuje.“ (AF)

„Prvá vec bola, že keď už prestal dôverovať tým novinám, ktoré existovali (...) a keď Mečiar videl teda, že mu nepôjdu po ruke, tak si založil vlastné noviny, Národnú obrodu, to boli noviny, ktoré mali byť orgánom vlády, čo dnes keď si predstavíme, že by si vláda založila vlastné noviny, úplne šialené, ale vtedy sa nám to a ani mne sa to nezadalo až také... veď my sme v tom nevedeli ešte chodiť (...) Bolo to také, že no dobre, tak budú mať vlastné noviny, on hovoril, že to budú noviny, ktoré budú šíriť správy o tom, čo robí vláda, čo sa samozrejme po čase ukázalo, že to má byť propagandistický nástroj vlády, čo sa potom stalo, že oni tí novinári z tej Národnej obrody to celkom robiť nechceli. A potom bola ďalšia éra o trochu neskôr, kedy si Vladimír Mečiar založil už Slovenskú republiku, to už boli stranické noviny a to už bol naozaj jeho fanklub.“ (EČ)

„Tak najpamätnejšia je Slovenská republika, čo bola najprv Republika, potom Slovenská republika, nejako sa to premenovávalo, to keď si niekto dnes pozrie, tak sa musí smiať, pretože to boli totálne servilné noviny, ktoré vyrábali kult Mečiarovej osobnosti. Nemalo to nič spoločné s nejakou profesionalitou, boli to ospevné ódy a všetko, čo vláda urobila, bolo úžasné. To bolo až smiešne. Mne ich bolo trochu až ľúto, pretože pravdu povediac, my sa novinári všetci

poznáme, väčšinu z nich som osobne poznala a to bola staršia generácia novinárov.“ (EČ)

„V tej Republike to boli ale ľudia okolo penzie. Takže to bolo generačné. (...) Pretože to bola taká generácia, boli tam aj takí, čo sa v 68-mom angažovali a potom ich vyhodili, tak sa potom cítili ako disidenti, aj keď na Slovensku by som slovo disident veľmi opatrne používala, ale oni sa tak cítili. Alebo tam boli takí ako kolegyňa Eva Zelenayová, ktorá s nami nesúhlasila, nešla s nami do SME a ešte keď sme spolu pracovali, tak ona nám tam nadávala, lebo že pán Mečiar je úžasný. Takže sa to tak rozdelilo. Ale tie noviny naozaj boli smiešne a nevedeli prežiť, hoci tí milovníci Mečiara si ich kupovali, hoci im štátne firmy povinne dávali inzerciu, hoci mali všetky výhody, aj tak nevedeli prežiť, lebo ani tomu novinovému podnikaniu nerozumeli. Stále mali pocit, že im má Mečiar dať peniaze, že veď oni mu slúžia. A napriek tomu, že im aj dával, tak aj tak to stále krachovalo, stále tam boli nejaké dlhy, preto sa to aj premenovávalo, lebo jedna firma mala dlhy, tak potom založili novú, mne ich teda v niečom bolo až ľúto. Ani to nevedeli robiť, ich noviny boli smiešne, aj vyzerali zle, i graficky to bolo škaredé, nevedeli ani robiť s všelijakými technológiami, ktoré začali prichádzať. Druhá vec, že nevedeli podnikat', lebo predsa i to treba. Bolo to také zúfalstvo a keď skončilo HZDS, skončili aj oni. Ale hovorím, bolo to aj generačné.“ (EČ)

„Národná Obroda bola takým pokusom, tam boli i šikovní novinári, taký pokus o vládne noviny, aj mňa tam volali, aj som nad tým rozmýšľala, pretože tam na začiatku fakt šli talentovaní novinári. Potom sa ale ukázalo, že to sa nedá, že nemôžu fungovať ako orgán vlády. To prosto nie sú nezávislé noviny. Tak to potom skončilo, predali to, neskôr to vlastnil Rezeš a to už bola taká smutná pesnička.“ (EČ)

„V tých svojich médiách potom vystupoval proti tým ostatným, ktorí sa ho odvážili kritizovať.“ (SK)

„Oni mali Slovenskú republiku, to bol denník, ktorý bol proste ich. Aj tá Smena, čo zostala po SME, bola vlastne ich. Myslím, že aj Pravda bývala teda dosť poplatná tomu, čo chcela vláda a Mečiar, tak si myslím.“ (SK)

„Například denník Slovenská republika si založili a asi to bolo tak, že ju potom svojim členom odporúčali alebo aj firmám.“ **(SK)**

„Ale to neboli tie peniaze, ktoré šli trebárs do Pravdy alebo kedysi do Práce. To boli všetko ich denníky.“ **(JČ)**

„Hlasnou trúbou bola Slovenská republika, ktorá potom skončila. Koridor bol spočiatku, ja mám pocit, i keď si to úplne nepamätám, ako to bolo s tým Koridorom, ale kedysi bol počas revolúcie taký študentský...volalo sa to, že Zmena. Vydávali to študenti žurnalistiky. To bola Zmena a ja mám pocit, že ju potom predali a ona sa transformovala do tohto Koridoru. Tam potom prešli takí čudní ľudia ako napríklad Zelenayová zo Smeny, keď sme ju naspäť kúpili.“ **(JČ)**

„A Národnú obrodu začal vydávať Juraj Vereš a Ďuro Vereš bol jeden veľmi slušný pán, tie noviny vychádzali na ružovom papieri. To bolo neveriteľné. To bolo ako nejaké rakúske noviny, na ružovom papieri. A potom ju niekto odkúpil, ale pokiaľ to robil Ďuro Vereš, tá Národná obroda bola úplne normálny denník. (...) A ja si nie som úplne istá, že dokým bol Ďuro Vereš šéfredaktor, boli to úplne normálne noviny. Až potom sa tam niečo udialo, ale ja si tú zmenu nepamätám. A potom to SME odkúpilo. (...) Je ale faktom, že ja si tieto veci len málo pamätám, tie, čo išli mimo mňa, ale vravím, že pokým tam bol Vereš, všetko bolo v poriadku, pretože som to čítala. Neskôr to mohlo byť inak.“ **(JČ)**

„(...) veľmi spriaznený s ním bol denník Koridor, a potom Slovenská republika, čiže toto boli jeho médiá. Do veľkej miery bol Mečiarovi naklonený aj týždenník Slobodný piatok. Viaceré médiá boli vlastne spočiatku Mečiarovi dosť naklonené, ale to napokon aj slovenská spoločnosť.“ **(RK)**

„Národná obroda spočiatku chceli byť objektívne nie celkom provládne, povedal by som lojálne a voči vláde nie veľmi kritické noviny. (...) Tí ľudia v Národnej obrode mali predstavu, že budú prinášať informácie objektívne a i také informácie z prostredia, ku ktorým sa bežný novinár nedostane. Národná obroda bola teda trochu zvýhodnená, ale keď tí ľudia, čo tam písali, zistili, čo je Mečiar zač, tak odtiaľ jednoducho postupne odchádzali. Keď ste

	normálny príčetný človek a vidíte, čo sa deje, nemôžete tam zostať. To nejde.“ (RK)	
<p>Vladimír Mečiar a médiá</p>	<p>„(...) na jednej strane ste mali teda mečiarovské médiá, tí ľudia vlastne dnes prestali existovať. Skoro väčšina z nich zapadla, lebo sa na tom trhu proste neuchytila. Oni neboli dobrí novinári, oni boli len ideologickí pracovníci a sluhovia. Tá kvalita bola biedna, preto vlastne potom neprežili Mečiarov pád. To bola jedna sorta ľudí, ale paradoxne väčšina bola vlastne proti Mečiarovi.“ (MMŠ)</p> <p>„(...) Mečiar založil HZDS, to bol marec '91, lebo dovtedy bol ako premiér vlastne veľmi populárny a novinári ho dosť šetrili, aj keď on už mal také úlety. On vlastne pomerne rýchlo začal mať všelijaké také čudné úlety, ale novinári to ešte vtedy dosť rešpektovali, pretože bol veľmi populárny, mnohí ešte ani nevedeli, že čo je to za človeka, takže ani on sa nestretol úplne s priamou akoby otvorenou kritikou.(...) Dovtedy ale nemal tak viditeľný odpor z tej žurnalistickej obce, aby ich považoval za nepriateľov, to prišlo proste naozaj na jar '91, keď časť tých novinárov pochopila, že je to teda už veľmi veľmi zlé, ale ešte len časť.“ (MMŠ)</p> <p>„A potom sa ten okruh vlastne rozširoval, pretože stále viac novinárov ho kritizovalo, aj keď treba povedať, že ten vývoj tých novinárov kritických k Mečiarovi bol veľmi postupný. Plno ľudí, aj novinárov, ho ešte stále obhajovalo.“ (MMŠ)</p> <p>„(...) pre mnoho novinárov to bolo už delenie štátu zlomovým okamihom, keď pochopili, že Mečiar to aj s tým Klausom vlastne ponad celé obyvateľstvo, že si berie moc rozhodovať o rozdelení štátu. Pre časť novinárov bolo toto za hranou, ale ešte stále je treba vnímať to, že ešte dovtedy nebolo vlastne tak jednoduché nájsť, ja už si to nepamätám úplne presne, to by ste museli ísť do archívov, ale nebolo to tak, že by tie noviny upozorňovali na autoritárske rysy Mečiara, to ešte vtedy nebolo tak veľmi výrazné. To naozaj začalo, zásadný zlom nastal v tom januári '93, keď sa pokúšal ovládnuť Smenu (...) aj iní novinári spoznali, lebo to už začalo byť veľmi nepríjemné. Obsadiť redakciu, to bolo vtedy vidieť, že to nie je v</p>	<p>Novinári (vzťah, správanie, delenie, priazeň)</p>

poriadku, ale znovu, to ešte vôbec neznamenalo, že by bola proti nemu väčšina.“
(MMŠ)

„ (...) po tom únose prezidentovho syna to už bolo asi pre väčšinu novinárov za hranou všetkého. Tam je asi ťažko povedať, ktorý ten moment... tak ako to býva aj pre mnohých Mečiarových voličov, aj obdivovateľov, aj pre novinárov je to ten istý princíp, každý má nejakú udalosť, ktorá ho zmenila z obdivovateľa na odporcu, ale keď sa pozriete na celé 90-te roky, tak každý má tú hranicu niekde inde.“ (MMŠ)

„Tá novinárska komunita musela postupne vyriešiť tento problém (*opoziční novinári mali blízke vzťahy s opozičnými politikmi*) a do roku '98 bol tento problém deformovaný Vladimírom Mečiarom, ktorý priamo ohrozoval demokratické smerovanie Slovenska, preto opoziční politici mali veľmi blízke vzťahy s opozičnými novinármi.“ (AF)

„ (...) oni (HZDS) si dokonca založili aj paralelnú organizáciu k Syndikátu pre novinárov, niečo ako Za pravé Slovensko, už je to niekde na smetisku dejín (...) V zásade združovali okolo seba ten istý typ intelektuálov, ktorí boli popálený 68-mym a boli mierne nacionalisticky orientovaní a tí neboli schopní vytvoriť nejaké dlhodobé životaschopné a udržateľné médium.“ (AF)

(*správanie k novinárom*), „Tak k jedným bol priateľský a k tým ostatným nepriateľský. Ale už konkrétne si to ja nepamätám, lebo ja už som vtedy nerobil novinára, robil som vydavateľa. Napríklad ale znemožňoval chodiť na tlačové konferencie alebo neodpovedal denníku SME. Pravdepodobne áno, ale naozaj si to už nepamätám. To si budú skôr pamätať novinári ako pamätníci, než ja, lebo ja už som potom výkon novinárskeho povolania od nejakého 94-tého vôbec nerobil.“ (AF)

„Tá krajina (*Slovensko počas vlády VM*) nebola v dobrom stave, ale napriek tomu túto hranicu neprekročili, novinárov zastrašovali, ale nikoho z nich nezavraždili.“ (AF)

„Ja si ešte napríklad pamätám taký detail, že som bola jeden čas pozvaná do paláca, vtedy to bol prezidentský palác, pretože to ešte vlastne nebolo samostatné Slovensko, a bolo MDŽ. Vladimír Mečiar si tam pozval novinárky, aj ja

som bola pozvaná, a dával nám kvety napríklad a gratuloval nám, čo bolo také zvláštne, teda ja som aj zvažovala, či tam ísť, lebo sa mi to zdalo už trochu za čiarou, ale zároveň sa mi to zdalo také bizarné, že som šla. Ale toto sa potom skončilo.“ (EČ)

„Veľmi jednoznačne rozdelil (*Mečiar*) novinársku obec na dve skupiny – my a oni. To bolo veľmi tvrdé rozdelenie (...) to boli neprekonateľné rozdiely medzi týmito dvoma skupinami novinárov. Až nenávistné. To bola nenávist', čo nebolo ani zdravé. Nebolo to normálne.“ (EČ)

„On (*Mečiar*) podľa mňa netušil, keď sa to rozdelilo, oni netušili, že novinári sú už dva roky slobodní, my sme sa postavili a povedali, že nie. S týmto oni vôbec nerátali. Oni stále žili v takom tom svete, že keď novinári boli vždy poslušní tomu, kto ich vydával, takže si myslím, že oni s týmto (*so vzburou redakcie*) naozaj nepočítali.“ (EČ)

„On (*Bajan*) naozaj bol presvedčený, že to je normálna vec, že my teraz povieme, že fajn a dobre, ani vo sne im nenapadlo, že tá redakcia už je ďalej, už mentálne je slobodnejšia.“ (EČ) (*v roku 1998*) „Bola to taká zvláštna doba, pretože bolo jasné, že toho Mečiara sa už asi podarí poraziť a väčšina novín, teda s výnimkou Slovenskej republiky, ale väčšina novín už naozaj bojovala proti Mečiarovi.“ (EČ)

„Ten vzťah (*k novinárom*) bol ku koncu už úplne patologický, pretože on štvá proti novinárom.“ (EČ)

„Ten vzťah (*Mečiara k novinárom*) bol ku koncu už úplne patologický, pretože on štvá proti novinárom. Všetci ja som pracovala v redakcii, kde Karola Ježíka predvádzali na výsluch v putách, lebo my sme mali stále nejaké žaloby. Ten Karol už potom odmietal stále chodiť, tak prišli a odvedli ho v putách.“ (EČ)

„Keď sa napríklad šlo na ten mečiarovský míting, my sme tam ako novinári sedeli, mali sme vyčlenený priestor, on na nás ukázal a povedal, že to sú tí nepriatelia. Tak to my sme sa tam báli. Ja som zažila situáciu, to som vtedy ešte Štefana Hríba osobne nepoznala, ale na námestí ho naháňal dav, že ho išli lynčovať. Strhli mu bundu, zvalili ho na zem, on potom ušiel a tam bola nejaká polícia, ktorá mu odmietla pomôcť. A ten dav za ním. Našťastie,

že Štefan Hríb má dva metre a dlhé nohy a tu bežali starší ľudia, ale si predstavte ulicu, kde beží novinár, lebo ho spoznali a jeden zakričal: "Hríb, poďme!", a teraz za ním celá ulica bežala. To bola tá úzka ulica z Primaciálneho námestia k Námestiu SNP a ten dav, to bolo, neviem, šesťsto či sedemsto ľudí, bežalo, strhli mu bundu a tak ho zdrapili. Mal šťastie, že tú bundu mal. On potom ušiel a došiel na to námestie SNP, kde bol policajt, a ten povedal, že nič. Takže tí novinári boli aj fyzicky, samozrejme sa ale nestalo to, čo teraz, že by niekoho zavraždili, ale fyzické útoky boli, pretože on urobil z tých novinárov nepriateľov krajiny. Bolo aj také, že si odplňovali babky demokratky pred novinármi, napľuli im do tváre a tak. Čiže on naozaj vzbudzoval voči novinárom nenávisť (...)" (EČ)

„Samozrejme potom už i tá naša kritika vadila, my sme neboli nejakí neutrálni objektívni novinári, my už sme boli bojovníci proti mečiarizmu. To si ale on sám vyrobil, pretože on nezniesol nezávislé médiá.“ (EČ)

„A ešte si (*Mečiar*) pamätal aj tie prvé dva roky, tých 90 či 91, tí novinári naozaj podporovali aj VPN-ku, však on bol členom VPN-ky, čiže ešte si myslel, že to bude takto pokračovať, že tí novinári vždy budú s tou mocou.“ (EČ)

„Mne ich (*redaktorov denníka Slovenská republika*) bolo trošku až ľúto, pretože pravdu povediac, my sa novinári všetci poznáme, väčšinu z nich som osobne poznala a to bola staršia generácia novinárov. Konkrétne tam bola hviezdou Eva Zelenayová, ktorá robila v Smene, to bola naša kolegyňa. To bola generácia starších ľudí, niektorí tam boli 68-čkári, ktorí si vlastne pamätali 68-my rok, ale väčšinou to boli fakt takí ľudia v mojom veku dnes, mali tak 50 či 60, a oni si naozaj nevedeli predstaviť, že noviny sú nejaké opozičné alebo nezávislé. Boli poznačení tým, v akej dobe vyrástli a mali pocit, že teraz je ich úlohou, že ako predtým ospevovali Komunistickú stranu...tak. Bol to aj generačný problém (...)" (EČ)

„V tej Republike to boli ale ľudia okolo penzie. Takže to bolo generačné. (...) Pretože to bola taká generácia, boli tam aj takí, čo sa v 68-mom angažovali a potom ich vyhodili, tak sa potom cítili ako disidenti, aj keď na Slovensku by som slovo disident veľmi opatrne používala, ale oni sa tak cítili. (...) A napriek tomu, že im aj dával,

tak aj tak to stále krachovalo, stále tam boli nejaké dlhy, preto sa to aj premenovávalo, lebo jedna firma mala dlhy, tak potom založili novú, mne ich teda v niečom bolo až ľúto. Ani to nevedeli robiť, ich noviny boli smiešne, aj vyzerali zle, i graficky to bolo škaredé, nevedeli ani robiť s všelijakými technológiami, ktoré začali prichádzať. Druhá vec, že nevedeli podnikat', lebo predsa i to treba. Bolo to také zúfalstvo a keď skončilo HZDS, skončili aj oni. Ale hovorím, bolo to aj generačné.“ **(EČ)**

„Na novinárky bol ale zas strašne taký... pamätám si na jedno prijatie na letisku, keď sa úplne tak až chcel roztopiť, bol taký až úslužný chvíľu. Myslím, že chcel tak vystupovať, ako taký playboy, lebo veď každý je rád, keď ho ten druhý vidí v dobrom svetle. Takže kým nezistil, z akých novín tá redaktorka je, tak bol taký ústretový. Potom, keď sa dozvedel, že zo SME alebo potom Rádiožurnálu alebo odniekiaľ, tak zrazu sa totálne zmenil a šla z neho potom až hrôza.“ **(SK)**

„On mal svojich takých, ktorých si postupne všade dosádzal, lebo zlikvidoval médiá, ako som napríklad povedala ten Rádiožurnál, to bol taký ostrov, kde človek vedel, že sa dozvie pravdu, a potom ich tam odvolal, celé to spravodajsko-publicistické oddelenie.“ **(SK)**

„Takže mal svojich, na tých sa usmieval a s tými komunikoval (...)“ **(SK)**

„Takže na novinárov... urobil proste náš obraz vo verejnosti, podľa mňa, hrozne zlý, akože novinári sú tí, ktorí chcú poškodiť Slovensko alebo poškodiť aspoň obraz Slovenska doma a v zahraničí. Že chceme skrátka prekrútiť fakty tak, aby to bolo proti nemu a proti republike.“ **(SK)**

„Pre novinárov, teda nás zlých novinárov, bolo hrozné, že neexistoval žiaden zákon, ktorý by ten vzťah inštitúcií k novinárom upravoval. Teraz je to tak, že nám nemôžu odmietnuť odpovedať, vtedy to ale bolo tak, že Mečiar vydal príkaz a nikto nám neodpovedal.“ **(SK)**

„Potom si to už asi (*ľudia*) uvedomovali, keď v 98-mom už nevyhral. (...) Novinári tomu pomáhali, pretože to ukazovali aj ostatným.“ **(SK)**

„(...) teraz, keď bola tlačovka k tomu policajnému prezidentovi Gašparovi, k tej vražde a boli tam i českí novinári, tak niektorí sa až čudovali, že akí sú slovenskí novinári niekedy

	<p>takí útoční, lebo mne sa zdá, akoby sme tu neverili tým politikom, že niečo robia slušne. Mne sa niekedy zdá, že sme, možno nás ten Mečiar takto zasiahol a ovplyvnil (...)" (SK)</p> <p>„Pamätám si, že keď ste mu položili otázku, ako to bolo s tým Šestákom, že som položila otázku a už nikdy po tom ma na tlačovke nevyvolal. K ČTK či Mišauerovi si to nedovolil, pretože to boli zahraniční novinári, síce českí, čo vtedy tiež nehralo nejakú veľkú rolu, ale domáci boli okamžite kádrovaní. Určite mali na každého niečo, že si pozreli, kto to je. Nemyslím, že by akože niečo hľadali, ale zistili si, že ty si zo SME, s tebou sa už nikdy baviť nebudeme.“ (JČ)</p> <p>„A áno, možno, že to cítime, to ohrozenie, možno cítime viac tým vplyvom mečiarizmu. Ale to je to, čo som vám povedala na začiatku, že to sa s nami ťahá.“ (JČ)</p> <p>„Ale podľa mňa máme cíťáka. Ale ja si myslím, že Slováci sú viac takí prírodní ľudia, že viac to cítia, že majú ten šiesty zmysel (...) My sme skôr živiteľnejší a cítime to, myslím si.“ (JČ)</p> <p>„To ešte nebolo také deliace pole, že toto sú jeho ľudia a toto nie sú – boli jednoznačne jeho ľudia, potom bola nejaká šedivá zóna ako Pravda a Práca či Národná obroda, a potom sme boli my a Domino, ktorí sme boli jednoznačne v takej opozičnej pozícii.“ (RK)</p> <p>„A takí, akými boli Pravda, Národná obroda, Práca, Nový čas, Smena, to boli dosť podobní ľudia, ktorí voči Mečiarovi neboli tak nastavení, nie tak výhradne. Jednoducho to boli slabší novinári, to je dôležité. My sme boli akoby tí lepší novinári, oni boli tí slabší. Navyše keď vám premiér robí psie kusy, jeden za druhým, a vy to nejakým spôsobom obhajujete, tak na to ľudia prídu, určite.“ (RK)</p> <p>„Čiže bolo to nepríjemne (<i>médiá počas vlády VM</i>), ale s výnimkou možno že Peťa Tótha, to nebolo až také nebezpečné. Bolo to iba nepríjemné.“ (RK)</p>	
<p>Vladimír Mečiar a médiá</p>	<p>„Ja myslím, že každý politik tohto formátu alebo skoro každý politik túži mať médiá pod kontrolou, len demokratický politik vie, že to nesmie robiť, to je všetko.“ (MMS)</p> <p>„Najmä si treba uvedomiť, že vtedy tie médiá naozaj vytvárali verejnú mienku. Dnes už</p>	<p>Motivácia pre kontrolovanie médií</p>

vlastne sú aj alternatívne cesty, to znamená sociálne siete a rôzne webové médiá (...)" **(AF)**

„A v tom čase, viac alebo menej, chcel on (Mečiar) ovládnuť štandardné médiá ekonomickou silou z dôvodu, pre ktorý to robí každý diktátor, pretože nezvláda kritiku opozičných médií a potrebuje umlčať kritiku vlastných politických krokov na to, aby bol znova a znova zvolený. To je podľa mňa jednoduché.“ **(AF)**

„Myslím, že klasicky, keď má niekto sklony k diktátorstvu, však to je všade, tak chce, aby tie médiá boli poslušné. To je klasická črta tých diktátorov.“ **(EČ)**

„Určite si chcel upevniť moc. Jedine. To vidno všade, po celom svete (...) ako sa stále do tej politiky vracia“ **(SK)**

„Takže keď držíte v rukách médiá a robíte to dobre, tak to dlho funguje. A keď on chcel mať moc, čo je jasné, že chcel, lebo to prosto vidno – niekto je taký, že niečo chce riadiť a chce urobiť niečo dobré, aj takí sa nájdu, ale on prosto chcel podľa mňa ani nie tak strašne tie peniaze, lebo niekto chce moc kvôli tomu, aby mohol zarobiť, ale on podľa mňa len túžil ovládať ľudí a byť tým hlavným mačom.“ **(SK)**

„V prvom momente, keď bol ešte ministrom vnútra a likvidoval Štb-ácke záznamy, tam, myslím, ešte niečo z minulosti bolo a on sa bál, že to prenikne na verejnosť... mám pocit, že sa k tomu dostal, jak slepé kura k zrnú.“ **(JČ)**

„Myslím, že prioritne šlo o zamedzovanie kritike, ovládnutie zdrojov médií prišlo až časom. Spočiatku médiá neboli takým zdrojom profitu. Dlhé obdobie noviny žili z predaja, teda z nákladu a nie z inzercie.“ **(RK)**

„(...) ale to bolo hlavne tým, že limitovať tú kritiku médií, nehovoriac o tom, že médiá mali v tej dobe oveľa väčší vplyv, ako majú dnes, to bolo obdobie, kedy tomu, čo sa napísalo v novinách, ľudia verili, kto mal teda k dispozícii Slovenskú televíziu a Slovenský rozhlas, prípadne Pravdu a niektoré veľké médiá ako Práca, tak zasahoval svojou verziou spoločnosti obrovské množstvo ľudí. To bolo to kľúčové, prečo Mečiar sa usiloval tie médiá dostať pod kontrolu. Každá kritika mu bola nepríjemná.“ **(RK)**

**Vladimír
Mečiar a médiá**

(v čase mečiarizmu) „(...) novinári boli prenasledovaní, ale skôr tak, že sem-tam niekomu podpálili auto a tak ďalej.“ (MMS)

„(mečiarizmus) (...) to bol soft autoritársky režim. Veľmi vyhranene ideologický, cez všetky tie štátne médiá sa to na vás valilo proste všade, ale aj on umožňoval nezávislým médiám prežiť, hoci sa snažil im sťažiť situáciu, ako len vládol, ale neprekračoval isté princípy.“ (MMS)

„Ten problém práve bol, že on nemohol mať a nemal tú silu, aby ovplyvnil, povedal by som, obsah, dokonca si myslím, že ani denníka Pravda. On sa mohol pokúšať, a aj to tak robil, že tie noviny nedostávali inzerciu od štátnych podnikov, takže, samozrejme, sa ich snažil ekonomicky vydierať.“ (MMS)

„Tam boli aj presne také pokusy, ako robil neskôr i Fico, že nerobil tlačovky, že odmietali novinárov pustiť na tlačovku, tých z opozičných médií, že proti nim, aj verejne, že im nadávali, zavražďovali, tajná služba ich zavražďovala novinárov. To boli asi tak všetky nástroje, ktoré mal. Inak on sa ich pravdupovediac snažil využívať, ale nestačilo to. Ten problém, ktorý Mečiar nepochopil, ktorý Orbán pochopil, naopak, veľmi dobre, je, že on tie noviny jednoducho skúpil a na to ten Mečiar nemal. Buď mu to nenapadlo alebo nemal dosť peňazí, ale asi mu to neprišlo na um. Neviem presne. Fakt je ale to, že títo dnešní autoritári to vedeli veľmi dobre.“ (MMS)

„(...) česká tlač vyzerá horšie ako slovenská, lebo je to roztrieštené a stále tým novinárom nedochádza, že sa musia spojiť. Nadávajú si navzájom naprieč všetkým, a tí, ktorí sú proti Babišovi si ešte navzájom nadávajú. To je úplne absurdné. (...) To na Slovensku nie je. Na Slovensku majú tie noviny samozrejme veľké spory, všelijaké, ako všade. Ale predsa len funguje istá solidarita, aj istý typ studu, že nemôžete byť úplná sviňa. (...) Nakoniec, teraz to vidíme, smrť Jána Kuciaka. Tá to ešte celé násobila, ten pocit solidarity. Ten tu ale bol trochu aj predtým.“ (MMS)

„Znovu, na Slovensku je väčší pocit ohrozenia a možností ohrozenia tej slobody, teda aj väčší pocit zodpovednosti, že za ňu musím bojovať.“ (MMS)

Nástroje politického
tlaku a kontroly médií
+
dôsledky

„Problém nastal pred tromi rokmi, keď doň vstúpila Penta. To je treba vidieť znovu tak, že príbeh denníka SME, ktorý vznikol vzburou voči Mečiarovi, tak redakcia, kde už bola nová generácia, zopakovala tú vzburu kvôli oligarchom z Penty. Tam je dedičná informácia.“ (MMŠ)

„Snažil sa zamedziť zdrojom, čo sa týka finančných zdrojov, z čoho médiá žijú, čiže inzertné zdroje, existoval na Ministerstve kultúry zoznam médií, kde by štátne podniky nemali inzerovať. Bol pokus o zvýšenie dane z pridanej hodnoty pre médiá, ktoré majú inzerciu, volali ich že komerčné médiá v tom čase. Vtedy vyšla vybielená stránka denníkov, čiže zjavne tu boli pokusy vytvárať akoby nejakú deformovanú legislatívu na ovládnutie médií, ktoré dopadli vždy neúspechom.“ (AF)

„Boli pokusy cez ekonomické nástroje ovládnuť nepohodlné médiá, čo sa teda nepodarilo. Pokiaľ by bol Mečiar dlhšie pri moci, asi by sa mu to podarilo, postupne.“ (AF)

„Myslím si, že tá historická skúsenosť v tých redakciách zostala, lebo to naozaj nebolo len v redakcii denníka SME“ (AF)

„Čiže on naozaj vzbudzoval voči novinárom nenávisť, to bola jedna vec, druhá vec bola (...) s podnikaním (...) boli obrovské problémy.“ (EČ)

„(...) s podnikaním, my sme už vtedy boli súkromné noviny (SME), boli obrovské problémy. Po prvé sme nemali peniaze, mali sme zakladateľa, veď Peter Vajda tam dal nejaké peniaze, ale nemali sme ani žiadne veľké platy, ani žiadne veľké priestory, to bolo všetko veľmi skromné. Dostali sme počítače z nejakých nadácií, veľmi skromne. Oni ale robili všetko pre to, veď Peter Vajda z Prvej slovenskej investičnej a jeho fond nám dali nejaké peniaze, boli našimi spoluzakladateľmi, tak tento fond samozrejme zlikvidovali, čiže oni išli potom po tom Vajdovi. Potom bol problém, že kde tlačiť, pretože neboli súkromné tlačiarne. Tlačili sme v štátnej, ale odtiaľ nás potom vyhodil, že oni nás nebudú tlačiť. Tam mala ešte vláda v rukách priveľa nástrojov. Ani distribúcia nebola súkromná, to až postupne, ale tie tlačiarne boli problém. Papier bol problém kúpiť (...) Papier sme chodili niekam do Čiech kupovať, tlačiareň sme si museli vlastnú založiť. I distribúciu sme

mali najhoršiu. Jeden čas sme mali o jednej uzávierku, lebo sa vlastne tlačilo v Komárne, kde sa našiel taký statočný človek, ktorý nás tlačil, taká malá firma, no ale teraz ako to tam vozit'?' My sme mali všetky tie nevýhody, ktoré takéto opozičné súkromné noviny mohli mať. Čiže oni nás likvidovali aj takto, že tá nenávisť bola, aj fyzické útoky, ale druhá vec bola, že ekonomicky mali ešte veľa pák na to, aby nás mohli likvidovať. To už bolo v SME, v Smene ešte nie, ešte stále bola akoby štátna, ale keď sa im to už nepáčilo, tak povedali dost' a my sme potom odišli do SME a tam už sa kládli polená pod nohy ako sa dalo, ako sa len dalo.“ (EČ)

„Tajná služba robila na novinároch, on používal tajnú službu proti novinárom. Používal všetky ekonomické páky, využíval konkurenciu (...) on používal všetky páky, ale už sa to nedalo, spoločnosť už bola ďalej, už mala nejakú slobodu, tak to nedokázal. Nedokázal to.“ (EČ)

„A to, že sme citlivejší, všetci tí, čo sme to zažili, no i tá mladšia generácia, na to, ako sa moc správa k médiám, je aj zásluha Mečiara a toho, ako denník SME vznikol.“ (EČ)

„Takéto niečo je v tej pamäti národa a novinárov, navyše novinári, to je na Slovensku úzka skupina, veľmi zapísané. Myslím, že dosť dlho sa z toho bude čerpať, že pozor, pozor, pozor. Je treba byť veľmi opatrný v tom, ako je médium prepojené s vládou, s mocou a aj s vplyvnými skupinami oligarchov a tak ďalej. Tam je treba byť veľmi opatrný. To máme ako slovenskí novinári zapísané v genofonde.“ (EČ)

„Vyčíta sa nám to (*bojovnosť*) preto, že to nie je úloha médií. Keď boli teraz tieto demonštrácie, tak sme si písali s českým novinárom Tomášom Němečkom, ktorý mi hovoril, že: „Vy jste takoví věční revolucionáři.“ A má pravdu. Má pravdu. (...) Povedala som mu teda, že áno, ale že my už iní nebudeme. Minimálne naša generácia, veď Štefan bol vtedy v Slobodke a ja v SME, už nebude iná. My si to prasto so sebou nesieme a keď máme pocit, že je spoločnosť v nejakom hrození, ideme na tie barikády. (...) Na tomto sme vyrástli a takí už budeme. Má to svoje pozitíva, pretože si myslím, že sme sa vždy pridali k správne smeru – keď sme kričali, že Mečiar je zlo, tak sme podľa mňa neškodili krajine (...)“ (EČ)

	<p>„(...) chceli (<i>vláda</i>) zaviesť, že stúpne daň z periodickej tlače na dvadsaťtri percent, čo by bolo úplne likvidačné. Odôvodňovali to tým, že žijeme z reklamy, a teda tí, čo majú viac ako desať percent inzercie, tak majú mať dvadsaťtriprocentnú DPH-čku. Vtedy bola každá koruna dobrá, ako aj teraz. (...)Inzercia je proste strašne dôležitá časť toho, aby sme mohli vychádzať slobodne, aby sme nemuseli byť dotovaní majiteľmi.“ (SK)</p> <p>„(<i>kvôli posielaniu obľahov na tlač do Komárna</i>) Mali sme ale uzávierku niekedy o druhej poobede, takže to, čo je dnes o desiatej alebo o jedenástej večer, sú niektoré mutácie, čo môžu ísť aj o polnoci, ale vtedy o druhej, najneskôr o štvrtej. To sa potom nedá konkurovať tým, čo majú podmienky také, že končia o polnoci. Vy tam nemáte výsledky futbalov a hocičo, čo ľudia v tých novinách chcú nájsť. Aj keď vás podporujú, tak chcú v tých novinách si tie informácie nájsť... no a čo im dáte?“ (SK)</p> <p>„A ešte keď odšadiaľ išlo, že SME nečítajte, to sú tí hnusáci, tak sa to niekde báli aj predávať. A už vôbec nie, že by si to dali niekam na školy alebo niekde do štátnej inštitúcie.“ (SK)</p> <p>„(...) na všetkých tých mítingoch, čo mal, vždy tak hrozivo útočil na slobodné médiá.“ (SK)</p> <p>„(...) jemu (<i>Petrovi Tóthovi</i>) sa najviac vyhrážali, jemu vybuchlo auto a jemu na dvere zavesili čiernu mŕtvolu mačku a tak. (...). Lebo mal najviac informácií, lebo za tými ľuďmi chodil.“ (SK)</p> <p>„Na niektoré tlačovky sa kritickí novinári ani nedostali. Ďalšia vec bola, že informácie, ktoré dostávali oni, boli iné informácie, než sme dostávali my.“ (RK)</p>	
<p>Vladimír Mečiar a médiá</p>	<p>„Smena sa rýchlo zorientovala a stávali a vlastne čoraz viac novinami, ktoré podporovali revolúciu.“ (MMŠ)</p> <p>„Dovtedy ale nemal tak viditeľný odpor z tej žurnalistickej obce, aby ich považoval za nepriateľov, to prišlo proste naozaj na jar '91, keď časť tých novinárov pochopila, že je to teda už veľmi veľmi zlé, ale ešte len časť. (...) v podstate ešte vtedy Smena sa vlastne už stala pre neho neprijateľnými novinami.“ (MMŠ)</p> <p>„(...) zásadný zlom nastal v tom januári '93, keď sa pokúšal ovládnuť Smenu – minimálne zo strany redakcie Smeny, ale aj iní novinári spozorneli, lebo to už začalo byť veľmi</p>	<p>Denník Smena</p>

nepríjemné. Obsadiť redakciu, to bolo vtedy vidieť, že to nie je v poriadku (...)“ (MMŠ)

„Bolo Rádio Twist, bol denník SME, predtým Smena a Slobodná Európa, to boli tri kritické média voči Mečiarovi a zvyšok bol, ako hovorím, skôr neutrálny.“ (MMŠ)

„V zásade na začiatku vlastne ten konflikt medzi médiom typu, povedzme ešte, že Smena, lebo vtedy sme ešte pracovali v Smene a medzi Vladimírom Mečiarom bol v tom, že my sme boli anti-nacionalistické noviny, dokonca teda sme spočiatku aj podceňovali ten nacionalistický prúd, lebo nemal nejakých výrazných politických reprezentantov a ten Slovenský štát, síce sem chodili ľudia ako Kružliak a dávali rozhovory a boli to nejaké reminiscencie na Slovenský štát, ale reálne žiadna politická sila nereprezentovala úsilie o samostatnosť Slovenska. (...) Až Mečiar dal vlastne tej idey silu, akoby svojím hnutím HZDS a vtedy bola vlastne kritika zo strany denníka Smena najmä teda v obave o rozpad federácie a v obave o to, ako Slovensko ekonomicky dopadne. (...) Toto bol prvý konflikt, a potom vlastne už prichádzajú konflikty politického súboja (...)“ (AF)

„Smena, z ktorej nás teda vyhodili, vlastne klesala a v nejakom 95-tom sme sfúzovali obidva tituly znovu dohromady – SME a Smena. Vtedy sme v predaji stúpili na šesťdesiatisíc, čiže tá podpora tam bola pomerne jasná.“ (AF)

„(...) čiže to zároveň v sebe nieslo aj nejakú symboliku, to spojenie (*fúzia SME a Smeny*) – naše víťazstvo nad Smenou, ktorá zostala po nás personálne veľmi oslabená a väčšinou s ľuďmi veľmi lojálnymi Mečiarovi.“ (AF)

„Tam bol ešte pokus, keď sa Smene nedarilo, pokus o vytvorenie Smeny mladých, tak nejako sa to volalo. Viem, že toto vydavateľstvo dostalo priamo dotáciu od vlády Slovenskej republiky za Mečiara. Nepamätám si to číslo, ale myslím, že to bolo niečo okolo štyridsiatich miliónov. A z týchto štyridsiatich miliónov oni nevydržali fungovať ani rok, čiže tie peniaze zrejme rozkradli, predpokladám.“ (AF)

„(...) Smenu (...) sme sfúzovali vďaka pomoci Jozefa Majského, ktorého sme potom v roku '98 z vydavateľstva vyplácali, pretože bol takým prapodivným elementom, hoci mal u nás len

osem percent. Nechceli sme ho tam ale mať.“

(AF)

„Za Čarnogurského vlády malo vlastne dôjsť k privatizácii Smeny formou vzniku zamestnaneckej spoločnosti, ktorá sa mala zúčastniť na privatizácii denníka Smena a plus mal byť hlavným investorom koncern Hersant, ktorý vydával Le Figaro, ale keď Mečiar vyhral voľby, myslím si teraz, že na septembrovom zasadaní vlády, dá sa to vyhľadať, prijala vláda dokument, že vznikne akciová spoločnosť Smena a že Smena nebude privatizovaná, ale prejde pod akciovú spoločnosť Smena. To rozhodnutie teda padlo asi mesiac alebo maximálne dva mesiace po voľbách, čo sa teda vlastne zrealizovalo v januári '93, kedy nové predstavenstvo štátnej akciovej spoločnosti Smena prišlo do našej redakcie a vyhodilo šéfredaktora a riaditeľa, a my sme v reakcii na to založili nové noviny. Tým pádom bola vlastne tá privatizácia zrušená, ale my sme vlastne kvôli tomu mali aj spoločnosť, na základe ktorej sme dokázali vytvoriť nové vydavateľstvo. Tam mali redaktori vložené svoje peniaze, lebo sa mali spoluúčastniť privatizácie denníka Smena, čo bola vlastne len korektnosť vtedajšieho vedenia denníka Smena, lebo či už Pravda alebo Mladá fronta Dnes nečakala na privatizačné rozhodnutie, ale redaktori vlastne tie noviny ukradli. (...)a to korektné správanie sa vtedajšieho vedenia Smeny malo v podstate za dôsledok to, že Smena bola delimitovaná na štátnu akciovú spoločnosť a to vedenie bolo odstránené. Na základe toho päťdesiat ľudí zo Smeny odišlo a založilo vlastne denník SME.“

(AF)

„My sme mali informácie, lebo vydavateľom bol vlastne Fond detí a mládeže a my sme v rade Fondu mali svojich známych. Bratislava nebola nikdy mečiarovská (...) čiže tým pádom sme mali pomerne dosť dobré informácie o tom, čo sa bude diať. Vedeli sme, že po vytvorení neprivatizačného modelu a delimitácie na štátnu akciovú spoločnosť Smena bolo už zjavné, že teda chystajú svoje vedenie. Že teda mečiarovská administratíva chystá svoje vedenie a rozhodla sa prosto ovládnuť ten denník. Takže sme to vedeli. Medzitým sme sa teda stretli s Petrom Vajdom, ktorý si vážil

postoj Smeny a bol ochotný investovať svoje peniaze do nového projektu.“ (AF)

„Ten prvý pracovný deň, štvrtý január, prišlo nové predstavenstvo novej akciovej spoločnosti a oznámilo nám, že vymieňajú vedenie spoločnosti. Ja som mal kamaráta, právnik, Milana Zimana, ktorý vlastne pre nás kontroloval Obchodný register, či je táto spoločnosť zaregistrovaná. Ona zaregistrovaná nebola, to znamená, že my sme vlastne mohli, ja to a píšem niekde v tej knižke, ktorú píšem už piaty rok, už ju teraz asi dopíšem.... Milan Ziman vlastne povedal, aby sme ich vyhodili z kancelárie, čo sme aj urobili, to bol pondelok. Oni nám priniesli registráciu až vo štvrtok alebo v piatok, čiže potrebovali tri dni na to, kým dostali výpis z Obchodného registra, že sú teda existujúca firma.“ (AF)

„Smena bola, naopak, *(po odchode časti redakcie do SME)* čoraz konformnejšia.“ (AF)

„V tej prvej fáze ani Smena nebola súkromným médiom (...) my sme pôvodne patrili pod Socialistický zväz mládeže ako jej orgán, a po tej transformácii vznikla taká pološtátna spoločnosť, v podstate ale štátna, akosi mládežnícko štátna, bol to taký hybrid, ale faktom bolo, že štát mal na to dosah. Bola to akoby štátna akciovka, tak by som to povedala. (...) Takže Smena bola takou štátnou akciovkou. (...) keď som do nej nastúpila v 90tom roku, tak tam ešte štát mal svoj vplyv. Bola to tá štátna akciovka, tak by som to nazvala. Síce tam bol menovaný riaditeľ, ktorého menovala nejaká správna rada tej štátnej akciovky, ale najprv to nikto nebral ako problém. To nikomu nenapadlo, že to potom moc, že to Mečiar využije a že má vlastne na to páky.“ (EČ)

„(...) keď chcú byť noviny opozičné, a Smena sa tak formovala, musia to byť noviny nezávislé od moci, čiže ten krok, ktorý prišiel po tom, ktorý samozrejme Mečiar a jeho partia urýchlili tým, že prišli a nariadili výmenu šéfredaktora, tak či ak by sa to stať muselo, lebo v takejto pološtátnej spoločnosti nie je možné fungovať.“ (EČ)

„(...) ako to *(Mečiarov vstup do denníka Smena)* urobil, to nieslo všetky znaky takej tej vulgárnej moci, takej, ktorá ešte ani nevie s tými médiami narábať.“ (EČ)

„Navyše je pravda, že v tej Smene mali svojich ľudí. My sme sa síce väčšina zdvihli a odišli, ale boli tam ľudia, ktorých oni mali pripravených na to, že prevezmú funkciu šéfredaktora a budú tam aj robiť v duchu, ako si oni predstavovali.“ (EČ)

„Napríklad tam zostal, pre mňa šokujúco, môj kamarát, dnes primátor Starého mesta Rado Stevčík, ktorý bol vtedy mladý chalan a robili sme spolu ako reportéri, boli sme ozaj kamoši, on sa tam úplne nepochopiteľne rozhodol zostať. Potom pochopil, že to bola veľká chyba. Ale niektorí ľudia tam zostali naozaj z takej nejakej vyplašenosti, boli vyplašení, hovorili, že v Smene majú dobré platy a dobré podmienky, tak čo budeme... Ísť do neistoty...“ (EČ)

„Socialistický zväz mládeže si urobil nejaký fond, ten spravoval ich majetok, mal nejaké vedenie a potom oni zriadili nejaké vydavateľstvo...čiže bolo to taká pološtátna firma, ten fond, ktorý spravoval majetok SZM. Tam patrila aj tá Smena. (...) Bol taký predpoklad, že to funguje celkom fajn, že i predtým zvolili riaditeľa, ktorý bol veľmi slušný človek, takže my sme s ním dobre vychádzali, mali sme ho radi, takže nikto nepredpokladal niečo sa môže stať. No ako existuje i tá fotka, známa fotka, keď Vladimír Bajan prišiel do redakcie, my sme stáli na chodbe, to bolo také, že si to každý pamätá, on tam stál s takým škaredým kufríkom a všetkým nám to oznámil. On naozaj bol presvedčený, že to je normálna vec, že my teraz povieme, že fajn a dobre, ani vo sne im nenapadlo, že tá redakcia už je ďalej, už mentálne je slobodnejšia. A mali nachystanú novú šéfredaktorku a Gaba Belanová, keď sa vydala tak Gaba Belanová Baranovičová, bola reportérkou v Smene, mala dobrú povest' ako ostrieľaná reportérka, takže oni si ešte mysleli, že keďže tá Gaba bola celkom obľúbená medzi istou skupinou, no ja som ju, priznám sa, nemala moc rada, ale to je jedno, lebo v tej redakcii bola nejakým spôsobom obľúbená, Bajan mal pocit, že veď vám dávam takú obľúbenú reportérku, tak čo. Lenže my sme všetci vedeli, že hviezdne hodiny Gaby Belanovej boli počas socializmu, nesúhlasila s tým, ako Karol Ježík vedie Smenu, nesúhlasila s tým, že sa meníme na politické noviny, lenže my už sme boli politickými novinami, výrazne politickými a ona razila

teóriu a mala pocit, že Smena má byť pre mladých a má byť nepolitická, má mať také reportáže zo života... to bolo smiešne v tom čase, lebo to bola taká politická doba, viac ako teraz, a že nepolitické noviny... Ale presne týmto ohúrila mečiarovcov, že im toto povedala. Takže oni to brali ako fajn, to je výborná idea, nepolitické noviny, veď mládež chce také o hudbe a tak. Takže ona mala takýto projekt a oni ju teda postavili tak, že bude naša šéfka. Tak ale v tom čase však väčšina, nie všetci, väčšina redakcie a hlavne tí kľúčoví ľudia (...) ale to oddelenie komentátorsko-reportérske, my sme už vtedy boli dokonca spojení reportéri s komentátorským oddelením, my už sme robili skoro len politické veci. Takže tá predstava, že my teraz budeme robiť nepolitický denník pre mladých bola už nemysliteľná. Nám to bolo už smiešne. (...) doniesli Gabu Belanovú Baranovičovú, že to bude vaša šéfka, budete robiť nepolitický denník pre mladých – reportáže, hudba... a my sme povedali, že doba je ďalej a denník nemôže byť nepolitický, no a tu sa sformovala už nejaká názorová skupina, ktorá nebola za Mečiara a za jeho družinu, to už tam tak bolo, nie celkom, ale väčšina sme sa tam už formovali tak opozične. Tak sa to teda urobilo, že sme povedali, že nie.“ (EČ)

„Čiže oni nás likvidovali aj takto, že tá nenávisť bola, aj fyzické útoky, ale druhá vec bola, že ekonomicky mali ešte veľa pák na to, aby nás mohli likvidovať. To už bolo v SME, v Smene ešte nie, ešte stále bola akoby štátna, ale keď sa im to už nepáčilo, tak povedali dosť a my sme potom odišli do SME (...)“ (EČ)

(tlak na redakciu Smeny pred vstupom VM) „O tom by teda najviac vedel Karol Ježík, lebo naňho oni už nejaký tlak vyvíjali. Neboli spokojní s tým, že tie noviny sú opozičné. Faktom je, že Karol Ježík toto ďalej do redakcie nepúšťal, čiže my sme mali absolútnu slobodu v tom, čo sme chceli písať. On robil takú hrádzu, ale už naňho tie útoky určite boli. Mal vtedy ale jedno šťastie, že vlastne aj šéf smenárskeho vydavateľstva, volal sa Peter Weiss, bol na jeho strane, takže oni boli dvaja. Aj ten Weiss, aj Karol Ježík, ktorí vlastne držali spolu, a tým sa mohli lepšie brániť. A to oni videli, že je problém, pretože cez vedenie toho fondu chceli niečo meniť v tej redakcii, ale nemohli, lebo aj

šéf vydavateľstva bol vlastne takýto slušný človek, ktorý chcel, aby boli noviny nezávislé, či opozičné, to chcel aj šéfredaktor. Preto teda videli tú bezmocnosť, takže oni vtedy odvolali aj toho Weissa ako šéfa vydavateľstva i šéfredaktora. Obidvoch odvolali. Čiže my sme to nepocíťovali, ale na nich samozrejme tlaky boli. “ (EČ)

„(...) my sme v tej Smene a potom v SME boli väčšinou naozaj mladí ľudia, ja sa dnes až desím, keď si predstavím, že som mala nejakých 24 rokov a išla som s Havlom písať do Ameriky, dnes je to trošku absurdné, ale vtedy to tak bolo, lebo tá stredná generácia nebola, my sme boli väčšinou mladší, do tých tridsať rokov. Málokto tam bol starší, boli, ale väčšinu tvorili tí mladí.“ (EČ)

„Najprv sme po voľbách vyšli v čiernom rámy. To bolo po voľbách v roku 1992, kedy vyhral Mečiar. To bol november alebo december, tak nejak sa konali voľby, a my sme teda vyšli v čiernom rámy s tým, že to, že vyhral Mečiar, je zle. No a bolo jasné, že to bol ten impulz, že nás musia zničiť. Pokúsili sa to urobiť, keďže sme boli taká tá štátna akciovka, cez odvolanie šéfredaktora a odvolanie riaditeľa vydavateľstva, to sa ale nepodarilo napríklad i preto, že Karol Ježík sa zamkol v kancelárii v tom čase, keď prišli. Prišiel tam Vladimír Bajan za ten fond, ktorý spravoval zväzacky majetok, lebo on bol jeho predsedom, a spomínaná Gaba Belanová Baranovičová stála vedľa neho. On povedal, že ona je nová šéfredaktorka a Karolovi Ježíkovi bolo treba odovzdať nejaký ten dekrét, že je odvolaný z funkcie.“ (EČ)

„Už si všetky detaily nepamätám, ale pamätám si, že nás zvolali ako redaktorov a tam už prišiel človek, ktorý bol od Petra Vajdu z Prvej slovenskej investičnej spoločnosti, a on nám povedal takú vec, že sú ochotní nám pomôcť pri vzniku nového denníka, lebo bolo jasné, že my tam nemôžeme zostať, to bolo jasné. Podmienkou bolo, že musí odísť väčšina redakcie.“ (EČ)

„Pamätám sa, že sme sa až hanbili, lebo to (*prvé vydanie denníka SME*) vyzeralo horšie ako Smena. Smena totiž vznikala v profesionálnych podmienkach (...)“ (EČ)

„Bol tam ešte aj taký motív, že zo Smeny do SME prešli naozaj tí ľudia, ktorí boli

presvedčení o tom, že bolo správne robiť opozičné noviny. Tí, čo neboli presvedčení, tí tam zostali, však Smena pokračovala ešte ďalej. Oni vychádzali a Gaba Belanová Baranovičová začala presne robiť tie nepolitické noviny (...)"
(EČ)

„Tam (v *Smene*) to nebolo politicky až tak vyhranené, ale už sme tí, ktorí sme sa vyhranili proti Mečiarovi, to bola veľmi úzka skupina v tej Smene, ak sme boli piati, tak aj veľa, to bola malá skupinka a hovorím, že niektorí s tým ani nesúhlasili, ale okolo Karola Ježíka sme sa napokon tak združili, piati-šiesti možno, nuž a tá línia bola nastavená a prejavilo sa to tou čiernou titulkou, tým čiernym rámikom. Potom to už samozrejme išlo do tvrdej opozície.“ (EČ)

„Najbúrlivejšie si pamätám 89-ty, keď sme aj tým, že som robila školstvo, boli sme dve, ešte s kolegyňou Jarkou Horákovou, ktoré sme mali jediné možnosť ísť na VŠMU, keď tam mali študenti herectva štrajk, tí boli také jadro toho protestovania, tej revolúcie. Oni sa tam vtedy zabarikádovovali a nechceli tam púšťať žiadnych novinárov. Nás dve tam teda ale pustili, pretože Smena bola vlastne jediná, ktorá zaznamenávala tie udalosti tak, ako sa dali.“ (SK)

„Aj tá Smena, čo zostala po SME, bola vlastne ich (*provládna*).“ (SK)

„Smena bola pôvodne majetkom Socialistického zväzu mládeže, tak ako v Česku Mladá fronta. Potom po revolúcii sa to nejak pretransformovalo na štátnu akciovku, v ktorej teda štát cez ten zväz mládeže a vydavateľstvo Smena, ktoré vydávalo aj knihy, aj časopisy a tak, vlastnilo vlastne celú tú akciovku. Keďže to teda bolo štátne a akonáhle bol Mečiar štát, tak to bolo akoby jeho. Takže on len povedal tým svojim akcionárom, že týchto tu nechceme. Tvrдили, že preto odvolávajú vedenie, riaditeľa vydavateľstva a šéfredaktora, lebo má Smena zlé hospodárske výsledky. Také dobré hospodárske výsledky, aké mala Smena v tej dobe, už potom podľa mňa nikdy nemala – osem miliónov korún bol zisk, čo sa teda nedá povedať, že by boli zlé hospodárske výsledky. Čo sa nám ale nepodarilo, to som bola pri tých rokovaníach, chceli sme tak, ako Mladá fronta v Česku, tam riaditeľ vydavateľstva podpísal prechod akcií na francúzskeho vydavateľa, u nás sme rokovali presne s tými istými Francúzmi, už

to aj bolo úplne na spadnutie, nie všetko, ale nadpolovičnú väčšinu mali získať tí Francúzi, ale riaditeľ toho vydavateľstva sa v poslednej chvíli vzpätíl a nepodpísal to, ten slovenský. Myslím si, že to bol Belan, lebo on bol pôvodne riaditeľom vydavateľstva ešte za socíku a myslím, že ním zostal aj potom. Vydávali potom knihy. Bolo to ale dohodnuté, aby do toho prosto šlo viac peňazí a aby sa mohla Smena modernizovať, aby to nebolo na úkor štátu, lebo to tiež stálo veľa peňazí, aby štát denník dotoval. Bolo to teda normálne dohodnuté, ja som bola pri tých rokovaniach, lebo som bola francúzštinárka, takže som tam prekladala. Viem, že to teda bolo už naozaj pred uzavretím, a potom to na tomto skončilo. Preto to aj napokon skončilo v rukách Mečiara. Keby sa to vtedy podarilo, tak sme v úplne inej situácii a nemusíme začínať od nuly.“ **(SK)**

„(...) oni doniesli tú informáciu, že odvolávajú riaditeľa a šéfredaktora – riaditeľom bol pán Weiss, šéfredaktorom Karol Ježík. Päťdesiat ľudí vlastne z tých, neviem koľko nás bolo, asi osemdesiat, taká tridsiatka či dvadsiatka tam mohla zostať, päťdesiat nás odišlo hneď. Povedali sme, že s tým nesúhlasíme, hlavne s tým, že nám odvolávajú šéfredaktora, lebo riaditeľ nám bol trochu ukradnutý, veľmi často medzi nás nechodil, za šéfredaktora sa ale postavila väčšina ľudí v redakcii.“ **(SK)**

„To, keď tam nakráčali, bolo prekvapenie, ale tušili sme, že Mečiar to asi takto dlho nenechá, lebo sme boli, aj som to niekde napísala, ako červená muleta pre býka, pretože to bolo vlastne prvé, čo spravil v prvý januárový pracovný deň po tom, čo vznikla Slovenská republika. Prvé čo urobil, bolo toto. Musel nás mať strašne v zuboch. Už Smenu. Od toho 90-teho bola Smena taká, že sa snažila o všetkom slobodne informovať.“ **(SK)**

„(...)oni to urobili tak, že šéfredaktorkou tej novej Smeny sa stala naša kolegyňa, takže to vyzeralo, že to bude v pohode, normálne Gaba, s ktorou sme tam boli každý deň. To bol ale taký mocenský zásah, že sme ho nechceli pripustiť.“ **(SK)**

(ak by noví zástupcovia štátnej akciovej spoločnosti v januári 1993 neprišli)

„Pokračovali by sme v Smene. Písali sme si, čo sme chceli a mali sme vtedy obrovský náklad,

išli sme ešte stále hore. A oveľa ľahšie sa robí so zavedenou značkou ako naozaj začať od nuly.“

(SK)

„(...) tí čo boli s ním (*Mečiarom*), tak tam zostali. Pamätám si ich doteraz. Tiež potom videli, zrazu prezreli. Keď potom Smena skrachovala, niektorí ešte prišli k nám (...)

(SK)

„(...)podľa mňa už pred tým 98-mym skončila.“

(SK)

„No a vlastne už potom v Smene, to sme boli na Jaskovského rade oproti Umelke, to (*politický tlak*) išlo tak postupne a plazivo, bolo to také, že ste mali pocit, že všetko je paráda, že sa všetko zmení a podobne.“

(JČ)

(v *Smene*) „Čiže tam to bolo super, bola tam kopa mladých ľudí (...) lebo (*Karol Ježík*) vedel, že potrebuje omladiť ten tím.“

(JČ)

„V Smene sa vlastne budovalo normálne komentátorské oddelenie, dovtedy boli komentátori papagáji, tam začali byť normálni s názormi. Keď sa začalo zisťovať, že sa zrazu niekde vyrojil nejaký čudný človek z Trenčína, ktorý mal charizmu, ktorou ohúril strašne veľa ľudí, myslím, že Smena bola jediná, ktorú nejakým spôsobom neohúril. Nie žeby vás subjektívne neohúril, že uau, on super rozpráva, ale máte nejakého túšáka, keď vidíte takéhoto (...)

(JČ)

„Potom keď začali jednotlivé kroky, ktorými si (*Mečiar*) uzurpoval... akože pre Smenu bolo úplne šialené (...)

(JČ)

„Začal mi potom rozprávať (*Szycs*), že aké sú super tie vatry zvrchovanosti na tej skalke, a vtedy sa to práve začalo. My sme to ani nepokrývali (...)

(JČ)

„My sme zase boli protislovenskí. Tu to bolo také, že sme to nechceli podporovať. Potom tam v 93-ťom nastal ten moment, ja som zhodou okolností nastúpila, odišla som už z materskej, a v januári, toho trinásteho či pätnásteho alebo kedy prišli, zhodou okolností som mala službu na zahraničí (...)

(JČ)

„(...) vtedy vlastne došiel Bajan a predstavil nám, že odvolávajú a končia na príkaz Mečiara. (...) sedeli sme vtedy na Dostojevského rade, tak nás všetkých zvolali, stáli sme tam tak na schodoch, bola tam taká chodba, čo je z toho vlastne i fotka. Tak sme tam stáli, Robo Kotian tam napríklad je na fotke dobre vidieť, ešte i

Majo Vernár tam je, ktorý je teraz u Fica. Vtedy nám to vlastne oznámili. Ja ani nemám pocit, že to bolo organizované, že toto robiť nebudeme.“

(JČ)

„To vám ja neviem úplne presne povedať. Tam ale nejaká časť bola štátna. Patrilo to pod SZM, mali na to teda nejaký vplyv. Spravovateľom majetku SZM začal byť nejaký Fond mládeže alebo niečo také a Smena pod to spadala. My sme sa mohli tváriť, že sme kvázi nezávislí, ale stále sme neboli, stále nás mal. Cez to sa k nám nejako dostal a dosadil si tam svojich vlastných ľudí. Potom tam došiel s Gabou Belanovou, ktorá bola naša kamarátka, my sme nechápali, prečo do toho Gaba išla. Podľa mňa Gaba doteraz nevie, ako sa do toho dostala. Neviem, či cez toho Bajana... nerozumeli sme tomu, že čo sa stalo. Nechápali sme to. Doteraz to nechápem, pretože Gaba bola úplne príčetná, bola vynikajúca reportérka. Bola jedna z prvých, išla s Karolom do tej Prahy. To boli vynikajúce reportáže. Ja teda vôbec nechápem, že čo sa stalo. Ani som po tom nikdy nepátrala, len mi o prišlo zvláštne. V tom čase som bola ale na materskej, takže o pozadí úplne neviem, ale bola som tam, fyzicky, keď prišli. Bola to náhoda, že som vtedy mala službu. Pre mňa to bol šok, že čo sa ako Gabe stalo.“ **(JČ)**

„Gaba písala veľa reportáží pre Smenu na nedeľu, pre tú víkendovú prílohu. Vtedy sa ešte chodilo, pretože sme mali aj regionálnych v Košiciach, v Bystrici...chodilo sa teda aj do regiónov a tam kde neboli, tam sa chodilo a robili sa reportáže z rôznych udalostí i akcií, o regióny, také do Víkendu. To Gaba hodne robila. Možno to bolo to, čo chcela urobiť z tohto. O tom ale neviem nič. Netuším. Ale Gaba bola reportérka, nebola spravodajca, čiže tomu rozumiem.“ **(JČ)**

„Áno, pár, veľmi málo. Odišlo nás, koľko nás bolo na tej fotke, že To sme my? Dvadsaťpäť-tridsať. Tak nejak. Zostalo tam také čudné krídlo, ako je Emil Semanco, Eva Zelenayová... úplne iná veková kategória, úplne iné zmýšľanie, oni boli predtým všetko komunisti a podobne, čo nevadilo, lebo však aj Karol bol v Komunistickej strane, ale úplne iná mentalita. Emil Semanco mi bol tak neprijemný, že som sa s ním nikdy ani nerozprávala. Všetci hovorili, aký je on dobrý reportér, čo ja viem...“

potrebujem to mať komplexné, aby som tomu človeku verila. To je tá neobjektivita, vidíte? Zostal ešte Jano Kamenistý, Ďuro Mladý zostal ako grafik (...) Jemu to bolo jedno, nechcel odísť. Emil Slovák zostal, ak ešte bol, potom Gaba. Zostalo ich ale málo, nejakých desať. Viac ich nezostalo. Možno s nejakou pisárkou ešte.“ (JČ)

„Pokračovala ešte asi dva roky. Od Mečiara ju potom dostal Majský. Potom ju chcel predať SMEčku, to bola naša prvá fúzia, čo sa Alexejovi podľa mňa veľmi páčilo, dokonané.“ (JČ)

„Ono sa to (že sa vydavateľstvo zmenilo na štátnu akciovú spoločnosť a môže k niečomu dôjsť) ale už asi vedelo trochu dopredu, možno bol nejaký plán.“ (JČ)

„V Smene si to takto ale nepamätám, to som bola mladá, to som oznámila, že končím a odchádzam. Inak aj teraz som to tak oznámila, ale vtedy ešte s takým ľahším svetom za sebou. Tu sme už mali hypotéky, vtedy sme ešte nemali, síce sme mali deti.“ (JČ)

„Denníku Smena sa to nepodarilo, pretože to bol trochu dobrodružný, nie celkom zákonný postup, akým sa médiá dostávali na slobodu, tak to poviem, spod toho vplyvu a v denníku Smena tým, že tam bol Karol, ktorý dôsledne trval na tom, aby sme neporušovali zákon, čo sa nám teda v konečnom dôsledku nevyplatilo. V tom čase, keď nastal útok na denník Smena, bolo jedno z mála médií a z vplyvných určite posledné, posledné vplyvné médium, ktoré bolo akoby nejakým straníckym orgánom. Predtým to bol vlastne Socialistický zväz mládeže, po nejakých transformáciách sa majetok SZM dostal, myslím, pod Radu mládeže Slovenska, tak nejako sa volala tá inštitúcia, oni boli akoby naším vydavateľom. Podľa toho sme vedeli, že oni, Mečiarovi ľudia, oslovovali viacero ľudí a hľadali šéfredaktora do denníka Smena. My sme tie informácie mali a postupne sme sa začali pripravovať na to, čo urobíme, keď ten zásah príde a čakali sme, že príde, keď sa rozdelí Československo. Predtým boli nejaké snahy, ale to vám povie Alexej lepšie, boli nejaké snahy sprivatizovať alebo prilákať zahraničný kapitál do denníka Smena. Bola to francúzska spoločnosť, vydávala nejaký francúzsky denník, ale zabudol som názov. Le Monde to určite

nebol, ale niečo podobné. Bolo dobré, že šlo o významný francúzsky denník. Oni prišli s tým, že by vstúpili zo zahraničným kapitálom a boli by spolumahajiteľmi, ale toto nám minister kultúry, v tom čase Dušan Slobodník, zadržal, takže sme v podstate čakali na to, čo príde, ale pripravili sme sa. To vám Alexej vysvetlí presnejšie. Vytvorili sme takú akciovú spoločnosť alebo eseročku, do ktorej vložili redaktori denníka Smena plus nejakí spriaznení ľudia financie. Dali sme dokopy myslím milión korún na to, aby sme mohli založiť denník, keď ten Mečiarov zásah príde. Bolo jasné, že Mečiar to urobí. My sme to vedeli, bolo to jasné, lebo ak sa napríklad dozvieme od človeka, ktorého oslovili, že mu ponúkli funkciu šéfredaktora denníka Smena, tak sme vedeli, že ten zásah príde. Nebol ani dôvod, okrem toho, že sme boli dosť protimečiarovský, tak nejaký objektívny dôvod nebol, pretože denník Smena stále zarábala, bol to ziskový denník a mal celkom slušný náklad. Tam bolo jasné, že keď pôjde o zásah, tak bude politický.“ **(RK)**

„Vyslovene kritické voči Mečiarovi boli české médiá (...) Potom my, ako denník Smena (...)“ **(RK)**

„Vydavateľom denníka Smena bola, myslím, Rada mládeže, tak nejako sa volala tá inštitúcia, to vám presne povie Alexej, on to bude presne vedieť. Oni prišli s tým, dozorná rada alebo vedenie tej rady prišlo do denníka Smena 3. alebo 4. januára, tak nejak, začiatkom januára, v prvý pracovný deň. Prišli a povedali, že odvolávajú šéfredaktora Karola Ježíka. No a my sme vedeli, že to v tom čase už mala byť nejaká nová spoločnosť, ktorá mala vydávať denník Smena a zvolila si aj šéfredaktora. My sme v tom čase zistili alebo sme to vedeli, že tá inštitúcia, tá eseročka, ktorá mala prebrať denník Smena, nebola zaregistrovaná v obchodnom registri. Tým pádom nemali žiadne práva a právomoci, aby tam mohli vstúpiť a odvolať Karola Ježíka. Ťahali sme to asi týždeň, kým sa nezaregistrovali a neprišli s tým, že sme registrovaní, sme vlastníkami alebo vydavateľmi a odvolávame šéfredaktora. Bola to taká nejaká obkľuka. Prosto prišli s tým, že odvolali šéfredaktora a ešte asi dvoch ľudí z vedenia, bol tam riaditeľ a ešte... neviem, asi troch ľudí. My sme sa tomu bránili, a potom, v podstate

o týždeň, sme odišli preč. Všetci sme odišli, všetko sme tam nechali – priestory, počítače vtedy ešte neboli, tak písacie stroje a všetku techniku, a odišli sme preč. Päťdesiat ľudí.“

(RK)

„Viete, my sme na to viac-menej pripravovali, mali sme založenú eseročku s asi miliónom korún (...)“ **(RK)**

„(...) ja som bol jedným z hlavných dôvodov, prečo Mečiar na Smenu zaútočil. Bol som hlavný komentátor, komentátor denníka Smena, písal som veci proti Mečiarovi a proti jeho ľuďom. Tam nás jednoducho bolo pár ľudí, lebo nie všetci, čo píšu a robia noviny, idú do konfrontácie s mocou. (...) No a my sme tam boli asi dvaja či traja komentátori, písali sme proti Mečiarovi, dosť brutálne. To otvorene poviem. Mňa Mečiar úplne neznášal, nenávidel.“ **(RK)**

„Navyše Mečiar neútočil na denník kvôli športovým stranám, ale kvôli názorovým stranám a spravodajstvu. My sme tam boli teda takí deviati-desiati ľudia, ktorých mal Mečiar v zuboch, a to bol dôvod, prečo šiel proti Smene.“

(RK)

„Oni fungovali ešte asi dva roky, mám taký pocit. Potom Smenu kúpil Jozef Majský. My sme šli nákladom hore a Smena išla dole. Bolo obdobie, kedy bolo Smenu treba už len nejakým spôsobom udržiavať, kedy nezarábala, lebo ľudia si vybrali (...)“ **(RK)**

„(...) Majský sa stal spolumajiteľom denníka Smena, a potom buď Vajda alebo kto s ním vtedy komunikoval, mu povedal, že by bolo dobré dať to dokopy. On to potom, nechcem povedať, že predal, ale zlúčil sa denník SME s denníkom Smena.“ **(RK)**

„(...) to už sa viac menej vedelo, začalo sa o tom rozprávať, lebo to po prvé neutajíte, lebo sa to vie, dostávate informácie z mnohých zdrojov, ľudia sa pýtali, že čo a ako, čo a kde.“ **(RK)**

<p>Médiá kritické voči Vladimírovi Mečiarovi a jeho politike</p>	<p>„(...) veľmi ostro vyhranené opozičné médiá, ako bolo SME, ale aj Slobodná Európa, na tú netreba zabúdať.“ (MMŠ)</p> <p>„Mňa volali predtým aj do Slobodnej Európy, aby som tam šiel robiť, ale ja som odmietol, lebo som nemal pocit, že chcem byť novinár.“ (MMŠ)</p> <p>„Bolo Rádio Twist, bol denník SME, predtým Smena a Slobodná Európa, to boli tri kritické médiá voči Mečiarovi a zvyšok bol, ako hovorím, skôr neutrálny.“ (MMŠ)</p> <p>„Takže ste mali menšinu, ktorá sa rýchlo zorientovala a začala (...) počúvať Slobodnú Európu, ale väčšina populácie bola vlastne v takej hmle, ona to konzumovala bez toho, aby si vedela nejako urobiť názor.“ (MMŠ)</p> <p>„Tá investigatíva, je treba to brať s rezervou. Ona v zásade (v SME, Peter Tóth) využívala zdroje z tejto paralelnej tajnej služby. Podobne ako Slobodná Európa.“ (MMŠ)</p> <p>„SME a Slobodná Európa, ktorá vtedy vysielala tu zo Slovenska. To boli kľúčové médiá, ktoré tú slobodu nejako šírili, tieto dve.“ (EČ)</p> <p>„Myslím, že SME skutočne zohralo kľúčovú rolu, aj Slobodná Európa, ktorá vysielala, ale tá, robil tam vlastne aj Štefan Hríb, tam šlo o niečo iné. Celé know-how, ako sa robia noviny, k nám doniesli Američania. Doniesli dobré platy, dobré podmienky, oni mali neskutočne dobré podmienky, čo im nezávidím, lebo mňa tam tiež volali a nešla som (...)“ (EČ)</p> <p>„Veľa z nich, čo ich potom vyhodili z toho Rádižurnálu, skončilo u nás alebo len ako v takej medzistanici, potom išli do Slobodnej Európy. Veľa ľudí od nás postupovalo do Slobodnej Európy, teda do tej stanice.“ (SK)</p>	<p>Rádio Slobodná Európa</p>
<p>Médiá kritické voči Vladimírovi Mečiarovi a jeho politike</p>	<p>„Bolo Rádio Twist, bol denník SME, predtým Smena a Slobodná Európa, to boli tri kritické médiá voči Mečiarovi a zvyšok bol, ako hovorím, skôr neutrálny.“ (MMŠ)</p> <p>„(...) potom sa až počúval Twist, keď prišiel, to bolo výborné.“ (SK)</p> <p>„Nebolo veľa takých médií, ktoré išli proti. Hovorím, ten Twist bol taký (...)“ (SK)</p> <p><i>(investigatíva)</i> „(...) podľa mňa aj ten Twist je taký, že sa tam snažili (...)“ (SK)</p> <p>„Boli ešte potom, akože rádio Twist mal jednu dobu svoje, Twist bol taký jasne opozičný v tých 90-tych rokoch.“ (JČ)</p>	<p>Rádio Twist</p>

<p>Médiá kritické voči Vladimírovi Mečiarovi a jeho politike</p>	<p>„Tam je veľmi zaujímavý príbeh Nového času, ktorý je samostatný. Ten Čas, ktorý vznikol a bol pôvodne v tej demokratickej Strane obrody, tak potom, keďže to samozrejme začalo strašne rýchlo krachovať, lebo to nebolo udržateľné, na tom trhu bolo vtedy, neviem, pätnásť novín? Tak to potom kúpili Rakúšania, neviem ale v ktorom roku, tak ‘92-‘93, neviem presne, a vznikol Nový Čas, dnešný tabloid. Ale bol to geniálny ťah zo strany Rakúšanov, lebo vtedy Nový Čas, tam je vlastne ďalšia žena, ktorú by ste mali zinterviewovať, Zuza Račková, ktorá potom tiež prišla do denníka SME, ale až niekedy v ‘94 alebo 95-tom. Ona ale fakticky urobila z Nového času ešte vtedy veľmi soft bulvár, ale s obrovským zásahom, ktorý bol vlastne tiež čoraz viac politicky vyhraný proti Mečiarovi. A to bola veľká mediálna sila. Je to jeden z najúspešnejších príbehov slovenskej žurnalistiky, okrem Plus 7 dní bol Nový čas vtedy absolútnym príkladom, jak sa dajú robiť noviny a vlastne veľmi slušný bulvár, v princípe. Dnes je to už úplne iná káva.“ (MMS)</p> <p>„Dovtedy tá väčšina ani veľmi netušila, kde žije. Oni vlastne nemali názor – sledovali Slovenskú televíziu, počúvali Slovenský rozhlas, väčšina ľudí, ak čítala noviny, tak Nový čas, tam bol taký stĺpček s komentárom, ale to väčšinou preskočili, takže nemali politický názor (...)“ (MMS)</p> <p>„(...) potom sme dostali veľkoryso priestor v Novom Čase, čiže tam sme, myslím, štyri alebo päťkrát vyšli (<i>nový denník SME</i>) (...)“ (AF)</p> <p>„Myslím si, že tá historická skúsenosť v tých redakciách zostala, lebo to naozaj nebolo len v redakcii denníka SME. Však Nový Čas je síce bulvár, ale tak isto.“ (AF)</p> <p>„No ale na tlačovke sme teda oznámili, že odchádzame do nového denníka. Najprv nebolo kde, tak sme boli nejaká príloha asi Nového času, to bola taká dvojstrana.“ (EČ)</p> <p>„(...) Nový Čas, ktorý aj nám pomohol, tie noviny boli súkromné a mali západný kapitál, takže tí ľudia z Rakúska vedeli, že nemôžu, keď chcú byť tie noviny úspešné, tak nemôžu ísť vláde po ruke, lebo prsto nebudú predávať. Tiež sa ale vtedy stalo, že v Novom Čase vyšla pred voľbami titulka, kde Mečiarov plagát s Mečiarovým ksichtom bol v mäsiarstve a okolo toho boli nejaké bravčové hlavy a bol tam teda</p>	<p>Denník Nový Čas</p>
---	---	------------------------

	<p>aj on. To teda vyšlo na titulke Nového Času a Mečiar žiadal, aby sa mu ospravedlnili, no tá šéfredaktorka odmietla. Nútili ju ale majitelia, aby sa teda ospravedlnili, tak ona radšej odišla. Potom bola u nás zástupkyňou, takže prešla do SME. Zuzka Račková.“ (SK)</p> <p>„(...) Nový Čas uverejnil aj naše podpisy, že odchádzame. Aj sme tam mali nejakú stranu-dve vo vnútri, vychádzali sme, aby na nás nezabudli.“ (SK)</p> <p>„Nový Čas nám poskytol, neviem koľko čísel, či jedno-dve alebo tam boli tri, vnútro, štyri strany. To bude vedieť Alexej úplne presne. Oni nám normálne, Nový čas, čo sa môžeme hrať, či bulvár alebo nebulvár a podobne, ale Nový čas bol v tomto vždy veľmi korektný, že okamžite... on aj nie je úplne klasický bulvár, v čase mečiarizmu teda nebol, veľmi dlho nebol, lebo otváral aj spoločenské a politické témy a podobne. Oni mali, teraz sa to volá investigatíva. To bol úplne iný bulvár, nie klasický tabloid. My sme vychádzali najprv tam, asi tri-štyri dni, vnútri tie štyri strany, potom neviem, či ich nebolo osem.“ (JČ)</p> <p>„Nový Čas tiež išiel po politických problémoch (...) SMEčko robilo aj hospodárske veci, ako ekonomické, že trebárs analyzovalo rozpočet, čo Nový Čas nerobil, pretože oni išli po politických. Keď zastrelili Deáka, tak zisťovali prepojenie na HZDS, mafiu a tak ďalej. Takéto veci, také, čo sa aj páčia bulváru.“ (JČ)</p> <p>„Niekoľko dní sme potom ešte vychádzali ako jedna alebo dve strany v Novom čase, to nám Nový čas pomohol, prosto sme tak akoby živili tú myšlienku.“ (RK)</p>	
<p>Médiá kritické voči Vladimírovi Mečiarovi a jeho politike</p>	<p>„Mňa oslovil Alexej Fulmek, vtedy fungoval časopis Domino, týždenník v Košiciach, ktorý robil Peter Schutz, ale začal krachovať. Alexej s Karolom Ježíkom, lebo ja som do SME prispieval a písal som tam občas nejaké texty, tak ma oslovili, či by som to Domino neprevzal ako šéfredaktor a nezačal s tým teda niečo robiť. Vtedy som sa vlastne rozhodol, že to skúsim, ale s tým, že som si teda vzal svoju redakciu ľudí, s ktorými by som chcel robiť. A ono sa to podarilo. To Domino sme zachránili, ono vlastne za rok stúpol náklad zo štyroch tisíc na dvadsaťtisíc, čo bola pre taký týždenník veľká vec. Robil som to vtedy so Števom Hríbom a s Janom Štrasserom, mojou ženou a</p>	<p>Týždenník Domino efekt/Domino fórum</p>

tak. Bolo to teda veľmi populárne. A oni keď videli, že to nejakým spôsobom, ani ja neviem prečo, ale že sa mi to nejakým spôsobom podarilo, že to viem robiť, tak potom keď Karol zomrel, ma vlastne Alexej oslovil, aby som začal byť šéfredaktorom SME. To znamená, že moja novinárska kariéra začala cez to Domino bez toho, aby som sa o to usiloval. Bol som vyzvaný. Mňa volali predtým aj do Slobodnej Európy, aby som tam šiel robiť, ale ja som odmietol, lebo som nemal pocit, že chcem byť novinár.“ **(MMŠ)**

„Vtedy prišla taká situácia, keď som už bol teda šéfredaktorom Domino fóra, tak potom, neviem, či to vy poznáte, ten príbeh, už prebiehala volebná kampaň v roku '98, pred voľbami, a my sme prišli na to, že PR manažéri vtedajšej SDK, teda opozičnej strany, platia novinárom za to, aby písali články v prospech SDK. A my sme to zverejnili, čo bol vtedy hrozne veľký škandál, pretože sme išli akoby po krku tým našim. Bola z toho strašná hádka, že oslabujeme opozíciu, že je to hrozné a nesmie sa to robiť. My sme ale tvrdili, že chceme byť nezávislí novinári, bez ohľadu na to, kto je pri moci, že to proste nemôžeme rešpektovať, že sa tu manipuluje s novinármi. Karol mal k Domino fóru aj ku mne taký vrelý vzťah a toto vôbec neriešil. Dokonca v SME uverejnil práve aj ten príbeh od toho Domina, bol z toho veľký škandál. To na ňom obdivujem, pretože mu to nebolo po chuti, aj to cítil... ale musím povedať, že v tomto sa zachoval úplne skvelo.“ **(MMŠ)**

„Vtedy sa stalo, že zomrel Karol Ježík (...) ja som vtedy zo SME odišla. Odišla som do Domino fóra, ale my sme patrili pod jedno vydavateľstvo, nebol to teda nijaký dramatický odchod, ale tým, že som sa vydala a chcela som rodinu, nemohla som už robiť v denníku. Odišla som teda do toho Domino fóra, ktoré vtedy viedol Milan Šimečka, takže som trochu poodstúpila, ale nie úplne, pretože sme sa stále stretávali, spolu sme napríklad zalamovali. (...) V Domine som bola asi rok a potom som šla na materskú a vrátila som sa až o dva roky.“ **(EČ)**
„V tom čase ešte fungoval jeden týždenník... Domino. Domino bolo nastavené proti Mečiarovi.“ **(RK)**

	<p>„(...) a potom sme boli my a Domino, ktorí sme boli jednoznačne v takej opozícnej pozícii.“ (RK)</p>	
<p>Médiá kritické voči Vladimírovi Mečiarovi a jeho politike</p>	<p>„Myslím, že najväčšou životnou chybou, ktorú Mečiar urobil, je, že dal licenciu televízii Markíza a Pavlovi Ruskovi. Nepochopil, že sa to obráti proti nemu. Nerozumel.“ (MMŠ)</p> <p>„Preto hovorím, že zásadný zlom nastal vlastne až nástupom televízie Markíza, pretože ten zasiahol obrovskú väčšinu, veľkú časť obyvateľstva. Postupne sa začala profilovať ako veľmi protimečiarovská televízia. Dovtedy tá väčšina ani veľmi netušila, kde žije. (...) Až vstupom veľkej televízie, úspešnej a komerčnej, začali tí ľudia odrazu pozerat', že tam v správach je niečo proti Mečiarovi a boli úplne v šoku.“ (MMŠ)</p> <p>„Ešte vtedy nebolo veľa súkromných televízií, lebo Markíza začala až niekedy '96 či '97.“ (SK)</p> <p>„Nebolo veľa takých médií, ktoré išli proti. (...) Markíza, keď vznikla (...)“ (SK)</p> <p>„V zásade sa to zmenilo (<i>kritickosť médií</i>) po vzniku televízie Markíza, ktorá jednoducho využila situáciu, že je Slovenská televízia voči Mečiarovi taká otrocká, začala akoby kompenzovať to, čo malo robiť verejnoprávne médium, či už to bola publicistika, spravodajstvo, rozhovory a podobne. Tá televízia bola veľmi vplyvná. My sme boli tiež vplyvné médium, ale nemôžete porovnávať denník a súkromnú televíziu. Bolo zjavné, že Markíza v tom čase urobila strašne veľký kus práce, dostala na stranu kritikov Vladimíra Mečiara dosť veľkú časť spoločnosti.“ (RK)</p> <p>„(...) Markíza urobila strašne veľa. Nebyť Markízy, asi by to trvalo dlhšie, to priznám, samozrejme. Je ale pravda, že Markíza prišla do istého trochu pripraveného prostredia, oni si uvedomili, že ak by boli podobní ako Slovenská televízia, tak nebudú takí vplyvní. Tam bolo zjavné, že Slovenská televízia neplní svoju rolu verejnoprávnej inštitúcie a oni tým spravodajstvom a publicistikou začali rolu Slovenskej televízie plniť, plus navyše to bola súkromná... ak máte dobré spravodajstvo, dobrú publicistiku a navyše filmy a všetko to, čo prináša bulvár... oni sa tým stali silní. Prosto</p>	<p>Televízia Markíza</p>

	<p>urobili strašne veľa, ale bez nás (<i>denníka SME</i>) by to mali oveľa ťažšie.“ (RK)</p>	
<p>Médiá kritické voči Vladimírovi Mečiarovi a jeho politike</p>	<p>„Mečiar nebol schopný vytvoriť tak dokonalý model (...) že by teda ovládol všetky médiá, hoci sa o to pokúsil, čo je napríklad prípad denníka Korzo na východnom Slovensku je vlastne typickým príkladom toho, kde Východoslovenské železiarne, respektíve Alexander Rezeš, mali prostredníctvom svojich východoslovenských kontaktov a peňazí ovládnuť tento denník, ktorý my sme zachránili v roku '98. Peter Schutz tam nepôsobil, ale bol človekom, ktorému zišlo na um zavolať mne a Petrovi Vajdovi, že teda ak majú problém, majú skúsiť sa s nami spojiť, možno že SME im ho vyriešil. My sme ho aj vyriešili, založili sme noviny, ktoré sa volajú Korzár a vychádzajú dodnes.“ (AF)</p> <p>„(...) my sme začali v roku '97, kedy sme začali produkovať nejaké voľné zdroje, investovať do regionálnej tlače, tie naše voľné zdroje, preto vlastne vznikla i tá tlačiareň v Košiciach, čo nám zas pomohlo plynule prebrať celú redakciu denníka Korzo a vytvoriť denník Korzár. Bez tej rotačky by to bolo oveľa ťažšie.“ (AF)</p> <p>„(...) v 98-mom prišiel ten denník Korzár, ktorý tiež Karol pomáhal rozbiehať, Karol tam fyzicky i bol v tých Košiciach.“ (AF)</p> <p>„Keď sa kúpil ten Korzár, ktorý doteraz vychádza... tam to vlastne tiež tak vzniklo, ako Smena a SME, že Korzo vychádzalo a keď im do toho chceli zasiahnuť, tak šéfovia z Korza odišli do Korzára a SME im pomohlo. Karol Ježík tam sedel a robil to s nimi týždeň v Košiciach, všetkých to tam naučil, sedel tam a spomínam si, že bez neho by to nebolo vyšlo. On bol proste tak zapálený do tej práce, tak strašne chcel, aby to bolo dobré.“ (SK)</p>	<p>Denník Korzo/Korzár</p>
<p>Médiá kritické voči Vladimírovi Mečiarovi a jeho politike</p>	<p>„Pluska za Dukesa a Šimáka, lebo však zohrala v tom čase tiež významnú rolu protimečiarovského ťaženia.“ (AF)</p>	<p>Pluska</p>

<p>Prirovnania</p>	<p>„(počas vlády VM) Tam boli aj presne také pokusy, ako robil neskôr i Fico, že nerobil tlačovky, že odmietali novinárov pustiť na tlačovku (...)“ (MMŠ)</p> <p>„Ale predsa len funguje istá solidarita, aj istý typ studu, že nemôžete byť úplná sviňa. U nás novinári boli dlhodobo v opozícii i voči Ficovi, dnes teda ešte viac, to je tiež také, že je to, podľa mňa, dôsledok mečiarizmu.“ (MMŠ)</p> <p>„Na Slovensku je to iné, pretože my už máme skúsenosť s tým diktátorom, takže my môžeme, hoci som ja bol veľmi rezervovaný, keď sa tvrdilo o Ficovi, že je diktátor, ale bolo to uveriteľné, lebo tú skúsenosť sme tu už mali a dali sa porovnávať.“ (MMŠ)</p> <p>„Jeho (<i>Mečiar</i>) vzťah bol vlastne veľmi nepriateľský, on spochybňoval médiá, v princípe to nie je veľmi vzdialené od toho, čo robil premiér Fico.“ (AF)</p> <p>„Bratislava nebola nikdy mečiarovská, tak ako nebola nikdy Ficovská (...)“ (AF)</p> <p>„Veľmi jednoznačne rozdelil (<i>Mečiar</i>) novinársku obec na dve skupiny – my a oni, to bolo veľmi tvrdé rozdelenie, trochu by to aj pripomínalo túto dobu, keby si Smer založil vlastné noviny, čo neurobil, ale keby si založil vlastné noviny a keby ešte totálnejšie ovládol RTVS, tak tí novinári, ktorí by boli v tom smeráckom denníku a tí, ktorí by boli v tom RTVS, to by bola jedna partia, a potom boli tí druhí (...)“ (EČ)</p> <p>„Vždy to človek vidí, že akonáhle padne ten jeden človek, tak už tam nevedia nikoho dosadiť. Veď HZDS bez neho (<i>Mečiara</i>) potom už nebolo nič, tak isto teraz po Ficovi to bude podobné.“ (SK)</p> <p>„Mne sa niekedy zdá, že sme, možno nás ten Mečiar takto zasiahol a ovplyvnil, a ten Fico, to je v bledomodrom, akože trochu sofistikovanejší, ale v podstate je tak isto autokrat (...)“ (SK)</p> <p>„Napokon to (<i>vzťah politickej moci a médií</i>) Fico doviedol do dokonalosti, keď povedal, že neodpovedá denníku SME a potom Denníku N.“ (JČ)</p> <p>„Nedostali sme odpoveď, samozrejme. (...) Takže týmto spôsobom to (<i>za vlády VM</i>) fungovalo, vlastne tak ako za Fica, že nedostanete odpoveď na to, čo chcete. Vy ste</p>	<p>Robert Fico</p>
---------------------------	---	--------------------

	<p>síce otázku mohli položiť, ale odpoveď ste nedostali.“ (JČ)</p> <p>„Solidarita medzi novinármi normálnych bežných médií je, vlastne Fico si tých desať či dvadsať rokov, čo je v politike, tak vyhrotil proti sebe... nieže by to bolo niečo osobné, ale aj tými krokmi a správaním Smeru v parlamente, a podobne, že vy aj...“ (JČ)</p> <p>„(...)Mečiar klamal, tak klamal, do telky, všade, normálne do očí klamal a vy ste vedeli, že klame, všetci to museli vedieť, a vy ste nechápali, pretože veď klamať sa nesmie. To isté Fico. Klame až sa práši.“ (JČ)</p> <p>„A z tej skupiny vzišlo, čo sa s nami šinie doteraz, že za všetko obviňujeme niekoho iného. On (<i>Mečiar</i>) bol prvý, ktorý povedal, že za všetko môžu Česi. Bratia Česi. Preto aj chceme mať samostatnú republiku. Sami si chceme vládnuť. Potom, keď už Česi neboli, boli cigáni. A Maďari. Našli sme si ich. Najprv bol Maďar, potom bol cigán. Potom boli zas dlho cigáni, potom to boli imigranti, a potom to zas boli cigáni. To už Fico prebral túto rétoriku. A teraz je novým nepriateľom kaviareň.“ (JČ)</p> <p>„Mečiar je to isté, čo Fico. Ak Fico povie, že ste prostitútky, tak v tom momente to všetci používajú. Hyeny a sliz. A to isté bolo aj s Mečiarom.“ (JČ)</p> <p>„Hovorí vám niečo meno Anna Nagyová? To bola jeho (<i>Mečiarova</i>) sekretárka, pravá ruka, Anna Nagyová. Keď povieť spojenie pani Nagyová, tak každý v mojom veku a plus-mínus desať rokov povie, že to bola ústredná postava, ústredná pani, ktorá toho Mečiara nenormálne ovládala. Tak ako dnes pani Trošková Fica.“ (RK)</p>	
<p>Prirovnania</p>	<p>„Takže (<i>Mečiar</i>) mal svojich, na tých sa usmieval a s tými komunikoval tak, ako teraz Zeman v Barrandove, kde má svojho redaktora.“ (SK)</p>	<p>Miloš Zeman</p>
<p>Prirovnania</p>	<p>Na Slovensku je to iné, pretože my už máme skúsenosť s tým diktátorom (...) lebo tú skúsenosť sme tu už mali a dali sa porovnávať (<i>Fico s Mečiarom</i>). (...) V Česku nemáte Babiša s kým porovnať, pre toho novinára je to teda problém.“ (MMŠ)</p>	<p>Andrej Babiš</p>

<p>Prirovnania</p>	<p>„Preto potom (<i>Mečiar</i>) začal robiť chyby. To je to, čoho sa dnes napríklad Orbán nedopustil, lebo sa prosto poučil alebo je inteligentnejší.“ (MMŠ) „Ten problém, ktorý Mečiar nepochopil, ktorý Orbán pochopil, naopak, veľmi dobre, je, že on tie noviny jednoducho skúpil (...) Fakt je ale to, že títo dnešní autoritári to vedeli veľmi dobre. Orbán si vlastne najprv obsadil tie médiá, až potom, povedal by som, prišiel k moci.“ (MMŠ) „Mečiar nebol schopný vytvoriť tak dokonalý model, ako Putin alebo Orbán s tým, že by teda ovládol všetky médiá, hoci sa o to pokúsil (...)“ (AF) „(...)Mečiar teda nebol schopný vlastne mimo Slovenskej televízie dokonale ovládnuť tú mediálnu scénu tak, ako Orbán a Putin.“ (AF) „To vidno všade, po celom svete (...) tak aj on (<i>Berlusconi</i>) má v rukách médiá. Teraz v Maďarsku Orbán, tak ten tiež.“ (SK)</p>	<p>Viktor Orbán</p>
<p>Prirovnania</p>	<p>„To vidno všade, po celom svete, keď sa pozriete na Beclusconiho, ako sa stále do tej politiky vracia, tak aj on má v rukách médiá...“(SK)</p>	<p>Silvio Berlusconi</p>
<p>Prirovnania</p>	<p>„Tak ako písal Jung o Hitlerovi, to sedelo i na Mečiara. Perfektne.“ (RK) „Z istého hľadiska robíte nejakú nadprácu, z novinárskeho hľadiska robíte nadprácu, no z hľadiska toho, čo chce spoločnosť, robíte to, čo je potrebné. Aj Hitlerovi v mnohom pomohli médiá, keď neodhaľovali, čo je zač.“ (RK)</p>	<p>Adolf Hitler</p>
<p>Prirovnania</p>	<p>„Tam je vlastne v princípe len Mečiarov následník, v princípe, hoci je to americký prezident. Zase robí to isté, čo Mečiar. Keď sa pozriete na tie všetky jeho šialenstvá, výroky a chaos, tak je to veľmi podobné. Aj mentálne, ten typos toho jeho charakteru je dosť podobný Mečiarovi. Samozrejme, že to tých novinárov hrozne vyrušuje, lebo je to strašné sa na to pozerat’.“ (MMŠ)</p>	<p>Donald Trump</p>
<p>Prirovnania</p>	<p>„Mečiar nebol schopný vytvoriť tak dokonalý model, ako Putin alebo Orbán s tým, že by teda ovládol všetky médiá, hoci sa o to pokúsil (...)“ (AF) „(...) Mečiar teda nebol schopný vlastne mimo Slovenskej televízie dokonale ovládnuť tú mediálnu scénu tak, ako Orbán a Putin.“ (AF) „(...) noviny začali byť nezávislé, tak on (<i>Mečiar</i>) to nedokázal nejakto spracovať, teda</p>	<p>Vladimír Putin</p>

	<p>inak ako tým, že si zakladal vlastné médiá, ale to robia všetci diktátori, všetci. Tak isto ako Putin v Rusku, to je to isté. Tak si založí svoje a tamtie opozičné dusí ako vie. Tak to je presne to isté.“ (EČ)</p>	
<p>Denník SME</p>	<p>„(...) ja som príbeh denníka SME samozrejme poznal, ale vždy som mal pocit, že to sú noviny, ktoré proste nosí človek po meste v ruke, aby demonštroval, ku komu patrí a nemôžem teda povedať, že by som ich čítal od rána do večera. Často to teda neboli noviny, ktoré by som nejako veľmi... nehltal som každé slovo. Neboli to nejaké úplne kvalitné noviny.“ (MMŠ)</p> <p>„(...) ja som mal vtedy (<i>po smrti Karola Ježika a po ponuke Fulmeka na pozíciu šéfredaktora</i>) pocit, že tie noviny sú strašne dôležité a bola by hrozná tragédia, keby mali pod nejakým zlým šéfredaktorom zaniknúť alebo sa oslabiť (...)“ (MMŠ)</p> <p>(<i>zohralo SME rolu v tom, že VM nebol schopný zložiť vládu?</i>) „Samozrejme.“ (MMŠ)</p> <p>„Ja som ale žil v komunite, kde všetci čítali SME. Všetko to čítalo SME, takže to bolo tak. To boli prosto referenčné noviny. Každý proste čítal toto. Celá kultúrna obec, všetci intelektuáli. To bola značka. Keď čítal niekto Národnú obrodu, tak sme sa naňho pozerali, akože čo to čítaš. O Pravde ani nehovorím.“ (MMŠ)</p> <p>„SME bolo podľa mňa symbolom toho, že spájalo ľudí určitého politického názoru a povedal by som, že v Bratislave to bola veľmi, nechcem povedať, že módna záležitosť, ale proste SME ako značka znamenala príslušnosť k nejakej intelektuálnejšej vrstve.“ (AF)</p> <p>„Z toho chaosu, ktorého dominantným mottom bolo vydať noviny a prežiť na tom trhu sa v podstate, povedal by som od roku '94 a '95, stála úplne štandardná spoločnosť, ktorá má teda aj komerčný ťah.“ (AF)</p> <p>„To znamená, že je to viac menej o zoskupení viacerých okolností, ktoré boli potrebné, aj ekonomických parametrov na to, aby ten projekt tých prvých päť rokov prežil. Aby sa potom stal jedným z najvýznamnejších vydavateľských projektov v tejto krajine.“ (AF)</p> <p>„Urobili sme niečo, čo zostane asi zapísané v nejakých malých dejinách žurnalistiky tejto krajiny, čiže to nie je úplne neviditeľná vec, ale</p>	<p>Charakteristika</p>

uvidíme, pretože výzvy pred médiami sú samozrejme obrovské.“ **(AF)**

„(...) na sklonku toho 98-meho roku, kedy už začali veľmi fungovať mimovládky, tak robiť v SME už bola hrdosť. Už keď sme niekam prišli, tak ľudia nám dávali najavo vďačnosť.“

(EČ)

„(...) kdežto my sme to robili na kolene v tom SME za fakt malé platy a skromných podmienok. Ale už to nebolo nejaké know-how zo zahraničia, to sme si my vybudovali a vyvzdorovali, tak preto to bolo silné. Aj ten príbeh je silný, že to vzniklo tu, z tunajších ľudí, za peniaze, ktoré dali tunajší podnikatelia, aj ho začali podporovať tunajší ľudia. Každý ten príbeh je úplne fascinujúci, aj ten tlačiar, ktorý nás potom začal tlačiť, aj ako sa vybuďovala už naša tlačiareň, aj ako sa distribuovalo, detaily by sa mali niekde zachytiť, ale každý ten príbeh bol fascinujúci, že sa to vyvzdorovalo proti tej obrovskej, však Mečiar mal obrovskú moc.“

(EČ)

„Takto to SME vzniklo, ako noviny, ktoré chcú bojovať proti mečiarizmu, proti Mečiarovej vláde, ktorú považuje za zlo pre krajinu.“ **(EČ)**

„Bola to aj taká priateľská komunita, ale aj sa tvrdo pracovalo“ **(EČ)**

„V tomto bolo to SME úplne výnimočné, dokázalo moc rozkladať aj zvnútra.“ **(EČ)**

„Príbeh denníka SME a tým, že sa udial v kľúčovom čase, keď vznikla Slovenská republika, všetci oslavovali a my sme boli v zúfalstve, to si v genofonde Slovenská republika nesie.“ **(EČ)**

„Celé dianie v SME sa začalo od Mečiara, lebo teda keď sme ešte boli v Smene, tak odkedy sa Karol Ježík stal šéfredaktorom, to bolo až po revolúcii, predtým tam bol pán Chorvatovič (...). Mečiarovi sa strašne nepáčilo, čo píšeme, lebo hoci sme teda boli štátnou akciovkou pod Ministerstvom školstva, tak sme boli absolútne samostatní a slobodní.“ **(SK)**

„Prešla ním (*denníkom SME*) celá história Slovenska. Tie dejiny denníka sú teda akoby dejinami Slovenskej republiky.“ **(SK)**

„Tam išlo o to, že v SME, to isté, čo stále platí, (...) boli to mienkotvorné noviny. Tam ani nešlo o to, koľko predáte, ale robili tam tak kvalitní ľudia, ktorí to vlastne vedeli urobiť a napísať. Boli mienkotvorné. Tým okamžite získali tú

svoju váhu, ktorú mali. A vždy to tak bolo. (...) Čiže SME v 90-tych rokoch bol jednoznačne mienkotvorný líder. Absolútne. “ (JČ)

„Keď citovali kdekoľvek, vždy citovali denník SME, aj zahraničné médiá, aj keď sa Mečiar niekoho bál, tak to bolo práve SMEčko, lebo jednoducho vedel, že máme informácie, že máme zdroje informácií a aké... nediskutujeme v tomto momente o tom, že aké. Niekedy áno, účel svätí prostriedok. Ale jednoducho áno, bolo to niečo, čo keď si chcel človek prečítať, čo Mečiar vyviedol, tak vždy si kúpil denník SME.“ (JČ)

„Je to také. Každý, keď niekoho napadol Mečiar, tak my sme ho hájili. Už len z princípu niekedy. Áno, taký trucpodnik, ale bolo to tak.“ (JČ)

„My sme ponúkali ľuďom, čitateľom, to, čo im neponúkal nikto (...) bolo to až dojímavé, ako nám ľudia boli ochotní pomôcť, lebo cítili v tom hnusnom marazme tej politiky výnimočnosť toho denníka, oni prosto toho veľa nemali, o čo sa proste mohli oprieť – vonku zúri mečiarizmus, váš šéf je hlúpy SNS-ák alebo HZDS-ák a ste voči tomu nastavený a teraz čo... potrebujete nejaký taký ostrovček, ostrovček slobody a takého voľného uvažovania. A to bolo to SME.“ (RK)

(Zohral denník SME v tom, že VM už v roku 1998 nezložil vládu?) „Určite. Možno nie ako Markíza, ale určite sme boli skôr ako Markíza. Boli sme skôr, ale povedal som, nemôžeme porovnávať denník s televíziou. To sa nedá. A čo sa týka denníka, ja nepochybujem o tom, že denník SME bol najvplyvnejším denníkom v tom čase (...)“ (RK)

„Ale ja si myslím, že aj tým, že sa tie noviny ukázali ako silné, ukázali, že prežijú aj bez štátnych peňazí, plus to, že my sme mali skutočne veľmi dobré vzťahy s ambasádami – americkým, nemeckým, francúzskym, anglickým a podobne, tam bola akoby taká nejaká podvedomá nie veľmi viditeľná ochrana. Bolo to vidieť. My sme sa občas stretli, prípadne k nám prišli s anglickým veľvyslancom, ktorý nám doniesol nejaké materiály... dobre, poviem to, materiály z rokovania britského veľvyslanca s ministrom zahraničných vecí.“ (RK)

„(...) Smena bola delimitovaná na štátnu akciovú spoločnosť a to vedenie bolo odstránené. Na základe toho päťdesiat ľudí zo Smeny odišlo a založilo vlastne denník SME.“ (AF)

„(...) išli a odchádzali z presvedčenia. Bola to masová reakcia ľudí, ktorí jednak videli to klamstvo Mečiara o nás v televízii, klamstvo toho predstavenstva akciovej spoločnosti, to dosť pomohlo. Tí ľudia dlho váhali, potom boli ale pomerne rýchlo zorientovaní a schopní rýchlo odísť, čiže sa prihlásili k tomu odchodu.“ (AF)

„My sme ozaj šli do totálnej neistoty, a tu by som chcela povedať, že ja som veľmi obdivovala kolegov, ktorí už mali rodiny, ja som bola ešte slobodná, navyše som bola z dobrej rodiny, takže mne nič nehrozilo, ešte mi môj otec prispel (...) my sme si totiž kupovali akcie tej novej spoločnosti. To bola podmienka. Čiže mne ešte otec dal peniaze, čiže ja som nešla do takého rizika. Tam ale boli ľudia s deťmi, otcovia ako živitelia rodín, lebo ženy boli na materskej, a oni šli do totálnej neistoty. A tam som teda povedala, že si ich za to strašne vážim.“ (EČ)

„(...) my sme v tej Smene a potom v SME boli väčšinou naozaj mladí ľudia, ja sa dnes až desím, keď si predstavím, že som mala nejakých 24 rokov a išla som s Havlom písať do Ameriky, dnes je to trošku absurdné, ale vtedy to tak bolo, lebo tá stredná generácia nebola, my sme boli väčšinou mladší, do tých tridsať rokov. Málokto tam bol starší, boli, ale väčšinu tvorili tí mladí.“ (EČ)

„(...) nás zvolali ako redaktorov a tam už prišiel človek, ktorý bol od Petra Vajdu z Prvej slovenskej investičnej spoločnosti, a on nám povedal takú vec, že sú ochotní nám pomôcť pri vzniku nového denníka, lebo bolo jasné, že my tam nemôžeme zostať, to bolo jasné. Podmienkou bolo, že musí odísť väčšina redakcie. Peter Vajda už vtedy pochopil, že hodnota redakcie nie je v majetku alebo kanceláriách, ale v tom, že je to nejaký tím. Karol Ježík mal okolo seba nejaký tím, a keď ten tím odíde viac menej kompletný, teda to sa myslia mienkotvorní novinári, to je tá hodnota. On to vtedy pochopil a povedal, že ak odídeme ako ten tím, väčšina a hlavne tí mienkotvorní

redaktori, tak že sú ochotní do toho dať nejaké peniaze.“ (EČ)

„Bol tam ešte aj taký motív, že zo Smeny do SME prešli naozaj tí ľudia, ktorí boli presvedčení o tom, že bolo správne robiť opozičné noviny.“ (EČ)

„(...) do SME odišla taká vyhranená skupina novinárov (...) Ešte viac sa teda pritvrdilo, aj keď tá línia už bola v nastavená aj v Smene, tú nastavil Karol Ježík s tými pár ľuďmi, čo sme tam boli na komentátorskom oddelení.“ (EČ)

„Päťdesiat ľudí vlastne z tých, neviem koľko nás bolo, asi osemdesiat, taká tridsiatka či dvadsiatka tam mohla zostať, päťdesiat nás odišlo hneď. Povedali sme, že s tým nesúhlasíme, hlavne s tým, že nám odvolávajú šéfredaktora, lebo riaditeľ nám bol trochu ukradnutý, veľmi často medzi nás nechodil, za šéfredaktora sa ale postavila väčšina ľudí v redakcii.“ (SK)

„Chceli sme robiť rovnaké noviny a vedeli sme, že sa to už nebude dať robiť. A verili sme Karolovi Ježíkovi. V podstate si myslím, že sme išli za ním (...)“ (SK)

„Asi to bolo také prirodzené. Asi sme sa tam o tom všetci rozprávali, ale fakt neviem. Viem, že potom, už neskôr, keď som sa s Karolom, lebo sme sa s ním o tom viacerí rozprávali, tak on hovoril, že sa toho bál, lebo je to strašná zodpovednosť (...)“ (SK)

(Prečo ste odišli?) „Preto, lebo vtedy ste už vedeli, že je to Mečiar. Akože keď príde Bajan v koženom kabáte... a ja dávam strašne veľa, ja som veľmi pocitová, dávam na prvý dojem a na prvú myšlienku. Zvyčajne je správna, nie žeby vždy, ale zvyčajne je správna. Celé to všetko viedlo... ad 1, nebolo referendum, už sme boli samostatná republika, pričom ja som čechoslovakista, veľmi zle som to znášala. A bolo jasné, že tam už boli skartovačky a tieto veci. Tam nemáte o čom. Prečo by ste pre takého človeka robili. Morálne nula bodov. Alebo dobre, nemusíme sa baviť o morálke, robil všetky veci, ktoré neboli podľa zákona, čiže to, že boli amorálne, je jedna vec... a prišiel s hotovou vecou, odvolať niekoho, kto noviny dobre vedie, komu vy veríte. (...) Tá dôvera voči *(Fulmekovi)* nemu bola pre mňa veľká, dodnes je moja dôvera v Alexeja veľmi veľká.“ (JČ)

	<p>„Viem len, že máte také, teda ja, to som vždy mala, vtedy aj teraz, také to ševlenie v bruchu... a viete, že niečo nie je dobré, no neviete čo úplne, tak s nimi nechcete. Je ale možné, že Karol povedal, že končím. V tom momente poviete, že končíte. Ale nepamätám si nič konkrétne. Potom vlastne, áno, došiel s tým, že kto všetko odchádza, dokonca neviem, či sa to už neriešilo hneď tam na chodbe, lebo my sme potom vlastne okamžite skončili, môj muž došiel (...) takže došiel, keď už bolo vlastne po všetkom. Nechápal, že čo sa deje, kam to došiel. Mám pocit, že my sme možno už ani nevyrábali tie noviny, nepamätám si. Došiel do hotového, len som mu oznámila, že odchádzam. A on, že kam? Než pochopil, čo sa udialo, tak to bolo výborné. Ale či tam bol nejaký impulz, to si už nepamätám. (...) Ono sa to ale už asi vedelo trošku dopredu, možno bol nejaký plán.“ (JČ)</p> <p>„V Smene si to takto ale nepamätám, to som bola mladá, to som oznámila, že končím a odchádzam. (...) Či tam ale bola nejaká koordinácia, neviem vám povedať. Ja mám pocit, že nie, ale možno iní mali iné informácie. Tým, že ja som tam chodila len raz za čas, na tú službu, a toto bolo náhodou, vedela som sa hneď rozhodnúť. Mne sa to zdalo absurdné, drzé, nechutné... a vôbec Mečiar. Tak akože čo.“ (JČ)</p> <p>„Nevedel som si predstaviť, že zostanem v denníku, kde mi vezmú šéfredaktora, Karola Ježika, ktorého som si nesmierne vážil, to bol najlepší novinár, akého som ja vo svojom živote zažil. Karola odvolajú a ja tam zostanem? To nešlo. Mne to bolo jasné. Navyše Mečiar neútočil na denník kvôli športovým stranám, ale kvôli názorovým stranám a spravodajstvu. My sme tam boli teda takí deviati-desiati ľudia, ktorých mal Mečiar v zuboch, a to bol dôvod, prečo šiel proti Smene.“ (RK)</p> <p>„Hovorím, že ak bolo šesťdesiat redaktorov v Smene, tak päťdesiat išlo preč. Tam je normálne zoznam. Alexej má ten zoznam.“ (RK)</p>	
<p>Denník SME</p>	<p>„(Vedeli sme) Že teda mečiarovská administratíva chystá svoje vedenie a rozhodla sa prosto ovládnuť ten denník. Takže sme to vedeli. Medzitým sme sa teda stretli s Petrom Vajdom, ktorý si vážil postoj Smeny a bol ochotný investovať svoje peniaze do nového projektu.“ (AF)</p>	<p>Vznik a začiatky denníka SME</p>

(zastúpenie projektu na rokovaní s novým investorom) „Bol tam Karol Ježík, Ján Kamenistý, ja a Jozef Weiss. Ale tak ako s Jánom Kamenistým, tak s Jozefom Weissom sme spolupracovali asi necelý rok. Od 94-tého to už bol len Karol a ja. Ešte sme mali taký pokus, že sme do role riaditeľa angažovali človeka, ktorý sa volal Jozef Krasula, ale tá spolupráca nejak nešla, pôsobil v denníku veľmi krátko, možno pol roka.“ (AF)

„(...) ja som vlastne tie manažérske funkcionality vykonával už od začiatku, teda už od toho 93-tieho ako zástupca šéfredaktora a stále sme sa s Karolom snažili mať nejakého riaditeľa, ale ono to nešlo. Chceli sme mať riaditeľa, ktorý bude vykonávať naše pokyny a nie nám šéfovať, bol to teda taký hlúpy pokus. Keď sme to pochopili, tak sme sa s Karolom rozhodli, že ja sa stanem riaditeľom, on bude šéfredaktor, že nejakú moju autoritu on znesie, lebo vlastne on si ma za toho zástupcu šéfredaktora vybral. Potom si postavil Svetlanu Kolesárovú za svoju zástupkyňu, ako nového zástupcu po mne. Potom sa to už vlastne usporiadalo do logického usporiadania, aj štruktúrneho, hoci dovtedy to vlastne bolo tak isto, že ja som vykonával tie funkcionality riaditeľské, len ono tým, že sme boli v tom štatutárnom orgáne aj s Karolom, tak Karol Ježík podpisoval množstvo dokumentov, ktoré sa potom nedostávali do cirkulácie na ekonomické oddelenie. Bol v tom dosť veľký bordel v prvom roku, až potom sme to začali upratovať. Navyše na ekonomické oddelenie prišla moja švagriná, (...) ona začala vlastne robiť poriadok aj v tej ekonomicky-úctovnej časti, s čím sme my nemali žiadnu skúsenosť a potrebovali sme tam niekoho.“ (AF)

„Oni (predstavenstvo novej akciovej spoločnosti) nám (do Smeny) priniesli registráciu až vo štvrtok alebo v piatok, čiže potrebovali tri dni na to, kým dostali výpis z Obchodného registra, že sú teda existujúca firma. Tým, že sme mali k dispozícii tie tri dni, tak sme zvolali tlačovú konferenciu, informovali sme čitateľov, čo sa deje, to znamená, že to vlastne nie je odvolanie vedenia kvôli ekonomickým výsledkom, ale že je to pokus o ovládnutie novín. Tým pádom sme vlastne pomerne veľmi rýchlo dokázali rozšíriť tú

informáciu medzi čitateľov, že teda Smena už nebude tým, čím bývala a že my odchádzame do nového projektu. To sa stalo, samozrejme nám tá ich chyba dosť pomohla a tým pádom sme vlastne skoro celý týždeň držali Smenu v našich rukách, potom sme dostali veľkoryso priestor v Novom Čase, čiže tam sme, myslím, štyri alebo päťkrát vyšli, a potom už ten ďalší týždeň, štrnásteho, čiže vlastne desať dní odkedy tam prvýkrát bolo to predstavenstvo, vyšlo SME na nedeľu a 15. januára vyšlo prvé vydanie denníka SME.“ (AF)

„(...) bolo to (SME) presne to isté, čo Smena predtým. Tá obsahová kontinuita bola tam bola garantovaná tými ľuďmi, ktorí tam prešli.“ (AF)

„Na začiatku bol vlastne ten pomer taký, že milión korún dodali redaktori a dva milióny korún dodala Prvá slovenská investičná (...)“ (AF)

„Keď sme mali tieto dve rotačky, tak SME vlastne začalo reálne zarábať peniaze. To znamená, že už 97-my rok bol ziskový, aj 98-my rok bol ziskový.“ (AF)

„Už si všetky detaily nepamätám, ale pamätám si, že nás zvolali ako redaktorov a tam už prišiel človek, ktorý bol od Petra Vajdu z Prvej slovenskej investičnej spoločnosti, a on nám povedal (...) že sú ochotní nám pomôcť pri vzniku nového denníka, lebo bolo jasné, že my tam nemôžeme zostať, to bolo jasné. Podmienkou bolo, že musí odísť väčšina redakcie. Peter Vajda už vtedy pochopil, že hodnota redakcie nie je v majetku alebo kanceláriách, ale v tom, že je to nejaký tím. Karol Ježík mal okolo seba nejaký tím, a keď ten tím odíde viac menej kompletný, teda to sa myslia mienkotvorní novinári, to je tá hodnota. On to vtedy pochopil a povedal, že ak odídeme ako ten tím, väčšina a hlavne tí mienkotvorní redaktori, tak že sú ochotní do toho dať nejaké peniaze. Od nás chceli, vtedy vznikla taká spoločnosť, myslím, že tá prvá sa volala Juventus, nejaká eseročka alebo akciovka to bola, to už neviem, už to ale malo normálne akcie. My sme si ako redaktori museli kúpiť nejaké akcie. Tak išlo o to, aby sme boli nejako viazaní, pretože oni si stále neboli istí, či sa ten kolektív nerozpadne, ale že keď už budeme vlastniť nejaké akcie, tak sa budeme vlastne v tých novinách držať. Vtedy to bolo dosť peňazí,

myslím, že to bolo desaťtisíc korún za jednu akciu, pričom my sme mali plat asi tritisíc korún, takže desaťtisíc korún bolo strašne veľa. Niektorí na to nemali, tak bola možnosť kúpiť si aj pol akcie, že sa poskladali. Tak sme si pokúpili tie akcie, mne teda požičal otec na polku, polku som mala, takže ja som si kúpila jednu, niektorí si kúpili pol akcie. Ten Juventus teda vznikol takto, redaktori plus Prvá slovenská investičná spoločnosť, tieto detaily vie ale viac Alexej, ja hovorím len, ako si to ja pamätám. Takto s nami teda rozprával ten pán z tej Prvej slovenskej investičnej spoločnosti, nebol to Peter Vajda, prišiel jeho kolega, potom sme mali zasadanie, kde sme podpísali, že sme zakladatelia novej spoločnosti, a potom sme mali tlačovku, na ktorej sme oznámili, že odchádzame. V Umelke bola tá tlačovka. Povedali sme, že odchádzame a zakladáme nový denník. Nejaký čas tam bola pauza, my sme odišli, teda nás zavolali a dali sme výpovede, všetci sme podpísali výpoveď k 31.12. 1992, ak si to dobre pamätám, to bolo celkom dojímavé, pretože tam sedel pán Weiss a dával nám na podpis tie výpovede. V tom čase ale ešte nebolo jasné, či to vznikne, takže tá neistota hlavne pre tých kolegov, čo boli živiteľmi rodín, tam bola. No ale na tlačovke sme teda oznámili, že odchádzame do nového denníka. Najprv nebolo kde, tak sme boli nejaká príloha asi Nového Času, to bola taká dvojstrana. Išlo o to, aby bola pauza toho vydávania čo najkratšia, lebo jednak by sa rozutekali tí ľudia, jednak čitatelia... nepamätám si už, koľko bolo tých príloh, čo sme vydali, nie veľa, a už sme potom začali vydávať denník SME napriek tomu, že bol taký tenký a vyzeral hrozne. Pamätám sa, že sme sa až hanbili, lebo to vyzeralo horšie ako Smena. Smena totiž vznikala v profesionálnych podmienkach, toto bolo tak na kolene naozaj. To sme sa trochu aj hanbili a boli sme takí sklamaní, že to prvé číslo...že ako to vyzerá. Že hrozne. Ale zároveň to bolo i také šťastie, že sa to podarilo tak rýchlo, to bol zázrak, že sa to tak rýchlo podarilo, lebo keby to bolo tak o dva-tri mesiace, aj ľudia by sa rozišli, aj čitatelia. Tam bolo treba rýchlosť. Konat'. Čiže keď sme teraz 15. januára, alebo kedy, oslavovali výročie, mám pocit, že desiateho, hovorili sme, že sa to veľmi rýchlo podarilo naštartovať.“ (EČ)

„My sme potrebovali prenájom, sedeli sme v budove, ktorá je teraz Tower, predtým to bolo Presscentrum, tam sme mali jedno poschodie, teda nie celé poschodie, ale tak pol poschodia. Čiže sme potrebovali prenajať priestory. Potom počítače, vtedy sa ešte len začínali, čiže ešte sme ich hneď nemali, ale predsa len už bolo treba mať nejaké písacie stroje a všelijaké veci. Predtým sme tlačili tak všelijako. (...) ja som sa o toto veľmi nezaujímal. Oni nám ale hovorili, že máme teraz kde tlačiť, aj teraz máme kde.“

(EČ)

„(...) do SME odišla taká vyhranená skupina novinárov, plus keď sme založili SME, tak sa k nám pridali i noví ľudia. Takí, ktorí tiež chceli robiť opozičné noviny, takže zrazu tam bola skupina mienkotvorných novinárov veľmi silná. Ešte viac sa teda pritvrdilo, aj keď tá línia už bola v nastavená aj v Smene, tú nastavil Karol Ježík s tými pár ľuďmi, čo sme tam boli na komentátorskom oddelení. Potom sa ešte pritvrdilo, keď prišli noví ľudia, ktorí keď videli, čo s deje, chceli prísť, takže to už potom bolo bojovnejšie.“

(EČ)

„Takto to SME vzniklo, ako noviny, ktoré chcú bojovať proti mečiarizmu, proti Mečiarovej vláde, ktorú považuje za zlo pre krajinu.“

(EČ)

(Názov) „Tam sa stále hralo s tým, že musíme tam nejak dať tú Smenu, preto to bolo SME na pondelok, SME na utorok... čiže tam išlo o to, aby sa zachovala tá Smena, tam teda veľa variácií nebolo. Báli sme sa, či to ľudia pochopia, že je to Smena. Preto vzniklo to SME na... Vymysleli to nejakí grafici, hľadalo sa to tak, aby sme sa odvolávali na starý názov.“

(EČ)

„My sme boli do začiatku veľkým titulom, aj keď ten náklad nebol veľký. Čísla niekde sú, ale najprv sme sa pohybovali okolo tridsaťpäťtisíc, potom to bolo až nejakých šesťdesiat tisíc, čo sú na slovenské pomery stále dobré čísla. Od začiatku to bol relevantný denník, nikdy nebol bezvýznamný. Začínalo sa s nákladom, to bude tiež Alexej vedieť, asi dvadsaťtisíc, potom to išlo hore. Potom to, vravím, bolo okolo šesťdesiat. Nikdy to však nepadlo do bezvýznamného. Zobrali sme si aj čitateľov, tí, čo kupovali Smenu v poslednom roku, pretože sa im to páčilo, že sme odvážnejší, prišli k nám. Boli sme odvážnejší (...)“

(EČ)

„Neboli sme teda bezvýznamné periodikum ani na začiatku, ale išlo to potom, samozrejme hore. Stúpalo to. Tie čísla si budú pamätať iní, ale ja s pamätám, že to najprv bolo tak dvadsať či dvadsaťpäťtisíc, potom nejakých tridsaťpäťtisíc, potom šesťdesiat. Išlo to teda nejakou hore.“

(EČ)

„(...) keď si napríklad vezmete SME, tak ešte teraz, keď prídete do niektorých oblastí, vôbec netušia, že niečo také, ako noviny SME vychádza. A tu už sme dvadsaťpäť rokov na trhu. Keď to bolo na začiatku, tak to naozaj bola Bratislava, ktorú sme trochu mali, ale potom, kam ste ďalej išli, tak nás nikto nepoznal. Teraz, cez internet, je to samozrejme iné. To sa ľahšie šíri. Keď si vás má ale niekto kúpiť v stánku niekde ďaleko, kam to ešte musíte aj nejakou doviezť, tak je to úplne iné ako televízia a rozhlas.“ **(SK)**

„To bol ale taký mocenský zásah, že sme ho nechceli pripustiť. Vedeli sme, že ideme ale do totálneho rizika, v tých podmienkach, ktoré som vám opísala – nemali sme žiadne peniaze, všetci boli proti nám, všetky tie inštitúcie a štruktúry. My sami sme skladali peniaze, hoci sme boli zle platení novinári, ani teraz nie sú novinári platení boh vie ako, ale vtedy to bolo podstatne horšie... ja som dala dvadsaťtisíc korún ako vklad do eseročky, to bola spoločnosť s ručením obmedzeným, kde muselo byť nejaké základné imanie, aby mohla mať tento predmet podnikania. Takže my, čo sme tam vstúpili, čo sme ju zakladali, sme mali podiely s tým, že sme nečakali, že z nich niekedy budeme niečo mať, ale len aby sme prosto mohli vzniknúť. Potom prišli títo páni, ktorí vedeli viac robiť s peniazmi, bankári a ekonómovia, myslím toho pána Vajdu a ľudí okolo neho, tí ľudia, čo vedia robiť noviny s tým, že máte stotisíc korún alebo koľko sme to mali, síce asi viac, keď len ja som dala dvadsaťtisíc... proste keď viete, koľko stojí len jedno číslo vydania, to je všetkého hrozne veľa. Do toho ide tak strašne veľa vstupov, ktoré hrozne veľa stoja. Nielen novinári, ktorí to píšu, ale všetko, ako papier, tlač, rozvoz a distribúcia. Je to hrozne drahé. Musíte na to mať ten úvodný kapitál, veľký, aby ste po troch číslach neskončili.“ **(SK)**

„(...) oveľa ľahšie sa robí so zavedenou značkou ako naozaj začať od nuly. Hoci sme dali taký

názov, aby tam bola kontinuita, ale aj tak to bolo niečo iné, čo si musí na tom trhu zase znovu všetky cesty vydobýť.“ (SK)

„Podľa mňa už pred tými voľbami v 98-mom to bolo také, že sme už naozaj na to boli dobre, a potom to ešte chvíľu išlo hore, a teraz to už zase len padá, ale to už padá všetkým. Takých päť rokov, možno štyri, kým sme sa naozaj stali zase takými úspešnými. Mienkotvorní sme boli asi hneď, od začiatku, len to, že koľkým ľuďom do rúk sa to dostane, to bolo asi tých štyri či päť rokov.“ (SK)

„Mali sme nejakú tlačovku, viem, že oproti, na Dostojevského rade, tam je Umelka, tam sa povedalo, že chceme založiť nové noviny a aby sa na nás nezabudlo, Nový Čas uverejnil aj naše podpisy, že odchádzame.“ (SK)

„Všetci sme nad tým rozmýšľali, ale samozrejme tam boli kreatívci, tak sme vymysleli názov SME na pondelok, SME na utorok a tak, že sa to bude postupne strácať. Bolo tam teda to SME na... a pod tým bol deň. Prvé vyšlo číslo, myslím, SME na sobotu... či na piatok? No, bolo to ako víkendové čítanie, tak asi SME na sobotu. Prvé číslo vyšlo ako týždenník a potom vlastne od pondelka sa začalo vychádzať. To číslo bolo také úplne hekticky vyrobené, naozaj, to vám už určite tiež povedali, že každý pes iná ves, mali sme tie počítače, ktoré vôbec dokopy nešli a keď to prešlo ku grafikovi, ktorý to mal zalomiť, tak sa mu to úplne celé rozpadlo... nič tam nebolo. Nosili sme to na disketkách z jedného do druhého. Proste hrozné. Potom sme v tlačiarni zistili, to už si nepamätám aké, ale že tri písmená sa zmenili na také kliky-haky, napríklad r s dĺžňom alebo tak, no v celých novinách to bolo. Aj tak to pre nás ale bolo také víťazstvo, keď sme boli v tej tlačiarni, že sme vyšli.“ (SK)

„Potom, keď sme dostali prvú alebo druhú výplatu, prvú sme možno ani nedostali, my sme tam v tej Smene nechali akože všetky dovolenky... dostali sme tú výplatu a mali sme doma deti, boli sme mladé, ja som mala malé dvojičky, všetky sme boli takto... tak sme sa tam tri niekde zavreli a plakali, že čo sme to dostali, strašne unavené, pretože sme skutočne dreli ako mulice, pretože všetko, čo urobíte normálne raz, ste robili trikrát, lebo sa to zničilo a všetko to bolo také. Karol tam vtedy prišiel a potom

hovoril, že si vtedy povedal, že to už nikdy nechce vidieť, aby tu moje dievčatá plakali.“

(SK)

„My sme vlastne len pokračovali... my sme to robili tak isto aj v tej Smene, ako potom v SME.

(...) Pokračovali sme.“ **(SK)**

„(...)človek má na seba rôzne vplyvy a nedokáže to všetko okamžite vyhodnotiť... zatiahli nás do všelijakých spravodajských hier, čo sme vtedy ešte netušili. Teraz to už človek vie trochu vyhodnotiť, že to ešte musí mať inde overené, vtedy to bol ale začiatok takejto žurnalistiky.“

(SK)

„Tam nebolo veľa ľudí, to bola malá redakcia v tom čase, tam ste nemali dvesto ľudí. Keď som sa vrátila po druhej materskej, čo bolo v nejakom 99-tom, tak keď som odchádzala, SME malo nejakých sedemdesiat ľudí. Medzitým urobili nejaké fúzie a keď som sa v 99-tom vrátila, bolo tam zrazu nejakých 600 ľudí. Za tri roky. Pritom som tam chodila na služby úplne štandardne.“ **(JČ)**

„Nový čas nám poskytol, neviem koľko čísel, či jedno-dve alebo tam boli tri, vnútro, štyri strany.

(...) My sme vychádzali najprv tam, asi tri-štyri dni, vnútri tie štyri strany, potom neviem, či ich nebolo osem.“ **(JČ)**

„Tam (*v Novom Čase*) sme normálne robili spravodajstvo. Medzitým sa zháňala tlačiareň, všetky veci, ktoré sa dali, plus sa vytvárala hlavička. Bolo to, že SME, aby bolo jasné, že Smena, tak to bolo modrým, bolo to že SME na pondelok, na utorok, na stredu, na štvrtok. To robil Miro Cipár. Potom to z toho zostalo. Boli sme teda v Čase asi dvakrát, potom sme ešte boli aj v Práci asi dvakrát. Tiež v strede, aby sa to dalo vybrať. Potom sme už išli s Cipárovým SME na... pozrite si staré hlavičky, boli aj pri výročí. Pondelok a utorok už bolo takým kvázi písaným.“ **(JČ)**

„Viete, my sme na to viac-menej pripravovali, mali sme založenú eseročku s asi miliónom korún, presťahovali sme sa do nových priestorov, nakúpili sme nejaké veci a veľa podnikateľov nám pomohlo, napríklad s počítačmi alebo zalamovacími jednotkami.

(...)Najprv sme boli takí srandovní akcionári, úplne bezvýznamní, ale prsto toto bola jediná možnosť, ako odísť do nových priestorov, dohodnúť si, samozrejme, tlačiareň, dohodnúť

	<p>si distribúciu a päťdesiatim ľuďom povedať, že ideme do toho. Tak sme šli. Niekoľko dní sme potom ešte vychádzali ako jedna alebo dve strany v Novom čase, to nám Nový čas pomohol, prosto sme tak akoby živili tú myšlienku. Potom asi po dvoch týždňoch vyšlo SME na nedeľu, potom vyšiel denník. Tak 13. či 14. januára to bolo.“ (RK)</p> <p>„My sme saturovali tú potrebu protimečiarovskej spoločnosti. (...)My sme boli akoby tí lepší novinári, oni boli tí slabší.“ (RK)</p> <p>„(...) tam bola jedna taká akcia, že Rock-Pop-Jazz na Jakubovom námestí, kde sa stretla skupina redaktorov alebo takmer celá redakcia s Vajdom a podobne, kde sme si povedali, či do toho ideme, či do toho vrazíme peniaze, založíme eseročku a keď bude treba, založíme vlastné noviny.“ (RK)</p> <p>„Spočiatku sa nám veľmi nedarilo, pretože to bolo vidieť, že sme tie noviny robili na kolene... proste hľadali sme model novín, chceli sme robiť iné noviny a kým tie noviny dostali tú podobu, ako mali, tak to chvíľu trvalo. Pol roka, tak nejako. Dost’ sme sa hľadali. Jedným z veľkých dôvodov je aj ten, že nastaviť noviny, keď máte proti sebe niekoho a nemajú to byť stranícke noviny, majú to byť objektívne noviny, ktoré prinášajú ľuďom niečo... no, chvíľu to trvalo, kým sme našli ten model. To bolo možno rok alebo koľko, potom sme sa začali vracieť do tých starých pozícií. My sme na to postupne prišli. Ponúkate im niečo iné, ponúkate im názorovú stranu, to bola, myslím, prvá na Slovensku, taká názorová strana. Dostávali sme exkluzívne informácie zo zahraničia. Prosto tým, kvalitou práce sme porazili mnohých (...) dotiahli (...)“ (RK)</p> <p>„(...) to už v tom čase, keď ste medzi prvými tromi, ako je Nový čas, Pravda a SME, tak to ste už, nechcem povedať, že za vodou, ale už je to iné. Dostávate financie, dostávate inzerciu, môžete si viac vecí dovoliť, môžete si dovoliť viac redaktorov na šport, na kultúru. Ale to trvá, bol to proces.“ (RK)</p>	
<p>Denník SME</p>	<p>„Tí novinári síce boli mladší a ako keby otvorenejší, ale tiež boli hlboko poznačení tým režimom, vrátane Karola Ježíka, ktorý bol vlastne členom Komunistickej strany ako mladý muž.“ (MMS)</p>	<p>Šéfredaktor Karol Ježík</p>

„(...) potom keď Karol zomrel, ma vlastne Alexej oslovil, aby som začal byť šéfredaktorom SME.“ **(MMŠ)**

„My sme boli ale s Karolom priatelia, občas sme si zašli a cigaretu, rozprávali sme sa, občas mi zavolať a potreboval sa... Karol bol taký človek, ktorý... on tie noviny riadil dosť autoritatívnym spôsobom, ale vtedy to možno inak nešlo. Jeho najlepšou vlastnosťou ako šéfredaktora bola prasto obrovská vášeň pre tie noviny, obrovská energia, ktorou strhol všetkých ostatných, že bol napríklad schopný tesne pred uzávierkou všetko vymeniť, teda nie všetko... V tomto bol novinárom telom i dušou a ľudia ho v tej redakcii milovali, hoci bol teda niekedy veľmi tvrdý. S ním som mal taký skôr priateľský vzťah, lebo ja som nebol v redakcii, takže som tam napísal nejaké texty a eseje sem-tam. On sa tak so mnou prišiel občas tak skôr radiť, obecné viem, že občas mal pochybnosti, či uvažuje správne, občas sme sa tak jemne dotkli novinárskej nezávislosti. (...) Myslím si, že trochu teda uvažoval aj ako šéfredaktor tak trochu politicky v zmysle tej náklonnosti k opozičným politikom, čo, mimochodom, nie je úplne mimo... sú dva druhy šéfredaktorov, niektorí to robia, niektorí to nerobia, ja som to nikdy nerobil, ale Karol to tak robil. Karol sa s politikmi stretával, rozprávala sa s nimi, hľadal ale samozrejme nejakú strednú cestu. Toto robil ale aj Adam Michnik.“ **(MMŠ)**

(po tom, čo Domino fórum odhalilo, že SDK platí novinárom za články v ich prospech)

„Karol mal k Domino fóru aj ku mne taký vreľý vzťah a toto vôbec neriešil. Dokonca v SME uverejnil práve aj ten príbeh od toho Domina, bol z toho veľký škandál. To na ňom obdivujem, pretože mu to nebolo po chuti, aj to cítil... ale musím povedať, že v tomto sa zachoval úplne skvelo.“ **(MMŠ)**

„(...)keď Karol zomrel, to bol, samozrejme, hrozný otras.“ **(MMŠ)**

„(Karol Ježík) (...)on bol postavou tej vzbury, tou tvárou tej vzbury. To znamená, že tí novinári šli za ním a to, že on vlastne dokázal tie noviny so všetkými chybami, ktoré tam vtedy boli, vybudovať a nakoniec z nich urobiť úspešné noviny, to je taký malý zázrak. A na tom stála jeho autorita, ako na človeku, ktorý je génius, že niečo také vôbec vytvoril.“

Samozrejme, že Karol žiaden génius nebol, ale naozaj mal úžasnú vášeň pre tie noviny. Bol to jeho život. On tam naozaj trávil čas do noci, on koniec koncov, myslím si, bohužiaľ, že aj tá smrť, ktorá dodnes nie je úplne vyjasnená, ale zrejme súvisí aj s tým jeho životným štýlom. On reťazovo fajčil a aj dost pil, lebo to bol obrovský stres, takže on doslova obetoval život tým novinám. Tak viete, z toho potom vznikne ikonický obraz človeka, ktorý je, ako vždy, pravdivý len čiastočne, ale takto to naozaj bolo. Keď som ja prišiel do toho SME, tak som mal veľký problém. Karol bol prosto človek, ktorý tam bol absolútny boh a ja som tam v niektorých okamihoch vlastne prišiel rúcať jeho pomník, respektíve tak som bol niekedy niektorými ľuďmi vnímaný.“ (MMŠ)

„Keď som proste prišiel do SME, tak Karol, to bola naozaj modla a málokto naňho mal nejaký triezvy pohľad. Všetko to bolo veľmi obdivné, potom až posunuté... po čase som tak trochu zisťoval, že to nebolo až také... ale opakujem, on bol nesmierne silná osobnosť, ktorá ľudí pripútavala svojou vášňou pre tie noviny. To je zas niečo, čo... takých šéfredaktorov, ktorí by takto púťali na seba tých ľudí, nebýva veľa. On bol v tomto výnimkou.“ (MMŠ)

„(...) čitatelia SME vytvárali vlastne istý typ komunity. Už potom menej, ale práve za Karola tam bola taká lojalita čitateľov, aj taká priazeň.“ (MMŠ)

(zastúpenie projektu na rokovaní s novým investorom) „Bol tam Karol Ježík, Ján Kamenistý, ja a Jozef Weiss. Ale tak ako s Jánom Kamenistým, tak s Jozefom Weissom sme spolupracovali asi necelý rok. Od 94-tého to už bol len Karol a ja.“ (AF)

„(...) sme sa s Karolom rozhodli, že ja sa stanem riaditeľom, on bude šéfredaktor, že nejakú moju autoritu on znesie, lebo vlastne on si ma za toho zástupcu šéfredaktora vybral.“ (AF)

(rola Karola Ježíka pri vzniku denníka SME) „Významnú. Úplne kľúčovú. V zásade bol on obsahový líder tých novín. On bol ten, kto vytváral víziu tých novín. Ja som bol človek, ktorý vlastne manažoval tie vydavateľské okolnosti okolo toho, ale tu víziu tých novín vytvoril on, čiže bol absolútne kľúčový.“ (AF)

(šli redaktori Smeny na Ježíkom do nového projektu?) „Áno, určite áno. Mal charizmu. Určite áno.“ (AF)

„(...) v 98-mom prišiel ten denník Korzár, ktorý tiež Karol pomáhal rozbiehať, Karol tam fyzicky i bol v tých Košiciach. My sme boli taká dvojica, bolo to fajn, až do sekundy, kedy on teda nešťastne spadol na tej toailete na Hamelovej päťdesiatke a bolo to teda fatálne zranenie hlavy.“ (AF)

„(...) my sme boli vtedy na Mýtnej, teraz je tam dom pre bezdomovcov, to bolo naše sídlo a tam bol dvor. Karol tam rád organizoval rôzne opekačky a varil tam, mal to rád, venoval viac-menej vlastne celý svoj život tomu denníku, že tam reálne fyzicky bol od rána do večera“ (AF)

„Ale zároveň to bola veľmi opojná sloboda, lebo samozrejme v dnešnej dobe, keď je súkromné médium alebo i verejnoprávne, tak si redaktori nevolia šéfredaktora, my sme si vtedy ale volili všetci slobodne šéfredaktora, tak sa vlastne dostal aj Karol Ježík k funkcii.“ (EČ)

„Zároveň bol Karol Ježík tak charizmatický a silný ako šéfredaktor, že tá redakcia cítila, že má vodcu. Redakcia potrebuje vodcu, lebo keď nemá dobrého a silného vodcu, tá partia sa rozsype. Tam za Ježíkom ale ľudia stáli a na toto oni (*Bajan a vedenie novej akciovej spoločnosti*) narazili (...)“ (EČ)

„(...) všetci vedeli, že hviezdne hodiny Gaby Belanovej boli počas socializmu, nesúhlasila s tým, ako Karol Ježík vedie Smenu, nesúhlasila s tým, že sa meníme na politické noviny, lenže my už sme boli politickými novinami, výrazne politickými (...)“ (EČ)

„Však ja som pracovala v redakcii, kde Karola Ježíka (*počas vlády Vladimíra Mečiara*) predvádzali na výsluch v putách, lebo my sme mali stále nejaké žaloby. Ten Karol už potom odmietal stále chodiť, tak prišli a odviekli ho v putách.“ (EČ)

„Neboli (*politici*) spokojní tým, že tie noviny sú opozičné. Faktom je, že Karol Ježík toto ďalej do redakcie nepúšťal, čiže my sme mali absolútnu slobodu v tom, čo sme chceli písať. On robil takú hrádzu, ale už naňho tie útoky určite boli.“ (EČ)

„(...) odvolanie šéfredaktora (...) to sa ale nepodarilo napríklad i preto, že Karol Ježík sa zamkol v kancelárii v tom čase, keď prišli. (...)“

Karol sa tam zamkol, aby to nemohol prebrať. Bolo to také komické, ale to bola taká doba anarchie, to sa tak nejako dialo, že mu to nemohli doručiť.“ (EČ)

(*Akú rolu zohral Karol Ježík pri vzniku denníka?*) „Určite kľúčovú.“ (EČ)

„Jednak mal (*Karol Ježík*) dôveru redakcie, my sme mu fakt verili, že on bude vedieť, že nás cez to všetko prevedie, verili sme mu, že to vie a že je silný vodca, že máme šéfredaktora, ktorý vie, čo robí, vie prečo to robí, vie, ako to urobiť. Mal dôveru redakcie. Druhá vec je, že on bol taký trochu anarchista, tak iný šéfredaktor neviem či by sa tak zamkol v kancelárii aj keď mu tam trieskali... on v tomto bol taký, že vedel, že táto moc nie je celkom normálna, takže je proti nej treba bojovať aj nie celkom normálnymi prostriedkami. Nechodil na výsluchy, preto ho odvedli, ale zas pre nás to bolo aj dobré, lebo sme to samozrejme nafotili, ako ho v tých putách vedú. Mal teda aj takýto dar, vedel ako na tú moc, ako s ňou narábať, nebál sa, hoci v tom čase to chcelo už aj odvalu. A on sa nebál, nemal strach. Navonok pôsobil ako jednoznačne silný šéfredaktor a jasným názorom, a zároveň mal naozaj taký talent spájať ľudí. Okolo SME sa potom vytvorila veľká kultúrna komunita ľudí, ktorí chodili do tej redakcie, podporovali ju všelijakým spôsobom, čiže mal taký dar spájať ľudí. Zároveň sa voči nám redaktorom správal, síce mal naozaj obrovský rešpekt, ale nesprával sa k nám nejako autoritatívne. Mala som dvadsaťštyri, keď prišiel, a hneď mi začal tykať a aj ja som mu tykala. A keď s ním niekto nesúhlasil, išiel do krčmy a tam mu to vykričal. Dalo sa to. On bol veľmi prístupný, zároveň však ten rešpekt mal. Mal takýto lídrovský talent. Naozaj sme sa mohli aj pohádať, fakt sme sa s ním mohli pohádať, a zároveň sme boli kamoši. Fungovalo to tak, že sa chodilo nielen do krčmy každý deň, ale aj na nejaké párty. Bola to aj taká priateľská komunita, ale aj sa tvrdo pracovalo. Vedel to viesť.“ (EČ)

„Obdivovala som napríklad Karola Ježíka, keď išiel na, pamätám si, jednu besedu v televízii (...) Pamätám si, ako v tej televíznej diskusii sme strašne toho Karola Ježíka obdivovali, že mu dokázal oponovať, hoci on naňho kričal a že ako si to SME dovoľuje, búrať republiku alebo neviem... (...)Proste on mu dokázal vyťahovať

argumenty proti tým jeho klamstvám. Bolo to ale náročné.“ (SK)

„To dokázal ten Karol tak spraviť, že keď sme boli v takom podkrovnom domčeku, na drevené trámy rozvešal pohľadnice (od podporovateľov).“ (SK)

„Pamätám si raz, to sme tiež boli ešte s Karolom Ježíkom boli niekde na káve, a jeho konškolák a kamarát bol Jožo Ráž. Ja som Karola tiež prsto obdivovala, že keď on začal rozprávať, lebo Ráž bol obdivovateľom Mečiara, podľa mňa doteraz je, akože to je správny chlap a ten to vie udržať v rukách, nie ako tí sráči, čo nedokážu buchnúť do stola a Mečiar, to je ten, ktorý keď sa pre niečo rozhodne, ide za tým hlava-nehlava, ale ide. Oni boli teda názorovo proti sebe, ale dokázali sa o tom rozprávať, z čoho som ja bola taká prekvapená, lebo keď je niekto taký strašne jednostranný, tak hrozne ťažko sa argumentuje.“ (SK)

„Chceli sme robiť rovnaké noviny a vedeli sme, že sa to už nebude dať robiť. A verili sme Karolovi Ježíkovi. V podstate si myslím, že sme išli za ním (...)“ (SK)

„Keď potom Smena skrachovala, niektorí ešte prišli k nám, Karol bol ešte taký... nemal v sebe žiadnu zášť alebo že by chcel niekomu robiť zle a bol ochotný tých, čo chceli prejsť z tej Smeny k nám, normálne zobrať. (...)Bol taký veľký človek, čo dokázal odpúšťať.“ (SK)

„Viem, že potom, už neskôr, keď som sa s Karolom, lebo sme sa s ním o tom viacerí rozprávali, tak on hovoril, že sa toho (odchodu časti redakcie zo Smeny do nového projektu) bál, lebo je to strašná zodpovednosť, zobrať so sebou tých ľudí, zobrať im prácu a ísť s nimi do neistoty, kde človek nevie, že čo bude.“ (SK)

„Karol tam vtedy prišiel a potom hovoril, že si vtedy povedal, že to už nikdy nechce vidieť, aby tu moje dievčatá plakali. Je to hrozná zodpovednosť pre človeka, ktorý si to berie k srdcu, lebo naozaj vytvoriť pre toľkých ľudí len tak zrazu na zelenej lúke robotu, aby si bol ešte istý, že to pôjde, tak to je ťažké. Môže si to človek vziať tak, že veď tam idete ako slobodní ľudia, to zas naši kolegovia, keď teraz odchádzali do Nka, tak oni to hovorili, že tam každý ide za seba a my nič negarantujeme, či to pôjde alebo nepôjde. Ten Karol to tak cítil, že

vlastne ideme za ním, čiže on je za nás zodpovedný. Bral to tak. Je to náročné.“ (SK)

„Bol výnimočná osobnosť a vždy preňho bola pravda strašne dôležitá, bol podľa mňa aj taký vizionár, lebo vždy sme prišli so všetkým ako prví. Aj ten internet sme mali prví. Vedel napríklad, čo som ja strašne oceňovala, že nám vedel povedať do duše, keď sme niečo spravili zle. Hocikomu. S komentátormi sa vadal strašne, lebo sa mu nepáčilo, ako niečo napísali. Jeho obraz, prečo to musíme robiť dobre, bol vždy ten, že je to pre toho čitateľa. Vždy hovoril, že aj posledný čitateľ musí rozumieť tomu, čo ste napísali. Vždy hovoril o čitateľovi z Veľkého Krtíša, to bolo jeho, čitateľ z Veľkého Krtíša. Nie žeby zaznával Veľký Krtíš, ale že proste každý jeden musíme písať pre toho človeka. Dokázal nám povedať do duše, každému, ale keď sa naňho niekto obrátil s tým, že čo to ten tvoj človek tam napísal, čo za blbosti, povedal, že no dovoľte, to sú najlepší novinári, čo tu sú! Vždy za nami stál.“ (SK)

„Toto bol človek, za ktorým sme išli tak prirodzene, lebo bol prirodzená autorita a vedel aj výborne písať. On bol ten, čo z novembra '89 z Prahy posielal reportáže. Aj predtým, síce bol v Komunistickej strane, ale vždy na tých, ja som tam teda nebola, ale viem, že na tých schôdzach sa vždy odvážil povedať pravdu, že takto to nesmieme robiť, lebo to je proti ľuďom. On začínal písať ako športák a aj tam napísal, že aká je toto Univerziáda, keď tí naši sú profíci a tí športovci dostávajú zaplatené... To, čo sa nepatriło písať, on proste písal. Či to bolo vtedy alebo potom. To, že sa naozaj snažil o pravdu a spravodlivosť, aj keď sa niekedy, samozrejme, urobia chyby, človek má na seba rôzne vplyvy a nedokáže to všetko okamžite vyhodnotiť (...)" (SK)

„Mal prosto takú charizmu a myslím si, že si ho všetci vážili. On sám niečo vymyslel, čo my už sme boli, že Karol, už nie, už nič, on si ale ešte aj Nedelník vymyslel, čo sa teda našťastie nakoniec nepodarilo uskutočniť, lebo šesť dní do týždňa sme tam furt boli a ešte chcel aj ten posledný. Keď on ale niečo vymyslel, išiel to aj robiť. Keď bola napríklad Olympiáda, už neviem kde, bol tam časový posun, tak vymyslel, že budeme vydávať Olympijský poludník. Tak my sme robili ešte jedny noviny,

poludník, pričom zahraničníari povedali, že to sa nedá robiť a on, že jak že sa nedá... tak on sám sedel na športe a robil to, mňa potom zavolať, že Svetlana, pod' sem, ty to spravíš, ty spravíš za zahraničiarov to zahraničie..." (SK)

„On (*Peter Tóth*) bol ten, čo bol najviac na rane. On a Karol. Lebo mal najviac informácií, lebo za tými ľuďmi chodil. Oni dvaja boli teda tak najviac zasiahnutí tými zákulisnými mafiánskymi praktikami.“ (SK)

„(...) to ale bolo úplne iné pred tou autoritou Karola Ježíka (...) všetci mali radi aj jeho, aj noviny.“ (SK)

„Ja by som nechcela robiť šéfredaktorku, lebo som na to asi príliš citlivá, neviem to tak, že večer prídem domov a sa odpojím. Postupne som sa zbavovala všetkých vecí, lebo to sa nedá robiť celý život. Teda dá sa to robiť celý život, ak umriete v štyridsaťpäťke ako on. Je to strašne vyčerpávajúce. Stresy a nemáte žiaden osobný život. Vydržať v denníku, preto je tu už neviem koľká generácia novinárov (...)" (SK)

„A to sme boli tiež prví vďaka tomu, že Karol hovoril, že sa nedá nič nové vymyslieť, že všetko, čo je kde dobré, treba ukradnúť, akože myšlienky a tak (...) Len to potom treba, lebo však dobre, ukradnúť sa dá, ale musíte to a niečím dobrým naplniť.“ (SK)

„(...) v 89-tom v novembri okamžite vyslal (*Chorvatovič*) ľudí do Prahy, okamžite sme to pokrývali veľkými reportážami. Tam práve začal robiť reportáže aj Karol Ježík (...)" (JČ)

„A ani neviem, že kto to prevzal (*po Chorvatovičovi*), tuším že Karol už vtedy, tú Smenu. Áno, áno, po ňom to bol Karol, čo bolo ale len preto, aby sa všetko zakrylo.“ (JČ)

„(...) Karol bol fajn šéf, on bol vizionár, čo sa týka žurnalistiky a podobe, vedel aj jazyky, čo v tom čase nebolo úplne bežné. Sledoval zahraničnú tlač, čiže on približne vedel, kam sa tá žurnalistika má posúvať, mal ten cit pre nejakú tú... ako by mala slobodná žurnalistika vyzerat'. On ju mal. Čiže tam to bolo super, bola tam kopa mladých ľudí (...) lebo vedel, že potrebuje omladiť ten tím. To už bol Karol kvázi štyridsiatnik. Musel byť, lebo si pamätám, že sme ešte v Presscentre oslavovali jeho štyridsiatku. Už bol kvázi iná generácia, staršia, ale vedel, že sa musí obklopiť mladými.“ (JČ)

„Vtedy práve (*pred rozpadol Československa*) začali také prvé tlaky, ktoré ste registrovali, dotedy možno boli, ale zostávali u Ježíka (...)“

(JČ)

„(...) Karol bol v Komunistickej strane, ale úplne iná mentalita.“ **(JČ)**

„Je ale možné, že Karol povedal, že končím. V tom momente povie, že končíte.“ **(JČ)**

„Bol charizmatik. Bol charizmatik ako novinár, ale aj ako človek. On bol taký nonstop zasnený s tými kučeravými vlasmi. A bol strašne tvrdohlavý, ale navonok pôsobil veľmi charizmatik. Bol to aj pekný chlap, síce bol taký malý, ale pekný chlap. Keď tam sedel, on sa strašne vážne tváril. Minule som premýšľala, či som ho vôbec videla usmiať sa. Jasné, že hej, ale väčšinou mal tak upretý zrak do diaľky. Bolo to tým. A bol aj múdry. Kombinácia nejakého zaujímavého vzhľadu s múdrosťou, tak to akože funguje. Keď bol ale presvedčený o tom, že je to takto, tak to presadzoval, že áno, takto to bolo, lebo možno vedel. Hovorím, že on bol svojim spôsobom vizionár, lebo mal to... vytvára sa okolo neho kult, lebo mal kopec chýb, o ktorých sa prestalo rozprávať. Takých osobnostných. Ale tak, ako každý človek. Ale to, čo urobil, to je na druhej strane, že to všetko potrie, tieto veci.“ **(JČ)**

„(...) to bol trochu dobrodružný, nie celkom zákonný postup, akým sa médiá dostávali na slobodu, tak to poviem (...) Karol (...) dôsledne trval na tom, aby sme neporušovali zákon (...)“

(RK)

„Nechceli sme (*v SME*) ale byť opozičnými novinami, Karol Ježík vždy hovoril, že budme objektívne a kritické noviny (...) **(RK)**

„Karol bol nesmierne nesmierne bystrý chalan. Navyše bol taký strašne férový. Strašne poctivý. Prosto videl ďalej ako ja a ja mám pocit, že vidím za roh, som o tom presvedčený, vidím za roh, ale Karol videl za druhý roh, za tretí. On nás prevyšoval. Ja som sa s Karolom hádal dvadsaťkrát a osemnásťkrát mal pravdu on, čo sa mi odvtedy nestalo. Proste on mal nesmiernu schopnosť oslovovať ľudí, on sa dokázal rozprávať s ľuďmi, o ktorých vy by ste neopreli lopatu. A on sa s nimi rozprával. Mal v sebe čosi také nesmierne príjemné, ľudské. (...) on nás prevyšoval. Strašne nás prevyšoval práve v tomto. Ja som videl ten svoj uhol pohľadu,

	<p>možno širší ako u väčšiny novinárov, ale Karolov záber bol taký, že to bolo niečo neuveriteľné. On bol proste bývalý športový redaktor, čo som nechápal, jednoducho on bol tak vnútorne nastavený, že nás fakt všetkých predbiehal. My sme ešte rozmýšľali, že ako budeme bojovať s Mečiarom a Karol už rozmýšľal, že čo bude, keď už Mečiar nebude, že prideme o toho veľkého protivníka a už nebude stačiť iba názor, bude treba nejaké informácie, kontext a podobne. On o takých veciach uvažoval. Potom sme naňho kukali ako také kuriatka, že čo máme robiť, ale no, už sa stalo...“ (RK)</p>	
<p>Denník SME</p>	<p>„Ja si pamätám, že som vtedy noviny čítal a čítal som ich tak, že som si ráno kúpil noviny, asi štvoro (...) ale hovorím to znovu, vtedy ako čitateľ, zaujali ma názory týchto dvoch, ktorých som spomínal (<i>Meliš, Leško</i>), a potom, samozrejme, v denníku SME.“ (MMŠ)</p> <p>„Takže ste mali menšinu, ktorá sa rýchlo zorientovala a začala čítať denník SME (...), ale väčšina populácie bola vlastne v takej hmle, ona to konzumovala bez toho, aby si vedela nejako urobiť názor.“ (MMŠ)</p> <p><i>(bolo cítiť podporu čitateľov?)</i> „Isteže. Tí čitatelia SME vytvárali vlastne istý typ komunity. Už potom menej, ale práve za Karola tam bola taká lojalita čitateľov, aj taká priazeň. Ja som to teda nikdy veľmi neregistroval, ale samozrejme tam tých podporných listov teda bolo... Určite to bude v archíve. To človek cítil. Bol to taký typ komunity, podobnú ktorej má dnes Nko. Bolo to veľmi osobné, ľudia to prosto čítali ako svoje noviny, takže áno. (...) Tá komunita sa ani časom neroztrieštila. Naopak.“ (MMŠ)</p> <p>„Mali sme samozrejme strašne veľa priaznivcov. Uvedomovali si to, že robíme a nahrádzame prácu verejnoprávnych médií, ktoré začali byť postupne, teda za Kubiša napríklad Slovenská televízia, úplne lojálne vláde a Mečiarovi.“ (AF)</p> <p><i>(prejav priazne denníku SME)</i> „Tak samozrejme tými čitateľmi, ale aj z podnikateľského sektora. My sme mali veľmi veľa pomoci či už v podobe súkromnej inzercie, či už dodávky počítačov, pretože keď vtedy sme nemali počítačovú sieť, nemali sme ani dosť zdrojov, to znamená, že tá podpora bola z</p>	<p>Podpora</p>

podnikateľského sektora, a samozrejme zo sektora čitateľského, lebo sme teda dosiahli nejaký predaj okolo štyridsaťtisíc kusov.“ (AF)
„(vedeli sme) Že teda mečiarovská administratíva chystá svoje vedenie a rozhodla sa prosto ovládnuť ten denník. Takže sme to vedeli. Medzitým sme sa teda stretli s Petrom Vajdom, ktorý si vážil postoj Smeny a bol ochotný investovať svoje peniaze do nového projektu.“ (AF)

„Dostávali sme peniaze od Prvej slovenskej investičnej, od Petra Vajdu, lebo inak by sme to (SME) neprežili. (...) Na začiatku bol vlastne ten pomer taký, že milión korún dodali redaktori a dva milióny korún dodala Prvá slovenská investičná, nakoniec sa investícia Prvej slovenskej investičnej do 98-meho vyšplhala až na sedemdesiat miliónov, to znamená, že bez jeho zdrojov a bez jeho peňazí by tento projekt nemal šancu prežiť. Sedemdesiat miliónov korún, niekde okolo sedemdesiat až sedemdesiatpäť miliónov korún, bola vlastne jeho výsledná investícia. To boli peniaze, ktoré nám pomohli prežiť (...)“ (AF)

„(...) v 96-tom sme si z úverovej pôžičky od MDLF postavili prvú rotačku a v 97-mom druhú. Prvá bola v Bratislave, druhá v Košiciach. Keď sme mali tieto dve rotačky, tak SME vlastne začalo reálne zarábať peniaze.“ (AF)

„(...) sme my (SME) jednak mali v tom Petrovi Vajdovi veľmi silného a odvážneho investora, ktorý na to nakoniec aj doplatil, lebo jeho Prvej slovenskej investičnej vlastne zobrali licenciu na správu fondov a on sa musel nakoniec presťahovať do Prahy, aby reálne mohol normálne podnikáť, čo teda po roku '95 urobil. Bez neho by sme to, samozrejme, neprežili. Bez neho by on bol víťaz.“ (AF)

„Ľudia boli veľmi zmätení, ale zároveň, keď my sme to v tej redakcii SME veľmi cítili, veľmi sme cítili podporu ľudí.“ (EČ)

„Nezanedbateľné množstvo ľudí cítilo, hoci nevedeli ako to má fungovať, celá tá moc a médiá, tak že nie takto, to cítili. A vďaka tomu sme aj prežili, keď nás tí ľudia podporovali rôznym spôsobom, od toho, že nám nejaký podnikateľ dal zadarmo autá, že nám nejaká babička doniesla koláče, nejaký ďalší podnikateľ nám niečo dal, to vďaka tomuto sme

prežili. Je fakt, že sme mali podporu aj zo zahraničia, prišli počítače, ktoré sme dostali z nejakých grantov. Takýchto ľudí bolo veľa, vedeli, že to SME robí niečo, čo je dôležité, nehovoriac o tej poslednej fáze, kedy už bol únos prezidentovho syna, tak tá podpora bola silná. Veľmi silná. To znamená, že tí čitatelia sa sami mnohých vecí báli, báli sa, lebo vtedy ešte veľa ľudí robilo vo všelijakých štátnych firmách, štátnych úradoch, oni sa báli. Zároveň tomu ale nejak spontánne drukovali, aby to nejak skončilo. Takže potom sme tú podporu cítili veľmi, cítili sme ju.“ (EČ)

„(...) na sklonku toho 98-meho roku (...) Už keď sme (*redaktori denníka SME*) niekam prišli, tak ľudia nám dávali najavo vďačnosť.“ (EČ)

„Takže tú podporu už bolo potom cítiť čoraz viac. Ľudia nám to už dávali najavo, aj náklad rástol. Potom sa už odvážili dať aj inzerciu, predtým sa báli. Potom už bolo vidieť, že ten strach z Mečiara, ktorý spoločnosť mala, zdalo sa, že tento strach ustupuje.“ (EČ)

„Peter Vajda už vtedy pochopil, že hodnota redakcie nie je v majetku alebo kanceláriách, ale v tom, že je to nejaký tím. Karol Ježík mal okolo seba nejaký tím, a keď ten tím odíde viac menej kompletný, teda to sa myslia mienkotvorní novinári, to je tá hodnota. On to vtedy pochopil a povedal, že ak odídeme ako ten tím, väčšina a hlavne tí mienkotvorní redaktori, tak že sú ochotní do toho dať nejaké peniaze.“ (EČ)

„Peniaze tam dal Peter Vajda s Prvou investičnou spoločnosťou, tie prvé investície.“ (EČ)

„Takže kľúčový bol ten Peter Vajda, tým že nám dal tie peniaze. Potom nám pomáhali ľudia z tlačiarne v Komárne, chvíľku sme ale tlačili ešte i v štátnej tlačiarne. Najprv sa tlačilo v štátnej, ale odtiaľ nás potom vyhodili, čiže toto si priznám sa, veľmi nepamätám, veľmi som sa tým vtedy nezaoberala. (...) Ale podpora ľudí určite pribúdala.“ (EČ)

„Také drobnosti, ale bolo to cítiť. Alebo si niekto dal už nejakú malú inzerciu, už sa odvážil. Pribúdalo to, že nás ľudia nejak podporovali. Potom nám samozrejme pomohli aj nejaké zahraničné nadácie. Viem, že s tými počítačmi. Ale o to sme sa nestarali, to je tak, ako tu v redakcii, kde sa nestarám do vydavateľských vecí. Čo nám povedia, to nám

povedia, aj keď je nejaký problém, ale redaktori sa takýmito vecami nemajú zaoberať, či máme kde tlačiť alebo či je papier.“ (EČ)

„Okolo SME sa potom vytvorila veľká kultúrna komunita ľudí, ktorí chodili do tej redakcie, podporovali ju všelijakým spôsobom (...)“ (EČ)

„Takže hrozne ťažko sa vtedy robilo, hoci zas na druhej strane sme mali strašne veľa takých akoby úplne oddaných priaznivcov, ktorí by pre nás urobili čokoľvek, lebo v nás videli taký bod v tom, čo sa rútilo zo všetkých strán vďaka Mečiarovi a všetkým jeho blízkym, ktorých posadil na stoličky.“ (SK)

„Strašne veľa pohľadníc. Niekedy vám dobre padne už len to, že vám niekto zatelefonoje alebo napíše, že držte sa, sme s vami a tak.“ (SK)

„Už ich nebolo kam dať. Všade sme prosto mali pohľadnice od ľudí, takže to bolo také strašne milé, že sme si ich vždy pozreli, že áno, niekto je s nami a je pre koho to robiť. Alebo nám doniesli nejaké veci. Niekedy nám zatelefonovali aj nejaké fakty, niekto, kto sedel na nejakom úrade a niečo sa dozvedel, dal nám to vedieť. Alebo sa nám zrazu objavili nejaké materiály na stole, že niekto prišiel a väčšinou anonymne to doniesol, lebo ľudia sa teda báli.“ (SK)

„To bola najmä podpora tých akcionárov. Alexej Fulmek určite spomínal Petra Vajdu a ľudí okolo neho, nebol jediný, boli viacerí. Hneď na začiatku nám také malé firmy poslali počítače alebo kopírky. Aj to, že sme dostali za strašne slušný prenájom to miesto, kde sme mohli sídliť na tej Mýtnej, tak to bolo zásluhou starostky Starého mesta, vtedy to bola Zimková. Bratislava bola vždy taká pravicovejšia, takže tak nám pomohli, lebo sme nemali na to, aby sme si platili to, kde sme začínali a kde sme ako Smena sedeli. Pomáhali nám i takto.“ (SK)

„Umelci nás mali radi, myslím, že Cipár nám robil hlavičku.“ (SK)

„Je to s tým ale také, ako hovorím, že keď nemáte výsledky, tak aj keď tam máte chyby, tak vás to ako čitateľa našťve, ale to boli takí naši priaznivci, čo zo si nás zo začiatku kupovali a predplácali, takže si zrušili Smenu a prešli rovno k nám.“ (SK)

„(...) aj my (v SME) máme svojich akcionárov stále, len máme takých, ktorí nám za tých

dvadsaťpäť rokov potvrdili, že sa nám nebudú miešať do toho, čo píšeme, do obsahu.“ **(SK)**

(Ako na nový denník reagovali čitatelia?) „Veľmi dobre, to bola ale zas len tá naša bublina. Podporovali nás takými... listy nám chodili, Fero Guldán nám vlastne vyzdobil domček, Fero Guldán je výtvarník a on nám tam kopec vecí urobil, pomaloval nám stropy a tak. Naťahali sme si tam šnúry a vešali sme si tam vianočné pozdravy.“ **(JČ)**

„Pozitívne bolo to, že vás strašne veľa podporovali, pýtali sa vás, posielali vám listy, telefonovali vám, či vám môžu pomôcť a hlavne, kupovali vás. My sme vraveli, že to je presne to, že nás musia kupovať. A kupovali, tým chcem povedať, že je jasné, že náklad stúpala. Keď bol okolo dvadsaťsedemtisíc-tridsať, začal trochu stagnovať, potom už bol zas ale čas, kedy sa na nás nabaľovali nejaké prílohy a tak podobne, a už ste šli na to komerčne. Jednu dobu sme mali stotisícové predaje sobotného vydania s prílohou víkend a podobne. To ale neboli už tí ortodoxní čitatelia. Keď postupne klesal náklad, hovorila som, že nebláznite, viac demokratov ako dvadsaťsedem tisíc v tejto republike ani nie je. A to boli presne tí, čo sme okamžite mali. Potom to stúpalo, ale to sa už nabaľovalo na zavedenú značku, takže tá enormná čítanosť, ktorá bola potom v tých dvetisícich alebo tak, to už bolo nabalené tou marketingovou činnosťou, komerčnou. To veľa išlo.“ **(JČ)**

„Tak, ako to bolo pri Nku, veľká podpora bola zo strany českých médií. Tí to masírovali dosť. To isté, čo sa stalo teraz. Ale zvonku to vidíte inak.“ **(JČ)**

„Dostali sme i nejaké autá na prevádzku. Strašne nám pomohol Peter Vajda, ktorý bol kľúčovým človekom pri zakladaní denníka SME, pretože do toho vložil veľmi veľa peňazí a kým denník SME nezačal zarábať, tak ho do veľkej miery futroval. Pravda, zvyšoval sa potom aj jeho diel v tej spoločnosti, ktorá denník SME vydávala.“

(RK)

(po založení denníka SME) „My sme šli nákladom hore (...) ľudia si jednoducho vybrali noviny, ktoré sú výrazne iné, ako ostatné, lebo v tom čase ešte Pravda, Národná obroda a Práca neboli voči Mečiarovi také vyhranené.“ **(RK)**

	<p>„Časť nás podporovala brutálne, ako fakt. Ja som spomínal, že niektorí podnikatelia nám pomohli napríklad s počítačmi, pomohli nám s tlačiarňou, pomohli nám s autami a podobne. Ďalšia časť verejnosti bola na našej strane tak, že kupovala noviny, čo bolo dôležité. Boli na našej strane, prípadne nám ponúkali nejaké informácie. Tak vznikol taký zaujímavý vzťah medzi denníkom a čitateľmi. My sme v tom čase boli na Mýtnej, bol tam taký domček a tam sme mali pravidelné stretnutia s ľuďmi, organizovali sme stretnutia aj s čitateľmi, aj s politikmi a podobne. Tam teda žila a vytvorila sa taká tá komunita okolo denníka (...)“ (RK)</p> <p>„My sme ponúkali ľuďom, čitateľom, to, čo im neponúkal nikto a oni nám zase dávali tú podporu. X-krát k nám prišli, posielali nám nejaké veci, bolo to až dojemné, ako nám ľudia boli ochotní pomôcť, lebo cítili v tom hnusnom marazme tej politiky výnimočnosť toho denníka, oni prosto toho veľa nemali, o čo sa proste mohli oprieť – vonku zúri mečiarizmus, váš šéf je hlúpy SNS-ák alebo HZDS-ák a ste voči tomu nastavený a teraz čo... potrebujete nejaký taký ostrovček, ostrovček slobody a takého voľného uvažovania. A to bolo to SME.“ (RK)</p>	
<p>Denník SME</p>	<p>„(...) veľmi ostro vyhranené opozičné médiá, ako bolo SME (...)“ (MMŠ)</p> <p>„SME bolo v zásade veľmi lojálne najmä ku KDĽ.“ (MMŠ)</p> <p>„On (<i>Karol Ježík</i>) si veľmi vážil Černogurkého, mal veľmi blízko ku KDĽ a nie preto, že by bol katolík, teda možno bol, to ja neviem, ale nejak mu to prosto imponovalo, lebo však to bol bývalý disident a tak ďalej. Myslím si, že trochu teda uvažoval aj ako šéfredaktor tak trochu politicky v zmysle tej náklonnosti k opozičným politikom, čo, mimochodom, nie je úplne mimo... sú dva druhy šéfredaktorov, niektorí to robia, niektorí to nerobia, ja som to nikdy nerobil, ale Karol to tak robil. Karol sa s politikmi stretával, rozprávala sa s nimi, hľadal ale samozrejme nejakú strednú cestu. To robil ale aj Adam Michnik.“ (MMŠ)</p> <p>„(...) musel som vymeniť komentátorov. Musel som potom vyhodiť Petra Tótha, Roba Kotiana a vlastne aj Ďura Hrabka, čo boli traja hlavní komentátori denníka, ktorí boli natoľko spätí s tým politickým životom, že oni boli vlastne</p>	<p>Vzťah vydavateľstva a redakcie s politikmi</p>

predĺženou rukou politikov. Teda zostali. Ten problém je, že čitateľ to nevníma, ale ja som to stále častejšie videl. Ja som s nimi mal porady často, aj sme si hovorili... ale ten problém bol proste v tom, že aj Peter Tóth, aj Róbert Kotian, aj Ďuro Hrabko boli vlastne ako výkladná skriňa toho denníka. Nebolo ľahké to s nimi akosi.... keď som im hovoril, že proste nemôžu nahrávať neustále tým politikom len preto, že sú to ich kamaráti, lebo takto to nejde, tak ma nepočúvali. Viete, Robo Kotian nielenže bol spolutvorca SDKÚ vtedy, keď Mikuláš Dzurinda s Ivanom Šimkom, ktorý často prispieval do denníka SME so svojimi článkami, bol trochu grafoman, ale Robo Kotian, dokonca mám pocit a obávam sa, že niektoré texty mu možno aj písal, on hovoril, že nepísal, minimálne ho ale veľmi tlačil v tých novinách. A bola to čistá propaganda, myslím teraz tej strany. Tak som hovoril, že to nemôže robiť. Aj sám písal v prospech tohto. Potom som sa dozvedel, že prosto písal Šimkovi aj prejavy, takže už potom tam tá spolupráca bola veľmi úzka, medzi politikom a komentátorom je to absolútne mimo všetky normy. Peter Tóth zase robil pre zbrojársku lobby a kdejaké kšefty armádne (...) A povedal som si, že to neexistuje. Vtedy som si vlastne zavolať obidvoch a povedal som im: chlapci, ja vás buď vyhodím alebo idete sami. Povedal som im svoje dôvody a obidvaja v podstate odišli bez protestu, pretože vedeli, že to už nejde uhrat'. Bolo to zrejme v roku 2002, nie som si istý.“

(MMŠ)

„Tam som začal narážať po nejakom čase hlavne na ekonomické oddelenie novinárov, občas už aj na... potom mi do toho začali kafrat' už a politici, a to takým spôsobom, ktorí je ťažko postihnuteľný, v podstate sa pokúsili ovplyvňovať tie noviny tým, že sa kamarátili s mojimi novinármi, nie so mnou, lebo vedeli, že to nejde. Mikloš si ale napríklad volal novinárov na chatu, mojich novinárov z môjho ekonomického oddelenia, kde ich presviedčal o správnosti neoliberálnej reformy. Z jeho pohľadu je to legitímne, ja som tvrdil novinárom, že je to nelegitímne z ich pohľadu, že to sa nemôžu nechať politikmi takto... chodiť na súkromné stretnutia. To by bolo možno v poriadku, keby potom písali nezávisle,

ale ja som im vytýkal, že oni sú presvedčení o tom, o čom im Mikloš povedal, že je správne.“
(MMŠ)

„Vo chvíli, kedy začali (*VPN*) chápať, že používa lož ako pracovnú metódu a že je to eticky rozporuplný človek, ktorý robí kroky nezlučiteľné s povedzme etickým profilom Verejnosti proti násiliu, vo chvíli, kedy sa začali rozchádzať, tak vtedy sa začal meniť aj ten jeho postoj k médiám, pretože médiá ako denník *SME* vlastne začali túto časť jeho osobnosti kritizovať a začali akoby verbalizovať tie jeho kroky a kritizovať ho. (...) Myslím si, že sme boli medzi prvými, ktorí začali mať obavu z Mečiara. Ešte niekedy hlboko v roku '91-'92, povedal by som. Tak si to pamätám.“ **(AF)**

„Ako som na začiatku spomínal, tie vzťahy medzi našimi novinami a opozičnými lídrami boli veľmi úzke, v roku '94 sme organizovali predvolebný autobus, ktorý chodil s karikatúrami po celom Slovensku s *KDH*, to znamená, že reálne tam vystupovali politici z *KDH*, v roku '98 sme to organizovali vlastne už s tým *SDK*, teda viac alebo menej sme tam volali politických lídrov, aj keď tam už to bolo, povedzme, nie tak... že sme neboli až tak blízko v kooperácii s tými politikmi, ale aj v tom 98-mom sme sa novinári opoziční spolu s tými politikmi pokojne postavili pri tom autobuse na jedno pódium a bojovali za zvrhnutie Mečiara, lebo tam naozaj išlo o to, či bude povaha toho štátu demokratická alebo bude smerovať k demokracii ruského typu. Toto všetko vlastne robil denník *SME* a plus teda samozrejme ostatné noviny, ktoré som ja v tom čase akvizoval, čiže od toho 97-meho.“ **(AF)**

„Tak isto ako s Mikulášom Dzurindom, s ktorým sme vlastne v tom 98-mom takpovediac kopali, veď on aj prišiel potom na naše stretnutie, my sme boli vtedy na Mýtnej, teraz je tam dom pre bezdomovcov, to bolo naše sídlo a tam bol dvor. Karol tam rád organizoval rôzne opekačky (...) Prišiel tam aj Mikuláš Dzurinda. V zásade z veľmi dobrého priateľa sa stal človek, ktorý na ten denník tak isto útočil, aj keď teraz sú už tie vzťahy obrúsené, ale v čase jeho premiérovania, kauza Skupinka a zatahnutie denníka *SME* do tejto kauzy, to bolo tiež niečo, čo nejak nesvedčilo o nejakých priateľských

vzťahoch medzi premiérom a týmito novinármi. Nehovoriac teda o premiérovi Ficovi. Asi najlepšie vzťahy sme mali s Radičovou, povedal by som. Tá jej vláda ale bola krátka.“ **(AF)**

„(...) jednak sme (SME) podporovali všetky opozičné strany tým, že sme o nich písali (...)“

(EČ)

„Samozrejme, voči vláde Mikuláša Dzurindu bolo SME možno menej kritické, to ale súviselo aj s tým, že Dzurindova vláda bola slušnejšia. Do akej miery sa tam už snažila tá pravicová Dzurindova vláda ovplyvňovať SME...Milan mal pocit, že to tak bolo(...)“ **(EČ)**

„Lebo si pamätám, že opozícia nás vždy mala rada, kým boli opozíciou. Potom, keď sa dostali k moci a začali robiť nejaké prešľapy, zas sme, samozrejme, kritizovali ich. To je normálna služba verejnosti cez noviny.“ **(SK)**

„Preto vždy tí, čo boli pri moci, to bolo také smiešne, lebo vždy s hovorilo o tom, že SME je DS-károv, ako Demokratickej strany, to hovorili trebárs KDĽ-áci, najprv sme ale boli VPN-kári, potom pre KDĽ, potom pre DS – to hovorili tí druhí. Tým z DS sa zdalo, že sme na nich strašne tvrdí, tým z KDĽ sa zdalo, že sme na nich strašne tvrdí... takže bolo podľa mňa veľmi málo politikov, ktorí by si naozaj uvedomovali, ako majú spolupracovať s médiami normálne v demokracii. Možno v nejakých pár rokoch to fungovalo.“ **(SK)**

„Keď sme sedeli na Mýtnej, to už bolo asi v nejakom 93-tom/94-tom, tak tam to bolo... ale to zas tiež bola opozícia, odkiaľ k nám chodili na také pracovné raňajky, tam bol taký dvor. Vždy s našimi komentátormi, analytikmi, spravodajcami a teda najmä s Karolom Ježíkom sa sedelo a rozprávalo sa na rôzne aktuálne témy s tými politikmi z rôznych strán. To bolo na to, aby si aj oni vypočuli, čo si o tom všetkom myslia novinári a aby sme my mali z prvej ruky to, že prečo oni niečo robia. Myslím si, že to už bolo aj potom, čo boli vo vláde. Ale bolo to len chvíľu, pretože potom vlastne Karol umrel. Pamätám si, že tam chodil Čarnogurský, Mikloš, Mikloško, Weiss. To boli možno takí, čo sa dokázali najviac povzniesť nad to, že ich niekto kritizuje. Potom ale zase tiež mali také svoje... Ja tiež, keď si predstavím, že by do mňa niekto stále ryl, tak asi by mi to nebolo... ale preto nejdem do politiky.“ **(SK)**

„Tak isto sme ale potom robili a pozerali na prsty všetkým ďalším vládam, ktoré prišli a naozaj aj tí dzurindovci nás potom nemali radi. My sme proste robili len to, čo je normálne pre denník v demokratickej spoločnosti. Že to bol vtedy Mečiar a že on mal také strašné praktiky... tí ďalší potom nemali až také, veď ježiš, nebyť Dzurindu s Miklošom, tak neviem, kde sme doteraz. Je ťažké, keď máte k niekomu bližšie, ako k politikovi, aby ste boli naňho taký prísny, ale tým, že sem prichádzajú stále noví a noví ľudia (...) k nám zakaždým prišiel niekto nový, kto v sebe nemal žiadne také, že by mal niekomu za niečo ďakovať... ani my sme nemali, ale viem, že mne bolo potom hrozne ľúto, keď museli tí dvaja odísť, lebo my sme to spôsobili. My ako SME, lebo sme na nich stále tlačili, že majú niekde nejaký problém na východe s nejakým prenájmom. Pre mňa ako človeka, nie ako pre novinárku, to bolo také, že vyťahujeme stále niečo, hoci by sme mali byť aspoň trochu radi, že to tu funguje. Ale keď je zas niekto dlho pri moci, to už ten Dzurinda tiež bol, tak prestane vnímať tie hlasy zdola a musí mu to niekto pripomínať. Myslím si, že tým, že odišli, tak sa to tu zas zvrhlo a možno by bolo bývalo lepšie, keby ešte vydržali, aspoň tá vláda Radičovej. My sme im ale nedali pokoj. Takže nedá sa nás obviňovať zo žiadnej poplatnosti niektorej skupine politikov. To určite nie.“ **(SK)** *(blížkosť denníka SME k opozícii)* „Ale to len preto, že mali demokratické spôsoby. Akonáhle spravili nejaký prešľap, tak hneď sme si to všimli a nedali sme im nikdy pokoj.“ **(SK)** „Dostávali sme *(inzerciu)* od SKDÚ, čo je logické.“ **(JČ)** „Tam ale jednoducho tá opozícia, SDKÚ a SMK, KDH teoreticky... hrávali sa futbalové zápasy. SMEčko hrávalo vždy futbalové zápasy, vždy niečo robilo, potom sa z toho stal memoriál Karola Ježíka. Tam bežne chodili hrať futbal s politikmi, Čarnogurský hrával futbal, aj Fico dokonca došiel hrať. Dzurinda hrával futbal. Tá situácia bola ale iná.“ **(JČ)** „Práve aj Dzurinda vlastne umožnil, nech už je mu politická zem ľahká, že sme ho mohli kritizovať bez toho, oni nejakou politicky dospeli, mohli sme ho kritizovať bez toho, že by to bral osobne. Tá spoločnosť sa nejakým spôsobom vyvinula. Preto vravím, že ten skok, ktorí sme v

občianskej spoločnosti spočiatku urobili a potom v nejakej politickej kultivácii, že k tomu prispel ten Dzurinda, ktorý bol najprv veľmi zaskočený, že ho kritizujete, sťažoval sa, odkazoval všeličo redaktorom, to tiež, vykrikoval a podobne. Potom sa to nejakým spôsobom upokojilo. Ich prvé volebné obdobie ale bolo také vyčkávacie kvázi. Tiež sme nemohli, že nastúpil Dzurinda a teraz na neho ideme hľadať...ono to tak úplne nefunguje. Potom už ale jasné, lebo stihli aj oni narobiť prúsery. Každá vláda narobí prúsery. To sa nedá, že by nenarobila“ (JČ)

„(...) prišla ďalšia generácia mladších, ktorí sú dnes štyridsiatnikmi. Už to bolo o inom. Tí nemali väzby na Dzurindu napríklad. Nehrávali s ním futbal, bol im ľahostajný. Teraz zas ale hrajú futbal s inými. Je to ale povedané obrazne.“ (JČ)

„(...) osobne som nejaký konflikt s Mečiarom nemal, občas možno na tých tlačovkách, kde kladiete nepríjemné otázky. On na vás potom vybehne a vy sa nedáte. To bolo normálne. (...) Jednoducho bol ten vzťah dosť napätý. My sme vedeli, kto je on, on vedel, kto som ja, ja som tiež vedel, kto je a podobne. Občas sa to prejavilo na nejakých verbálnych útokoch. Zaujímavý je možno taký moment, to bolo krátko po vzniku samostatného Slovenska a Vladimír Mečiar išiel na zahraničnú cestu do Spojených štátov. Hovorí vám niečo meno Anna Nagyová? To bola jeho sekretárka, pravá ruka, Anna Nagyová. Keď poviete spojenie pani Nagyová, tak každý v mojom veku a plus-mínus desať rokov povie, že to bola ústredná postava, ústredná pani, ktorá toho Mečiara nenormálne ovládala. (...) Každý, kto sa chcel dostať k Mečiarovi, išiel cez pani Nagyovú, to bolo zjavné, ona bola strašne silná postava. Po jednej tlačovke, čo sme mali na úrade vlády, prišla za mnou, vytiahla ma z tej tlačovky, zobrala ma k sebe do svojej kancelárie a normálne ma lámala, aby som šiel s Mečiarom do Spojených štátov v tíme novinárov. A my, že nechceme, že to stojí peniaze a to bolo pár mesiacov od vzniku, my sme boli v tom čase chudobná redakcia. A ona, že mi to zaplatí, celý pobyt, len aby som tam bol. Že nič ma to nebude stáť, aby som si zobral len nejaké vreckové, ale nesmierne trvala na tom, aby tam bol človek z denníka SME. Ja som

povedal, že sa poradím so šéfredaktorom a my sme sa potom rozhodli – nešli sme. To už bolo po tom, ako vzniklo SME a teda po tom, ako sme odišli. A teraz si predstavte, to sme si s Karolom hovorili, že tam prídeme, my sme vyhrali denník SME, pretože to bola veľká výhra ten denník, a tam im Mečiar povie: čo rozprávate, veď tu je redaktor denníka SME, aký mám ja problém? Tak toto nie, že to mu neumožníme, takúto šancu. Lebo v nás to bolo, ten útok na denník, že nás v podstate vyprášil, že sme tam nemohli zostať, že sme odišli. A tá predstava, že pôjdeme tam a budeme mu robiť nejaké alibi či krovie, že je to v poriadku, aby povedal, že veď vidíte, že redaktor je tu s nami a je to v poriadku, sloboda médií, všetko funguje, to sme skutočne nechceli, povedali sme, že v žiadnom prípade. Tak ma veľmi lámala, ale sme sa nedali.“ **(RK)**

„Nehovoriac o tom, že iná vec je do vnútra republiky, čo pre nás médiá znamenajú, druhá, čo znamenajú pre zahraničie, pre svet. Tam sme my boli pre Mečiara strašne nepríjemní, lebo sme poukazovali na koalíčné prechmaty a rozkrádanie, a on prosto išiel do zahraničia, kde sa stretával s kritikou. Stretával sa s kritikou aj od veľvyslancov.“ **(RK)**

„Ja som si vtedy potykal vlastne so všetkými opozičnými politikmi. To proste nešlo. Boli to časté stretnutia, oni mali napríklad vianočné kapustnice alebo aj k nám chodili na rôzne debaty, na akoby okrúhle stoly. Chodili k nám ľudia z KDĽ, ľudia z VPN alebo SDK a podobne. Takže ten vzťah bol nadštandardný, čo tak isto nie je normálne. V tom čase ale, keď je tu taký drsný režim, ktorý unesie aj syna prezidenta, zavelečie ho a vy ste vedeli, že v tom majú oni prsty... Sledujú vás z tajnej služby, odpočúvajú vám telefón, sledujú vás kade-tade, vyhrážajú sa vám... Bolo to jednoducho také vynútené spojenectvo ľudí, ktorí sú si niečím blízki. Sú si blízki tým, ako by mala táto krajina vyzerat', ako by mali vyzerat' slobody v tomto štáte a podobne. Keď potom nastúpila Dzurindova vláda, ja som si vtedy s dvoma tretinami alebo tromi štvrtinami tykal. Od Dzurindu až po Ľuda Černáka, lebo tomu sa prosto neubránite. A to je, samozrejme, pre noviny zlé, robí to problémy, ale v tom čase sme to my vnímali ako nejakú vynútenú nutnosť, že je to prosto potrebné. Potom, samozrejme, keď

	<p>už začal Miki začal robiť tie psie kusy, tak sme sa rozišli a odvtedy je SMEčko také objektívnejšie a nezávislejšie. Ale za Mečiara... oni nám v mnohom pomohli, to je pravda, Jano Čarnogurský sa vyjadroval k veci, tam to bolo vidieť, že máme akoby spoločného nepriateľa, kým je ten Mečiar a mečiarizmus, a tam ste teda tak veľmi nerozlišovali v tom, že toto nie je tak celkom novinárske. Dnes, keby ste toto chceli robiť, tak sa znemožníte, to je jasné, ale v situácii, keď tu nastupuje taký brutálny režim, viete...(...)" (RK)</p> <p>„Ale to bola, dnes sa tomu hovorí bratislavská kaviareň, ktorá Dzurindu veľmi nemusela, pretože ho považovala za človeka, ktorý nie je ani tak intelektuálne vyspelý ako my, nie je taký bystrý ako my, ale zase Miki si to odšlapal, odbicykloval to Slovensko, rozprával sa so všetkými a tú bratislavskú kaviareň dostal k moci. To nebol Fero Šebej, to nebol Peter Zajac, neviem kto, kto sa dostal k moci po Mečiarovi, to bol Mikuláš Dzurinda, ktorý ich tam dostal, lebo on našiel ten spôsob, ako oslovovať ľudí a mal jednoducho ten grif, bol ochotný ísť po tom Slovensku, rozprávať sa so všetkými, baviť sa. Čo urobil už potom, to je iná vec, tá moc ho zomlela.“ (RK)</p>	
<p>Denník SME</p>	<p>„Ja som z tých novín musel urobiť noviny modernej doby, teda už nie aktivistické, ale v klasickej demokracii. Trvalo mi to... myslím, že do normálneho režimu, minimálne dva roky. Minimálne. Po troch rokoch sme už, myslím, mohli povedať, že tie noviny sú stabilizované (...)" (MMŠ)</p> <p>„Neviem, ja trochu cítim, z môjho pohľadu, že ak porovnávam New York Times so slovenskými novinami ako Denník N alebo aj SME, tak si myslím, že v tomto sú na tom tí slovenskí novinári trochu lepšie. Akože si držia ten odstup. Áno, popisujú to, idú po krku, ale snažia sa a hľadajú tú mieru. Niekedy mám trochu pocit, že v tých New York Times nie.“ (MMŠ)</p> <p>„Milan Šimečka bol vo funkcii do roku 2006, čiže niekde v tomto období, myslím, došlo k tej zmene a štandardizácii denníka SME z typicky opozičného média na všeobecne politické médium.“ (AF)</p> <p>„(...) v tom 98-mom sme sa novinári opoziční spolu s tými politikmi pokojne postavili pri tom</p>	<p>Angažovanosť a aktivizmus</p>

autobuse na jedno pódium a bojovali za zvrhnutie Mečiara, lebo tam naozaj išlo o to, či bude povaha toho štátu demokratická alebo bude smerovať k demokracii ruského typu.“ (AF)

„V tom čase to bol určite správny krok, mnohých tých ľudí potom tá ambícia doviedla do politických strán, lebo či už Robert Kotian alebo iní skončili v politických stranách buď ako manažéri alebo ako stratégovia. Peter Tóth skončil na kontrarozviedke SIS..“ (AF)

„Samozrejme potom už i tá naša kritika vadila, my sme neboli nejakí neutrálni objektívni novinári, my už sme boli bojovníci proti mečiarizmu. To si ale on sám vyrobil, pretože on nezniesol nezávislé médiá.“ (EČ)

„Bol tam ešte aj taký motív, že zo Smeny do SME prešli naozaj tí ľudia, ktorí boli presvedčení o tom, že bolo správne robiť opozičné noviny (...).“ (EČ)

„(...)do SME odišla taká vyhranená skupina novinárov, plus keď sme založili SME, tak sa k nám pridali i noví ľudia. Takí, ktorí tiež chceli robiť opozičné noviny, takže zrazu tam bola skupina mienkotvorných novinárov veľmi silná. Ešte viac sa teda pritvrdilo, aj keď tá línia už bola v nastavená aj v Smene, tú nastavil Karol Ježík s tými pár ľuďmi, čo sme tam boli na komentátorskom oddelení. Potom sa ešte pritvrdilo, keď prišli noví ľudia, ktorí keď videli, čo s deje, chceli prísť, takže to už potom bolo bojovnejšie. Ešte bojovnejšie a už to bolo jasné, že my sme tá partia, ktorá je tu preto, lebo nesúhlasí s Mečiarom. Už to bolo také. Takto to SME vzniklo, ako noviny, ktoré chcú bojovať proti mečiarizmu, proti Mečiarovej vláde, ktorú považuje za zlo pre krajinu. Za slušné Slovensko, tak by sa to dnes povedalo. Vtedy bojovať za slušné Slovensko znamenalo bojovať proti tomu, ako Vladimír Mečiar zneužíva moc a štvie ľudí proti sebe a rozdeľuje. To boli celé rodiny rozdelené, nerozprávali sa spolu. To sme vnímali ako problém, že tak to nechceme.“ (EČ)

„(...) jednak sme podporovali všetky opozičné strany tým, že sme o nich písali, jednak už ku koncu mečiarizmu dost' žil i tretí sektor, ktorý zohral v tomto veľkú rolu, tie mimovládne organizácie robili veľa akcií proti Mečiarovi, a my sme boli ich spojenci. To znamená, že sme o nich písali, že sme informovali. To prepojenie mimovládneho sektora a SME bolo veľmi silné,

lebo my sme stáli ako keby na jednej frontovej línii. Aj oni nás v niečom podporovali, v niečom my ich, to bolo dôležité.“ (EČ)

„(...)Nebolo veľa takých médií, ktoré išli proti. (...) my (SME) sme boli teda od začiatku (...)“ (SK)

„Ja si myslím, že sme to nikdy nebrali tak, že je to proti Mečiarovi, ale chceli sme tú demokratickú spoločnosť, aby sme boli prijatí do všetkých európskych štruktúr, aby sme sa zas nevrhli niekde k balkánskemu totalitarizmu, autokracii alebo k čomu. Takže ja si nemyslím, že by naozaj ten Mečiar, tak, ako my sme boli jeho červeným súknom, že on by bol naším. My sme proste hľadali, že ako to má fungovať a to, že on bol predstaviteľom toho... (...)“ (SK)

„(...) sadol si ku mne chlapík z Pravdy, ešte starý komunistický novinár, bol veľmi nepríjemný, mal vtedy okolo šesťdesiatky, vtedy ešte písal. Pamätám si ho ešte z Presscentra, kedy sme my boli na šiestom a oni na trinástom či štrnástom poschodí, tá Pravda. Mal také zvláštne meno. Hrozne bol nepríjemný, raz som sa s ním ocitla vo výťahu a nemám na to dobré spomienky. Sadol si ku mne, oproti mne sedel ten Mišauer a vedľa mňa Syruček, a hovorí mi: „Prečo vy tak stále rúbate do tej vlády?“ A ja že my nerúbeme, že sa pýtame. Pýtame sa na to, na čo sa vy nikdy nepýtate. A on mi povedal: „Ale viete, vy sa nechcete nechať poučiť. Vy, mladí redaktori, si myslíte, že všetko viete.“ A ja, že áno, myslíme, asi hej. Mala som dvadsaťpäť či dvadsaťšesť, jasné, že som bola chytrá jak noviny.“ (JČ)

„Je to také. Každý, keď niekoho napadol Mečiar, tak my sme ho hájili. Už len z princípu niekedy. Áno, taký trucpodnik, ale bolo to tak.“ (JČ)

„Po tých dvadsiatich rokoch to vyzerá čudne, ale vtedy to čudne nevyzeralo. SME dokonca robilo politickú kampaň vo voľbách v roku '98. Mali sme volebný autobus, v ktorom sedel práve Kotian, Tóth tam ešte asi bol, Ďuro Hrabko a podobne. Oni chodili po Slovensku a chodili práve s cyklistom Dzurindom. Tam ale išlo o demokraciu ako takú. Vtedy ste to tak cítili. Teraz si spätne myslím, že tie voľby v tom 98-mom boli rozhodujúce pre smerovanie spoločnosti a dobre, jednoducho tam bola silná angažovanosť denníka SME. (...) Teraz už to vieme, ale tých rokoch vám to jednoducho bolo

jasné, že buď ten Mečiar zvíťazí a je to zlé, akože úplne, alebo pomôžete. Nuž a opozícia boli títo. A keď si to vezmeme na súčasnú spoločnosť, stále to bola slušná opozícia. Normálna.“ (JČ)

„Čiže jasné, teraz by ste všetko urobili inak, ale v tom čase podľa mňa nebolo inej cesty. Myslím si to. Lebo jasné, s terajšími skúsenosťami by sa takáto politická agitka nemala robiť, ale vtedy to robili vlastne všetci, lebo ten Mečiar... ved' nás dostával do izolácie. (...) To bol normálne jasný boj. (...) Tak, ako to robí Navalnyj v Rusku, ide jednoducho mimo všetok prúd a s prostriedkami, aké má. A tuto to podľa mňa bola tá istá situácia.“ (JČ)

(bolo angažovanosť novinárov v denníku cítiť?)

„Určite. A vravím, dnešnou optikou je to absolútne nepredstaviteľné. Absolútne nepredstaviteľné (...)“ (JČ)

„Vtedy to bolo cítiť, lebo to bolo jednoducho naozaj. Nazvime to, že to bola politická agitka. Úplne v pohode. Tam bola ale tak ohrozená republika, aspoň sme to všetci tak cítili.“ (JČ)

„Tam hrozilo, že nás znova prevalcujú a spoločnosť sa ďalej neposunie. Preto aj tie texty boli agitkové, ja sa to bojím aj nalistovať, poviem úprimne. Určite to bolo cítiť. Robili sa rozhovory, robili sa reportáže z predvolebných mítingov. Tie naše diskusie, čo si teraz my robíme (...) kde sa snažíme dostať každého, pričom pozývame aj Fica, ktorý nikdy nepríde, ale tam sa vtedy nepozýval ani Mečiar, ani nik. Tam mám pocit, že sme zlyhali, pretože to bolo stále o presvedčovaní presvedčených. Iní by k vám nedošli, jedine s transparentmi a biť vás tie babky dáždňikmi po hlave. Teraz to spätne vyznieva asi smiešne, že sme asi presvedčali presvedčených. Zas ale tí ľudia v regiónoch, na ktorých sa potom vykašľali, boli radi, že konečne prišiel niekto, s kým sa môžu porozprávať. (...) Boli tam teda reportáže. Áno, bolo to cítiť.“ (JČ)

„Ešte to prvé volebné obdobie s Dzurindom bolo také, že nestihli narobiť prúsery, čistili to, vychádzali skôr tie mečiarovské veci, tí kostlivci vypadávali, keď to takto použijeme. Ale druhé volebné obdobie už začali robiť prúsery, tak sme ich riešili. Vtedy to už bolo také, že vám to bolo jedno. Aj tí novinári nejakým spôsobom dospeli (...)“ (JČ)

„Aj keď si myslím, že teraz ako hodili (*Petit Press*) cez palubu Új Szó, to mu nikdy... keby som neodišla zo SME vtedy, tak odídem teraz, lebo hodili cez palubu Új Szó. To bol vrchol. Som z toho pobúrená, doteraz som z toho pobúrená. To sú veci, ktoré keď vidíte, poviete si, že nie sú v súlade s vašimi hodnotami. Tak to nerobíte. To tak má asi každý.“ (JČ)

„(*denník SME*)(...) vznikol a etabloval sa vlastne okamžite tým, že bol mienkotvorný a stále popisoval tie problémy, ktoré Mečiar robil každodenne. Každodenne. A to súvisí s tým, že to síce bola jasná opozícia a jasne postavená opozícia aj na strane opozície politickej, ale vtedy sa inak nedalo. To je to, čo bolo tak dôležité pre ten marasmus, ktorý tu bol a ktorý sa s nami dodnes vlečie, vôbec to nepopiera to, čo som povedala predtým (...)“ (JČ)

„(...) a potom sme boli my (*denník SME*) (...), ktorí sme boli jednoznačne v takej opozičnej pozícii. Nechceli sme ale byť opozičnými novinami, Karol Ježík vždy hovoril, že budme objektívne a kritické noviny, ale jednoducho ten život a vývoj vás dovedie do kritického obdobia, pretože zažívate nechutné podrazy od vládnej moci, vidíte tie trestné činy, zločiny a rozkrádanie krajiny, a jednoducho na to reagujete a dostávate sa do pozície, kde ste jednoducho vlastne v opozícii. Bol to taký prirodzený proces. Viete, keď máte v čele vlády autokrata, nechcem povedať, že diktátora, ale autokrata, ktorý združuje moc a jednoducho sa tomu chcete brániť, tak ste v opozícii. Prosto sa tam dostanete.“ (RK)

(*Vystúpil denník SME z role médiá popisujúceho dianie do aktívnejšej role?*) „Určite. Ja si myslím, že áno. Viete, ono si to fakticky vyžiadala aj tá pozícia. Pravá pozícia bola tá, že po páde komunizmu zrazu nastala taká sloboda, nie ako predtým, keď kázala strana a keď médiá písali, čo kázala. Začínate objektívne informovať ľudí aj s tými všetkými konfrontáciami, čo hovorí jeden a čo druhý, o tom peľ-mel, o chaose. Potom ako nastúpil Mečiar, tak sa médiá dostali do inej pozície – normálne objektívne informujete a pravdepodobne vzniká nejaký nechutný autoritatívny režim, proti ktorému sa chcete brániť, a či chcete alebo nechcete, dostávate sa do pozície, kde by sa médiá nemali dostať. Z

istého hľadiska robíte nejakú nadprácu, z novinárskeho hľadiska robíte nadprácu, no z hľadiska toho, čo chce spoločnosť, robíte to, čo je potrebné. A my sme videli, že je to zlé, že musíme niečo urobiť... to nasadenie bolo väčšie, ako zvyčajne. Robili sme potom také veci, že sme chodili autobusom po Slovensku, stretávali sme sa s ľuďmi a vysvetľovali sme im, čo je to zač, tento Mečiar. To novinári bežne nerobia. Nám tu ale hrozil autoritatívny režim ako v Bielorusku a podobne. Skutočne sme vedeli, že to z novinárskeho hľadiska nie je celkom v poriadku, že to je, nechcem povedať, že prúser, ale je to prešľap. Ale z hľadiska spoločnosti je to tak, že chránite tú spoločnosť pred nástupom autoritatívneho režimu. Bola tam jednoducho nejaká vyššia miera zodpovednosti za krajinu, za štát. Robili sme takéto veci. Keď Krajčí zmaril referendum, my sme spravili referendum pre našich čitateľov. To boli veci navyše, ale v tom čase to bolo strašne potrebné. V opačnom prípade by... Máte trochu takú srandovnú pozíciu, ktorá nemôže nič, ale tie médiá boli niekedy to posledné, čo ľudia dostávali – po prvé informácie, lebo v televízii ste ich nevideli a v rozhlase nepočuli, a my sme jednoducho robili to, čo médiá robiť nemajú, ale keď je výnimočná situácia, tak aj médiá sa správajú výnimočne.“ **(RK)**

„Ja som si vtedy potykal vlastne so všetkými opozičnými politikmi. (...) k nám chodili na rôzne debaty, na akoby okrúhle stoly. Chodili k nám ľudia z KDH, ľudia z VPN alebo SDK a podobne. Takže ten vzťah bol nadštandardný, čo tak isto nie je normálne. (...) Bolo to jednoducho také vynútené spojenectvo ľudí, ktorí sú si niečím blízki. Sú si blízki tým, ako by mala táto krajina vyzerat', ako by mali vyzerat' slobody v tomto štáte a podobne. Keď potom nastúpila Dzurindova vláda, ja som si vtedy s dvoma tretinami alebo tromi štvrtinami tykal. Od Dzurindu až po Ľuda Černáka, lebo tomu sa prosto neubránite. A to je, samozrejme, pre noviny zlé, robí to problémy, ale v tom čase sme to my vnímali ako nejakú vynútenú nutnosť, že je to prosto potrebné. (...) bolo vidieť, že máme akoby spoločného nepriateľa, kým je ten Mečiar a mečiarizmus, a tam ste teda tak veľmi nerozlišovali v tom, že toto nie je tak celkom novinárske. Dnes, keby ste toto chceli robiť, tak

	<p>sa znemožní, to je jasné, ale v situácii, keď tu nastupuje taký brutálny režim, viete...(…) Bolo to prosto vynútené, dnes to vnímam ako prešľap alebo prehrešok voči novinárskym princípom, ale tá situácia nebola normálna.“ (RK)</p>	
<p>Denník SME</p>	<p>„Príklad denníka SME bol klasický, teda ešte najnetypickejší, pretože on (Mečiar) im tam dokonca zakázal aj tlačiť, respektíve tlačiarne, ktoré boli väčšinou ešte stále v štátnych rukách, tak nemali odvahu tlačiť denník SME. Teda cez ekonomické vydieranie“ (MMŠ)</p> <p>„Boli to, povedal by som, často veci, o ktorých sme vedeli, že je to pravda a keď sa napísali, tak sa Mečiar strašne našťval a aj všetci okolo neho. Ten problém bol, že oni sa nás pokúsili aj zažalovať, lenže problém bol, že na tom súde by sa mohlo teoreticky začať odkrývať, ako to naozaj bolo, takže oni to nakoniec aj tak nechali alebo sa len snažili to potlačiť.“ (MMŠ)</p> <p>„Potom v prípade konkrétne denníka SME ešte došlo k tomu, že nám vlastne zastavili tlač – tlačiareň Concordia, ktorá bola súkromnou tlačiarňou, ale mala požičané peniaze a tlačiarenský stoj od štátnej banky a mala problémy splácať tento úver, tak táto tlačiareň zastavila tlač denníka SME a čisto štátna tlačiareň Danubiaprint ho odmietla tlačiť tak isto.“ (AF)</p> <p>„Až teda na ten súboj s Mečiarom, kde nás zastavila tlačiareň alebo neinzercia niektorých firiem, hoci napríklad Alexander Rezeš a VSŽ potom neakceptovali Mečiarove pokyny a inzerovali u denníku SME. (...) on mal taký špecifický vzťah k denníku SME, ani nepodpísal žalobu, ktorú dala vláda na denník SME po panychíde za Roberta Remiáša. On a myslím, že minister financií, dvaja nepodpísali tú žalobu a nechodili na súd hovoriť, že akú traumu zažili z toho, čo napísal denník SME.“ (AF)</p> <p>„(...) v 95-tom nám zastavili tlač denníka SME (...)“ (AF)</p> <p>„(...) to zas nebolo také dlhé obdobie (vláda VM), vzhľadom na to teda, že už mám za sebou dvadsaťpäť rokov v tomto, vydávania tých novín, tak toto vlastne bolo obdobie, ktoré bolo relatívne krátke, lebo trvalo necelých päť rokov de facto. Bolo to ťažké obdobie, pretože sa stávalo, že sa nám vyhrážali, telefonicky, museli</p>	<p>Politický tlak na denník/tlak na denník</p>

sme vyprázdniť redakciu, potom sme sa na to už vykašľali a nevyprázdňovali sme redakciu po tom, čo nám telefonovali, že máme v redakcii bombu. Stalo sa, že prišiel nejaký blázon, nejaký muž, ktorý nám hádzal stoličky do okien (...)
Čiže on (*Mečiar*) vlastne verbálne atakoval SME, on aj jeho kolegovia, a vyvolával vlastne v ľuďoch agresivitu.“ (AF)

„Čo sa týka žaloby, tá bola na ten čas likvidačná, lebo bola vo výške 7,4 milióna korún za ten text o panychíde Róberta Remiáša, kde vlastne Eva Čobejová citovala Petra Tótha a iných aktérov tej panychídy, za toto nás vlastne vláda Vladimíra Mečiara žalovala. Ja by som teda nepovedal, že rezignoval, on sa dostupnými prostriedkami usiloval vlastne akoby obmedziť vplyv tých novín a bojovať s nimi, ale nikdy napríklad neprekročil tú hranicu, čo sa stalo pred nedávnom, preto sme boli takí šokovaní, lebo ani za Mečiara sa to nestalo, že by zavraždili nejakého novinára, čo samozrejme urobiť mohli, lebo tá tajná služba kooperovala s veľmi silnými mafiánskymi štruktúrami, ktoré boli v tom čase vytvorené v tejto krajine.“ (AF)

„Snažili sa to proste nejakými dostupnými prostriedkami obmedzovať, ale vzhľadom na to, že sme my jednak mali v tom Petrovi Vajdovi veľmi silného a odvážneho investora, ktorý na to nakoniec aj doplatil, lebo jeho Prvej slovenskej investičnej vlastne zobrali licenciu na správu fondov (...).“ (AF)

„Však ja som pracovala v redakcii, kde Karola Ježika predvádzali na výsluch v putách, lebo my sme mali stále nejaké žaloby. Ten Karol už potom odmietal stále chodiť, tak prišli a odviekli ho v putách.“ (EČ)

„Petrovi Tóthovi tam hádzali nejakých mŕtvych potkanov do bytu, kde bola tehotná manželka... museli sme mať ochranu v redakcii, pretože už to bolo také, že tam mohol hocikaják blázon vojsť.“ (EČ)

„(...) s podnikaním, my sme už vtedy boli súkromné noviny, boli obrovské problémy.“ (EČ)

„Čiže oni nás likvidovali aj takto, že tá nenávisť bola, aj fyzické útoky, ale druhá vec bola, že ekonomicky mali ešte veľa pák na to, aby nás mohli likvidovať. To už bolo v SME, v Smene ešte nie, ešte stále bola akoby štátna, ale keď sa im to už nepáčilo, tak povedali dosť a my sme

potom odišli do SME a tam už sa kládli poľená pod nohy ako sa dalo, ako sa len dalo.“ (EČ)

„(...) nemohli sme tlačiť, mali sme všetko predražené, nemohli sme tu kúpiť papier, on používal všetky páky, ale už sa to nedalo, spoločnosť už bola ďalej, už mala nejakú slobodu, tak to nedokázal. Nedokázal to. Ani tak, že by nás zničil a zlikvidoval nejakou ekonomicky, ani tak, že by vybudoval vlastnú konkurenciu v podobe tej Slovenskej republiky, že by si čitatelia povedali, že tuto je lepší časopis, jemu sa to nijak nepodarilo.“ (EČ)

„(Karol Ježík) Nechodil na výsluchy, preto ho odviekli, ale zas pre nás to bolo aj dobré, lebo sme to samozrejme nafotili, ako ho v tých putách vedú.“ (EČ)

„Ten tlak nepovolil, ale on (Mečiar) teda videl, že nás nemôže celkom zničiť, že sa mu to nedarí, lebo keď nedal štátnu tlačiareň, tak sa našla iná, keď nám nepredali papier tu, tak sa našiel iný, keď sa nedalo distribuovať, tak vznikla súkromná distribúcia, prosto mu to už utekalo z rúk, tá moc, už sa to celkom nedalo.“ (EČ)

„(..) on (Mečiar) naňho (Karola Ježíka) kričal a že ako si to SME dovoľuje, búrať republiku alebo neviem... že stále vyťahujeme len to zlé a oni sa tak snažia, že oni sú naozaj tí, ktorí túto republiku nielen založili, ale chcú ju aj vybudovať pre všetkých občanov.“ (SK)

„Teraz je to tak, že nám nemôžu odmietnuť odpovedať, vtedy to ale bolo tak, že Mečiar vydal príkaz a nikto nám neodpovedal. Písať v tom čase bolo hrozne náročné, lebo keď som chcela niečo zistiť, tak som zavolať a akonáhle som povedala, z akého som média, zložili mi telefón. Keď som išla za nimi a zistili, kto som, tak proste koniec. Oni mali befeľ od Mečiara naprieč celou krajinou a naprieč všetkými úrovňami, od okresu až po vrch. Proste nám nechceli odpovedať a ešte na nás kričali. Aj obyčajné organizácie sa trebárs báli, že keď sa budú s nami rozprávať, tak nedostanú dotáciu alebo čo. Takže hrozne ťažko sa vtedy robilo,“ (SK)

„Žiadne z tých firiem, ktoré mali niekoho z HZDS vo vedení alebo ak to bola nejaká akciovka, tak nikto z nich nám nemohol dávať inzerciu. Ťažké, áno, keď si na to človek tak spomenie... Viete, čo vtedy bolo úplne najhoršie, keď nás zastavila tlačiareň. To si dnes

nevie niekto ani len predstaviť, lebo v jednej chvíli máte pripravené noviny a teraz vám povedia niekedy na obed, že nás nevytlačia. Takže sa to muselo rozbehnúť, vyjednávačky, tak vtedy, v ten jeden deň alebo tak, to vie Alexej lepšie, či to bol jeden deň alebo dva dni, nás štátne tlačiarne Danubiaprint vytlačili. To však neviem akým zázrakom, že to dopustili, potom ale už Mečiar povedal, že dost'. Potom sme tlačili v Komárne, čo by už dnes nebol problém, ale vtedy sa všetko vozilo autami. Všetky makulátory, všetko muselo ísť do tlačiarne do Komárna. Raz sme skoro nevyšli, lebo bola námraza a ten náš šofér s tými obťahmi alebo zrkadlami havaroval a proste tam šiel niekto ešte s ďalším autom a previezlo sa to tam. Mali sme ale uzávierku niekedy o druhej poobede, takže to, čo je dnes o desiatej alebo o jedenástej večer, sú niektoré mutácie, čo môžu ísť aj o polnoci, ale vtedy o druhej, najneskôr o štvrtjej. To sa potom nedá konkurovať (...) Takže to bolo prosto tiež likvidačné. Preto sme si museli postaviť vlastnú tlačiareň, teraz vďaka nej tlačíme aj ostatných.“ **(SK)**

„(...) on (*Mečiar*) ale vždy prišiel s niečím iným. Ako napríklad tých dvadsaťtri percent. To bol zase ďalší krok proti takejto tlači. Vždy si niečo nové našiel. Alebo to, že nám nesmú ľudia odpovedať aj to, že na všetkých tých mítingoch, čo mal, vždy tak hrozivo útočil na slobodné médiá. Vždy potom prišiel tiež z nejakým Sorosom alebo s niečím, vždy si proste niečo našiel, čím na nás zaútočil. Našťastie sa mu to teda nepodarilo.“ **(SK)**

„(...) jemu (*Petrovi Tóthovi*) sa najviac vyhrážali, jemu vybuchlo auto a jemu na dvere zavesili čiernu mŕtvu mačku a tak. On bol ten, čo bol najviac na rane. On a Karol. Lebo mal najviac informácií, lebo za tými ľuďmi chodil. Oni dvaja boli teda tak najviac zasiahnutí tými zákulisnými mafiánskymi praktikami.“ **(SK)**

„Potom (*po odchode časti redakcie zo Smeny do SME*) už boli tlaky nonstop. Tlačiarne nám rušili. To už boli ale také sofistikované, oni to najprv skúšali takými rôznymi... akože na obsah vplyv nemali, čiže potom zastrášovali. Viem, že kolegoví volali v noci, mal také rôzne telefonáty, kde nikto neodpovedal alebo kde niekto vzdychal, alebo sa ho snažili kompromitovať cez nejaké fotky. Tu neďaleko,

kde teraz stavajú, bola krčma, taká Drevená dedina (...) my sme to volali Drevená dedina, bola to z takých drevených unimobuniiek zbúchaný pajzel asi siedmej cenovej. Mali sme tam všetci detašované pracovisko. Viem, že na Západe sa to nenosí, ale normálne keď ste prišli, tak ste sa vybozkávali, tak ako na Balkáne, no a s takouto nejakou trápnuou fotkou ho vydierali, kde prišla nejaká kolegyňa a sa vybozkávali. Čiže tieto pokusy tam boli. Nemohli ísť cez obsah, pretože už na nás nemali páky, ale potom boli tie nátlaky, o ktorých teda vieme, lebo potom už noviny napríklad vyšli aj s čistou titulkou, na čom sme sa všetci dohodli. Plus sa nám konkrétne cez tie tlačiarne vyhrážali, tomu šéfovi tlačiarne sa museli vyhrážať v Danubia printe alebo kde to presne bolo, pretože nás prestali zo dňa na deň tlačiť. Nepomohlo nič, i keď sme sa poznali sto rokov.“ (JČ)

„Čiže oni zjavne dostali príkaz, hoci on sa zatĺkal, pretože mu to bolo trápne, a tak. Jedenkrát nás odmietli i jedni tlačiť, i druhí, potom sme teda tlačili v Komárne, čo bol pre nás ale problém, pretože sme museli skrátiť uzávierky. Potom sa to ale posunulo. To bol ten nátlak, kedy vám vlastne odchádza inzercia, čo bolo v tom čase, teraz už sú informácie cez internet úplne iné, je to úplne iný situácia, to si v podstate ani neviete predstaviť, lebo vtedy skutočne čakali napríklad na výsledky tej Ligy majstrov a my sme ešte o jedenástej mali poslednú mutáciu pre Bratislavu, ktorá sa ešte mohla posunúť, pretože Liga majstrov končila niekedy aj o pol dvanástej. My sme to ale pre Bratislavu, kde sme mali vždy najviac čitateľov, tlačili a do pol dvanástej sme mohli držať, aby sme tam dali, že Real niekoho porazil a tí ľudia si to ta našli. A keď si to tam nenašli, boli z toho celí... odhlasovali si printové noviny. Inzercia nám tam potom nešla. Na to sa nabaľovalo kopec vecí, o tom som už potom ako vedúca vydania vedela, som sa uštvávala do takého Shootyho, ktorý furt meškal a podľa mňa ma má dodnes za fúriu, pretože som mu telefonovala, že kde je tá karikatúra a že tam dám bielu stranu s textom, že ju Shooty neodovzdal. Vrieskala som jak besná. Alebo aj na športiakov, že nech to kruci už pošlú, že pošli to! A že to ešte neskončilo? Tak tam napíš 4:0 a pošli to! Lebo keďže sme nemali vlastnú tlačiareň, tam sa teda

pracovalo s tým, že sme niečo nedodali načas, nevytlačili to načas a balíky tak zostali na rampe. Neodviezli ich, pretože rozvoz bol na stanicu a na vlaky, ktoré šli na východ a tak ďalej. Ani sekundu nečakali. Takéto zvláštne páky to boli, teda nie zvláštne, ale že keď teda nemôžu na obsah, tak nám týmto spôsobom znepríjemnia život. Reklama odišla. Inzercia. Prikázali štátnym firmám alebo firmám, na ktoré mali páky, ako mali vo Váhostave napríklad Širokého, ten ešte paktoval s Mečiarom (...) cez nich k nám vlastne inzercia nešla.“ (JČ)

„Alebo počas volieb, čo bol vždy raj pre všetky noviny a dodnes je, lebo zas je inzercia na webe, keď bola predvolebná kampaň, tak ste vedeli, už sa s tým počítalo v kalkuláciách na ďalší rok, že budú parlamentné voľby, a tak vieme, že tu bude viac peňazí. Ale to vám, samozrejme, nedávali. Z HZDS, zo SNS. Dostávali sme od SKDÚ, čo je logické. Ale to neboli tie peniaze, ktoré šli trebárs do Pravdy alebo kedysi do Práce. To boli všetko ich denníky. Oni vás obmedzovali týmto spôsobom. Na zisku, ktorý ste vy potrebovali.“

(JČ)

(vyrovnávanie sa s politickým tlakom) „Potom až keď Kmotrík urobil tú distribúciu, ktorú sme chceli robiť my, vlastnú distribučnú sieť, bolo by to ale tak strašne finančne náročné... myslím, že to chlapci robili tak, že chceli zastrašiť PNS, že keď nám nevyjdú v ústrety, pretože nás rozvážali skutočne všelijako, tak myslím, že skutočne nemali ani tú ambíciu, že by to naozaj založili, pretože to by bolo tak náročné, tá logistika a nájsť všade rozvozy, kedy musíte rozvážať v každom meste do stánkov, tá sieť je nákladná. Tak až potom, keď Kmotrík nejak pristúpil na ich podmienky, začali sme nejak normálne fungovať. Ak sme aj meškali, už nás nenechali.“ (JČ)

„V zime som napríklad vždy behala, že na východe je fujavica, že to musíme poslať skôr a načas, aby sme sa tam dostali. Všetci tam mudrovali, že nemajú ešte výsledok z nejakých Ličartoviec a ja že im to bude nanič, keď ich budeš mať a zostaneš na rampe, pretože ťa neodvezú. (...) Čiže oni to takto okliešťovali.“

(JČ)

„(...) teraz sa opýtam ja, prihlásila som sa: „Boli ste tam pred výročím Tchien-an-menu, rozprávali ste sa, vtedy mal iné kompetencie

premiér ako prezident, teraz sú v Číne dost' silné prezidentské, ale vtedy to bolo trošku inak, o ľudských právach a o tom, či to vyšetrujú?“ A Šesták začal prskať a neodpovedal mi. (...)Nedostali sme odpoveď, samozrejme. Myslím, že až na štvrtýkrát odpovedal, že to nebolo témou rozhovorov. Takže týmto spôsobom to fungovalo (...)“ (JČ)

„Vy ste síce otázku mohli položiť, ale odpoveď ste nedostali. Čiže zo strany vlády, a to myslím fungovalo tak aj na domácom, že oni síce mohli klásť otázky, ale vtedy ešte napríklad neexistoval infozákon a tieto veci, to sa postupne až v dvetisíc-neviem-kol'kom sa to vykryštalizovalo.“ (JČ)

„(...) ono sa to sem-tam aj vypomstilo... ten tlak bol taký nepriamy, ktorý vám tú prácu znepríjemňoval. Nemohli ste ju robiť. Zvolali tlačovku k niečomu na poslednú chvíľu, tak, že bolo nejaké jedno auto v redakcii, to ale nebol vozový park, ktorým disponovala v tom čase Pravda. My sme mali autá so šoférmi, nemali ste redakčné auto, šoféri sa neskôr prepúšťali, lebo ich už nebolo treba. Ale v tých časoch ste mali trebárs dvoch-troch šoférov, inak ale jeden zabezpečoval dopravu do Komárna, chodil fyzicky s obťahmi, neposielalo sa to mailom alebo tak. Tam sa vozili, on teda počkal na obťahy a na všetko, prečítané a vykorigované, a viezol to fyzicky do Komárna, čo je šialená cesta. Ešte teraz je to šialená cesta. To vám trvá do Komárna tri-štyri hodiny. Čiže on musel zobrať fyzicky obťahy, všetky už vykorigované, odviezol ich do tlačiarne, kde to museli nahádzať a potom tlačili. (...) Tie obmedzenia boli. Alebo zvolali tlačovku presne na piatu večer, ale my už sme nemohli ísť, pretože sme noviny museli viesť do Komárna. Potom sa to, samozrejme, technologicky všetko zlepšilo. Technika išla šialeným spôsobom...“ (JČ)

(pominutie tlaku zo strany politickej moci) „Ale potom ste zrazu naozaj mali to SDKÚ, kde robili normálne zákony a normálnu parlamentnú prácu. V parlamente a dalo robiť. Ja už som vtedy bola vedúcou vydania, viem, že sa vtedy už dalo o všetkom dohodnúť, odpovedali vám na otázky (...)“ (JČ)

„Ja si myslím, že minimálne s denníkom SME prestal byť kamarát v tom 93-t'om. Neskôr to nemohlo byť, pretože my sme už boli

nepriatelia. Ale u neho ktokoľvek. Pamätám si, že keď ste mu položili otázku, ako to bolo s tým Šestákom, že som položila otázku a už nikdy po tom ma na tlačovke nevyvolal.“ (JČ)

„Určite mali na každého niečo, že si pozreli, kto to je. Nemyslím, že by akože niečo hľadali, ale zistili si, že ty si zo SME, s tebou sa už nikdy baviť nebudeme.“ (JČ)

„(...) a potom to bolo VMV. V-čko bolo Vajda, M-ko Majský a tretie V-čko bolo Vochian. Títo traja ľudia, preto sme sa volali VMV ako akciovka. Majský potom ale začal robiť šialené veci. Vtedy nik ani veľmi netušil, čo je Majský úplne vlastne zač, ako on cez tú kupónku a niečo s vojenskými zbraňami...nejaké štátne zákazky. Cez Mečiara sa vlastne dostal k Smene. On tam potom začal vytelefonovávať redaktorom, že chce, aby to a to napísali, a obchádzal šéfredaktora a všetkých ostatných, čo mu zakázali. Mal to prísne zakázané. Hovorím, že Vajdu sme my nikdy v živote nevideli pomaly, iba tak na plese. Tak Majský raz došiel do redakcie, poslali ho ale preč. Pamätám si ale na jednu srandu, s ktorou sa chodilo po redakcii, neviem nakoľko je pravdivá, ale pamätám si to, muselo to byť tak v 94-tom či 95-tom. Behal tam vtedy s nejakou básničkou alebo čím, chcel, aby sme to uverejnili na kultúre alebo niekde vpredu. Napísal nejakej frajerke či milenke básničku a chcel jej dokázať, aký je on majiteľ novín, že by jej to teda v tých novinách vyšlo. To bol vrchol. A my, že nie. To tam potom kolovalo, ale už si to celkom presne nepamätám. Jasné, že to nevyšlo, ale akým spôsobom to uhrali...“ (JČ)

„My sme mali napríklad problém zo získaním inzercie od štátnych podnikov. Dokonca sme sa dostali i k nejakému listu, ktorý poslala kancelária alebo niekto od Mečiara, možno Ministerstvo hospodárstva, asi to bolo odtiaľ, kde priamo napísali, teraz si na ten podnik nespomeniem, ale dostalo to viacero štátnych podnikov, aby nedávali inzerciu denníku SME. Normálne, že očakávajú alebo žiadajú či zakazujú, formuláciu si už nepamätám, ale podstata bola v tom, že štátne podniky, v tom čase bola ešte väčšina podnikov štátna, privatizácia prichádzala postupne, nemajú dávať inzerciu denníku SME. Tak isto odstrašovali veľké súkromné firmy – ideme do konfliktu s mocou, keď dáme inzerciu denníku SME alebo

nejdeme? Tam sa to trochu prelomilo tým, keď sa denník postupne dostal na vyššiu úroveň, bol tretí najčítanejší na Slovensku, tak keď potom zahraničná firma, napríklad Procter a Gamble, išla robiť reklamu na svoj tovar, taká firma prosto nemôže ignorovať tretí najčítanejší denník, ktorý má navyše najlepšiu skladbu čitateľov. Fakticky to bola akoby stredná vrstva, ľudia, ktorí majú viac peňazí ako čitatelia denníka Pravda. Tam sa to prelamovalo. Prišli tu zahraničné firmy, tie nám nejakú inzerciu dávali, lebo vedeli, že potrebujú osloviť aj týchto ľudí. A keď máte predaj stotisíc, tak vás číta tristo až päťstotisíc ľudí. Takúto vzorku klientov nemôžete ignorovať. Prelamovalo sa to teda tým, ako postupne ubúdali štátne podniky a pribúdali súkromné.“ **(RK)**

„Niektorí z našich redaktorov, napríklad Peťo Tóth, keď robil veci okolo zavlečenia mladšieho Kováča, tak bol normálne sledovaný, odpočúvaný a dokonca ho ja napadli. Ja som vedel, že nás odpočúvajú, dostávajú domov také brutálne telefonáty... Vážnejšie veci boli také tie ekonomické, kedy sme my vlastne (...) v priebehu troch dní sme vychádzali v troch tlačiarňach, pretože nám tlačiareň zrušila a vypovedala zmluvu zo dňa na deň. Jedna nám vypovedala zmluvu, pretože, mám pocit, že sme im vtedy dlhovali nejaké peniaze, tej tlačiarne, tam bola ale nejaká dohoda, že do nejakého času sa to má vyplatiť. (...) Mám pocit, že my sme splácali časť nákladov tým, že sme v Česku zohnali lepšiu a lacnejšiu papier, ako sa dal zohnať na Slovensku. (...) My sme potom (...) išli do inej tlačiarne, tá tlačiareň dostala keš, peniaze na ruku, vytlačila ďalšie číslo, ale potom dostali zase zákaz z ministerstva alebo od majiteľa, že proste nebudú tlačiť denník SME. My sme v tom čase našli tlačiaru v Komárne. Komárňanská tlačiareň nás tlačiť začala. Jeden deň teda v tlačiarne A, druhý v tlačiarne B a tretí v Komárne. To bol brutál, pretože to nebolo ako dnes, že pošlete niečo mailom v pdf-ku. My sme museli posielat' zrkadlo a všetky podklady do Komárna, to je minimálne hodina cesty, ak nie viac. Takto sa vyrábali noviny možno rok, kým sme si nekúpili vlastnú tlačiareň. Inak dnes je to jasné, že o deviatej alebo desiatej dávate posledné texty do novín, vtedy sme už o tretej museli mať prvé vydanie hotové, aby sa o

	<p>dostalo do Komárna, z Komárna do distribúcie a do celého Slovenska. To bol asi jeden z najhorších útokov na noviny, okrem toho, čo som spomínal o zákaze inzercie. To boli také nepríjemné veci.“ (RK)</p> <p>„(...) my sme zažili obrovské množstvo vecí spoločne (s Petrom Tóthom), chápete, za toho Mečiara, tak ako sledovali Peťu a odpočúvali mu telefón, sledovali aj mňa a môj telefón odpočúvali, aj keď voči Peťovi boli oveľa agresívnejší. Zapálili mu auto, keď mal tehotnú manželku, to je akoby tam, niekde neďaleko vás, zapália auto a vy ste blízko. On bol spolu s prezidentom v Turecku na zahraničnej návšteve, jeho žena v siedmom mesiaci tehotenstva, a prosto desať metrov od domu mu zapália auto, rozumiete. To sú veci, ktoré nemôžete zabudnúť, lebo som ich prežil.“ (RK)</p> <p>„(...) to bola taká klasická vec, že jeho ľudia šli po Peťovi Tóthovi, lebo Peťo Tóth robil nepríjemné veci, normálne nás odpočúvali ďalej, to bolo vidieť. Párkrát sme robili aj také ako keby fóriky, že Peťo niekomu zavolať, povedal, že kde bude a išiel úplne inde. My sme išli tam, kde Peťo povedal, že bude, a tak tam sedíte s Ďurom Hrabkom alebo s kým, potom prídu takí traja chlapíci a jedna baba a sedia hodinu pri jednej kávičke. Pokukujú po nás, my pokukujeme po nich a my vieme, že oni sú tam kvôli tomu. Potom zistili, že aha, tak s nami vybabrali a pobrali sa, šli preč. To bolo prosto bežné, toto sme my vedeli.“ (RK)</p>	
<p>Denník SME</p>	<p>„Viete, vtedy noviny v princípe... skoro neexistovala investigatívna žurnalistika, to skoro vôbec nebolo. Noviny sa čítali v zásade cez komentáre.“ (MMŠ)</p> <p>„No ona (v SME) začala, to je pravda, lenže vtedajšia investigatívna žurnalistika proste spočívala v tom, že Peter Tóth mal informácie z paralelnej tajnej služby, ktoré mu prosto dodali a on ich napísal. To reálne nebolo tak, ako dnes, že novinári obchádzajú, hľadajú sami. Je ale pravda, že vtedy ste nemali žiadne verejné dáta, nič nebolo verejné, ste sa prosto nedostali do Obchodného registra, to nebolo možné. Infozákon vtedy neexistoval. To znamená, že prístup k informáciám bol naozaj strašne ťažký (...“ (MMŠ)</p>	<p>Investigatíva</p>

„Tá investigatíva, je treba to brať s rezervou. Ona v zásade využívala zdroje z tejto paralelnej tajnej služby.“ (MMŠ)

„Preto hovorím o spojení medzi novinármi, politikmi a takýmito šedými hráčmi v tej šedej zóne. Dost' ťažko hovoriť o reálnej investigatíve, takej, akú poznáme dnes. To by som úplne netvrdil. Povedal by som ale, že vtedy sa zrodilo aspoň to, že keď noviny uverejnia niečo, o čom politici nechcú, aby bolo uverejnené, nejakú informáciu, ktorá im teda... tak vtedy to vlastne zistili, akú to má silu, aká je to vlastne moc.“ (MMŠ)

„Ja si ale nespomínam na žiadny text, ktorý by bol priamo, možno sa mýlim, ale ja si nespomínam na nejaký text, ktorý by bol investigatívny v tom pravom zmysle, tak, ako to dnes vnímame.“ (MMŠ)

„Pravdupovediac, myslím si, že prvý naozaj dobrý investigatívny text o Mečiarovi urobila až Daša Matejčíková v roku 2000, myslím. My sme založili takú prílohu s názvom Ľudia, ona mala byť taká jemne bulvárna a Daša Matejčíková bola vždy trochu šibnutá, ale inak zvláštna osoba. A ona vtedy vypátrala za čo si Mečiar postavil tú vilu Elektru. Tam, treba povedať, že sa zlomila Mečiarova moc (...) O vile Elektre všetci vedeli, ale nik nevedel, aká naozaj je a za čo. A Daša prišla na to, ako to vlastne celé bolo a hlavne odhalila Mečiarove lži o tých peniazoch. Vtedy sa zlomila Mečiarova aura a aj obyčajní ľudia pochopili, že normálne kradol. Len hovorím o tom, že ak vôbec nejaký investigatívny článok ovplyvnil Mečiarovu éru a jeho politickú budúcnosť, tak to bol hlavne tento.“ (MMŠ)

„(...)to som ešte ja mal tento problém, že ľudia vám niečo prišli povedať, ale skoro nebolo možné to overiť. Dnes máte naozaj obrovské výhody v tom, že máte tie dáta, môžete vypátrať, vyhľadať, máte internet, máte oveľa väčšie možnosti. Vtedy vlastne každá investigatíva stála na svedeckých výpovediach ľudí, lenže ľudia vám niečo povedali, a potom, samozrejme, nechceli zverejniť svoje meno. To znamená, že ste museli overiť informáciu z dvoch zdrojov, čo bolo strašne ťažké. Väčšinou to teda bolo len z jedného. Nemali ste to ako overiť, lebo ľudia sa báli. Oni vám povedali, ale nikdy by sa k tomu

verejne nepriznali, to znamená, že to bolo hrozne ťažké.“ (MMŠ)

„Fakticky si myslím, možno to teraz nezní pekne a je to len môj osobný názor, ale mám prasto pocit, že reálne tento typ investigatívy ešte v 90-tych rokoch neexistoval. To bolo napoly taká partizánčina cez tú tajnú službu. Boli to, povedal by som, často veci, o ktorých sme vedeli, že je to pravda a keď sa napísali, tak sa Mečiar strašne naštvával a aj všetci okolo neho. (...) Takže áno, tá partizánčina spočívala v tom napísať tie veci, ktoré by novinársky neobstáli. My sme vedeli, že je to pravda, tak sa to napísalo, ale dnes by to teda neobstálo v žiadnom prípade.“ (MMŠ)

(začala investigatíva na Slovensku v denníku SME?) „Ťažko povedať. Ja si myslím, že Peter Tóth bol prvý investigatívny novinár (...)“ (AF)

„Samozrejme bolo dôležité aj to, že už fungovala aj investigatíva. Investigatívne novinarstvo tu v 90-tych rokoch alebo v prvej polovici 90-tych rokov naozaj neexistovalo. Nikto to nevedel robiť, nikto to nerobil. Začalo sa to robiť v SME. Prvé kauzy boli z dnešného pohľadu úplne naivné, ale bolo to už také, že niekto, kto nesúhlasil s vládou, doniesol nejaké papiere, pretože tak sa väčšinou zbystrí, keď niekto na niečo upozorní. To som zažila naozaj prvýkrát v SME, že som videla, že také sa robí a začína sa robiť. Bolo to ešte veľmi v plienkach, veľmi v plienkach, ale už to začínalo fungovať. Niekto doniesol nejaké papiere a ten redaktor išiel a pýtal sa. To bolo pre moc šokujúce. Už len to, že niekto z nejakého ministerstva doniesol nejaké papiere, čiže tento začiatok investigatívy bol dôležitý.“ (EČ)

„Aj keď nejakí ľudia niečo vedeli, vtedy neboli nejaké Biele vrany, ale doniesli to do SME a tam sme to zverejnili. Vtedy sme si to ani veľmi neoverovali, tak to nebolo, ani sme to vôbec nevedeli, ale zverejnilo sa. To sú také zárodky investigatívy, ktoré boli v niečom naozaj smiešne, ale zároveň to niekto musel začať, a tam sa to začalo. To bolo vidieť, že sa tam našli ľudia, čo bolo fajn, pretože sa tu začala robiť normálna žurnalistika.“ (EČ)

„Alebo sa nám zrazu objavili nejaké materiály na stole, že niekto prišiel a väčšinou anonymne to doniesol, lebo ľudia sa teda báli.“ (SK)

(Začala investigatíva na Slovensku v SME?) „Ako v tlačенých médiách asi áno (...) sme neboli úplne sami jediní, ale boli sme dôležití. (...) . Musí sa niekto rozhodnúť, že títo budú vyčlenení a nemusia každý deň nosiť spravodajstvo, ale môžu dva týždne na niečom robiť. A to je strašne dôležité rozhodnutie. Je to aj otázka peňazí, lebo keď tu šetríme na každom... tak nemôžeme robiť toľko, koľko robia napríklad Washington Post alebo iné veľké noviny. Investigatívu sme ale robili. Podľa mňa celý ten únos, o ktorom bol teraz ten film, tak tá novinárka, čo tam bola, tá nebola z nejakého regionálneho plátku, bol to náš kolega, ktorý všetko sledoval a skúmal, SME o tom prinášalo informácie. My sme boli tí, čo do toho stále búšili, stále tomu prinášali ďalšie a ďalšie podrobnosti.“ **(SK)**

(Začala investigatíva v denníku SME?) „Áno. (...) SMEčko ale, hovorím, robilo normálne analýzy, s databázami sa vždy robilo, vždy sme mali ľudí, ktorí robili trebárs dva týždne na jednej veci. A nielen politickej, jasné, že aj prepojenia, ale už aj cez ekonomiku. A vravím, aj rozpočet sa vždy analyzoval. Pozeralo sa na to, čo sa splnilo a čo sa nesplnilo. Leško mal neskutočnú databázu z minulosti, všetky tieto veci. On potom vlastne robil tú autorskú stranu, vždy vlastne o jednom mečiarovcovi. (...) . Určite áno. Určite SMEčko bolo prvé. A hovorím, to už začalo s Karolom, akože nie až ex post, ale už sa začali robiť veľké veci.“ **(JČ)**

(Začala investigatíva na Slovensku v denníku SME?) „Myslím si, že áno, lebo to bolo také obdobie, kedy mal denník SME celé oddelenie reportérov, tam bol Ďuro Mravec, Eva Čobejová, Vašo Pankovčín, Ľubo Lazový a podobne. Myslím, že tam sa to začínalo, tie reportáže. Investigatíva začala, respektíve pokračovala (...) keď bol zavraždený mladý Kováč a zabitý Robo Remiáš. Tam sme išli, tam už to bolo vidieť, že to je investigatívna žurnalistika, ale samozrejme to nie je to, ako si to dnes všetci interpretujú, ako Woodward a Bernstein, ale predsa len na slovenské pomery to bola dobrá investigatíva. Niečo ešte robili v Domine, rozmýšľam, kde ešte boli takíto ľudia... ale SMEčko bolo jedno z prvých, ktoré sa týmto veciam venovalo.“ **(RK)**

„Peter Tóth zase robil pre zbrojársku lobu a kdejaké kšefty armádne, potom sa neskôr ukázalo, že bol v SIS-ke. To sa prevalilo už počas mňa, ale až keď som ho vyhodil. Ja už som to ale tušil, hlavne som videl to, čo píše.“

(MMŠ)

„(...)vtedajšia investigatívna žurnalistika proste spočívala v tom, že Peter Tóth mal informácie z paralelnej tajnej služby, ktoré mu prosto dodali a on ich napísal.“ (MMŠ)

„(...) a tá paralelná tajná služba, to boli ľudia okolo Cibulu, ktorý teda tiež nebol v žiadnom prípade čistý, ale mali tie informácie od Lexovej SISKy, lebo tam mali všelijakých kamošov. No a Peter Tóth s nimi chodil neustále. On bol vlastne ich predĺženou rukou. Tá investigatíva, je treba to brať s rezervou. Ona v zásade využívala zdroje z tejto paralelnej tajnej služby.“ (MMŠ)

„(...) on (*Mečiar*) aj jeho kolegovia, a vyvolával vlastne v ľuďoch agresivitu. Peter Tóth bol zbitý.“ (AF)

„Ja si myslím, že Peter Tóth bol prvý investigatívny novinár, aj keď naňho dnes nikto nenájde dobré slovo, na druhej strane ale faktom zostáva, že bol prvý investigatívny novinár, že mal kontakty v tajnej službe. To, že to potom nezvládol a stal sa de facto súčasťou tajnej služby, prešiel teda z toho novinárskeho povolania do celkom iného povolania, je samozrejme asi chyba. Je to nepríjemné, pretože akoby vlastne zdiskreditoval svoju predchádzajúcu prácu, ale určite v tom období rokov '94-'95-'96 bol kľúčovou postavou a najvýznamnejším investigatívnym novinárom. Tak by som ho charakterizoval.“ (AF)

„Petrovi Tóthovi tam (*počas vlády VM*) hádzali nejakých mŕtvych potkanov do bytu, kde bola tehotná manželka...“ (EČ)

„Samozrejme Peter Tóth, ktorý dnes je taká zvláštna postavička, ale v tom čase bol veľmi statočný človek a novinár, sa spojil s ľuďmi z paralelnej SIS-ky a spolu začali rozkladať štátnu moc a tak, že písali napríklad o SIS-ke, vedeli ju vtedy odpočúvať. Peter Tóth to vlastne potom zverejňoval v SME, a to bolo pre nich úplne šokujúce. Oni napríklad vedeli presne, že kde je sledovačka. Z dnešného hľadiska to nie je celkom kóšer, čo robil ten Peter, ale v tom čase to bolo pre tú moc veľmi prekvapujúce, že ešte

aj takúto zložku, akou je SIS, niekto nabúral. A tí novinári sa do nej s pomocou paralelnej SIS-ky nabúrali. Keď sme ale zverejnili, že niekde nejaké autá, Peter vtedy zverejnil značky tých áut, že toto sú SIS-kári, tak pre nich to bolo, no cítili sa úplne rozhodení a slabí, keď sa toto dokázalo.“ (EČ)

„(...) stalo sa to, že sa ukázalo, že spolupráca Petra Tótha s tajnou službou je za hranou, lebo sa ukázalo, že je členom tajnej služby, tam sa teda začínalo veľa vecí meniť.“ (EČ)

„Jemu to tak padlo do lona, nikomu sa do toho vlastne veľmi nechcelo... s tými mafiánmi sa stretávať. Tie 90-te roky boli strašné a on bol naozaj mladý, z nás asi taký najmladší, ledva skončil školu, keď prišiel. Nieкто to robil a buď ochorel alebo tak... a že kto tam teraz pôjde. A poslali Peťa. A on sa potom do toho zažral, zahryzol, možno aj tým, že bol taký mladý. Potom mu všelikto vyčítal, že ako sa to zvrhlo, lebo aj to vidím v tom, že bol prosto mladý. My sme boli strašne chudobní ako novinári a on zrazu chodil, keďže tie informácie musel brať od zdroja, tak chodil za tými mafiánmi, ktorí chodili na fárach a pili chivas regal whiskey a boli oblečení, zlaté reťaze... a keď človek, možno nie každý mladý, ale niekoho to prosto tak zláka a potom tam trochu s nimi začal podľa mňa paktovať, ale mne sa zdalo, že šlo vždy o dobro tých novín, že chcel čo najviac informácií získať pre ne. Potom už, ako odišiel, som to nesledovala. Jeho knihu som neprečítala, takže neviem toľko, koľko kolegovia, ktorí ju prečítali. Ja som ho ale vtedy, keď bol mojím kolegom, mala rada a bola som rada za to, čo robí, aj keď on už potom mal tiež malé deti a jemu sa najviac vyhrážali, jemu vybuchlo auto a jemu na dvere zavesili čiernu mŕtvu mačku a tak. On bol ten, čo bol najviac na rane. On a Karol. Lebo mal najviac informácií, lebo za tými ľuďmi chodil. Oni dvaja boli teda tak najviac zasiahnutí tými zákulisnými mafiánskymi praktikami.“ (SK)

„Po Tóthovi, keď sa to prevalilo, ja som bola v takom šoku... úplne ste si neuvedomovali dôsledky toho konania, v tom čase. Keď sa na to teraz pozeráte po tých dvadsiatich rokoch cez tu prizmu terajšej spoločnosti (...) Vtedy to bolo normálne. (...) Keby sa to teraz prevalilo, tak pre boha. On bol platený paralelnou SIS-kou. Tou

akože dobrou, ale to sa nerobí. Ad jeden, ohrozil reputáciu celých novín, ad dva, on za to dostával peniaze, čo je už úplne... nemôžte. Nevie ani k čomu by som to prirovnala. To je jednoducho tak šialené. A teraz sa tvári, že aký je odborník. Nevie, kto ho oslovuje. (...)Teraz cez tú prizmu si jednoducho neviete predstaviť, že by váš kolega... hoci možno robí niečo, o čom neviete, aj keď vždy sa to prevalí, no zase sa posunie spoločnosť ďalej, že toto sa nerobí.“

(JČ)

„ Niektorí z našich redaktorov, napríklad Peťo Tóth, keď robil veci okolo zavlčenia mladšieho Kováča, tak bol normálne sledovaný, odpočúvaný a dokonca ho ja napadli.“ **(RK)**

„ Investigatíva začala, respektíve pokračovala, na to nadviazal potom Peťo Tóth, keď bol zavlčeny mladý Kováč a zabitý Robo Remiáš.“

(RK)

„ Peťo, to je moja trauma, lebo ja som bol jeho šéf a mal som niektoré veci buď odhadnúť alebo spozorovať. Ja som ich nespozoroval. Ja som síce vedel, s kým všetkým sa Peťo stretáva, pretože v tom čase, za Mečiara, keď Peťo robil tú investigatívu o zavlčení mladšieho Kováča a okolo Roba Remiáša, stretol sa v priebehu dňa s množstvom ľudí. Stretol sa aj s takým človekom, ako Marián Kočner, ale stretol sa aj s takým človekom, ako bol Cibula alebo prvým šéfom SIS-ky, ale aj s advokátmi sa stretával. Stretával sa teda s týmito v tomto rizikovitom prostredí, ale prinášal exkluzívne informácie, čiže som mu to toleroval. Vedel som, že je to strašne silné pokušenie v čase, keď ešte nie ste mentálne celkom dozretý, sa stretávať s takýmito ľuďmi, pretože niekedy podľažete niektorým tým hráť, neodhadnete, že čo sa deje a podobne. To bolo ale ešte v tom čase za Mečiara, keď bol Peťo v tej paralelnej Slovenskej informačnej službe. Toto by som mu odpustil, odpustil by som mu to, že to robil, pretože to bolo v záujme novín a prekročoval isté hranice, ale prinášal informácie. Potom už, keď bol Mečiar preč, sa neskôr ukázalo, že Peťo s nimi začal spolupracovať a toto už je podľa mňa jednoznačne za hranicou toho, čo môže novinár urobiť. On si teda vie nájsť svoju interpretáciu, prečo to robil, aj zdôvodnenie, je to v tej knižke Bežec, ale ja ako novinár to ťažko... ja to prosto neakceptujem. Myslím si, že

toto je pre novinára neprijateľné a akokoľvek hovorí, že nikdy nevyňášal informácie o novinároch, o prostredí redakcie, ja mu môžem veriť, no nemusím. Nevie, prsto neviem, čo si mám o tom myslieť. Dúfam, že o nás a naše informácie neuposúval, ale toto je vec, ktorá sa nerobí. Na druhej strane tým, že my sme zažili obrovské množstvo vecí spoločne, chápete, za toho Mečiara, tak ako sledovali Peťa a odpočúvali mu telefón, sledovali aj mňa a môj telefón odpočúvali, aj keď voči Peťovi boli oveľa agresívnejší. Zapálili mu auto, keď mal tehotnú manželku, to je akoby tam, niekde neďaleko vás, zapália auto a vy stojíte blízko. On bol spolu s prezidentom v Turecku na zahraničnej návšteve, jeho žena v siedmom mesiaci tehotenstva, a prsto desať metrov od domu mu zapália auto, rozumiete. To sú veci, ktoré nemôžete zabudnúť, lebo som ich prežil. A ja keď sa budem dívať na Peťa, nebudem sa dívať len na človeka, ktorý zlyhal ako novinár, ale ako na človeka, ktorý urobil to, čo sa báli mnohí. Peťo nebol prvý človek, ktorý dostal ponuku robiť na únose mladšieho Kováča, to dostali niekoľkí reportéri v denníku SME, ktorí sa toho zľakli. Ale Peťo, tým, aký bol odvážny a trochu dobrodruh, on sa do toho pustil. Ja Peťa nevnímam iba takto, pamätám si aj to dobré na ňom. Takže ja ho nikdy nebudem odsudzovať tak, ako ostatní. Pravda je, že nikoho nepodrazil tak, ako Milana Šimečku a mňa, pretože Milan bol vtedy šéfredaktor a ja som bol jeho šéf. Ak naňho niekto môže byť najviac našťvaný, tak to sme my dvaja. Nik iný, ale my dvaja najviac. Pokiaľ viem, tak Milan má samozrejme svoj názor, ale je, a ja tiež, oveľa zdržanlivejší, ako tí, čo na ňom nenájdu nitku suchú.“ **(RK)**

„(...)to bola taká klasická vec, že jeho ľudia šli po Peťovi Tóthovi, lebo Peťo Tóth robil nepríjemné veci, normálne nás odpočúvali ďalej, to bolo vidieť. Párkrát sme robili aj také ako keby fóriky, že Peťo niekomu zavolať, povedal, že kde bude a išiel úplne inde. My sme išli tam, kde Peťo povedal, že bude, a tak tam sedíte s Ďurom Hrabkom alebo s kým, potom prídu takí traja chlapíci a jedna baba a sedia hodinu pri jednej kávičke. Pokukujú po nás, my pokukujeme po nich a my vieme, že oni sú tam kvôli tomu. Potom zistili, že aha, tak s nami

	<p>vybabrali a pobrali sa, šli preč. To bolo prosto bežné, toto sme my vedeli.“ (RK)</p>	
<p>Denník SME</p>	<p>„Alexej vtedy prišiel za mnou, keď Karol zomrel (...) že nemá nikoho, kto by mohol... že si myslí, že som jediný, kto by to mohol naozaj robiť a ja som mal vtedy pocit, že tie noviny sú strašne dôležité a bola by hrozná tragédia, keby mali pod nejakým zlým šéfredaktorom zaniknúť alebo sa oslabiť, tak som to vzal skôr z takej povinnosti s tým, že človek nemôže tento typ výzvy odmietnuť. Aj som ale veľmi dobre vedel, že to už bolo vlastne po páde Mečiara, že novinový svet vôbec a slovenská žurnalistika sa bude musieť radikálne zmeniť. Vedel som, že to musí niekto urobiť. Ja som si teda povedal, že to urobiť idem a bola to teda strašná drina.“ (MMS)</p> <p>„Ja som z tých novín musel urobiť noviny modernej doby, teda už nie aktivistické, ale v klasickej demokracii. Trvalo mi to... myslím, že do normálneho režimu, minimálne dva roky. Minimálne. Po troch rokoch sme už, myslím, mohli povedať, že tie noviny sú stabilizované, ale to bolo veľmi ťažké, lebo ľudia neboli vôbec zvyknutí robiť reálne spravodajstvo, lebo ich celý návyk bol, že chodili na tlačovky, a potom písali často neoverené informácie. Vlastne sa veľmi nepísalo ani o živote, vôbec, akože nielen o tom politickom, všetko to boli politické noviny, takže tam bolo treba veľmi rozšíriť a vymeniť redakciu spravodajstva. A potom, ako posledné som si nechal, lebo tam som mal veľký problém, musel som vymeniť komentátorov. Musel som potom vyhodiť Petra Tótha, Roba Kotiana a vlastne aj Ďuro Hrabka, čo boli traja hlavní komentátori denníka, ktorí boli natoľko spätí s tým politickým životom, že oni boli vlastne predĺženou rukou politikov. Teda zostali. Ten problém je, že čitateľ to nevníma, ale ja som to stále častejšie videl. Ja som s nimi mal porady často, aj sme si hovorili... ale ten problém bol proste v tom, že aj Peter Tóth, aj Róbert Kotian, aj Ďuro Hrabko boli vlastne ako výkladná skriňa toho denníka. Ľudia boli proste navyknutí na tých komentátorov, pre nich to boli ikony toho boja proti Mečiarovi. (...)Trvalo mi to dlho, lebo som nemal náhradu a musel som čitateľov nejako pripraviť na to, že aj bez týchto</p>	<p>Denník SME po odchode Vladimíra Mečiara z vlády</p>

mien tie noviny prosto budú môcť čítať. Nebola to ľahká operácia, takto to hovorím, oni mali veľmi silné postavenie ako protimečiarovské hviezdy a ľudia na nich boli proste zvyknutí. Musel som teda aj takticky čakať a hlavne som musel mať náhradu, a to nebolo ľahké.“ (MMŠ)

„Karol bol prosto človek, ktorý tam bol absolútny boh a ja som tam v niektorých okamihoch vlastne prišiel rúcať jeho pomník, respektíve tak som bol niekedy niektorými ľuďmi vnímaný. Práve keď som vyhadzoval Petra Tótha alebo Róberta Kotiana, tak samozrejme, to som rušil modlu, čo nebolo jednoduché.“ (MMŠ)

„A postupne sa totiž za Dzurindu stávali komentáre stále menej významným faktorom tých novín, oveľa dôležitejšie začínalo byť spravodajstvo a názory v zásade... (...) vtedy, mali sme potom a prieskumy, že komentáre čítalo v novinách stále menej ľudí (...)“ (MMŠ)

„To už je problém vlastne... ten prechod bol v poriadku, tie noviny rástli, my sme mali vlastne v roku 2003-2004 osemdesiat tisícové predaje, to boli veľké noviny. A veľmi úspešné, veľa zarábali. Tie noviny vlastne vtedy zažili svoj vrchol, myslím z hľadiska nákladu a aj dosahu. Myslím, že v tom maxime sme mali 10% čítanosti, čo je obrovské číslo a takéto noviny. Mojm cieľom ale bolo tie noviny urobiť ako širokospektrálne liberálne noviny, kde bude mať ľavica i pravica svoj priestor na tej publicistike a spravodajstvo bude nezávislé od názorov. Spravodajstvo je prosto také, že idete po tom, čo sa deje, a mimo politiky. Pamätám si, že keď bola zdravotnícka reforma alebo daňová, tak sme ju síce chválili komentárovo, lebo asi bola potrebná, teda tú zdravotnícku už menej, ale tú daňovú sme ešte chválili, zároveň sme sa na to pozerali tak, že čo to urobí s ľuďmi. Celá tá transformácia bola pomerne krutá, tá Dzurindova, to nebolo ľahké, padla životná úroveň pre mnoho ľudí, to je holý fakt, a my sme si to všímali, lebo som tvrdil, že liberálne noviny nemôžu slepo nasledovať vládu, aj keď si myslia, že robí dobré kroky.“ (MMŠ)

„Tam som začal narážať po nejakom čase hlavne na ekonomické oddelenie novinárov, občas už aj na... potom mi do toho začali kafrat už a politici, a to takým spôsobom, ktorí je ťažko

postihnuteľný, v podstate sa pokúsili ovplyvňovať tie noviny tým, že sa kamarátili s mojimi novinármi, nie so mnou, lebo vedeli, že to nejde. (...) Tam som narazil vlastne na ideologický problém, pretože tá generácia, ktorá už dnes dozrela a už sú dnes zrelí novinári a už to vidia inak, ale vtedy boli mladí a prsto uverili tej neoliberálnej ideológii tak, že som sa dostal do hlbokého sporu s časťou redakcie, hlavne teda touto ekonomickou, ale dokonca potom aj s majiteľom, Petrom Vajdom a Alexejom, ktorí boli veľmi na strane Dzurindových reforiem a vyčítali mi, že Dzurindu príliš kritizujem. A vôbec, že moje videnie sveta je príliš ľavicové, z ich pohľadu. Takže tam postupne, ale to tak bolo posledné dva roky som s tým dosť bojoval, ale dovtedy nie, dovtedy to bolo celkom fajn. Potom začal byť ten spor hlavne o tú zdravotnícku reformu a o dopad tej daňovej reformy a dôchodkovej, lebo tam to nebolo celkom jasné, aký ten dopad bude, to už bol ale ideologický spor. Dnes si myslím, že som mal pravdu, ale bol som... odišiel som vlastne zo SME z tohto dôvodu, hlavne preto, lebo som nechcel byť dlhodobo v spore s majiteľom Petrom Vajdom a s Alexejom, ktorý bol môj kamarát, ale v tomto sme vlastne narazili. Ja som povedal, že takto ďalej jednoducho nemôžem robiť. Ja som mohol byť naďalej nezávislý, len som nechcel byť v tom permanentnom spore. Vyčerpávalo by to všetkých, tak som povedal nech si to tak robia.“

(MMŠ)

„To bola úloha Milana Šimečku a myslím, že to urobil pomerne rýchlo. Ťažko subjektívne posudzovať, že kedy sa to udialo, ale z hľadiska objektívnych čísel, denník SME začal znovu stúpať v predaji po roku 2002, čiže medzi 98-mym a 2002-hým náklad denníka SME klesal a od roku 2002 začal stúpať. Milan Šimečka bol vo funkcii do roku 2006, čiže niekde v tomto období, myslím, došlo k tej zmene a štandardizácii denníka SME z typicky opozičného média na všeobecne politické médium.“

(AF)
(po tom, čo VM nezložil vládu a čo na post šéfredaktora SME nastúpil MMŠ) „Odišlo veľmi veľa ľudí za Šimečku – odišiel Peter Tóth, vynútené, odišiel Róbert Kotian, tak povediac dobrovoľne, to znamená dvaja kľúčoví

komentátori Karola Ježíka odišli. Predtým, úplne nepamätám čas, odišiel Marián Bednár, ktorý bol tiež výrazne profilovaný. Ivan Štulajter, ktorý zas skončil v Sas. To znamená, že prvá generácia tých významných komentátorov odišla a nahradila ich ďalšia generácia komentátorov, a samozrejme, Milan Šimečka si vytvoril úplne nové vedenie denníka SME. Ono to ide ruka v ruke, samozrejme, tie personálne zmeny so zmenou šéfredaktora.“

(AF)

„Vtedy vlastne nastala aj zmena politická, to znamená, že Mečiar prehral, teda vyhral voľby, ale nebol schopný zostaviť vládu. Po tom 98-mom sa tá situácia samozrejme zlepšila aj finančne, potom sme zas ale získali internacionálnych konkurentov do regiónov, lebo my sme začali v roku '97, kedy sme začali produkovať nejaké voľné zdroje, investovať do regionálnej tlače, tie naše voľné zdroje, preto vlastne vznikla i tá tlačiareň v Košiciach, čo nám zas pomohlo plynule prebrať celú redakciu denníka Korzo a vytvoriť denník Korzár. Bez tej rotačky by to bolo oveľa ťažšie. Tú rotačku sme tam však nestavali preto, stavali sme ju ako rotačku, kde sme tlačili východoslovenské vydanie denníka SME z východoslovenskou mutáciou, lebo sme tam mali východoslovenskú prílohu (...)To vydavateľstvo začalo fungovať ako úplne normálne komerčné vydavateľstvo, začalo zarábať peniaze a investovať ich. Hovorím ale, že to bolo na tom prelome rokov '97 a '98 s tým, že do 98-meho sme aj splatili všetky pôžičky, ktoré sme mali od MDLF a po páde Mečiara sme zas získali konkurentov vo forme nemeckej firmy Verlagsgruppe Passau, ktorá nám vlastne konkurovala v regiónoch, lebo ona vlastne skúpila de facto všetko ostatné, čo sme nekúpili my, a to veľmi rýchlo, v priebehu asi šiestich mesiacov. S touto firmou sme sa v roku 2000 dohodli, že vytvoríme joint venture, pretože ten súboj v regiónoch bol veľmi vysilujúci. Tam sme znovu začali byť stratoví na regionálnych periodikách, lebo oni tlačili dole cenu výtlačkov, mali zľavy na inzerciu. Bol to taký typický súboj dvoch vydavateľstiev, ktorý sme teda uzavreli fúziou a odsúhlasením tejto fúzie na protimonopolnom úrade. Odvtedy sa to obrátilo a od roku 2001 sme začali zas produkovať zisk, takže od roku 2001 je tá firma

vlastne permanentne zisková, pričom sme tie prebytky, ktoré sme produkovali, investovali do rôznych novín a rôznych akvizícií. Tak to asi fungovalo.“ (AF)

„Keď padol mečiarizmus, situácia sa radikálne zmenila. Bolo treba nájsť nové mechanizmy, ako fungovať. Vtedy sa stalo, že zomrel Karol Ježík, bolo to také zvláštne. Aj ja som vtedy zo SME odišla.“ (EČ)

„Stalo sa teda to, že zomrel Karol Ježík, stalo sa aj to, že bolo treba inak fungovať, stalo sa to, že sa ukázalo, že spolupráca Petra Tótha s tajnou službou je za hranou, lebo sa ukázalo, že je členom tajnej služby, tam sa teda začínalo veľa vecí meniť. Redakcia nebola vo veľmi dobrej situácii, pretože musela nájsť nový spôsob fungovania. Tým, že prišiel Milan Šimečka, tak sa to akoby začalo budovať. Inak. A to som tam ja už nebola. Mala som sa tam vrátiť, Milan Šimečka veľmi chcel, aby sme sa tam vrátili spolu s tým, že ja som mala byť jeho zástupkyňou, ale ja som nechcela, lebo sme si vtedy adoptovali dieťa a chcela som ísť na materskú, takže som už nechcela ísť do denníka. To je predsa len taká otrocká robota. Tým sa moje pôsobenie v SME skončilo.“ (EČ)

„On (*denník SME*) mal potom veľmi turbulentné obdobie za Milana Šimečku, k čomu sa už nechcem nejako...to už netreba ani rozoberať. Bolo to veľmi turbulentné obdobie, lebo sa hľadalo, ako fungovať v normálnych časoch. Milan Šimečka sa o to veľmi snažil a je známe, že keď odchádzal, tak verejne povedal, že si myslí, že sa mu to nepodarilo.“ (EČ)

„(...) ťažko povedať, ja si myslím, že aj v tom čase Dzurindovej vlády to nebol zlý príbeh. Milan to trošku vyhrotil, tak, že vraj veľmi slúžili pravicovej vláde. Ja som to až takto dramaticky nevidela. (...)Do akej miery sa tam už snažila tá pravicová Dzurindova vláda ovplyvňovať SME...Milan mal pocit, že to tak bolo, ja som pri tom už nebola, preto to nechcem hodnotiť. Ale nebol to podľa mňa zlý príbeh ani za Dzurindu.“ (EČ)

„Ja som napríklad tri mesiace aj viedla redakciu, to už Alexej aj zabudol, musela som mu to pripomenúť, lebo Karol umrel v decembri, na začiatku a Šimečku vymenoval Alexej niekedy v marci, takže ja som bola poverená vedením vlastne v takej strašne ťažkej situácii aj tým, že

to bol taký blízky človek. Ja som vlastne slúžila ako vedúca vydania, mala som prosto na starosti výrobu, keď umrel. Museli sme vyjsť, museli sme vymyslieť, ako to bude v takej situácii, keď vám je úplne tak, že by ste sa najradšej zložili, tak vy musíte robiť. Tie tri mesiace boli tiež také, boli sme z toho prosto vykoľajení a museli sme sa snažiť, aby to čitateľa nezasiahlo, aby to necítil. (...)Ja som na to nikdy nepozerala zvrchu, lebo ja som už predtým bola zástupkyňou šéfredaktora, takže to nebolo len preto, že som tam už roky, ale že som bola jeho zástupkyňou.“ (SK)

„Nebola som na tom teda tak, že by som tam prišla z píšeckeho redaktora, ja som tých ľudí viedla i dosť dlho predtým, to ale bolo úplne iné pred tou autoritou Karola Ježíka ako keď som... Oni ale všetci chceli pomôcť, lebo vedeli... všetci mali radi aj jeho, aj noviny.“ (SK)

„Keď sa to potom upokojilo, lebo došlo v tom čase SDK, nejaká normálna koalícia, tak zrazu ste si uvedomili, že ten pocit, keď pol roka nič nebuchlo, že dá sa. Oni teda robili konkrétne kroky, ktoré teda neboli populárne, tiež sme o tom písali, ale že sa dá fungovať aj inak.“ (JČ)

„Ja mám pocit, že ešte to Dzurindove prvé volebné obdobie... takto, aby to nevyznelo hlúpo, lebo áno, ale napriek tomu...rozmyšľam, že kedy to tak bolo. Voľbami sa to podľa mňa skončilo, teda časť skončila. Čakali ste, že čo urobí táto vláda, ale za tie dva-tri-štyri roky, ešte za tej prvej vlády sa to nejakým spôsobom ťahalo, pretože ste od tej vlády niečo očakávali a ona aj prijímala nejaké zákony.“ (JČ)

„Jednoducho ale za tie štyri roky oni ešte... v podstate to tu bolo, čakali ste, podporovali ste ich nejakým spôsobom tým, že sa informovalo a písalo. Nie žeby ale noviny neboli kritické, keď niečo vyskočilo, tak ste na tom robili, nebol to problém. Potom si už aj Dzurinda myslel, že ho nemáme radi. Že sme boli takí, a teraz už nie. (...) Čiže to len prvé štyri roky boli také.“ (JČ)

„Ako tie prvé štyri roky ešte áno, myslím si ale, že tie ďalšie, tam sa to už potom preklopilo s tým, že sa potom už išlo do Európskej únie, Šengen a podobne. Tak postupne. Práve aj Dzurinda vlastne umožnil, nech už je mu politická zem ľahká, že sme ho mohli kritizovať bez toho, oni nejakým politicky dospeli, mohli sme ho kritizovať bez toho, že by to bral osobne.“

Tá spoločnosť sa nejakým spôsobom vyvinula. Preto vravím, že ten skok, ktorí sme v občianskej spoločnosti spočiatku urobili a potom v nejakej politickej kultivácii, že k tomu prispel ten Dzurinda, ktorý bol najprv veľmi zaskočený, že ho kritizujete, sťažoval sa, odkazoval všeličo redaktorom, to tiež, vykrikoval a podobne. Potom sa to nejakým spôsobom upokojilo. Ich prvé volebné obdobie ale bolo také vyčkávacie kvázi. Tiež sme nemohli, že nastúpil Dzurinda a teraz na neho ideme hľadať...ono to tak úplne nefunguje. Potom už ale jasné, lebo stihli aj oni narobiť prúsery. Každá vláda narobí prúsery. To sa nedá, že by nenarobila. Čiže až druhé obdobie bolo také, to sme ale už boli v Európskej únii v 2004-tom tuším.“ (JČ)

„Ešte to prvé volebné obdobie s Dzurindom bolo také, že nestihli narobiť prúsery, čistili to, vychádzali skôr tie mečiarovské veci, tí kostlivci vypadávali, keď to takto použijeme. Ale druhé volebné obdobie už začali robiť prúsery, tak sme ich riešili. Vtedy to už bolo také, že vám to bolo jedno. Aj tí novinári nejakým spôsobom dospeli (...“ (JČ)

„Myslím si, že to trvalo ešte niekoľko rokov po nástupe Dzurindu, pretože ako zomrel Karol, potom sa šéfredaktorom stal Milan Šimečka. Možno poznáte tú jeho okrídlenú vetu, ktorú povedal o denníku SME, keď odišiel... že denník SME pravdu nehľadá, denník SME ju vlastní. To je taká Milanova veta, ale pravda je, že tú vetu, tento princíp, zaviedol Milan Šimečka po tom, ako sa stal šéfredaktorom po Karolovi. Presne tam sa ako keby v záujme obavy alebo čohosi, aby nás neupodozrievali z toho, že sme naklonení Dzurindovi, čo teda Šimečka nebol, jednoducho sme išli trochu do extrému, išli sme do extrému a veci, ktoré si nezaslúžili ani takú obrovskú pozornosť, ani takú obrovskú kritiku, tak v denníku za Milana Šimečku ten obrovský priestor dostali. Bolo to trochu nevyvážené, ale bola to aj taká nejaká prirodzená reakcia na to, aby nás nepodozrievali z toho, že tí, s ktorými sme za Mečiara spolupracovali a boli akoby parťáci, že v tom pokračujeme. Bol to jeden taký prirodzený dôvod, že zabudnite na to, my nemáme s Dzurindom nič spoločné. V záujme toho, aby na to ľudia zabudli, boli ochotní Milan a niektorí novinári v denníku SME ísť aj za

	<p>hranu, čo bol aj jeden z dôvodov, prečo som ja aj potom odišiel. Ja som si s Milanom nerozumel. Jednoducho to ale chvíľu trvalo, potrebujete tiež čas, aby ste si našli nejakú tú pozíciu, že áno, padni komu padni, ale ja to poviem takto, je trochu rozdiel, keď je niekto pedofil a keď niekto je iba neverný. Nevnímam to na tej istej rovine. Toto je pedofil a toto je neverný človek. Tak by som to povedal. Toto sú isté svinstvá a aj toto sú svinstvá, ale menšie. Ja by som zvážil, že toto je naozaj prúser a toto je tiež prúser, ale hľadám na to iný slovník. A to sa myslím denníku SME dosť dlho nedarilo, práve tým, že Milan mal pocit, že treba sa tomu nejakou ubrániť plus to, že on Dzurindu veľmi nemusel.“ (RK) „V tom čase, myslím, že to bolo tak štyri-päť-šesť rokov, myslím si, že až za Matúša Kostolného sa to podarilo dostať do nejakej pozície takých moderných novín, kde bez ohľadu na to, kto je pri moci, môžete sa na nich spoľahnúť.“ (RK)</p>	
<p>Denník SME</p>	<p>„(...) my sme začali v roku '97, kedy sme začali produkovať nejaké voľné zdroje, investovať do regionálnej tlače. (...) Snažili sme sa vlastne investovať do krajských miest, ktoré mali zároveň tvoriť i vyslané redakcie denníka SME.“ (AF) „(...) netvrdím, že denník SME alebo ja osobne mám zásluhu na tom naštartovaní toho digitálneho procesu, v niektorých parciálnych rozhodnutiach určite áno, môj hlas bol dôležitý, ale celú tú ideu spoplatňovania obsahu priniesol Tomáš Bella, ktorý je teda v Nku. Kľúčovou myšlienkou bolo, že to nebude robiť jeden denník, ale viaceré vydavateľstiev, lebo preraziť na trhu tú zvyklosť, že za digitálny obsah sa neplatí, bolo veľmi zložitý. My sme to prvýkrát skúšali s Valérom Kotom prvýkrát niekedy v roku 2004 a za jeden rok činnosti, za Milana Šimečku, sme mali osemdesiatšesť predplatiteľov. Uzavreli sme to vtedy ako beznádejnú vec. (...) my sme to v tom 2004-tom urobili veľmi skoro.“ (AF) „Potom vlastne prišiel Tomáš Bella s ideou vyskúšať to znovu, šesť vydavateľstiev, cez Piano, čo bola kľúčová vec, hoci my sme vedeli, že ako SME tam privedieme najviac predplatiteľov, preto sme mali v zmluve možnosť jednostranne z Piana vystúpiť. Ja som</p>	<p>Inovácie</p>

si zas uvedomoval to, že my tam dovedieme veľmi veľa čitateľov a oni začnú čítať všetky tie denníky, a potom sa peniaze rozdeľovali podľa time-spendingu, to znamená, že na pozadí toho, koľko článkov ste prečítali z .týždňa, koľko z Plusky alebo od koho. Takže sme si vlastne vytvorili ten mechanizmus, možnosť výstupu, čo sme teda nakoniec po rokovaní s Pianom aj využili. Oni sú teraz aktívni skôr na americkom kontinente, v princípe. Tomášova idea bola teda kľúčová, moja podpora bola kľúčová, potom zopár mojich rozhodnutí, ale na druhej strane len na základe toho, že my sme vytvorili nový trh, tak oni boli schopní odísť do nového projektu, lebo oni by inak neboli schopní odísť.“ **(AF)**

„Keď bola napríklad Olympiáda, už neviem kde, bol tam časový posun, tak *(Karol Ježík)* vymyslel, že budeme vydávať Olympijský poludník. Tak my sme robili ešte jedny noviny, poludník, pričom zahraničníari povedali, že to sa nedá robiť a on, že jak že sa nedá... tak on sám sedel na športe a robil to, mňa potom zavolať, že Svetlana, pod' sem, ty to spravíš, ty spravíš za zahraničiarov to zahraničie...“ **(SK)**

„My sme vymýšľali stále niečo nové a nové, jemu s páčilo projekt Gazety Wyborczej, kde bolo vždy dôležité to regionálne, to tvrdil. Ja, čo som bola francúzštinárka, tak vo Francúzsku majú tie regionálne denníky väčšie náklady ako tie celoštátne, takže sme sa snažili vydávať regionálne prílohy, mutácie, potom sme aj kupovali regionálne noviny.“ **(SK)**

„Ja som zakladala všetky možné prílohy, od tých regionálnych cez všelijaké ako veda, počítače, auto, rodina, zdravie. Mali sme prosto také štvorstrany, ktoré som vytvorila, akože koncepciu, aj som si tam prijala ľudí a potom som im šéfovala. Vždy jeden človek a ja. Tak vždy je to v SME tak skromne.“ **(SK)**

„A to sme boli tiež prví vďaka tomu, že Karol hovoril, že sa nedá nič nové vymyslieť, že všetko, čo je kde dobré, treba ukradnúť, akože myšlienky a tak, tak sme prví naskočili aj na ten web a na všetko možné. Len to potom treba, lebo však dobre, ukradnúť sa dá, ale musíte to a niečím dobrým naplniť.“ **(SK)**

„Potom už začal internet, takže ste vedeli, ako to robia, nielen na papieri, New York Times alebo Financial Times, ale online-y. Od toho

2004-tého to potom bolo strašne rýchle do toho 2008-meho, kedy sme naozaj urobili plnohodnotnú webovú stránku. To bol taký rýchly skok. Všetko sa delilo a počítače začali byť dostupné, internet začal byť dostupný, všetko sa strašne rýchlo dialo, vy ste sa rýchlo učili, redaktori sa rýchlo učili (...)" **(JČ)**
„Keď bol okolo dvadsaťsedemtisíc-tridsať, začal (*náklad*) trochu stagnovať, potom už bol zas ale čas, kedy sa na nás nabaľovali nejaké prílohy a tak podobne, a už ste šli na to komerčne.“ **(JČ)**

„Potom boli také dvojrozhovory, jeden robil Kotian, jednu stranu, ani si nepamätám, či to bol Leško s Kotianom. Taká dvojstrana oproti sebe. To bolo tiež super. Čiže veľa inovatívnych vecí bolo, a to bolo práve tým, že ste mali podporu zvonku, aj inšpiráciu. Tak sa to dalo.“ **(JČ)**

„(...) veď SMEčko bolo prvé, ktoré posunulo komentárovú stranu dopredu. Dvojka-trojka bola spravodajská, štvorka-päťka bola tiež ešte spravodajská, potom išli komentáre, a potom išla ekonomika, možno ešte predtým bola ekonomika a po tom zahraničie. To sme prvýkrát urobili, že sme odsunuli zahraničie ďaleko. Komentáre boli vlastne hneď za domácim. Aj s karikatúrami a podobne. Kopec vecí takých inovatívnych – dvojrozhovory, autorské strany, reportáže, veľa reportáží sa robilo, teraz ich je už oveľa menej. Reportáž ako taká, je jej škoda. Potom SME začalo ako prvé s webom. Všetky inovatívne veci, teraz hovorím o SMEčku (...) všetky inovatívne veci začalo SMEčko. Bez hanby. Bolo to tak. Lebo ad 1, vždy ste ešte prijali niekoho, kto bol mladší, kto zas videl ďalej. U nás to bolo zvyčajne tak, že tí mladší, ktorí prišli, tí noví, jednoducho čo vy sa škriabete okolo hlavy, on sa poškriabal priamo. Pretože bol nezaťažený. Úplne nezaťažený.“ **(JČ)**

„Keď Krajčí zmaril referendum, my sme spravili referendum pre našich čitateľov (...)" **(RK)**

„(...) ako som vám spomínal, že keď sa zrušilo to referendum, referendum o priamej voľbe prezidenta, my sme pre našich čitateľov spravili referendum v Bratislave a v Košiciach. To bolo niekoľko desaťtisíc ľudí, ktorí tam prišli, do Bratislavy a do Košíc, a urobili si

	<p>vlastné referendum: dobre, ty si nám ho zrušil, ale my si urobíme svoje. To bolo čosi.“ (RK)</p> <p>„Ponúkate im (<i>čitateľom</i>) niečo iné, ponúkate im názorovú stranu, to bola, myslím, prvá na Slovensku, taká názorová strana.“ (RK)</p>	
<p>Denník SME</p>	<p>„Alexej Fulmek mal stratégiu, že tie noviny postupne skupoval, keďže oni boli v strate a už boli neudržateľné. Alexej takto kúpil Prácu s tým, to bola pomerne sofistikovaná metóda, ako vlastne jej čitateľov, ktorí boli úplne iní ako čitatelia SME... bolo to kruté, ale my sme boli trochu takí žraloci. On kúpil tie noviny, tú redakciu vlastne vyhodil, čo nebolo jednoduché, niekoľko ľudí sme ale zobrali, tak dvoch-troch, ktorí nám pripadali zaujímaví. Grafika aj značka zostala tá istá, akurát do tej Práce začalo prelievať obsah SME. Paradoxne si to tí čitatelia nevšimli. Dlho si to vôbec nevšimli. V Práci bol ale veľký silný kmeň predplatiteľov, na tom stála. Tak tých predplatiteľov sme kúpili tiež. Práca teda jednorazovo zdvihla predaj denníka SME asi o desať až pätnásťtisíc, čo bolo vtedy veľmi veľké číslo. Niektorí čitatelia časom poodpadávali, niektorí zostali a nie je treba si robiť ilúzie, čitatelia to často zobrali aj s chlpami. Takto to je, čítajú Prácu, volá sa to Práca. Oni nečítali tie podpisy, že sú to nejakí iní ľudia. To ich nezaujímalo. Až postupom času ich prestala zaujímať, ale to je jedno, boli by odpadli tak či onak. Denník SME teda naberal aj čitateľov akoby z iných čitateľských oblastí, niektorí zostali, niektorí odpadli, ale tým akoby stále tak trochu rástol a postupne si vytvoril akoby väčší záber. To bolo ale ešte obdobie rozkvetu žurnalistiky respektíve papierových novín.“ (MMŠ)</p> <p><i>(pokús ovládnuť denník Korzo VSŽ a Rezešom)</i> „My sme ho aj vyriešili, založili sme noviny, ktoré sa volajú Korzár a vychádzajú dodnes.“ (AF)</p> <p>„(...) v nejakom 95-tom sme sfúzovali obidva tituly znovu dohromady – SME a Smena. Vtedy sme v predaji stúpili na šesťdesiat tisíc, čiže tá podpora tam bola pomerne jasná. To vydavateľstvo by sa samozrejme nevyhrabalo z nuly na jedno z najväčších vydavateľstiev, keby nemalo čitateľskú podporu. (...) Bolo to aj gesto, preto to vlastne nebolo akože jedna plus jedna, my sme síce spojili tie dva tituly, no ten náklad</p>	<p>Fúzie</p>

narástol oveľa vyššie, než bol náklad Smeny a SME, čiže to zároveň v sebe nieslo aj nejakú symboliku, to spojenie – naše víťazstvo nad Smenou, ktorá zostala po nás personálne veľmi oslabená a väčšinou s ľuďmi veľmi lojálnymi Mečiarovi.“ (AF)

(neskoršie fúzie) „To už bolo ale po Mečiarovi, to sme už vlastne konsolidovali trh. Snažili sme sa. Naša politika bola pomerne agresívna, my sme sa snažili skupovať médiá na slovenskom trhu a fúzovať ich pod naše vydavateľstvo, lebo sme si uvedomovali alebo som si uvedomoval, že jednotlivé vydavateľstvá neprežijú, to znamená, že sme sa snažili expandovať do regiónov. Snažili sme sa kupovať všetky médiá, ktoré boli k dispozícii a nemali sme s tým veľký problém, pretože sme mali pomerne silnú značku a dobré meno. Aj zdrojovo sme na tom boli veľmi dobre, takže sme boli schopní urobiť mnoho akvizícií. Kúpili sme Národnú obrodu, Prácu, Trhák, Smenu teda samozrejme, ktorú sme sfúzovali vďaka pomoci Jozefa Majského, ktorého sme potom v roku '98 z vydavateľstva vyplácali, pretože bol takým prapodivným elementom, hoci mal u nás len osem percent. Nechceli sme ho tam ale mať.“ (AF)

„(...) my sme začali v roku '97, kedy sme začali produkovať nejaké voľné zdroje, investovať do regionálnej tlače (...) plus sme akvizovali Prešovské noviny v Prešove. Predtým aj Trnavské noviny v TH Extra v Trnave, nakoniec sme akvizovali aj denník Smer v Banskej Bystrici, týždenník Cieľ v Žiline, v Trenčine sme nakoniec, myslím, kúpili Trenčianske noviny a v Nitre, tam sme vlastne kúpili taký mladý projekt. Snažili sme sa vlastne investovať do krajských miest, ktoré mali zároveň tvoriť i vyslané redakcie denníka SME.“ (AF)

„Vtedy *(po fúzii SME a Smeny)* nám zas stúpol náklad, možno, že to bolo tak v 97-mom. Zhruba. Zrazu sme mali sedemdesiat tisíc predaj, čo bolo obrovské. My sme potom aj ďalšie krachujúce noviny kúpili, takže vždy ten balík predplatiteľov zostal a chvíľku sme vychádzali s dvoma hlavičkami, akože aj Smena aj SME. Pohltili sme potom aj Prácu, Roľnícke noviny a neviem, čo všetko ešte. Vždy sme ich čitateľov na nejaký čas získali, kým si nepovedali, že toto čítať nechcú. Doteraz sú ľudia, ktorí nás nemajú radi.“ (SK)

	<p>„(...) sme odkúpili Smenu, odkúpili sme aj Roľnícku noviny, aj Prácu, tuším, že aj Národnú obrodu, hoci to si nie som úplne istá. Alebo zanikla. My sme fúzovali, Alexej veľa fúzoval. Už sme sa smiali, že dlho nič nekúpil, že zas niečo kúpi. Pre nás to bola robota navyše, lebo sa menili hlavičky, vždy muselo byť SME, pod tým bolo ale uvedené aj, že Práca, Smena... mutovali ste, nesmeli ste na to zabudnúť. Všetko to malo iný EAN kód... teraz to hovorím z pozície vedúcej vydania.“ (JČ)</p> <p>„(Smena) Pokračovala ešte asi dva roky. Od Mečiara ju potom dostal Majský. Potom ju chcel predat' SMEčku, to bola naša prvá fúzia, čo sa Alexejovi podľa mňa veľmi páčilo, dokonané. Chceli ju predat' za nejaké šialené peniaze, ale myslím, že to s ním zjednali aj s Vajdom s tým, že to sfúzujú a on bude mať nejakú časť v tom VMV. Predtým sme boli Sumus alebo sme sa ešte nejako inak volali, to bolo cez pána Weissa, a potom to bolo VMV. V-čko bolo Vajda, M-ko Majský a tretie V-čko bolo Vochian. Títo traja ľudia, preto sme sa volali VMV ako akciovka. (...) Odkúpili to potom od Majského, Vajda ho vyplatil. Potom sa už vedelo, tušilo sa, že Majský je krivák, lebo spočiatku to tak nevyzeralo, nemali ste tie informácie, ani ten prístup. (...)Vajda odkúpil Majského podiel, neskôr odkúpil aj Vochiana.“ (JČ)</p> <p>„(...) Majský sa stal spolujiteľom denníka Smena, a potom buď Vajda alebo kto s ním vtedy komunikoval, mu povedal, že by bolo dobré dať to dokopy. On to potom, nechcem povedať, že predal, ale zlúčil sa denník SME s denníkom Smena. Nejaký čas sme vychádzali spoločne pod takými dvoma hlavičkami. Z toho denníka sme zobrali dvoch až troch novinárov, ostatní išli odtiaľ preč.“ (RK)</p>	
<p>Denník SME</p>	<p>„(...) Zuza Račková, ktorá potom tiež prišla do denníka SME, ale až niekedy v '94 alebo 95-tom.“ (MMŠ)</p> <p>„Veľa z nich, čo ich potom vyhodili z toho Rádižurnálu, skončilo u nás alebo len ako v takej medzistanici, potom išli do Slobodnej Európy.“ (SK)</p> <p>„(...) Mečiar žiadal, aby sa mu (z <i>Nového Času</i>) ospravedlnili, no tá šéfredaktorka odmietla. Nútili ju ale majitelia, aby sa teda ospravedlnili, tak ona radšej odišla. Potom bola u nás</p>	<p>Príchod novinárov z iných redakcií</p>

	<p>zástupkyňou, takže prešla do SME. Zuzka Račková.“ (SK)</p> <p>„(...) lebo kam by <i>(Leško po vstupe Penty do Trendu)</i> preda išiel, išiel by k nám.“ (JČ)</p> <p>„(...) Lintner robil niečo v rozhlase v Rádiožurnáli, potom ho aj vyhodili, lebo robil taký rozhovor s Mečiarom, aký robil. Ten skončil zase len u nás.“ (JČ)</p>	
<p>Denník SME</p>	<p>„Takto, ja som veľmi na tlačové konferencie nechodila, pretože som robila zahraničie, chodila som teda na Ministerstvo zahraničia. Konkrétny príklad ale viem povedať, štátnym tajomníkom bol vtedy Šesták, Jozef Šesták. HZDS-ák. Nevie, kto bol ministrom, ale to je teraz bezpredmetné. Šesták išiel do Číny, do Pekingu, bolo to v júni tesne pred výročím Tchien-an-menu, tých potlačených demonštrácií a masakier na Námestí nebeského pokoja, a on tam išiel rokovať. Sedeli sme na tlačovke, bol tam vtedy Mišauer z Lidoviek z Čiech, Syruček z ČTK a bol tam ešte niekto, ale tým, že sme vtedy boli dosť oklieštení, tak sme ako SME komunikovali, to bol nejaký 94-tý 95-tý či 96-ty, hlavne s tými, čo tu boli s iDnes-u či Mladej fronty, to vtedy ešte fungovalo normálne. S nimi sme komunikovali a keď bolo treba, tak sme si spolu aj vymieňali informácie.“ (JČ)</p> <p>„(...) prihlásila som sa: „Boli ste tam pred výročím Tchien-an-menu, rozprávali ste sa, vtedy mal iné kompetencie premiér ako prezident, teraz sú v Číne dosť silné prezidentské, ale vtedy to bolo trošku inak, o ľudských právach a o tom, či to vyšetrujú?“ A Šesták začal prskať a neodpovedal mi. Na to neváhal Syruček (<i>ČTK</i>), prihlásil sa a opýtal sa: „Prosím vás, nastolili jste otázku dodržování lidských práv?“ a tak ďalej. Toho tiež odpálkoval a neodpovedal. Na to Mišauer (<i>Lidovky</i>) detto. Týmto spôsobom sme teda fungovali.“ (JČ)</p> <p>„Tak, ako to bolo pri Nku, veľká podpora bola zo strany českých médií. Tí to masírovali dosť. To isté, čo sa stalo teraz. Ale zvonku to vidíte inak. To je presne to, ako sme my teraz podporovali magazín Reportér, čo sú tiež odídenci, ale od Babiša. Alebo Echo, ktoré sa teraz tak pokazilo, že je to neuveriteľné. Ale dobre. V tom čase ešte nie. (...) Čiže tam veľa urobili české médiá, lebo to už bola samostatná</p>	<p>Kooperácia so zahraničnými novinami/novinármi</p>

	<p>republika, už videli, čo je Mečiar zač. V tom čase si oni tiež užívali. Tá podpora bola, ale len v tej vašej bubline. To pozor.“ (JČ)</p>	
<p>Denník SME</p>	<p>„(...) napríklad zdravotné poisťovne alebo automobilky, aby sa o nich písalo, i veľké firmy, si platili redaktorov, ktorí ich do nejakého článku, ale nie ako PR článok, ale to bolo len tak, že napríklad táto firma...jemne ste naznačili a bolo na editorovi, ktorý sa vtedy ešte nevolal editor, bol to šéf oddelenie, potom vedúci vydania alebo to išlo cez šéfredaktora, novinár jemne naznačil, že táto poisťovňa je o niečo lepšia ako tie ostatné. Nie úplne okato. Alebo o nich napísal, keď ho ocenili ani nie peňažne, ale zobrali ho na lyžovačku do Álp, to si vtedy kto mohol dovoliť, a tak ďalej. Alebo mu akože prenajali auto na pol roka a on ho mal zadarmo. Alebo šiel na dovolenku cez nejakú cestovku, a podobne. Týkalo sa to, čo je zaujímavé, zväčša ekonomických redaktorov. Na jedného takého sme tiež prišli a toho hneď vyhodili. Nevie, či Šimečka alebo ešte Ježík. On robil pre nejakú, bola to práve zdravotná poisťovňa alebo nejaká farmafirma. Písal o nich a keď napísal nejaký druhý či tretí článok, pri druhom vám to ešte nedôjde, lebo v tom čase sa zlučovali poisťovňa Apollo so Všeobecnou alebo prešla do Unionu... tak teoreticky to vy spravodajsky viete pokryť. Keď sa tam ale začalo objavovať viac, už to bolo podozrivé, nejakú sa to potom riešilo. Viem teda, že aj v SMEčku takí boli. A nie jeden, aj dvaja, ale s tými sa okamžite rozlúčilo, lebo keď prídete na takéto konanie, okamžite vyhadzujete. Na hodinu. Tam nie je o čom.“ (JČ)</p>	<p>Platení redaktori</p>
<p>Denník SME</p>	<p>„Mňa oslovil Alexej Fulmek (...) Alexej s Karolom Ježíkom, lebo ja som do SME prispieval a písal som tam občas nejaké texty, tak ma oslovili, či by som to Domino neprevzal ako šéfredaktor a nezačal s tým teda niečo robiť.“ (MMŠ)</p> <p>„(...)potom keď Karol zomrel, ma vlastne Alexej oslovil, aby som začal byť šéfredaktorom SME.“ (MMŠ)</p> <p>„Alexej vtedy prišiel za mnou, keď Karol zomrel, to bol, samozrejme, hrozný otras. Prišiel vtedy za mnou, že nemá nikoho, kto by</p>	<p>Alexej Fulmek</p>

mohol... že si myslí, že som jediný, kto by to mohol naozaj robiť (...)" (MMŠ)

„Alexej Fulmek mal stratégiu, že tie noviny postupne skupoval, keďže oni boli v strate a už boli neudržateľné.“ (MMŠ)

„Je to komplikované, kvôli tej Pente, aj Alexej s tým má problém a on to veľmi dobre vie, mal veľmi ťažké rozhodovanie, ale to už je iný príbeh.“ (MMŠ)

„Oni (*zakladatelia denníka SME*) sa veľmi snažili, to musím povedať, že sa snažili, aby sme my redaktori nemuseli takéto veci (*technické*) veľmi riešiť. Oni sa o to starali. Alexej Fulmek bol ešte v Smene kultúrnym redaktorom a tam už bolo treba...tak sa začal už týmto veciam venovať. On si to bude pamätať, má to aj niekde popísané.“ (EČ)

„S väčšinou, čo Alexej hovorí, súhlasím.“ (SK)

„(...) Alexej vždy hovorí, že je to také zázračné, že ten duch sa tu stále drží (...)" (SK)

„(...) bola tam (*v Smene*) kopa mladých ľudí, veď Alexejovi ako mladému faganovi ponúkol (*Karol Ježík*), mal dvadsaťšesť či dvadsaťosem, zástupcu šéfredaktora, lebo vedel, že potrebuje omladiť ten tím. (...) Už bol kvázi iná generácia (*Karol Ježík*), staršia, ale vedel, že sa musí obklopiť mladými.“ (JČ)

„To isté bolo i pri Alexejovi, ktorý bol výborný reportér, ktorý robil dobré rozhovory a dobré reportáže. Z neho sa zrazu stal manažér. To sme nechápali. Chodil v takom vyťahanom svetri a zrazu sa s neho stal manažér, z rádového redaktora. Zrazu vedel o financiách a išlo to. Tá dôvera voči nemu bola pre mňa veľká, dodnes je moja dôvera v Alexeja veľmi veľká. Ja si myslím, že Alexej aj chcel odísť s nami do Nka, len nechcel nechať, lebo on je zas veľmi slušný človek, nechce nechať tých zvyšných tristo ľudí tam. Napospas.“ (JČ)

„Chalani (*z denníka SME odchádzajúci do nového projektu*) mali rozrobený taký projekt pre SMEčko, noviny formátu kvázi týždenníka, ale je to denník, len bez spravodajstva. To mali rozrobené. Potom sa s Alexejom dohodli, že skúsia... že už mu ten projekt nedajú, že už na ňom pracujú dlho oni, ale Alexej bol neskutočne korektný, takže im povedal, že jasné, to si berte.“ (JČ)

	<p>„A napríklad ja som zas dala dvojmesačnú výpoveď, nedala som okamžitú, pretože mne to prišlo voči Alexejovi nefér. Takže som hovorila, že zaučím, že každého zaučím, koho príjmu, pomôžem urobiť konkurzy. To už nechceli, potom došiel Šabata a to už sme boli public enemy. Ešte som odrobila komunálne voľby a medzi sviatkami som ešte odrobila službu, nechala som si počítač a odrobila som nejakú službu, lebo na webe tiež nikto nezostal. To som už nebola zamestnaná, už som bola vo výpovedi, medzi vianočnými sviatkami. Kvôli Alexejovi. Strašne ma mrzelo, že nejde s nami. A podľa mňa aj veľmi chcel, ale... On to spočiatku bral ako zradu, ja mu rozumiem, aj dodnes to možno tak berie, ako zradu, ale viem, že bol sám na veľkých vážkach. Aj to priznával, čo povie teraz, to neviem. Ale však nás teraz osobne pozval na oslavy dvadsiateho ročia, čiže my sme...ja ho mám hrozne rada, on je hrozne zlatý človek.“ (JČ)</p> <p>„Ale rovnako vnímam i argumentáciu tých, ktorí (v SME) ostali... a tá je mi bližšia, lebo v podstate Alexej to stále vníma ako takú zradu. On bojoval za to, aby sa tie noviny nedostali pod vplyv Penty a mám pocit, že sa mu to podarilo. (...) Ja si myslím, že Alexej z toho vybruslil celkom slušne. (...) Uhral to ale, myslím, celkom slušne, tá redakcia je nezávislá.“ (RK)</p>	
<p>Denník SME</p>	<p>„Problém nastal pred tromi rokmi, keď doň vstúpila Penta. To je treba vidieť znovu tak, že príbeh denníka SME, ktorý vznikol vzburou voči Mečiarovi, tak redakcia, kde už bola nová generácia, zopakovala tú vzburu kvôli oligarchom z Penty. Tam je dedičná informácia. Bohužiaľ ale SME zostalo na zlej strane.“ (MMS)</p> <p>„Otázka je, čo sa bude diať ďalej, pretože Penta to jednoducho nenechá tak. To je iná vec, to je iný príbeh.“ (MMS)</p> <p>„Je to komplikované, kvôli tej Pente, aj Alexej s tým má problém a on to veľmi dobre vie, mal veľmi ťažké rozhodovanie, ale to už je iný príbeh.“ (MMS)</p> <p><i>(vnímanie vstupu Penty do Petit Pressu)</i> „Veľmi ťažko. Ja som to aj x-krát povedal v rôznych rozhovoroch, bolo to zložité obdobie. Našťastie sme ho my vyhrali, takže tá naša kultúra, tá naša partia ľudí, ktorá založila SME, bola schopná majorizovať ten podiel, to</p>	<p>Finančná skupina Penta</p>

znamená, že ten stav päťdesiat na päťdesiat, ktorý sme my vytvorili s Petrom Vajdom s Verlagsgruppe Passau v roku 2000 a ktorý nám pri tých Nemcoch úplne vyhovoval, lebo ich v princípe zaujímal technologický rozvoj, dividendy a peniaze, a my sme boli zodpovední za obsah. Tento pomer už nebol dostatočne bezpečný v prípade vzťahu s Pentou, preto sme sa usilovali o majorizáciu, čo sa podarilo, samozrejme ale za obete toho, že vznikol nový projekt a odišlo doň nejakých štyridsať-päťdesiat ľudí.“ (AF)

„Na druhej strane sa ale ukázala sila tej značky, lebo to s tou značkou skoro vôbec neotriaslo, ten odchod a že som bol schopný v podstate vymeniť dve tretiny redakcie bez nejakého významného otrasu. Moja intuícia na ľudí je asi dobrá. Bolo to vlastne veľmi hektické a veľmi ťažké obdobie, povedal by som, že ešte ťažšie než za Mečiara, pretože sa proti mne, ak to mám tak hlúpo povedať, aj keď teda tá partia tvrdila, že proti Pente, tak boli to moji kamaráti, tak sa vlastne obrátili proti mne, lebo v skutočnosti nech akokoľvek polemizujeme, veď ja to ani verejne nerozprávam, ale je to akože čistý podraz. My sme sa s Petrom Vajdom rozhodli brániť to vydavateľstvo a oni sa rozhodli odísť, pretože nejaká Penta vstupuje do vnútra a oni nebudú riskovať svoju reputáciu, že budú robiť vo vydavateľstve, kde je Penta. (...) lebo je to buď vyjadrenie nedôvery, že my s Vajdom nedokážeme udržať tie noviny v režime, na ktorý boli zvyknutí, čo sa teda ukázalo, že nie je pravda alebo sa to potom prosto nedá inak vysvetliť, ako nepriateľský krok voči nám. Čiže to bolo veľmi rozpačité, ale ja som to nejak zvládol aj psychicky, z času na čas si prečítam nejakú repliku, ktorá ma proste nahnevá, ale neriešim to.“ (AF)

„De facto sa to vlastne aj dosť ťažko vysvetľovalo, ja som nebol priateľsky naklonený ani Pente, nebol som ani priateľsky naklonený voči tým odchádzajúcim ľuďom, lebo oni vlastne ekonomicky potápali projekt, ktorý som ja v tom čase robil tak dvadsaťdva rokov. Život nebýva čiernobiely. To je celé.“

(AF)

(gentlemanská dohoda s nemeckým vlastníkom druhého podielu) „Áno, my sme ich na to

upozornili a oni vytrvalo trvali na tom, že oni to predávajú SITE a s Pentou nerokujú. Ono ale netreba nejak ostrakizovať týchto Nemcov, lebo tá situácia má korene, ktoré sú viac alebo menej ekonomické. Po kríze v 2008-mom došlo k finančnej kríze, médiám teda vypadla inzertná časť príjmov, ale zároveň začali byť digitálne médiá po masívnom zavedení smartphonov a tabletov, začal byť pristo digitálny prístup k správam oveľa rozšírenejší, a to teda ničilo tie médiá ešte viac. Nastúpili globálny hráči ako Google a Facebook, ktoré začali brať ďalšie podiely inzercie z trhu, tým pádom sa vám stretli tri-štyri parametre, ktoré boli natoľko kritické, že de facto skoro úplne zničili ten klasický mediálny trh, myslím teraz v tej novinovej printovej podobe. Keďže sa to dialo rovnako u nás v strednej Európe aj v Nemecku, tak tí Nemci začali logicky chrániť svoje pozície v Nemecku a začali predávať svoje pozície v strednej Európe. Predávali to tým firmám, ktoré najviac zaplatili. A zaplatili najviac tie firmy, ktoré nesledovali len svoj ekonomický záujem podnikat' v tých médiách, ale sledovali nejaký politicko-ekonomický záujem s tým, že kupovali tie mediálne pozície ako svoje silové pozície na následné vyjednávanie so štátom alebo na lepší prístup k štátnym zákazkám. To je jedno, ako to nazveme, v zásade ale šlo o silovú vec. Penta napriek tomu, že mohla deklarovať čokoľvek, bolo zjavné, že je to jedna z týchto typov investícií, preto sme sa tomu tak bránili, preto sme nechceli, aby boli v našom vydavateľstve rovnocenní partneri. To je celé.“

(AF)

(funguje vydavateľstvo v tomto podielovom rozložení?) „Áno, jasné. Nebol by som tu, ak by to nefungovalo. Keď sa v newsroome opýtate, všetci tí ľudia... pristo to funguje. (...)Jednoducho sme to udržali, funguje to na úplne rovnakom princípe.“ **(AF)**

„(...) len sa tá kontinuita *(po odchode časti redakcie do Denníka N)* v niečom pretrhla (...) bola to predsa len vyľudnená redakcia, ten newsroom bol poloprázdny čiže tá situácia bola veľmi ťažká a zložitá.“ **(AF)**

„(...)myslím si, že Penta bola z toho rovnako vydesená, že čo sa dialo.“ **(AF)**

„To znamená, že nie je to tak, že ten odchod *(časti redakcie do nového projektu)* bol akoby

tým dôvodom, náš jasný postoj s Vajdom bol tým dôvodom prečo tá Penta neprešla cez to, čo mali v pláne alebo cez to, akým spôsobom chceli tie noviny ovládnuť.“ (AF)

„Bol to samozrejme problém, lebo ten projekt (*Denník N*) išiel proti nám, čiže tým pádom som ho ja vnímal ako konkurenčný projekt, to ale oni vedeli od začiatku, keď som im v kancelárii povedal, keď mi povedali, aby som ich išiel viesť do nového projektu, že nikam neodchádzam a že teda od tejto chvíle sme konkurenti, lebo je to vypovedanie lojality mne. To všetko sa oni odo mňa dozvedeli. Tým pádom nechcem byť ako taký starý frflavý dedo, ale bolo to pre mňa ťažké obdobie. Ten vstup Penty, z ktorého sme nemali radosť a zas nepochopenie tých ľudí... oni síce nikdy neútočili priamo na mňa, lebo mi boli lojálni, ale nedá sa povedať o niečom, že je lojalita, keď niekto priamo podráža projekt, ktorý som ja založil a v tom čase robil tých dvadsaťdva rokov.“ (AF)

„Myslím si ale, že je to v poriadku. Martin Vajda, ktorý nastúpil na Petrovu pozíciu, jeho syn, je presvedčený, že tú históriu denníka SME chce zachovať a chce zachovať ten projekt, nemyslím si teda, že tomu projektu niečo významné hrozí a ani si nemyslím, že Penta sa bude pokúšať ho ovládnuť.“ (AF)

„Keď vlastne prišla Penta a vliezla do SMEčka, tak časť tej redakcie si pamätala ten étos toho vzniku SME a odmietla.“ (EČ)

„Potom sme niekoho potrebovali, tak potom polovicu kúpili Nemci. To boli prví Nemci, ešte jedni, tí nás už potom nechceli a Vajda sa dohodol s ďalšími Nemcami, čo mali aj Mladú frontu. Práve s nimi mali tú gentlemanskú dohodu, že nás nepredajú. Vtedy už bola Penta, J&T, Babiš a podobne, a Babiš rok pred nami kúpil Mladú frontu, teda odkúpil to celé, pretože tam mali sto percent, takže on vlastne odkúpil celé vydavateľstvo. My sme u nich mali len nejakých štyridsaťdeväť percent. To bolo tak v 2013-stom, kedy Babiš kúpil celú Mafru od Nemcov alebo možno kúsok neskôr. Oni sa preto tak zariadili, lebo my sme vedeli. Preto si s nimi tú dohodu takto dali, že nás určite nepredajú oligarchom a pridali k tomu i Pentu a J&T. Bolo jasné, že oni nemajú peniaze a budú sa nás snažiť predáť, pretože načo im sme,

potrebujú investovať do svojich nemeckých a keď už pustili celú Mafru, nás teda naozaj nebudú držať. Tam bolo jasné, že k tomuto príde. V septembri 2014 vyšiel taký balónik, aj my sme to považovali za testovací balónik, na Motejlkovi vyšlo, že Penta kupuje SMEčko. Vtedy sa začalo strašné telefonovanie, lebo oni predtým kúpili Trend a keďže o tom nikto nevedel, ani Alexej, ani Vajda, tak ja som si hovorila, že možno je to tak, že oni išli v ten týždeň preberať Trend a že chceli dať Leškovi najavo, že nemá kam ísť, pretože kupujú aj SME. Takže tým som si to vysvetľovala, že len vypustili taký testovací balónik. Potom sa to asi na dva týždne upokojilo, pretože nikto nevedel, hoci sa po tom zháňali, ale nikto nevedel. (...) Kúpili vtedy teda Plus-ku a Trend. A naraz... to už potom bolo jasné. Už to bolo zlé, to bolo ku koncu septembra cca. Bolo to vlastne tak, že my sme ako redakcia písali nemeckým majiteľom, že toto nie je fér a že nás mali informovať. Oni tvrdili, že nie je, lebo je tam Grošaft. Celé to bolo také.“ (JČ)

„Keď som si došla na Dostojevského vybaviť papiere, že nastupujem, bola tam taká dlhá chodba a na konci boli také sklenené tvárnice, kde mal Alexej pracovňu, boli tak z každej strany otvorené dvere. Naraz mi z tých posledných dverí máva Alexej a ja mu kričím, že "Nazdar, Aljoša, už som tu!". Zo všetkých dverí vykukli ľudia, že kto si dovolil generálnemu riaditeľovi povedať 'Ljoša. Keď sme boli potom v Dunaji, to je ten istý prípad, preto vravím, že ani Alexej k nám dole nechodil, v Dunaji sme tiež sedeli na treťom a na štvrtom boli takzvaní darmožráči, čiže marketéri a vedenie. Išli sme vo výťahu, stiahol nás dole do garáže, kde nastúpil Alexej, bola som tam vtedy s kolegom, a vo výťahu sme sa bavili. My sme potom vystúpili a Alexej išiel hore. Kolega sa ma pýta, Alexej mal na sebe povestný hnusný sveter, že to bol kto? A ja že to bol náš generálny riaditeľ. Ani ho nepoznal. Nastavenia boli iné.“

(JČ)

„Nemala som pocit nejakého ohrozenia slobody slova alebo podobne, ale nechcela som pracovať pod Pentou, s ktorou sme mali niekoľko súdnych sporov. Princiipiálne. Ale to je už posun, to sú presne tie skúsenosti, je to posun.“ (JČ)

„My sme odišli s humbugom, ale nechtiac, nie žeby sme chceli, ale to tak prosto bolo. Tak sme odišli. Ale áno, napriek tomu, že tá situácia bola samozrejme celkom iná, to boli politické tlaky, v Nku sme to cítili ako ekonomický tlak. Jednoducho keď máte dlhoročnú skúsenosť s niekým, ako je Vajda, ktorý vám do toho nezasahuje, ktorý koľkokrát hovoril, že on by nás zabil, keď niekedy číta tie noviny potom ex post, ale nikdy sa nepýtal, čo v tých novinách bude, dával peniaze na niečo, o čom nevedel, čo tam na druhý deň bude. A viete, ako je nastavený Haščák, ako sú nastavení tam tí ostatní a už ste videli, ako tam už Babiš fungoval, že lidovkárovi zavolať na druhý deň a ešte ho ani nemal kúpeného, že tam má dať túto tlačovku. Tak z toho vám nič nevyjde.“ (JČ)

„A keď máte pocit nejakého ohrozenia, tak ja si myslím, že či je to reálne alebo nie je reálne, každý by si to mal takto pre seba vyhodnotiť a povedať si, že či to chcem vôbec skúsiť zažiť. A ja som si to vyhodnotila tak, že to proste nechcem skúsiť zažiť a jednoducho nechcem pracovať pre Pentu. Keby tam zostali všetci, tak ja by som odišla. Ja som nevedela, či niekto dá výpoveď. Potom mi hovorili z personálneho, že či fakt dávam výpoveď, a ja že no, lebo že som prvá. A ja, že je mi to úplne jedno. Že jednoducho končím, že nemám o čom. Však aj ten list, čo sme podpísali, tam nás bolo nejakých šesťdesiatpäť, či koľko, a štyridsaťpäť alebo štyridsaťdva nás dalo výpoveď reálne. Ale hovorím, a keby som bola jediná, bola som jednoducho vedúca spravodajstva na webe a ja čo teraz. Komu budem teraz zakaždým dokazovať, že Penta mi nič neprikazuje. Nemám na to ani nervy, ani chuť. Pre mňa to bolo to a cítila som, že to nebude dobre. Ona nemusí teraz zasahovať, veď na to sú rôzne páky, nakoniec nemusí vôbec zasahovať, ale ten pocit, že pracujete pre niekoho, kto nemá legálne nadobudnuté peniaze (...)“ (JČ)

„Mrzí ma to, lebo som myslela, že to v SMEčku doklepem, lebo ja som veľmi lojálny človek. Keby tá Penta to nekúpila, tak hej.“ (JČ)

„On (*Alexej Fulmek*) bojoval za to, aby sa tie noviny nedostali pod vplyv Penty a mám pocit, že sa mu to podarilo. Keď čítate tie noviny, tak vplyv tej Penty tam nevidieť, ten tam jednoducho nie je. Navyše sa teraz znížil podiel

	<p>Penty o päť percent. Ja si myslím, že Alexej z toho vybruslil celkom slušne. Samozrejme, keď tam niekto vloží toľko peňazí a kúpi podiel iného spoluvlastníka, musíte to rešpektovať, to sa nedá neurobiť. Uhral to ale, myslím, celkom slušne, tá redakcia je nezávislá. Pozrite si, čo píše Peťo Schutz, čo píše Burčák, čo píše iní ľudia, ktorí tam sú. Oni jednoducho neberú do úvahy, že tu je nejaký spolumajiteľ a že by mali našho brat' nejaké veľké ohľady, keď robí psie kusy. A toto si myslím, že sa denníku SME podarilo.“ (RK)</p> <p>„Výsledok takého brutálneho nátlaku Penty je ten, že namiesto jedných dobrých novín sú tu dvoje, čo považujem za taký nečakaný bonus, a to podľa mňa ani Penta nečakala, že toto sa stane, že prosto namiesto jedných novín, ktoré ich celkom nemusia, sú tu dvoje noviny, ktoré ich celkom nemusia a ten vplyv je oveľa väčší, ako keď to boli iba jedny noviny.“ (RK)</p>	
<p>Denník SME</p>	<p>„Zhodou okolností mojím odchodom zo SME sa začína vlastne, ale to by sa stalo aj mne, to nie je vina Matúša Kostolného, začalo SME padať, pretože všetky papierové noviny začali padať, kvôli internetu.“ (MMŠ)</p> <p><i>(po vstupe Penty do vydavateľstva Petit Press)</i> „Hoci SME sa samozrejme snaží robiť slušné noviny, pre mňa to ale už dnes nie sú referenčné noviny, pre mňa je Nko oveľa významnejšie a ide podľa mňa i o oveľa kvalitnejšie noviny, ale SME sa snaží.</p> <p>Rozhodne minimálne čo sa názorov a hodnôt týka, zostáva tam, kde vždy bolo, aj keď už, mám pocit, že je ťažké nahradiť štyridsať ľudí, tých najlepších. Je to ťažké ich nahradiť. Takže ono tá ich kvalita klesla, ale hodnotovo je v poriadku. Takže stále je ten príbeh ešte dobrý. Teraz, keď malo výročie, tak som tam prišiel, lebo stále mám pocit, že to vlastne dopadlo celkom dobre, len namiesto jedných veľmi dobrých novín máte jeden veľmi dobrý webový denník a jedny slušné noviny, ktoré zostali. Máte vlastne dvoje. Vôbec to nedopadlo tak zle. Otázka je, čo sa bude diať ďalej, pretože Penta to jednoducho nenechá tak. To je iná vec, to je iný príbeh. V tejto chvíli sa ale SME stále nespreneverilo svojim vlastným dejinám, takto by som to povedal. Je to komplikované, kvôli tej Pente, aj Alexej s tým má problém a on to</p>	<p>SME dnes</p>

veľmi dobre vie, mal veľmi ťažké rozhodovanie, ale to už je iný príbeh.“ **(MMŠ)**

„Jednoducho sme to udržali, funguje to na úplne rovnakom princípe. Sú tam iní novinári, asi nie úplne všetci tak kvalitní, ako novinári, ktorí v tom SMEčku boli, predsa len sa tá kontinuita v niečom pretrhla, aj keď hovorím, že si každý ten šéf nakoniec dovedie svoje vedenie a svojich ľudí tak, ako Beáta (...)“ **(AF)**

„Dobre to vnímam, ja som spokojný. Je to úplne v pohode.(...) SMEčko je dobre naštartované aj digitálne (...) teraz netvrdím, že denník SME alebo ja osobne mám zásluhu na tom naštartovaní toho digitálneho procesu, v niektorých parciálnych rozhodnutiach určite áno, môj hlas bol dôležitý, ale celú tú ideu spoplatňovania obsahu priniesol Tomáš Bella, ktorý je teda v Nku.“ **(AF)**

„Myslím si ale, že je to v poriadku. Martin Vajda, ktorý nastúpil na Petrovu pozíciu, jeho syn, je presvedčený, že tú históriu denníka SME chce zachovať a chce zachovať ten projekt (...)“ **(AF)**

„Smutný príbeh je teraz, to rozdelenie SME a Denníka N nepovažujem za šťastné, pretože na Slovensku je málo čitateľov, málo peňazí na vydávanie novín, málo inzercie a málo schopných komentátorov a investigatívnych novinárov, a rozdeliť to na dva denníky, ktoré si v podstate konkurujú, nie je podľa mňa veľmi šťastné. Ale stalo sa. SME to má ťažké, lebo tá bojovnosť SME odišla do Denníka N. Tú bojovnosť, čo bola typická pre denník SME, teraz vidím v Denníku N. Druhá vec, pre nich je to možno v niečom aj šanca, majú možnosť poodstúpiť a mať väčší nadhľad, nebyť takými bojovníkmi. (...) Pre nich je to v niečom možno šanca robiť to trochu inak. Ale ten étos toho bojovného SME je dnes v Denníku N.“ **(EČ)**

„(...) sme si museli postaviť vlastnú tlačiareň, teraz vďaka nej tlačíme aj ostatných.“ **(SK)**

„(...) Alexej vždy hovorí, že je to také zázračné, že ten duch sa tu stále drží, aj pred tými tromi rokmi, keď odchádzali tí ľudia, tak to vyzeralo tak, že tu bolo prázdno, ale prichádzali takí ľudia, že som hovorila, že sme si tu žili v takej bubline, že nik okrem nás neexistuje a teraz prídu a sú úžasní. Zrazu prišli takí skvelí ľudia, ktorí chceli robiť v tom SME a verili mu, takže

sa mi to nakoniec páčilo. Prišli nové témy, noví ľudia.“ **(SK)**

„(...) ale skrátka naozaj to SME má totožnú históriu so Slovenskom a vždy, keď je ťažko, máme hektickejšie obdobie a sú také hluchejšie časti, ale tiež sme sa vyvinuli ako tá republika. Tiež sme už teraz úplne normálny tradičný denník a tak ako sa celý svet snaží zachrániť médiá, tak aj my sa snažíme, a momentálne máme najčítanejší spravodajský web. Boli sme dlho dvojkou po Zozname.sk, čo nie je ale spravodajský denník. Máme na tom internete strašne veľa predplatiteľov, čo nechápu ani Česi, oni nemajú také čísla.“ **(SK)**

„Aj keď si myslím, že teraz ako hodili cez palubu Új Szó, to mu nikdy... keby som neodišla zo SME vtedy, tak odídem teraz, lebo hodili cez palubu Új Szó. To bol vrchol. Som z toho pobúrená, doteraz som z toho pobúrená. To sú veci, ktoré keď vidíte, poviete si, že nie sú v súlade s vašimi hodnotami. Tak to nerobíte. To tak má asi každý.“ **(JČ)**

„(...) teraz mali problém, ale už sa z neho vylízali, to sa jednoducho nedá, keď vám odíde celá redakcia, ale už sa z toho vylízali, majú tiež svojich, aj keď je ich stále málo vidieť, majú tam Burčíka, ktorý ale málo píše, lebo ho poverili vedením, čo je ale blbosť, lebo je výborný autor, majú tam Luciu Krbatovú, ktorá prišla a je šikovná, hoci teraz mám tiež pocit, že je v útlme, a majú Adama Valčeka, ktorý zostal ešte od nás, to bol vtedy taký mladík a vie tieto veci robiť, aj investigatívu.“ **(JČ)**

„Ja som občas veľmi nespokojný, to poviem rovno, lebo si myslím, že má za sebou niekoľko veľkých zlyhaní. Kauza Gorila je exemplárny príklad zlyhania novín, prosto oni ten spis mali, neurobili s ním nič, to im ja neviem zabudnúť. Ja som v tom čase už nebol v SMEčku, ale neviem im to zabudnúť. Potom, až keď sa to prevalilo, sa ukázalo, že sa dali robiť veci. Potom SMEčko zabralo, mesiac po tom začali informácie, mohli to robiť predtým. Občas mám pocit, že tam chýba taká nejaká, nechcem povedať starecká, ale dospelá múdrosť. To mi tam občas chýba pri tých komentátoroch, lebo však ja som bol ten komentátor a mám pocit, že niekedy vidia svet sploštene. Občas ma trápi, keď nabiehajú na nejaké hry a nedokážu ich prekuknúť, lebo nemajú tie skúsenosti. Sú to ale

	<p>jediné noviny, ktoré si kupujem. Ja si SME kupujem stále a stále im fandím, záleží mi na nich a robím pre nich magazín o knihách, robím to pre nich. Akokoľvek mám výhrady, pre mňa tu momentálne nič lepšie nie je, možno že Aktuality, ale to nie sú noviny, alebo Trend. Ja som trochu nespokojný, ale čo už.“ (RK)</p> <p>„(...)tá redakcia je nezávislá. Pozrite si, čo píše Peťo Schutz, čo píše Burčík, čo píšu iní ľudia, ktorí tam sú. Oni jednoducho neberú do úvahy, že tu je nejaký spolumajiteľ a že by mali naňho brať nejaké veľké ohľady, keď robí psie kusy. A toto si myslím, že sa denníku SME podarilo. (...)Samozrejme je to na tých novinách cítiť, že prvá liga odišla do Nka. To, čo tam zostalo, je väčšinou druhá liga a pár z tej prvej ligy, ale niektorí sa ukazujú veľmi veľmi dobre, či už je to Lucia Krbatová alebo Peťo Kapitán a takíto ľudia. Dostali priestor a aj sa im darí. Ak im niečo chýba, tak to sú tie skúsenosti, ale to podľa mňa príde.“ (RK)</p>	
<p>Denník SME</p>	<p>„To je pravda, s týmto s ním súhlasím. Napriek tomu, čo všetko som povedal, toto je pravda. Jeho príbeh, on má totiž dve zásadné posolstvá – po prvé že tá redakcia, keď ju Mečiar v januári '93 obsadil, keď ju proste ako keby vyhnal a obsadil, ved' ten príbeh poznáte, takže viete. To, že sa redakcia s tým Karolom Ježíkom zdvihla, odišla a zo dňa na deň založila nové noviny, je naprosto nebývalé na Slovensku. Táto vzbura v mene slobody a nezávislosti je naprosto nebývalá. Takže tento jeden motív akoby zakotvil do slovenskej pamäte túto vzburu v mene slobody, čo je určite podstatné. Druhá vec je, že to bola úspešná vzbura, že denník SME sa naozaj stal vlajkovou loďou, opozičnou, aj etalónom nejakej žurnalistiky. To znamená, že tá vzbura bola ešte podporená tým, že to má úspech, že to ešte vytvára nejaký príbeh, ktorý dodnes trvá, hoci dnes je to zase komplikovanejšie. To znamená, že tá vzbura bola ešte podporená tým, že to má úspech, že to ešte vytvára nejaký príbeh, ktorý dodnes trvá, hoci dnes je to zase komplikovanejšie. S týmto ale súhlasím, áno. Je to tak. Príbeh denníka SME je v podstate príbehom, ktorý do veľkej miery ovplyvňuje dejiny tejto krajiny“ (MMŠ)</p>	<p>„inštitucionálny význam“</p>

„Opakujem, tie noviny zohrali kľúčovú rolu v prvých pätnástich-dvadsiatich rokoch svojej existencie.“ (MMS)

„Práve príbeh denníka SME, kvôli tomu to hovorím, je určujúci nielen pre novinárov.“ (MMS)

„Uvedomovali si to (*priaznivci denníka SME*), že robíme a nahrádzame prácu verejnoprávnych médií, ktoré začali byť postupne (...) úplne lojálne vláde a Mečiarovi.“ (AF)

(*zohralo SME rolu v tom, že VM po voľbách v 1998 nezložil vládu?*) „Celkom určite, v tomto som si úplne istý, že bez role denníka SME by tá krajina vyzerala po 98-mom inak. Myslím si, že je to tak, že zohrali významnú úlohu. (...) V skutočnosti som novinára robil do toho roku '94, potom som už novinára nerobil. Mimo toho som teda začínal na kultúre a potom som robil vojnového spravodajcu, takže ja som v skutočnosti politiku nepokrýval. Veľmi málo. Tým pádom je to len konštatovanie o práci mojich kolegov a o tom, že ja som viac alebo menej viedol tú investično-rozvojovú stratégiu toho vydavateľstva. Z hľadiska práce tých kolegov som si bol istý, že jednak aj práca Petra Tótha, komentátorov, Roba Kotiana, prsto Vlada Popelku ako šéfa alebo Jany Pankovčínovej, to sú všetko mená zo spravodajstva, ktoré pokrývali nepríjemné udalosti a prinášali ľuďom informácie o tom, čo ten mečiarovský režim vlastne robí som si istý, že sme jednak vytvárali nejakú nádej pre ľudí, že je tu spoločenstvo nejakých slušných ľudí, ktorí sa postavili za tých slušných občanov, jednak to bola nádej pre opozíciu.“ (AF)

„(*obyvatelia Slovenska*) Vedeli, že teraz sú médiá kľúčové, úplne kľúčové, lebo bola aj tá politická opozícia, ale tá nemala prístup do verejnoprávnych médií, tam sa nedostali, čiže oni vedeli, že nezávislé médiá... a tam to SME hralo kľúčovú rolu, lebo kto vtedy. SME a Slobodná Európa, ktorá vtedy vysielala tu zo Slovenska. To boli kľúčové médiá, ktoré tú slobodu nejako šírili, tieto dve.“ (EČ)

„Áno, v tom čase. Nechcem teraz, aby to vyzeralo, lebo som bola toho súčasťou, nechcem vyzerat', že preceňujeme svoj vplyv, ale tá doba bola taká, že bolo strašne málo funkčných inštitúcií. Strašne málo. (...) A to SME (...) (*ľudia*) prijali ako nástupníka s nejakou líniou,

ktorý od začiatku hovoril, že Mečiar je problém a že takto sa nevládne, tak si vážili to, že sme vlastne od toho 93-tieho neuhli, to bolo do 98-meho už päť rokov. Myslím, že SME skutočne zohralo kľúčovú rolu (...)" **(EČ)**

(Zohral denník SME rolu v tom, že VM už po voľbách v 1998-mom nezložil vládu) „Ja si myslím, že určite. (...) . Myslím si, že SME v tom, na čo ste sa pýtali, ale pomohlo, lebo sme otvárali ľuďom oči. A tým, čo som už aj predtým povedala, aj keď sme nemali taký vysoký ten náklad, ale tým, že si nás všímali tie ďalšie médiá aj politici, videli v nás nejakú šancu. Ja si teda myslím, že áno.“ **(SK)**

„(...) myslím si, že áno. On to má tak premyslené, lebo keď človek aj píše knihu... Viete, vždy je to také, že keď máte niečo napísať, keď som teraz mala o tom aj niečo do novin napísať, tak si nič nepamätáte. Začnete o tom ale rozmýšľať, tak sa vám to postupne vybavuje. (...) Takže inštitucionálny, či ako to povedal... tak vidíte. Taký význam sme mali.“ **(SK)**

„Áno, áno určite. Ako ad 1, hovorím, že on má ten širší záber, pretože vie o tom viac, ale zvonku keď na to pozerám, akože keď na to pozerám ako redaktor, tak určite, pretože vznikol za situácie akej vznikol a etabloval sa vlastne okamžite tým, že bol mienkotvorný a stále popisoval tie problémy, ktoré Mečiar robil každodenne. Každodenne.“ **(JČ)**

„Samozrejme, ja si myslím, že áno. Viete, tam išlo o viacero vecí. (...) my sme boli tí, ktorí vzdorovali moci, bránili sa, ubránili sa jej a nielen tým, že máte iný názor, ale že pre ten názor viete získať množstvo ľudí. A nielen pre názor, ale aj pre to videnie sveta, tie hodnoty, ktoré sme my predstavovali. To boli liberálne, stále sú to liberálne noviny, čo má svoju čitateľskú klientelu a prosto sme ukázali, že sa to dá, že nemusíte byť otroci, že nemusíte byť v područí nejakej moci, môžete si to s tou mocou normálne rozdať, i keď to niekedy bolí a podobne. Jednoducho ale že má zmysel bojovať za slobodu prejavu a dokonca môžete aj uspieť. Ja si myslím, že toto sa SMEčku podarilo, lebo žiadne iné noviny neboli v takej konfrontácii s mocou ako my, tým pádom im až tak veľa nehrozilo, ako nám. A napriek tým ohrozeniam, napriek tomu limitovaniu tých našich možností,

	jednoducho nám sa to podarilo. Mečiar skončil a my sme pokračovali.“ (RK)	
Denník N	<p>„Bol to taký typ komunity (<i>čitatelia denníka SME</i>), podobnú ktorej má dnes Nko. Bolo to veľmi osobné, ľudia to prosto čítali ako svoje noviny (...)“ (MMŠ)</p> <p>„Hoci SME sa samozrejme snaží robiť slušné noviny, pre mňa to ale už dnes nie sú referenčné noviny, pre mňa je Nko oveľa významnejšie a ide podľa mňa i o oveľa kvalitnejšie noviny (...)“ (MMŠ)</p> <p>„(...) namiesto jedných veľmi dobrých novín máte jeden veľmi dobrý webový denník a jedny slušné noviny (<i>SME</i>), ktoré zostali. Máte vlastne dvoje.“ (MMŠ)</p> <p><i>(súvis okolností vzniku denníka SME s okolnosťami vzniku Denníka N)</i> „Je to tak. (...) Práve príbeh denníka SME, kvôli tomu to hovorím, je určujúci nielen pre novinárov.“ (MMŠ)</p> <p>„(...) keď zakladali Nko, tak tá redakcia išla na polovičné platy. V Česku, keď zakladali Echo 24 a tak ďalej, tí novinári si vypýtali také platy, aké mali predtým v Lidových novinách. Našli si investorov, fajn, ale oni nešli do rizika. Oni chceli svoje platy. Kde tu je akoby novinárska obeta? V tomto zmysle tí slovenskí kolegovia išli naozaj na krv s tým, že idú do rizika. To je veľký rozdiel. Myslím si.“ (MMŠ)</p> <p><i>(angažovanosť Denníka N)</i> „Mimochodom, to je dosť častá debata aj v Nku, ako k tomu pristupovať. Práve aj po tejto skúsenosti si dávame veľký pozor, aby sme neboli aktivistickí. Tam tá miera, to je hrozne ťažké rozlíšiť. Napríklad už aj to, že ja som bol na tribúne, keď bol prvý protest... ale vtedy šlo o novinárov, šlo o Kuciaka, išlo o noviny, tak dobre. To súvisí s naším povoláním. (...) Viete, keď to ja dnes porovnávam napríklad, hovorím o atmosfére, New York Times sú dnes oveľa aktivistickejšie ako Denník N. Až ma to možno niekedy vyrušuje. Je z toho cítiť veľmi silný aktivizmus. Niekedy ma to naozaj vyrušuje.“ (MMŠ)</p> <p>„Neviem, ja trochu cítim, z môjho pohľadu, že ak porovnávam New York Times so slovenskými novinami ako Denník N alebo aj SME, tak si myslím, že v tomto sú na tom tí</p>	

slovenskí novinári trochu lepšie. Akože si držia ten odstup. Áno, popisujú to, idú po krku, ale snažia sa a hľadajú tú mieru. Niekedy mám trochu pocit, že v tých New York Times nie.“ (MMŠ)

„ (...) (kvôli Pente vo vydavateľstve Petit Press) sme sa usilovali o majorizáciu, čo sa podarilo, samozrejme ale za obete toho, že vznikol nový projekt a odišlo doň nejakých štyridsať-päťdesiat ľudí. Do Denníka N.“ (AF)

„Bolo to vlastne veľmi hektické a veľmi ťažké obdobie (vstup Penty do vydavateľstva Petit Press), povedal by som, že ešte ťažšie než za Mečiara, pretože sa proti mne, ak to mám tak hlúpo povedať, aj keď teda tá partia tvrdila, že proti Pente, tak boli to moji kamaráti, tak sa vlastne obrátili proti mne, lebo v skutočnosti nech akokoľvek polemizujeme, veď ja to ani verejne nerozprávam, ale je to akože čistý podraz. My sme sa s Petrom Vajdom rozhodli brániť to vydavateľstvo a oni sa rozhodli odísť, pretože nejaká Penta vstupuje do vnútra a oni nebudú riskovať svoju reputáciu, že budú robiť vo vydavateľstve, kde je Penta. Zároveň ale tým odchodom robia v skutočnosti ten reputačný problém, lebo je to buď vyjadrenie nedôvery, že my s Vajdom nedokážeme udržať tie noviny v režime, na ktorý boli zvyknutí, čo sa teda ukázalo, že nie je pravda alebo sa to potom prosto nedá inak vysvetliť, ako nepriateľský krok voči nám.“ (AF)

„(...) bolo veľmi rozpačité, ale ja som to nejak zvládol aj psychicky, zrejme oni z času na čas si prečítam nejakú repliku, ktorá ma proste nahnevá, ale neriešim to. Majú svoj projekt, to je úplne v poriadku. Je malý a hádam aj životaschopný. Nie je úplne nepodobný tomu, čo sme my urobili v to 93-ťom, hoci je ťažké povedať, či sa teda dostanú k tým výsledkom, ako my. Či majú tak strategicky rozmýšľajúceho človeka, ako som ja. Na druhej strane ale treba povedať, že aj to obdobie a konkurencia je oveľa väčšia, než niekedy na začiatku deväťdesiatych rokov, čiže to majú aj oni ťažké.“ (AF)

„Keby tu Kostolný s tou partiou ľudí zostal, tak sa na ich práci nič nezmení. Pracovali by úplne rovnako ako dovtedy. Nezaznamenali by žiadnu zmenu, lebo jednoducho všetky tie zmeny... (...) Tam je len ten rozpor, že si oni prisvojujú, že sme my s Petrom Vajdom dostali Pentu do

minority, Nko si vlastne prisvojuje, že tým odchodom tomu napomohli. Je to síce pravda, veď som to aj niekoľkokrát verejne povedal, lebo som človek, ktorý komunikuje veľmi otvorene, že nám to vlastne pomohlo, ale keby zostali a keby vlastne sme aj Pentu nedostali do minority hneď v tej prvej fáze rokovania, ale vedeli by, že v zásade máme túto zbraň, že tí chalani spolu s nami odídu vo chvíli, kedy by sa oni o čokoľvek pokúsili, ten stav by bol úplne rovnaký. To znamená, že nie je to tak, že ten odchod bol akoby tým dôvodom, náš jasný postoj s Vajdom bol tým dôvodom prečo tá Penta neprešla cez to, čo mali v pláne alebo cez to, akým spôsobom chceli tie noviny ovládnuť.“

(AF)

„SMEčko je dobre naštartované aj digitálne, čo sa týka transformácie, v tom mali výhodu tí chalani, že oni vlastne mohli odísť do naštartovaného prostredia, teraz netvrdím, že denník SME alebo ja osobne mám zásluhu na tom naštartovaní toho digitálneho procesu, v niektorých parciálnych rozhodnutiach určite áno, môj hlas bol dôležitý, ale celú tú ideu spoplatňovania obsahu priniesol Tomáš Bella, ktorý je teda v Nku.“ (AF)

„Potom vlastne prišiel Tomáš Bella s ideou vyskúšať to znovu (*platenie za digitálny obsah*), šesť vydavateľstiev, cez Piano, čo bola kľúčová vec (...) Tomášova idea bola teda kľúčová, moja podpora bola kľúčová, potom zopár mojich rozhodnutí, ale na druhej strane len na základe toho, že my sme vytvorili nový trh, tak oni boli schopní odísť do nového projektu, lebo oni by inak neboli schopní odísť. Mali by nulové tržby.

Inzertne sú oni nezaujímaví, čiže oni vlastne akoby využili ten vehicle toho digitálneho predplatného v kombinácii s takým crowdfundingovým prístupom, že mali naozaj veľmi silnú podporu intelektuálnej časti ľudí. Ten projekt z tohto pohľadu je zvládnutý úplne brilantne a úplne v poriadku. Bol to samozrejme problém, lebo ten projekt išiel proti nám, čiže tým pádom som ho ja vnímal ako konkurenčný projekt, to ale oni vedeli od začiatku, keď som im v kancelárii povedal, keď mi povedali, aby som ich išiel viesť do nového projektu, že nikam neodchádzam a že teda od tejto chvíle sme konkurenti, lebo je to vypovedanie lojality mne. To všetko sa oni odo mňa dozvedeli.“ (AF)

(súvis okolností vzniku denníka SME s okolnosťami vzniku Denníka N) „Určite je to tak. Ved' Matúš Kostolný, ktorý je šéfredaktorom Denníka N, robil v denníku SME odmlada, ja si ho pamätám ešte ako študenta, keď tam prišiel. Príbeh denníka SME a tým, že sa udial v kľúčovom čase, keď vznikla Slovenská republika, všetci oslavovali a my sme boli v zúfalstve, to si v genofonde Slovenská republika nesie.“ **(EČ)**

„Keď vlastne prišla Penta a vliezla do SMEčka, tak časť tej redakcie si pamätala ten étos toho vzniku SME a odmietla. Úzko to súvisí, úzko.“ **(EČ)**

„Smutný príbeh je teraz, to rozdelenie SME a Denníka N nepovažujem za šťastné, pretože na Slovensku je málo čitateľov, málo peňazí na vydávanie novín, málo inzercie a málo schopných komentátorov a investigatívnych novinárov, a rozdeliť to na dva denníky, ktoré si v podstate konkurujú, nie je podľa mňa veľmi šťastné. Ale stalo sa. SME to má ťažké, lebo tá bojovnosť SME odišla do Denníka N. Tú bojovnosť, čo bola typická pre denník SME, teraz vidím v Denníku N. (...) To sa nám vždy vyčíta. Aj .týždňu sa to vyčíta, aj Denníku N. Pre nich je to v niečom možno šanca robiť to trochu inak. Ale ten étos toho bojovného SME je dnes v Denníku N.“ **(EČ)**

„(...)to zas naši kolegovia, keď teraz odchádzali do Nka, tak oni to hovorili, že tam každý ide za seba a my nič negarantujeme, či to pôjde alebo nepôjde. Ten Karol to tak cítil, že vlastne ideme za ním, čiže on je za nás zodpovedný. Bral to tak.“ **(SK)**

(okolnosti vzniku denníka SME a Denníka N a skúsenosť s politikou VM)

„Oh, tak to ale nie je len o Mečiarovi, to je o vlastníctve médií, pretože títo kolegovia, ktorí tu robili a odišli, boli mladší. Boli tam teda Čevelovci, ale nebolo ich tam tak veľa, čo by si Mečiara tak strašne zažili. Skôr si myslím, že išlo o to vlastníctvo, že to tí oligarchovia vlastnia, to už nie je Mečiar. Je to iné. Oni odišli napriek tomu, že sa to teda Alexejovi podarilo absolútne udržať bez toho vplyvu oligarchov... Oni to vedeli a napriek tomu odišli. Nemyslela som si teda boh vie čo o tom. Je to ale ich voľba.“ **(SK)**

„Lepšie sa im začínalo teraz ako vo veľkej firme, kde treba šetriť. Keď si tam vezmete menej ľudí, tak sa ľahšie začína odznova. A teraz za aj ľahšie začína, keď je internet. Tiež to ale majú ťažké, kto vie, ako dlho sa udržia. Určite ich bude tiež musieť niekto podporovať, to nie je tak, že zo vzduchu to budeme robiť. Musíte si nájsť tých, ktorým dôverujete a vyskladať to.“ (SK)

„Úprimne aj teraz sa Denník N veľmi angažuje, dokonca mám pocit, a už som to hovorila aj v redakcii, že už by sme mali zvoľniť, pretože napríklad prezident už nemôže urobiť viac, už všetko urobil. Už by sme mali zvoľniť, pretože potom je to už politická agitka.“ (JČ)

„(...) hovorím za Nko, bežne píšeme, preto nás aj kritizujú, proti Kollárovi, že prečo po ňom ideme a prečo stále kritizujeme toho Matoviča a prečo Sulíka. No my ich nekritizujeme, ak niečo tak je, tak to napíšete. Máte na to nejaké podklady, dôkazy. Preto si všetci myslia, že sme proti. Že Sas nemáme radi, že Matoviča nemáme radi, že Kollára nemáme radi a neviem koho. Že Fica nemáme radi a podobne. A teraz je to asi v pohode, vtedy to tak nebolo. Vtedy to bolo cítiť, lebo to bolo jednoducho naozaj.“ (JČ)

„Tódová je niekedy veľmi drzá, ale ona je taká aj a kohokoľvek iného, včera aj na Kostolného. Keď niečo nájde, ide po tom ako po údenom. A je to úplne bezpredmetné, niekedy by sa mohla aj krotiť, ale jednoducho ona nemá... Maďarič napríklad môže byť teraz líbling, ale robil si? Robil. Spravil si to zle? Spravil. Tak čo. Toto si urobil dobre, ale toto si urobil zle.“ (JČ)

„(...) (Bajan) prišiel s hotovou vecou, odvolať niekoho, kto noviny dobre vedie, komu vy veríte. A to isté bolo teraz v Nku. Keby som neverila Kostolnému a Lukášovi, tak idem niekde úplne inde. Nerobila by som tam, ale šla by som niekde inde. Lenže ja im verím. A od toho sa potom odvíja ten váš vnútorný pocit a nastavenie, že ich necháte robiť to, čo oni majú.“ (JČ)

„Ono sa to ale (v *Smene o potenciáli vstupu novej akciovnej spoločnosti do redakcie*) už asi vedelo trošku dopredu, možno bol nejaký plán. V Nku sa to vlastne riešilo za pochodu, dali sme všetci výpoveď a dlho sme nevedeli, že či niečo bude. Chalani mali rozrobený taký projekt pre SMEčko, noviny formátu kvázi týždenníka, ale

je to denník, len bez spravodajstva. To mali rozrobené. (...) A oni, že skúsia. Tam som ale tiež nepredpokladala, že vezmú všetkých odídencov, pretože neviete. Sme si robili srandu, že sa teraz budeme stretávať v jednotlivých redakciách na konkurzoch a budeme všetci čakať či toho, čo už vyšiel, príjmu, lebo nás bolo veľa. Štyridsaťpäť-šesť nás bolo tuším, čo sme odišli. Rast'o Piško šiel do Transparency International, Miriam Zsilleová si urobila Ženy v meste a Dušan Mikušovič tiež niekam odišiel, ale po dvoch týždňoch sa vrátil, bol v nejakej PR-ke a povedal, že to on robiť nebude. Takže ešte jeden sa vrátil za nami niekedy v januári, ku koncu.“ (JČ)

„Tak, ako to bolo pri Nku, veľká podpora bola zo strany českých médií. Tí to masírovali dosť. To isté, čo sa stalo teraz. Ale zvonku to vidíte inak.“ (JČ)

„Tam išlo o to, že v SME, to isté, čo stále platí, aj o SME aj o Nku, boli to mienkotvorné noviny. Tam ani nešlo o to, koľko predáte, ale robili tam tak kvalitní ľudia, ktorí to vlastne vedeli urobiť a napísať. Boli mienkotvorné. Tým okamžite získali tú svoju váhu, ktorú mali. A vždy to tak bolo.“ (JČ)

„Vy už keď niečo robíte ako rutinu, tak ste v nej, ale títo ľudia (*noví, mladí a nezaťažení*), a dodnes, aj keď do Nka prídu, práve sa ich pýtame, že čo sa im nepáči alebo čo by robili inak. Keď mi dá nejakú zmysluplnú odpoveď, má šancu, že ju aj berieme. U nás je to ale ťažko, keď poviete, že niečo viete robiť, tak je zle, lebo už to robíte.“ (JČ)

(*Mala skúsenosť s okolnosťami vzniku denníka SME vplyv na vznik Denníka N?*) „Áno, je to možné. Vycítili sme to, podľa mňa áno, ja som to tak brala. Nemala som pocit nejakého ohrozenia slobody slova alebo podobne, ale nechcela som pracovať pod Pentou, s ktorou sme mali niekoľko súdnych sporov. Principiálne. Ale to je už posun, to sú presne tie skúsenosti, je to posun. Nevie, ako to berú moji mladší kolegovia, ale ja som vedela, že niečo tam je zle.“ (JČ)

„My sme (*zo SME*) odišli s humbugom, ale nechtiac, nie žeby sme chceli, ale to tak prsto bolo. Tak sme odišli. Ale áno, napriek tomu, že tá situácia bola samozrejme celkom iná, to boli politické tlaky, v Nku sme to cítili ako

ekonomický tlak. Jednoducho keď máte dlhoročnú skúsenosť s niekým, ako je Vajda, ktorý vám do toho nezasahuje, ktorý koľkokrát hovoril, že on by nás zabil, keď niekedy číta tie noviny potom ex post, ale nikdy sa nepýtal, čo v tých novinách bude, dával peniaze na niečo, o čom nevedel, čo tam na druhý deň bude. A viete, ako je nastavený Haščák, ako sú nastavení tam tí ostatní a už ste videli, ako tam už Babiš fungoval, že lidovkárovi zavolať na druhý deň a ešte ho ani nemal kúpeného, že tam má dať túto tlačovku. Tak z toho vám nič nevyjde.“ (JČ)

„A ja som si to vyhodnotila tak, že to proste nechcem skúsiť zažiť a jednoducho nechcem pracovať pre Pentu. Keby tam zostali všetci, tak ja by som odišla. Ja som nevedela, či niekto dá výpoveď. (...) jednoducho končím, že nemám o čom. (...) Ale hovorím, a keby som bola jediná, bola som jednoducho vedúca spravodajstva na webe a ja čo teraz. Komu budem teraz zakaždým dokazovať, že Penta mi nič neprikazuje. Nemám na to ani nervy, ani chuť. Pre mňa to bolo to a cítila som, že to nebude dobre. (...) ten pocit, že pracujete pre niekoho, kto nemá legálne nadobudnuté peniaze... ESET je pre mňa výborné nastavenie, vieme odkiaľ tie peniaze prišli, vieme odkiaľ ich oni mali, vieme aké majú nastavenie, veď ja som v dozornej rade zhodou okolností, čiže viem. A navyše som tam s ľuďmi, ktorí majú rovnaké, dokonca aj ten etický rebríček majú rovnaký. Ale vtedy sme to samozrejme nevedeli, že ideme spolu všetci niečo robiť. Ja som písala a poslala som životopisy do rôznych aj PR agentúr, to bola moja nočná mora. Aj som mala nejaké dve miesta, že teoreticky by som si mohla vybrať. Aj za slušné peniaze. Neverila som tomu, že jednoducho Matúš alebo chalani vedia zamestnať všetkých. A hneď v podstate.“ (JČ)

„(...) napríklad ja som zas dala dvojmesačnú výpoveď, nedala som okamžitú, pretože mne to prišlo voči Alexejovi nefér. Takže som hovorila, že zaučím, že každého zaučím, koho príjmu, pomôžem urobiť konkurzy. To už nechceli, potom došiel Šabata a to už sme boli **public enemy**.“ (JČ)

„To som už nebola zamestnaná, už som bola vo výpovedi, medzi vianočnými sviatkami. Kvôli Alexejovi. Strašne ma mrzelo, že nejde s nami. A podľa mňa aj veľmi chcel, ale... On to

spočiatku bral ako zradu, ja mu rozumiem, aj dodnes to možno tak berie, ako zradu, ale viem, že bol sám na veľkých vázkach. Aj to priznával, čo povie teraz, to neviem.“ **(JČ)**

„Mrzí ma to, lebo som myslela, že to v SMEčku doklepem, lebo ja som veľmi lojálny človek. Keby tá Penta to nekúpila, tak hej.“ **(JČ)**

(súvis okolností vzniku denníka SME s okolnosťami vzniku Denníka N) „Vnímam túto argumentáciu a považujem ju za celkom dobrú na to, aby človek odišiel. Ale rovnako vnímam i argumentáciu tých, ktorí ostali... a tá je mi bližšia, lebo v podstate Alexej to stále vníma ako takú zradu. On bojoval za to, aby sa tie noviny nedostali pod vplyv Penty a mám pocit, že sa mu to podarilo.“ **(RK)**

„Samozrejme je to na tých novinách (*denníku SME*) cítiť, že prvá liga odišla do Nka.“ **(RK)**

„Výsledok takého brutálneho nátlaku Penty je ten, že namiesto jedných dobrých novín sú tu dvoje, čo považujem za taký nečakaný bonus, a to podľa mňa ani Penta nečakala, že toto sa stane, že prosto namiesto jedných novín, ktoré ich celkom nemusia, sú tu dvoje noviny, ktoré ich celkom nemusia a ten vplyv je oveľa väčší, ako keď to boli iba jedny noviny.“ **(RK)**